

ΑΝΤΙ

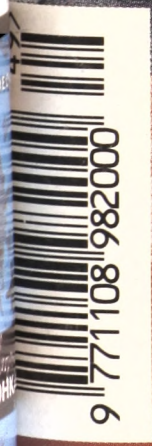
16 ΦΕΒ. 2005

Περίοδος Β'
Τεύχος 831
Παρασκευή
3 Δεκεμβρίου 2004
Τιμή: 4 Ευρώ

Εθνικά θέματα: Βαρκούλες αρμενίζουν

- Οι δεκαετίες του Κ. Μητσοτάκη
- Η Τουρκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση;
- Η απογραφή και οι συνέπειές της
- Το συνέδριο του ΣΥΝ

Ο Antony Beevor στην Αθήνα στις 7/12 (Στοά του Βιβλίου, 7 μ.μ.)
και στην Θεσ/κη στις 9/12 (Ιανός, 7 μ.μ.)

Antony Beevor

ΚΡΗΤΗ Η ΜΑΧΗ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Έχουν γραφτεί άριστα βιβλία για τη μάχη της Κρήτης, αλλά κανένα δε θεωρώ τόσο ζωντανό, ξεκάθαρο και συναρπαστικό όσο το «Κρήτη: Η Μάχη και η Αντίσταση» του Antony Beevor. Το αλάθητο αισθητήριο για το όλο κλίμα και την αίσθηση της συρράξεως, η διορατικότητα και η αντίληψη του κάνουν αυτά τα γεγονότα να μοιάζουν λες και έγιναν την προηγούμενη εβδομάδα. *Patrick Leigh Fermor, Daily Telegraph*

ΒΕΡΟΛΙΝΟ Η ΠΤΩΣΗ 1945

Ο Antony Beevor, χρησιμοποιώντας καινούργιο υλικό από τα πρώην σοβιετικά αρχεία, καθώς επίσης και από τα αντίστοιχα αμερικανικά, βρετανικά, γαλλικά και σουηδικά, έχει αναπαραστήσει τις εμπειρίες όλων εκείνων που εγκλωβίστηκαν στον εφιάλτη της τελικής πτώσης του Τρίτου Ράιχ. Μια ιστορία περηφάνιας, ηλιθιότητας, φανατισμού, εκδίκησης και αγριότητας, αλλά και εκπληκτικής υπομονής, αυτοθυσίας και επιβίωσης κάτω από αντίξοες συνθήκες.

ΣΤΑΛΙΝΓΚΡΑΝΤ

«Η Ρωσία», παρατήρησε ο ποιητής Tyuchev, «δεν μπορεί να γίνει κατανοητή με το μυαλό». Η Μάχη του Στάλινγκραντ δεν μπορεί να γίνει επαρκώς αντιληπτή μέσα από μία τυπική εξέταση. Η αμιγώς στρατιωτική σπουδή μιας τιτανομαχίας τέτοιου μεγέθους, αποτυγχάνει να μεταφέρει την πραγματικότητα του πεδίου της μάχης, όπως ακριβώς οι χάρτες του Χίτλερ στη «Φωλιά του Λύκου» στο Ράστενμπουργκ τον απομόνωσαν σε έναν φανταστικό κόσμο, μακριά από τα δεινά των στρατιωτών του.

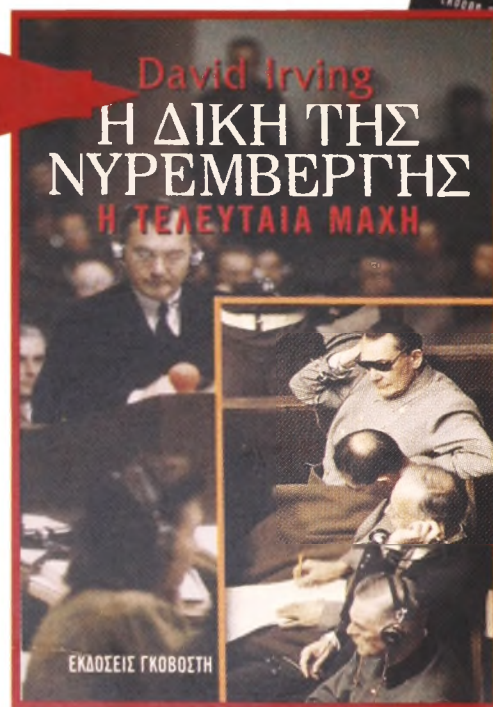
David Irving

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΝΥΡΕΜΒΕΡΓΗΣ Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΑΧΗ

Το 1945, ο Πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν διόρισε τον Robert H. Jackson ως επικεφαλής των Αμερικανών Κατηγόρων, προκειμένου να στηρίξει στη Νυρεμβέργη τις κατηγορίες εναντίον των Μεγάλων Εγκληματιών Πολέμου του γερμανικού Άξονα. Το καθήκον του ήταν, εκ των προτέρων, σαφώς προσδιορισμένο. Ένας αριθμός Γερμανών και Ιταλών ηγετών θα χαρακτηρίζονταν ως εγκληματίες πολέμου, θα παραπέμπονταν σε δίκη και θα τιμωρούνταν ανάλογα.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ (2 ΤΟΜΟΙ)

Επί είκοσι πέντε χρόνια ο David Irving είχε τον Χίτλερ σαν αποκλειστικό αντικείμενο έρευνάς του. Πολλοί από τους στενούς συνεργάτες του Γερμανού δικτάτορα μίλησαν μόνο σε αυτόν. Του παρεχώρησαν καταπληκτικά και αποκλειστικά ντοκουμέντα και φωτογραφίες, του άνοιξαν τα ημερολόγιά τους και τα προσωπικά τους έγγραφα, του άνοιξαν και την καρδιά τους και του μίλησαν για τον «αρχηγό».

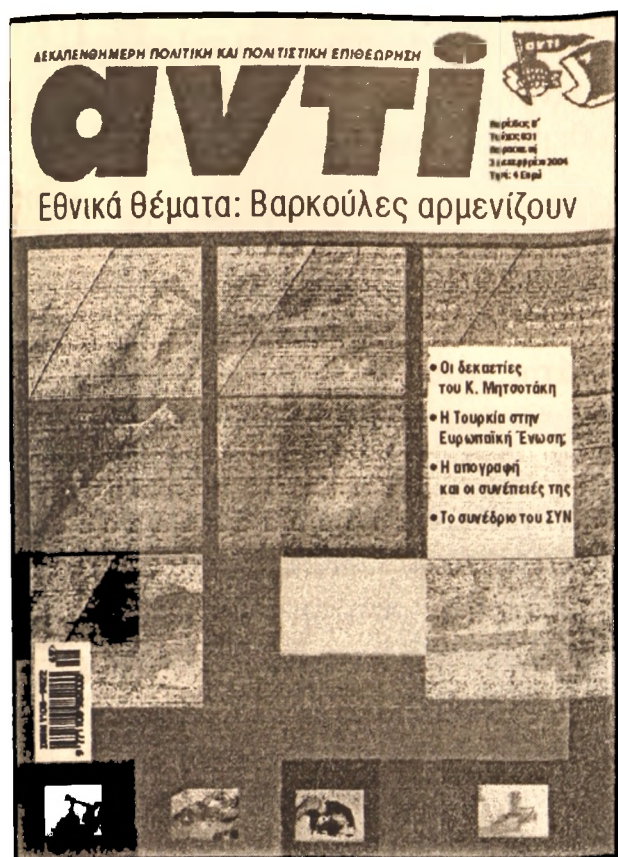
από το 1926

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ΖΗΤΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 21 / 106 81 ΑΘΗΝΑ / ΤΗΛ.: 210 3815433 - 210 3822251 / FAX: 210 3816661 / e-mail: cotsos@govostis.gr

www.govostis.gr

Περίοδος Β' • Έτος 31ο • Τεύχος 831

Παρασκευή 3 Δεκεμβρίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Βαρκούλες αρμενίζουν	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Τρία σενάρια - το εξής ένα: Όχι πρόωρες εκλογές	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Κώστας Δέδες: Όχι μόνον ανταπόκριση αλλά και καλή θέληση	14
• Στρατής Μοσχονήσιος: ΣΥΝ: Το διακύβευμα του 4ου Συνεδρίου	16
• Χάρρυ Κλυνν: Εδώ Μακεδονία εκεί Μακεδονία	18
• — : Οι δεκαετίες του κυρίου Επιτίμου	20
• Ρεπόρτερ: Κωστής Μητσοτάκης: Βίος και πολιτεία - Το παράξενο είναι να μην αποστατεί	21
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Κτήμα Θών: Η νεκροψία έβγαλε αποτέλεσμα	30
• Κώστας Καραβίδας: Η επίσκεψη Καραμανλή στην Ήπειρο	32
• Δημήτρης Παπαδόπουλος: «People, we have a problem»	34
• Τ.Κ.Δ.: Τουρκία-Ε.Ε.: Γόρδιος δεσμός η ένταξη	36
• Παύλος Χατζόπουλος - Ελένη Καμπούρη: Διακλαδώσεις	37
• Θεόδωρος Μπατρακούλης: Η κρίση στην Ουκρανία	38
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	40
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	41
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46
• Μαρία Τσάτσου: Αποχαιρετισμός στον Νικηφόρο Ρώτα	50
• Δημήτρης Φιλιππίδης: Ο Κάφκα ζει σε απαστράπτουσα αρχιτεκτονική	52
• Δημ. Χαρίτος: Οι θεσμοί, κ. Τατούλη, δεν είναι προϊόντα παρθενογένεσης	53
• Μάνος Στεφανίδης: Το μαρτύριο του Αυτονόητου	54
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Επαγγελματίας Αμερικανός	57
• Ειρήνη Μουντράκη: Φάτσερ επί Κολωνώ	58
• Απόστολος Διαμαντής: Τα συμβολικά Κύθηρα	60
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• Και τα λοιπά... από την Μελίτη Κοντογιώργη	66

Εξώφυλλο: Έργο του Δημήτρη Ζουρούδη.

ΒΑΡΚΟΥΛΕΣ ΑΡΜΕΝΙΖΟΥΝ

ΣΥΧΝΑ έχουμε την εντύπωση ότι ζούμε σε άλλη εποχή και σε λάθος χώρα· αυτό είναι μια κοινοτοπία που συχνά επαναλαμβάνεται. Διότι, εάν προς στιγμήν αφήσουμε στην άκρη όλα εκείνα τα φαιδρά με τα οποία τα τηλεπαράθυρα προσπαθούν να παραπλανήσουν την κοινή γνώμη και πάμε στις δηλώσεις και τις ενασχολήσεις των πολιτικών και των σχολιαστών, θα δούμε ότι έχουν αναχθεί σε πρώτου ενδιαφέροντος, θέματα όπως η εξέταση του DNA του καταλλήλου ως Προέδρου της Δημοκρατίας και άλλα εξίσου σοβαρά.

ΤΗΝ ΙΔΙΑ ώρα όμως υπογείως τρέχουν άλλα ζητήματα, που υποθηκεύουν το μέλλον της χώρας, αλλά για τα οποία ολίγη συζήτηση γίνεται. Εννοούμε τα λεγόμενα εθνικά θέματα, τα θέματα με τα οποία ασχολείται –ή πρέπει να ασχολείται– η εξωτερική πολιτική της χώρας και οι έχοντες την ευθύνη γι' αυτά.

ΣΗΜΕΡΑ υπουργός Εξωτερικών είναι ο κ. Σπ. Μολυβιάτης, πολύπειρος διπλωμάτης, που έχει υπηρετήσει δίπλα σε πρωθυπουργούς και γνωρίζει τα ζητήματα αυτά με πολλές λεπτομέρειες. Περιμένουμε να παρακολουθήσουμε τις δράσεις και τις ενέργειές του, ενέργειες που πάντως είναι σήμερα δυσδιάκριτες.

ΕΧΟΥΝ ΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙ στο ΥΠΕΞ πολλοί υπουργοί που διαπνέονταν από ιδεοληψίες και μεγαλοϊδεατισμούς, από ασυνέπεια και αμετροέπεια ή δουλικότητα στα υπερατλαντικά κελεύσματα, οι οποίοι διέπραξαν οριακά σφάλματα και παγίδεψαν τη χώρα –και τα κόμματα που μετρούν το περίφημο «πολιτικό κόστος»– σε αδιέξοδα. Δεν θα απαριθμήσουμε τώρα παρελθούσες αμαρτίες. Άλλωστε οι εκτιμήσεις ποικίλλουν και θα πέφταμε στην παγίδα ατέρμονων συζητήσεων.

ΣΕ ΕΝΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ θα αρχίσουν οι συζητήσεις για τη διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ. Ο ορίζοντας δεν είναι διόλου αίθριος. Ο κ. Μολυβιάτης υποβλέπεται από τους γείτονες, οι οποίοι τρέφουν σχεδόν εχθρικές προκαταλήψεις για τον έλληνα υπουργό των Εξωτερικών. Την ίδια ώρα ο Τάσος Παπαδόπουλος είναι το κόκκινο πανί για την τουρκική διπλωματία. Αλλά και για πολλούς από τους ευρωπαίους «εταίρους». Θα ήθελαν κάποιον ενδοτικότερο Πρόεδρο. Πέρα από ορισμένα στοιχεία για τα οποία θα μπορούσε κανείς να τον ψέξει, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν έκανε τίποτε περισσότερο από το να υπερασπιστεί με σθένος τα συμφέροντα του κυπριακού λαού και να εκφράσει με παρησία τις ανησυχίες που συμμερίζονται οι Κύπριοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία.

ΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ των επομένων ημερών από το ελληνικό ΥΠΕΞ θα καταστούν αποφασιστικοί για το μέλλον των ελληνο-τουρκικών σχέσεων οι οποίες δεν προμηνύονται διόλου καλές. Παράλληλα «το εθνικό κέντρο που συμπαρίσταται» θα πρέπει να σταθεί αυτή τη φορά αποφασιστικά στο πλευρό της Κύπρου. Ο εφησυχασμός και η αναβλητικότητα δεκαετιών θα πρέπει να σταματήσει.

ΚΑΙ ΕΝΩ υπάρχουν αυτές οι ζωτικές προτεραιότητες, η ελληνική διπλωματία, αλλά και τα ΜΜΕ, τι πράττουν το τελευταίο διάστημα; Αυτό που παρακολουθούν οι πολίτες είναι η «μάχη» για τη μακεδονική ονοματολογία. Το ασθενές, ούτως ή άλλως, ελληνικό λόμπι των ΗΠΑ αναλίσκεται στη συγκέντρωση υπογραφών και «επιστολών διαμαρτυρίας» από αμερικανούς γερουσιαστές προς τον Λευκό Οίκο για την αναγνώριση από τον Μπους του συνταγματικού ονόματος της άλλης γείτονος χώρας. Φαίνεται ότι η ιεράρχιση των προτεραιοτήτων είναι μια έννοια που έχει εκλείψει στις διπλωματικές υπηρεσίες της Ελλάδας. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η επιστολή Καραμανλή προς τον Πρόεδρο Μπους, στην οποία εκφράζονται «οι ελπίδες για συνδρομή των ΗΠΑ» στον ΟΗΕ για την ονοματοθεσία της ΠΓΔΜ, είναι άλλη μια, νέα αφέλεια –με τον επιεικέστερο χαρακτηρισμό– της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Ο ΠΑΛΑΙΟΣ Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε το σθένος και την αποφασιστικότητα να αποσύρει την Ελλάδα από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ τον Αύγουστο του 1974. Και όμως ήταν ο ίδιος πολιτικός που λάνσαρε το σλόγκαν «Η Ελλάς ανήκει εις την Δύσιν». Η σημερινή συγκυρία κάνει πιο δύσκολες κινήσεις όπως εκείνη του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Όμως θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο σύγχρονος κόσμος σύντομα θα παύσει να χορεύει στους ρυθμούς του ταμπουρά που βαρούν οι αμερικανοί ιθύνοντες. Η ανοχή για την επιβολή των ΗΠΑ έχει αρχίσει να γίνεται ορατή. Η οικονομία των ΗΠΑ δεν έχει σήμερα την παλαιά της αίγλη. Και άλλες δυνάμεις –από την Ασία– έρχονται στο προσκήνιο. Η ΕΕ μπορεί να απεξαρτηθεί από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Όσο πιο γρήγορα το κατανοήσει, τόσο καλύτερα για την ίδια και για την ειρήνη στον κόσμο. Εμμένουμε στην ιδέα της αποδέσμευσης από τον τροχό των ΗΠΑ και τις συμμαχίες εντός της ΕΕ με την Αμερική, διότι αυτό το σημείο θα είναι κομβικό για το μέλλον του κόσμου αλλά και για το μέλλον της χώρας μας.

Η ΩΡΑ να σοβαρευτούμε έχει φτάσει. Δεν είναι νοητό να διακυβεύονται τα μεγάλα και εμείς να παίζουμε κρυφτούλι με θέματα όπως η μακεδονική ονοματολογία. Έλεος! Έχει φτάσει η ώρα να συσχεφθεί η κυβέρνηση και με τα άλλα κόμματα και να χαράξει τις αδρές γραμμές για μια ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική. Η δοκιμασία των προσεχών ημερών θα σταθεί αποφασιστική.

ΒΟΥΤΥΡΟ
'Η
ΚΑΝΟΝΙΑ;

ΑΣΤΟΧΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

ΑΦΟΥ
ΕΧΟΥΜΕ ΓΕΜΙΣΕΙ
ΒΛΗΜΑΤΑ...

ΚΚΟΥΦΑΓΑΡΓΟΣΟΧΗ

Τρία σενάρια – το εξής ένα: Όχι πρόωρες εκλογές

ΠΑΜΕ για πρόωρες εκλογές, την άνοιξη, με αφορμή την εκλογή (ακριβέστερα την μη εκλογή) Προέδρου της Δημοκρατίας; Μάλλον όχι. Άλλωστε, οι ηγεσίες τόσο της Νέας Δημοκρατίας όσο και του ΠΑΣΟΚ έχουν, επανειλημμένα, δηλώσει ότι επιδιώκουν μια συναινετική λύση και ότι δεν είναι στις προθέσεις τους η πρόωρη προσφυγή στις κάλπες. Φυσικά, οι πειρασμοί υπάρχουν... Εξού και η σύσταση ορισμένων κομματικών βαρόνων, προς τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή, «να προχωρήσουμε σε πρόωρες εκλογές, εξασφαλίζοντας ένα επιπλέον χρόνο θητείας της Νέας Δημοκρατίας»... Συνστάσεις του είδους αυτού, όμως, δεν φαίνεται να επηρεάζουν (παρορμητικά) τον Κ. Καραμανλή, ο οποίος συνειδητοποιεί ότι ούτε η πλειοψηφία των βουλευτών της Ν.Δ., ούτε η πλειοψηφία των πολιτών προκρίνουν μεθοδεύσεις αδιεξόδων – την πρόωρη, δηλαδή, προσφυγή στις κάλπες.

ΠΡΟΩΡΕΣ εκλογές, όμως, δεν επιθυμεί ούτε ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ.Α. Παπανδρέου, ο οποίος, παρά τις σορτίτες ορισμένων στελεχών του κόμματος (Ευ. Βενιζέλος, Θ. Πάγκαλος, κ.ά.), συνειδητοποιεί ότι αν το ΠΑΣΟΚ προκαλέσει πρόωρες εκλογές, την ήττα – την αναπόδραστη ήττα που έπεται – «θα την χρεωθεί ατόφια ο ίδιος». Κατά τις πληροφορίες του Βήματος (ρεπορτάζ Ν. Χασαπόπουλου) τους συνεργάτες του Γ.Α. Παπανδρέου απασχολούν τρία σενάρια, τα οποία ίσως επεξεργάζεται αυτές τις μέρες ο Κ. Καραμανλής. **Πρώτο σενάριο:** Ο Κ. Καραμανλής προτείνει πρόσωπο για το οποίο το ΠΑΣΟΚ συμφωνεί. Άρα συναίνεση, άρα τέλος στο κουβεντολόι περί πρόω-

ρων εκλογών, κ.λπ. **Δεύτερο σενάριο:** Ο Κ. Καραμανλής υποδεικνύει υποψήφιο για τον οποίο το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να πει «όχι». Στην περίπτωση αυτή συνέρχονται τα κομματικά όργανα του ΠΑΣΟΚ, τα οποία και αποφαινόμενα σχετικά. **Τρίτο σενάριο:** Ο Κ. Καραμανλής προτείνει υποψήφιο για τον οποίο το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί, σε καμιά περίπτωση, να πει «ναι», οπότε οι εκλογές βρίσκονται επί θύραις.

ΚΑΤΑ ΤΟ ίδιο ρεπορτάζ, «ονόματα υποψηφίων δεν αναφέρθηκαν, ούτε καν ως παράδειγμα στήριξης των τριών ανωτέρω σεναρίων». Παρά ταύτα, «κάποια στιγμή, ορισμένοι (από τους συνεργάτες του Γ.Α. Παπανδρέου) εκτίμησαν ότι είναι πολύ πιθανόν το Μαξίμου να προέβαλε την υποψηφιότητα του κ. Ν. Κωνσταντόπουλου, προκειμένου να εκτονώσει τις αντιδράσεις των μελών του ΠΑΣΟΚ και εν συνεχεία να προτείνει άλλο όνομα από τον ίδιο χώρο». [Το πού χτυπούν τα σφυριά, δεν είναι δύσκολο να το αντιληφθεί κανείς].

«ΜΕΧΡΙ ΠΟΙΟ ΥΨΟΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΦΘΑΣΟΥΝ ΟΙ ΥΨΗΛΟΙ ΘΕΣΜΟΙ;»

ΑΣΦΑΛΩΣ, η εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν συνιστά, αυτή τη στιγμή, «το» πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας. Από την άλλη, ήταν εύλογο να σχολιασθεί η τοποθέτηση ορισμένων αριστερών αρθρογράφων, οι οποίοι, με αφορμή την «υποψηφιότητα» του Νίκου Κωνσταντόπουλου, υποστήριξαν ότι, υπό τους τρέχοντες ταξικούς και πολιτικούς συσχετισμούς, οι υψηλοί θεσμοί, όπως η Προεδρία της Δημοκρατίας, δεν αφορούν – δεν πρέπει να αφορούν – την Αριστερά. Αλλά αν είναι έτσι, διερωτάται ο Αριστείδης

Μπαλτάς, στην Αυγή της περασμένης Κυριακής, «μέχρι ποιο ακριβώς ύψος μπορούν να φθάσουν οι υψηλοί θεσμοί; Αφορά ή όχι την Αριστερά το ποιος θα είναι πρύτανης, πρόεδρος του Αρείου Πάγου, αρχηγός του ΓΕΕΘΑ, αρχιεπίσκοπος; Και αν όχι, από πού θα αντλούσε αυτή το δικαίωμα να μιλήσει αν μας προέκυπταν φανατικοί μισαλλόδοξοι της μιας ή της άλλης κοπής;» [Ο Αρ. Μπαλτάς απαντούσε στην αρθρογραφία των Μπάμπη Γεωργούλα, Περικλή Κοροβέση, Ελένης Πορτάλιου και Χριστόφορου Παπαδόπουλου, στην Εποχή (της 24ης Νοεμβρίου), οι οποίοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο επιχειρηματολόγησαν κατά της «υποψηφιότητας» Κωνσταντόπουλου].

ΠΑΝΤΩΣ, και πολύ πέραν από τις διαφορές ή αποχρώσεις που μπορεί να έχει ένας διάλογος μεταξύ αριστερών, εντύπωση προκαλεί η συνεχιζόμενη βίαιη επίθεση του συγκροτήματος Λαμπράκη εναντίον της (υποθετικής) υποψηφιότητας Κωνσταντόπουλου. Το όλο θέμα αναμένεται να έλθει προς συζήτηση στο επί θύραις συνέδριο του ΣΥΝ, μαζί με επίμαχα άλλα θέματα, όπως είναι ο αυτόνομος ρόλος του Συνασπισμού, το όραμα για μια δημοκρατική, πλουραλιστική κοινωνία, τα μέτωπα της καθημερινής δράσης, τα διαταξικά κινήματα, κ.ά. Ιδιαίτερα επίμαχη αναμένεται να είναι η συζήτηση γύρω από το θέμα των συμμαχιών, το οποίο ορισμένοι σύνεδροι το συνδέουν με την ενωτολογία προς το ΚΚΕ, σε αντίθεση με άλλους συνέδρους που υποστηρίζουν ότι αυτή η συγκεκριμένη ενωτολογία θολώνει την εικόνα του ΣΥΝ, αφού τον εμφανίζει ως μια ακόμα εκδοχή της σταλινικής αριστεράς.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΤΡΑΒΑ ΤΗΝ ΑΝΗΦΟΡΑ – ΠΛΗΝ ΛΕΞΗ ΠΕΡΙ ΑΤΤΙΛΑ!

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, «είδηση» του Δεκαπενθημέρου ήταν η διαρροή από την ολλανδική προεδρία, του Προσχεδίου Συμπερασμάτων, για τη σύνοδο κορυφής της 17ης Δεκεμβρίου, όπου και θα αποφασισθεί αν και πότε και πώς θα ξεκινήσουν οι τελικές διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Προσχέδιο υιοθετεί την έκθεση της Κομισιόν, αλλά αφήνει ανοιχτό το κρίσιμο θέμα της ημερομηνίας έναρξης των διαπραγματεύσεων Ε.Ε.-Τουρκίας. Συνελόντι ειπείν θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι: α) Οι διαπραγματεύσεις θ' αρχίσουν (το πιθανότερο) στο τέλος του 2005, β) Θα κρατήσουν (το λιγότερο) ως το 2014, γ) Ενδέχεται, τελικά, να μην ενταχθεί η Τουρκία στην Ε.Ε., αν υποτεθεί ότι, αντί για ένταξη, της προταθεί κάποια «προνομιακή ειδική σχέση».

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ αριστεροί σχολιαστές κάλυψαν την ειδησεογραφία των ημερών κάτω από έναν τίτλο που έλεγε: *Η τουρκική υποψηφιότητα τραβά την ανηφόρα...* Πάντως, ανηφόρα ή κατηφόρα ή ίσιος δρόμος, γεγονός παραμένει ότι η Άγκυρα, μέσω του υπουργού της επί των Εξωτερικών ζήτησε (αν και σε χαμηλούς τόνους...) «ξεκάθαρη και οριστική ημερομηνία, ξεκάθαρη προοπτική ένταξης, συνεχή ροή των διαπραγματεύσεων και απουσία οποιουδήποτε πολιτικού όρου». Και επειδή, κάπου, βέβαια, αναφέρεται και η Κύπρος (όχι ρητά, αλλά ως υποχρέωση της Τουρκίας να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η τελωνειακή της ένωση με την Ευρωπαϊκή Ένωση...), ο υπουργός Εξωτερικών Αμπντούλλάχ Γκιουλ φρόντισε να είναι στοιχειωδώς αβρός. Έτσι, όταν ρωτήθηκε αν η Άγκυρα προτίθεται ν' αναγνωρίσει ντε φάκτο την Κύπρο, απάντησε: «Ας αρχίσουν πρώτα οι διαπραγματεύσεις και μετά

θα σκεφθούμε για τα θέματα αυτά»!

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, λέξη για την παρουσία του Αττίλα στην Κύπρο, αλλά μόνο αναφορά στη δέσμευση της Τουρκίας για «καλές σχέσεις με τα γειτονικά της κράτη και την επίλυση συνοριακών διαφορών που εκκρεμούν». Στο θέμα των «συνοριακών διαφορών» η Ελλάδα δεν αναφέρεται ονομαστικά, αλλά παράγοντες του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών έλεγαν ότι ήταν λάθος της προηγούμενης κυβέρνησης (Σημί-

προεδρικών εκλογών και ότι αυτή η διαβόητη Γιουλίγια Τιμοσένκο (η αποκαλούμενη και... Ζαν ντ' Αρκ της Ουκρανίας) δεν είναι και τόσο άμεμπτη! [Η Τιμοσένκο κάλεσε τον «λαό» ν' αποκλείσει τα δημόσια κτήρια, να καταλάβει αεροδρόμια, σιδηροδρομικούς σταθμούς, οδικούς κόμβους, κ.λπ. Πλην οι Τάιμς (του Λονδίνου) θυμίζουν ότι η ουκρανή «Ζαν ντ' Αρκ» είχε κατηγορηθεί για λαθρεμπόριο καυσίμων, είχε καταδικασθεί και φυλακισθεί, και ότι, με τη βοήθεια του πεθερού της κι ενός λογιστή, είχε επιτύχει κέρδη 1,7 δισ. ευρώ, μέσω παράνομων συμφωνιών διακίνησης φυσικού αερίου].

ΘΑ ΠΕΙΤΕ, ίσως, ότι η εποχή των Ζαν ντ' Αρκ παρήλθε και ότι πίσω από τη διαμάχη μεταξύ του «φιλοσοβιετικού» Βίκτορ Γιανούκοβιτς (και νικητή των εκλογών) και του «φιλοδυτικού» Βίκτορ Γιούστενκο (που αμφισβητεί τα αποτελέσματα των εκλογών) παίζονται παιχνίδια όχι μόνο εσωτερικά πολιτικά, αλλά και γεωπολιτικά. Η σημερινή Ρωσία του Πούτιν δεν είναι καθόλου διατεθειμένη ν' απαρνηθεί τις «γεωπολιτικές ρίζες» που την ενώνουν με την Ουκρανία ή να εγκαταλείψει τα σχέδιά της για τη συγκρότηση μιας «τετραμερούς οικονομικής Ένωσης» (Ρωσία,

Ουκρανία, Λευκορωσία και Καζακστάν). Άλλο τόσο, πίσω από τις αμφισβητήσεις του Γιούστενκο, δεν είναι δύσκολο ν' αναγνωρίσει κανείς το ενδιαφέρον του Μπους για «τα συμβαίνοντα στην Ουκρανία» – ακριβέστερα «για την μην ενίσχυση του Πούτιν»!

ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ, δεν λείπουν αναλυτές (ευρωπαίοι ή αμερικανοί) που πιστεύουν ότι η οικονομία θα κρατήσει ενιαία τη χώρα, αφού ενδεχομένη αυτονόμηση του ανατολικού μισού της χώρας, για να συνασπισθεί λίγο αργότερα με τη Ρωσία, θα δημιουργούσε τεράστια οικονομική κρίση. Η Ουκρανία εξαρτάται, σχεδόν αποκλειστικά, από τη Ρωσία, για να καλύψει τις ενεργειακές της ανάγκες.

ANTHNP

τη) η παραδοχή ότι υπάρχουν «συνοριακές διαφορές» ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία – όρος ο οποίος δεν είναι πλέον αποδεκτός από τη σημερινή ηγεσία του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών.

ΟΥΚΡΑΝΙΑ: ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΖΑΝ ΝΤ' ΑΡΚ (ΦΕΥ!) ΕΚΑΝΑΝ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΥΣΙΜΩΝ...

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τα ελληνοτουρκικά ή ευρωτουρκικά, το παγκόσμιο χωριό (global village) ζει και βασιλεύει. Από την πλευρά αυτή, η Ουκρανία δεν μας πέφτει πολύ μακριά, άρα τα συμβαίνοντα εκεί ενδιαφέρουν όλους μας. Την ώρα, πάντως, που γράφονται οι γραμμές αυτές, όλα δείχνουν ότι βαδίζουμε προς επανάληψη των αμφιλεγόμενων

του Χρ. Παπανίκου

PASOKIES

- Επηρεάζουν την ψυχική μας διάθεση οι καιρικές μεταβολές;
 - Οι επιστήμονες απαντούν καταφατικά.
 - Και ομοφώνως.
 - Ίσως λοιπόν στις συνεχείς αυξομειώσεις της θερμοκρασίας να οφείλεται η αλλαγή της αντιπολιτευτικής γραμμής του ΠΑΣΟΚ.
- Ο πλέον επηρμένος – συγγνώμη, επηρεασμένος, ο Βαγγέλας του Βορρά.
 - Ο Αυλωνίτης των πορτοπαράθυρων της πασοκικής μιντιακής αθλιότητας.
- Ομιλεί δίνοντας την εντύπωση ότι προέρχεται από άλλο κόμμα και συχνά από άλλη χώρα.
- Ποια αποκαλούν οι συναγωνιστές της στο μαγαζί της «Συμμετοχικής» Κοντολίζα;
- Για να σας βοηθήσω:
 - Ούτε μαύρη (στο χρώμα) είναι, ούτε προερχόμενη εκ μεταγραφής.
- Τα μέσα την παίζουν και ο Σημίτης την εκτιμά.
- Άλλα στοιχεία δε δίνω.
- Για σκεφτείτε το λίγο.
- Βρε πώς αλλάζουν οι καιροί!
- (Νάτος πάλι ο καιρός!)
 - Η ρεπόρτερ του Συγκροτήματος και νυν βουλευτίνα της «Συμμετοχικής» που τρώγοντας τον Τσιτουριδή έφαγε και τον Βούγια (τρώγοντας έρχεται η όρεξη).
 - από υβριστής των εκπαιδευτικών έχει μετατραπεί σε δικαιωμάτων τους.

Ενδιαφέρουσα τις προάλλες η επερώτηση στη Βουλή 11 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ προς τον αρμόδιο υφυπουργό Ταλιαδούρο για το οικονομικό αδιέξοδο του Δημοκρίτειου. Μολονότι η συζήτηση διεξήχθη μεταξύ ελαχίστων βουλευτών (δεν ήταν παρών ούτε ένας από τους Θρακιώτες Νεοδημοκράτες!), ήταν αποκαλυπτική των διαστάσεων που έχει λάβει το θέμα από τον Αύγουστο κιόλας, όταν η ΔΕΗ έκοψε το ρεύμα στο Πανεπιστήμιο επειδή δεν μπορούσε να το πληρώσει. Ένα πανεπιστήμιο πλήρες, πρώτο σε δυναμικό φοιτητών στην περιφέρεια και τρίτο στην Ελλάδα, με 18 τμήματα και 13.000 φοιτητές, που ιδρύθηκε με τη μεταπολίτευση για να συμβάλει στην πνευματική αναβάθμιση της εθνικά «ευαίσθητης» ελληνικής περιφέρειας της Θράκης, αλλά και για να τονώσει την τοπική οικονομία.

Αυτό το πανεπιστήμιο αντιμετωπίζει σήμερα πρόβλημα επιβίωσης καθώς τα χρέη του φτάνουν στα 9 εκ. ευρώ! Είναι ίσως το πιο προβληματικό περιφερειακό πανεπιστήμιο, αν και ανάλογα προβλήματα αντιμετωπίζουν κι άλλα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα (ο ίδιος ο υπουργός

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ανέφερε χαρακτηριστικά το Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Ωραία έθεσαν τον προβληματισμό και την ανησυχία τους οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ: μίλησαν για τη θετική και χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα πορεία μέχρι σήμερα, για την ανάπτυξη και προαγωγή του ιδρύματος χάρη στο ΠΑΣΟΚ, αλλά φάνηκε να προσπερνούν κάποιες σημαντικές παραμέτρους που αφορούν και το Δημοκρίτειο αλλά και όλα τα πανεπιστήμια της χώρας. Και εξηγούμαι: Την τελευταία δεκαετία με το διπλασιασμό του αριθμού των φοιτητών, τον τριπλασιασμό των τμημάτων και των καθηγητών, τι αύξηση είχαμε στις επιχορηγήσεις για την ανώτατη εκπαίδευση; Και ακόμα: πολλά από τα νέα τμήματα δημιουργήθηκαν με πόρους από το ευρωπαϊκό κοινοτικό ταμείο και λειτούργησαν με τη χρηματοδότηση του περίφημου Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Το πρόγραμμα αυτό έληξε μόλις πρόσφατα (1998-2004). Τι προβλέψεις έκανε η προηγούμενη κυβέρνηση, αλλά και τι σκέφτεται να πράξει η τωρινή για την επόμενη περίοδο; Απρόσεκτοι ή ελλιπώς ενημερωμένοι επί του θέματος οι βουλευτές, με την πρωτοβουλία τους ανέδειξαν τις

τραγικές ελλείψεις της εκπαιδευτικής πολιτικής από την πρώην και νυν κυβερνήση, που ανοίγουν το δρόμο στην καταδίκη του δημόσιου χαρακτήρα των πανεπιστημίων.

Όσον αφορά τον υφυπουργό η μόνη είδηση που έδωσε ήταν η έναρξη του διαλόγου για την παιδεία λίγο πριν τις γιορτές ή λίγο μετά, από το νέο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας με πρόεδρο τον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Θάνο Βερέμη (με ψήφο ΠΑΣΟΚ και ΝΔ). Η απάντηση των διδασκόντων σε ΑΕΙ και ΤΕΙ έρχεται με πανελλαδικό συλλαλητήριο στις 10 Δεκέμβρη. Και βλέπουμε...

Κώστας Καραβίδας

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΟΠΑΙΔΩΝ» 6 ΔΙΣ.;

Στο απόγειο της εκσυγχρονιστικής κυριαρχίας –και ευφορίας– την περίοδο '97-'98, μια διευρυμένη ομάδα 300 περίπου συνεργατών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών υπό την καθοδήγηση Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Άννα Φραγκουδάκη, πρώην μέλος του ΚΚΕ εσ. και μετέπειτα του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ, ξεκίνησαν την πραγματοποίηση ενός φιλόδοξου εκπαιδευτικού προγράμματος, χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΠΕΑΚ) και το Υπουργείο Παιδείας.

Σκοπός του προγράμματος

ήταν η βελτίωση στη χρήση της ελληνικής γλώσσας από τους μουσουλμάνους μαθητές στη Θράκη.

Κάπου εκεί στο 1998 δημιουργήθηκε μάλιστα και σοβαρή φασαρία με φορείς και συλλόγους της περιοχής σχετικά με «υπερβάσεις» από το αντικείμενο του προγράμματος και έμμεσης άσκησης εξωτερικής πολιτικής από τον τρόπο που αυτό εφαρμόζονταν.

Ήταν η εποχή που υπουργός Παιδείας ήταν ο μετέπειτα υπουργός Εξωτερικών και νυν Πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Γ. Παπανδρέου. Και στα διαπολιτισμικά ζητήματα διέπρεπε, ως ειδικός γραμματέας του

υπουργείου, ο στενός του συνεργάτης Δ. Χαλκιώτης, σύνδεσμος της ομάδας της κυρίας Φραγκουδάκη και της μειονότητας στη Θράκη.

Εν τω μεταξύ, τα χρόνια πέρασαν και τώρα που το πολυετές πρόγραμμα τελειώνει, κάποιιοι ίσως θυμηθούν τα πεπραγμένα του, πολλώ δε μάλλον που το κόστος του –σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες– άγγιξε τα 6 δις. Ποσό, εξάλλου, συνηθισμένο και αντίστοιχο ενός εκσυγχρονιστικού –με ή χωρίς εισαγωγικά– προγράμματος.

Εμείς επιφυλασσόμαστε και θα επανέλθουμε.

Φλόγα

του Χρ. Παπανίκου

ΠΑΝΤΣΑ ΚΑΙ ΠΑΝΤΑΓΚΡΙΕΛ

Τους Γαργαντούα και Πανταγκριέλ, τους ήρωες του Ραμπελέ, τους θυμάστε; Σε ποιους γνωστούς πολιτικούς της αντιπολίτευσης μοιάζουν; Βεβαίως! Στους Βενιζέλο και Πάγκαλο! Ο τελευταίος, πάντα χαριτωμένος και εύστοχος, αποκάλυψε πρόσφατα τον νυν πρωθυπουργό, Σάντσο Πάντσα – ξέρετε, τον υπηρέτη του Δον Κιχώτη. Είναι τόσο παρήγορο να διαπιστώνει κανείς πως ακόμη υπάρχουν στοχαστές και πολιτικοί με κρίση και αξιοπιστία σ' αυτόν τον τόπο! Που λέτε, ο πορθητής των Ιμίων από το στούντιο του Χατζησαρίπολου, ο «μεγάλος τραγουδιστής» του θρήνου των Κούρδων και υπερασπιστής του Οτσαλάν θεωρεί γραφικό περφόρμανς τον Καραμανλή αλλά επιτυχημένο και ρεαλιστή τον Παπανδρέου. Κατά λέξη πρόσφατα είπε: «Ο Γιώργος ασκεί με συνέπεια και επιμέλεια τα καθήκοντά του». Ξέρετε, πρόκειται περί του ίδιου Γιώργου τον οποίο ο Πάγκαλος έκρινε παλαιότερα ως εντελώς ακατάλληλο για πρωθυπουργό και αρχηγό του ΠΑΣΟΚ. Όσοι έχουν στοιχειώδη μνήμη – η κρίση εδώ δεν χρειάζεται καθόλου – αντιλαμβάνονται γιατί είναι Σάντσο Πάντσα ο Καραμανλής. Γιατί τον τίτλο του ιππότη της ελεεινής μορφής, του Δον Κιχώτη ντε λα Μάντσα, ο πολύπειρος Θόδωρος κρατάει ασφαλώς για τον εαυτό του.

Τζιμ Μπούκης

Ω, ΚΙΜΩΝ

Φιλοπαίγμων όπως πάντα ο Κίμωνας Κουλούρης. Δεν χάνει ευκαιρία να αστειεύεται με τους δημοσιογράφους. «Τι θέλεις τις πρόωρες εκλογές, για να τρέχεις και να κουράζεσαι;», τον πείραξε τηλεοπτικός αστέρας. «Δίκιο έχεις. Ενώ τώρα δεν έχω άγχος, ξυπνάω και ό,τι ώρα θέλω». Πολύ σωστά και όπως λέει και ο θυμόσοφος λαός, «ο ύπνος τρέφει το παιδί και...».

Σως

«ΠΡΟΙΚΑ» ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ...

Από το 1992 μέχρι το 1998 η αντιπρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου, καθηγήτρια Ελένη Στεφάνου και ορισμένοι άλλοι καθηγητές όπως ο κ. Α. Μεταξόπουλος και ο κ. Δημήτρης Κώνστας, προμηθεύονταν τον οικιακό ηλεκτρικό τους εξοπλισμό –ύψους πολλών εκατομμυρίων– με τον εξής τρόπο: πήγαιναν σε συγκεκριμένο κατάστημα της οδού Φιλολάου, διάλεγαν ό,τι ήθελαν και ο λογαριασμός για πληρωμή πήγαινε στο Ελληνικό Δημόσιο.

Καταπληκτικός τρόπος για να κάνει κάποιος την «προίκα» του! Αν μάλιστα αναλογιστεί κανείς ότι το αδίκημα (το οποίο συμπεριλαμβάνεται με άλλα σε πακέτο «πλημμεληματικού χαρακτήρα» – σύμφωνα με δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας*) έχει υποπέσει και σε παραγραφή, η κατάληξη μπορεί να είναι μόνο... μούρλια –κυριολεκτικά!– στο απέραντο δημόσιο ίδρυμα που ζούμε...

Α.Α.

ΩΣΕΙ ΠΑΡΩΝ

Μην ανησυχείτε! Ο Μιχάλης Χρυσοχοϊδης είναι και αυτός παρών! Άρα δεν ευσταθούν τα όσα διαδίδονται περί παραγκωνισμού του. Έδωσε το στίγμα του μέσα από συνέντευξη εκφράζοντας τις απόψεις του για το ΠΑΣΟΚ. Μόνο που δεν μας διευκρίνισε, εάν αυτός συνεχίζει να έχει τις περισσότερες αρμοδιότητες ή τον έχει παραμερίσει ο Θανάσης Τσούρας...

Σως

PASOKIES

- Όμως τα κείμενά της στην εφημερίδα της (τότε) κυβερνήσεως και οι τηλεοπτικές της περατζάδες είναι πολύ νωπά για να ξεχαστούν.
- Οι απαιτήσεις της θεατρικής τέχνης είναι τέτοιες που οι ηθοποιοί, χωρίς ταλέντο (και παιδεία) στο σανίδι, γελοιοποιούνται.
- Οι ατάλαντοι γενικώς μένουν στο περιθώριο.
- Στην καλύτερη περίπτωση θα καταλήξουν σε κάποιο σίριαλ του Παπακαλιάτη ή μαϊντανό στα πρωινάδικα.
- Ουδεμία (άλλη) τύχη έχουν.
- Όπως και κάποιοι άλλοι, που πήραν το χρίσμα για υψηλόβαθμες κομματικές και κυβερνητικές θέσεις ύστερα από υπερατλαντικές υποδείξεις.
- Οσονούπω στα αζήτητα κι αυτοί.
- Η αθλιότητα με τις ακτοπλοϊκές είναι μια πολύ παλιά ιστορία.
- Αλλά να βγάλουν γλώσσα και τα πράσινα λαμόγια πάει πολύ.
- Πάρα πολύ.
- Εδώ βυθίστηκε πλοίο –και πνίγηκε κόσμος– εταιρείας που λειτουργούσε σχεδόν μονοπωλιακά, με τις ευλογίες της Χ. Τρικούπη.
- Τώρα ζητούν και τα ρέστα;
- Άτιμοι διαπλεκόμενοι γιαουρτοβιομήχανοι.
- Τώρα κατανοώ γιατί αυξήσατε τις τιμές των προϊόντων σας.

PASOKIES

- Ευχετήριες κάρτες από τους Ρώσους αντί συμβάσεων έχει ως αποδεικτικό υλικό το ΠΑΣΟΚ στην εξεταστική για τα εξοπλιστικά συστήματα που μας φέσωσε.
- Τακτική που χρησιμοποίησε και στο εγχείρημα «διείσδυσης» στην Αριστερά με τους Ανδροκουναλάκηδες και τις Μαρίες.
- Γι' αυτό είχε και τόση επιτυχία!
- Εάν τώρα κάποιοι στον ΣΥΝ επιμένουν στα κεντροαριστερά σενάρια, η πολιτική επιστήμη καταθέτει τα όπλα της.
- Τον λόγο έχουν οι ψυχίατροι.
- Πρόεδρος, λένε, από την Αριστερά!
- Γιατί ωρέ αδέρφια;
- Για να νομιμοποιεί τις λαμογιές τους και να τους παρέχει άλλοθι;
- Χωρίς τη νομιμοποίησή του από την ίδια την Αριστερά;
- Γιατί είναι σαφές ότι ο κύριος όγκος της Αριστεράς είναι συσπειρωμένος γύρω από το ΚΚΕ, το οποίο αρνείται να μπει στα παιχνίδια life-style.
- Την ίδια θέση έχει και το σύνολο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς.
- Κι απ' ό,τι ψυχανεμίζομαι, και μερίδα του ΣΥΝ.
- Άρα;
- Εκτός κι αν με τον όρο Αριστερά εννοούν το ΠΑΣΟΚ των Μανοανδριανόπουλων, Ματσουκοδαμανάκηδων, Κουρκουλομπίστηδων και των λοιπών γραφικών.

PAS DE PROBLEME

Για μένα το πρόβλημα του Προέδρου είναι λυμένο. Αρκεί να πειστεί ο κύριος Σημίτης και να λύσει τη σιωπή του. Ο κ. Πάγκαλος θα τρελαινόταν να τον δει Πρόεδρο της Δημοκρατίας, περισσότερο και από τον Κωνσταντόπουλο. Τον οποίο δεν θέλει όμως η Ντόρα, αφού ο μπαμπάς της προτιμά Σημίτη. Εγώ πάλι, θα καλόβλεπα Μίκη, αν βεβαίως συμφωνήσει και η κ. Γλύκατζη-Αρβελέρ αυτή τη φορά στην Προεδρία να μην πάει γυναίκα. Η Ειρήνη Λαμπράκη έχει ήδη πειστεί και άρα ο Μίκης, εφόσον το αποδεχτεί και ο κ. Μητσοτάκης, είναι η ενδεδειγμένη φωνή για να προτείνει, τιμώντας τις παραδόσεις της Αριστεράς, Κωνσταντόπουλο. Σας είπα για μένα το πρόβλημα είναι λελυμένο. Pas de problème, που θα 'λεγε και ο γαλλομαθής Διαμαντής.

Μ.Σ.

ΜΠΙΤΣΙΔΗΣ

Δήλωσε στην Αυγή της Κυριακής ο «εναλλακτικός» υποψήφιος Χριστόφορος Παπαδόπουλος, εν μέσω φωτογραφιών (του): «Δεν έχει σημασία αν πρόεδρος γίνει ο Αλέκος, ο Μιχάλης ή ο Χριστόφορος, αλλά το γεγονός ότι το κόμμα μπλα, μπλα». Αυτή η ατάκα μάς θύμισε το ανέκδοτο

με τον Μπιτσιδής. Ξέρετε, αυτόν τον πολύ διάσημο τύπο που όταν κάποτε εμφανίστηκε στο Βατικανό πλάι στον Πάπα όλοι ρώτησαν «ρε ποιος είναι αυτός με το λευκό καπελάκι δίπλα στον Μπιτσιδής;». Πάντως όπως έγινε και ο ΣΥΝ, καλύτερα να ψηφίζαμε Μπιτσιδής για πρόεδρο. Τουλάχιστον,

από την άλλη, την αντιακαδημαϊκή Αριστερά ποτέ δεν έλειψαν ούτε το χιούμορ, ούτε ο αυτοσαρκασμός, ούτε το πνεύμα της εθελοντικής προσφοράς και της συλλογικότητας. Αντίθετα σήμερα έχουμε πλημμυρίσει από «επαγγελματίες» και «μονιμάδες».

Τζίμ Μπούκης

ΜΑΝΟΣ

Εκεί που διάβαζα αμέριμνος το τελευταίο βιβλίο του συντρόφου Μίμη, το οποίο προμηθεύτηκα από το ίδιο το τιμημένο χέρι του συντρόφου Προέδρου, που το προλόγισε κιόλας, άκουσα αίφνης τη φωνή του Μάνου στην τηλεόραση και αλαφιάστηκα: «Τι θέλετε; Να μείνω εκτός βουλής επειδή έτσι ήθελε ο Καραμανλής;». Απάντηση σε παρατήρηση δημοσιογράφου πώς βρέθηκε στο ΠΑΣΟΚ αυτός, ένας κάργα νεοφιλελεύθερος. Πάνω απ' όλα η συνέπεια στις ιδέες μας, κ. Μάνε, -κι έχετε και ωραίο όνομα!- και η βούλησή μας να τις υπηρετήσουμε χωρίς να κοιτάμε θέσεις και αξιώματα! Θα μου πείτε ότι είστε πολύ πιο χρήσιμος εντός παρά εκτός βουλής. Εύκολο εγχείρημα ενός επιχειρηματία ο οποίος υποβαθμίζει τη στάση ή το παράδειγμα παίζοντας με play-mobile. Έπειτα συνέχισε εκ του ασφαλούς ο πρώην υπουργός Αλατίνης: «Η απογραφή ήταν απαραίτητη, παρότι ελλιπής». Λέγοντας κάτι τέτοια βέβαια, δίνει λόγο -και αντίλογο- ύπαρξης στον Κίμωνα Κουλούρη και συγχρόνως με εμποδίζει να συγκεντρωθώ στο βιβλίο μου. Εγωπαθείς τύποι αυτοί οι διανοούμενοι.

Σία Τσαχπινόγλου

ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΤΗ;

Αρνήθηκα και αρνούμαι συνειδητά και υπεύθυνα να συμμετάσχω ή να συνεισφέρω καθ' οιονδήποτε τρόπο στην ανελέητη σφαγή του ιρακινού λαού, στους βομβαρδισμούς μαιεντηρίων και λαϊκών αγορών... Με τη συμμετοχή μου στο αντιπολεμικό κίνημα ένωσα τη φωνή μου με τη φωνή εκατομμυρίων ανθρώπων απ' όλο τον κόσμο ενάντια στη φρίκη του πολέμου.

Μ' αυτή την ιδεολογική τοποθέτηση ο τότε έφεδρος Γιώργος Μοναστηριώτης αρνιόταν να επιβιβασθεί στη φρεγάτα «Ναυαρίνο» που επρόκειτο να αποπλεύσει από τον Πειραιά για τον Περσικό Κόλπο. Κατά συνέπεια κηρύχθηκε λιποτάκτης το Μάιο του 2003 και καταδικάστηκε σε φυλάκιση 3,5 χρόνων. Συνελήφθη τον Σεπτέμβριο του 2004. Στις 5 Οκτωβρίου 2004 εκδικάστηκε στο αναθεωρητικό δικαστήριο (Ναυτοδικείο του Ρουφ) η αίτηση αποφυλάκισής του. Μετά από καμπάνια συμπαράστασης που συ-

ντόνισε η Αντικαπιταλιστική Συμμαχία, την οποία προσυπέγραψαν γνωστοί εκπροσώποι της πολιτικής και πνευματικής ζωής, όπως οι Στέφανος Ληναίος, Γεώργιος Μαγκάκης, Αλέκος Αλαβάνος, Στρατής Κόρακας, Γρηγόρης Φελώνης, και πολλοί άλλοι, ο Γ. Μοναστηριώτης αφέθηκε προσωρινά ελεύθερος, κάτι που σαφώς θεωρείται μια πρώτη νίκη. Την άνοιξη του 2005 ανεμένεται η απόφαση του Εφετείου σχετικά με το αν θα αθωωθεί ή όχι. Το όλο θέμα, εν όψει των καταστροφικών μαχών στη Φαλούτζα, τις διαστάσεις που παίρνει το αντιπολεμικό κίνημα σε παγκόσμια κλίμακα, καθώς και τις πολιτικές εξελίξεις στο εσωτερικό της Ελλάδας, είναι ιδιαίτερα εύγλωττο, καθώς από κάτι τέτοια, εκ πρώτης όψεως «μικρά», κρίνεται το πώς (υπο-)λειτουργεί η δημοκρατία στη χώρα μας...

Μαρία Τσάτσου

Ο ΧΑΡΤΗΣ

Οπλανήτης, στα μυαλά ορισμένων –και όχι λίγων, δυστυχώς– Αμερικανών, δεν είναι παρά κάτι σαν ιδιοκτησία τους, σαν ένα μεγάλο ράντσο, ή ακόμα σαν το σπίτι τους, όπου μπορούν άνετα να αποφασίζουν και να αλλάζουν τη διακόσμηση, όπως και όταν τους έρχεται.

Αποκαλυπτικός ο εξ Ουάσιγκτον «χάρτης» των Σκοπίων που έφερε πρόσφατα στη δημοσιότητα η *Ελευθεροτυπία* και ο οποίος εκτός των άλλων παραπέμπει ευθέως στην προπαγάνδα που ασκούσαν εδώ και δεκαετίες τα Σκόπια στο εσωτερικό τους αλλά και διεθνώς.

Αποκαλυπτικός, γιατί τον «χάρτη» αυτό έχει κατασκευάσει και χρησιμοποιεί επίσημα το αμερικανικό υπουργείο Άμυνας, με σκοπό την... ενημέρωση των στρατιωτικών μονάδων του που αποστέλλονται στην περιοχή, στην ουσία όμως για να δείξει για μια ακόμα φορά ποιος είναι το «αφεντικό» στον πλανήτη.

Η ειρωνεία του πράγματος βρίσκεται στο γε-

γονός ότι τον «χάρτη» αυτό, που παλιότερα έβλεπε κανείς να φιγουράρει στα γραφεία κάθε δημόσιου ή ιδιωτικού φορέα στα Σκόπια, σε προθήκες καταστημάτων, στα περίπτερα και συχνά σε δημοσιεύματα τοπικών εφημερίδων και περιοδικών, τον απέσυραν τα ίδια τα Σκόπια μετά την υπογραφή της ενδιάμεσης συμφωνίας με την Ελλάδα το 1995.

Τον θυμήθηκαν όμως και τον έθεσαν σε χρήση οι υπηρεσίες του υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ και μάλιστα επί προεδρίας Κλίντον –κάτι πρέπει να ξέρει γι' αυτό και ο ειδικός προεδρικός απεσταλμένος Ρίτσαρντ Χόλμπρουκ– μόλις το 1999, χρονιά που τα Σκόπια είχαν κατακλυσθεί από αμερικανικές και διάφορες ευρωπαϊκές στρατιωτικές δυνάμεις, στο πλαίσιο του σχεδίου για τη βίαιη ανατροπή του «κακού» προέδρου της Σερβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς προς χάριν των «καλών» Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου. Τότε που εμείς περί άλλα τυρβάζαμε...

Τ.Δ.

ΠΟΙΗΤΕΣ

Επειδή επίκεινται τα εθνικά βραβεία ποίησης, ευπενθυμίζουμε ότι υπάρχουν ποιητές στο Βερολίνο, δηλαδή εν Αθήναις. Ποιητές που δεν αναλώνονται σε ανούσιες δημόσιες εμφανίσεις, αλλά που συνεχίζουν την παράδοση του Καρούζου, του Σαχτούρη, ή του Νίκου Παπα. Πρόκειται βέβαια για τον Βύρωνα Λεοντάρη και τον Τάσο Δενέγρη, δημιουργούς υψηλής ευαισθησίας και εξαιρετικά λιτής

όσο και ουσιαστικής έκφρασης, έστω κι αν δεν κυκλοφορούν τη φωτογραφία τους σε προσκλητήρια. Κι αν θέλετε και νεότερους, συνιστούμε λίαν εκθύμως τον Ηλία Λάγιο, που είναι και δικό μας παιδί, ωραίος νέος, και βράζει στο ζουμί του με αξιοπρέπεια και σεμνότητα, χωρίς συμβιβασμούς και παιχνιδάκια με τις διάφορες Κίρκες της εξουσίας.

Μ.Σ.

PASOKIES

- Βουρ για τη βιβλιοθήκη μου!
- Να ξαναδιαβάσω τις θέσεις του Αλτουσέρ για τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους.
- Μάλλον κάτι δεν είχα πιάσει ως νεολαίος τη δεκαετία του εβδομήντα.
- Βλέπετε, οι καθοδηγητάδες μου κατέληξαν οι περισσότεροι στο ΠΑΣΟΚ!
- Αν χρειαστώ βοήθεια, θα απευθυνθώ στο ΙΣΤΑΜΕ. Εκεί τον μαρξισμό τον παίζουν κομπολόι.
- Τώρα αν αυτό έχει χάντρες ή όχι, ειλικρινά δεν το γνωρίζω

Ν. Μολ.

ΤΡΙΚ

Στην Ελλάδα πρόκειται να διεξαχθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες ταχυδακτυλουργών και αναμένεται να απολαύσουμε χορταστικό θέαμα μαγικών διαστάσεων! Για την ώρα μένουμε με την απορία εάν θα προσκληθούν να συμμετάσχουν και οι εκάστοτε υπουργοί Οικονομικών. Αυτοί κι αν ξέρουν από ταχυδακτυλουργικά!...

Σως

ΝΕΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

Εκίνησε τη Δευτέρα το νέο σύστημα εφημεριών στα νοσοκομεία του λεκανοπεδίου (πλην των «Παιδών» και αυτών του Πειραιά). Δοκιμαστικά για τρεις μήνες, έως ότου βγουν τα πρώτα συμπεράσματα και αν όλα πάνε καλά, με προοπτική να επεκταθεί και στα νοσοκομεία της υπόλοιπης χώρας.

Το υπουργείο εκτιμά πως με το νέο σύστημα θα δημιουργηθεί ένας πιο ορθολογικός τρόπος διαχείρισης των περιστατικών στα νοσηλευτικά ιδρύματα και σταδιακά θα εξαλειφθεί το φαινό-

μενο των ουρών και των ράντζων.

Δεν αμφισβητεί κανείς τις καλές προθέσεις του Νικ. Κακλαμάνη και των ανθρώπων του υπουργείου. Όμως ο χώρος της υγείας, και το γνωρίζει καλά αυτό ο υπουργός, είναι γεμάτος «πιράνχας», όπως ο ίδιος τα ονόμασε. Και για να προωθηθούν οι μεταρρυθμίσεις θα απαιτηθεί στήριξη απ' τον πρωθυπουργό. Και πάντοτε η σύγκρουση με κατεστημένα συμφέροντα χρόνων έχει και το κόστος της... Κι αν για τον Κακλαμάνη το κόστος δεν τον ενδιαφέρει,

για την κυβέρνηση και τον Καραμανλή οφείλουμε να διατυπώσουμε τις επιφυλάξεις μας.

Πάντως, πραγματική τομή στην υγεία χωρίς πρωτοβάθμια φροντίδα με οικογενειακούς γιατρούς δεν μπορεί να υπάρξει. Όλοι οι υπουργοί το συζητούν, κανείς μέχρι σήμερα δεν το 'χει ξεκινήσει. Ως τότε και οι ουρές θα υπάρχουν και τα ράντζα θα παραμένουν και εμείς θα παιδευόμαστε στους διαδρόμους των νοσοκομείων.

Κώστας Καραβίδας

Η ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΟΙΟΥ

Οι αντιπολιτευόμενοι δημοσιογράφοι και παπαγαλάκια του εκσυγχρονισμού (της τσέπης τους) αντιμετωπίζουν σχεδόν με καγχασμούς τον Σπήλιο Σπηλιωτόπουλο παρουσιάζοντάς τον περίπου σαν τον βασιλιά της γκάφας και εξισώνοντας τη θητεία του με τις αλήστου μνήμης «βασιλείες» των Γιάννου και Άκη. Απ' την άλλη ξεχνάνε εντελώς τα σκάνδαλα προμηθειών, επιμένουν στην γελοιοποίηση της ηγεσίας του ΥΠΕΘΑ, δεν αναφέρονται καθόλου στην Λόκχιντ ή την ΑΧΧΟΝ και περιγράφουν τους διαδρόμους του Πενταγώνου σαν κοιτώνες παρθεναγωγείου της Βικτωριανής Αγγλίας. Αδέλφια, αυτή εδώ η κυβέρνηση μέχρι τώρα έχει δείξει απλώς καλές προθέσεις, ενώ συχνά μοιάζει να πνίγεται σε μια κουταλιά νερό από το βάρος της ευθύνης. Οι υπουργοί της πάλι, δεν έχουν καμιά σχέση με τα ξεφτέρια του ΠΑΣΟΚ, και λειτουργούν σαν νεοσύλλεκτοι που υφίστανται καψώνια από την παλιοσειρά. Από το σημείο αυτό όμως ως την πλήρη αμνήστευση των ανομιμάτων του προηγούμενου φαυλεπίφ αυλού καθεστώτος η απόσταση είναι τεράστια. Αν δεν επιτύχει ο Σπηλιωτόπουλος την κάθαρση που επαγγέλθηκε η παράταξή του και δεν νοικοκυρέψει τις τεράστιες δαπάνες των αμυντικών μας εξοπλισμών, τη λυπητερή θα την πληρώσει σε πολλαπλό επίπεδο ο τόπος. Κι όχι βέβαια οι επαγγελματίες δημοσιογράφοι με τα ποικιλώνυμα αφεντικά τους. Οι «Σεράνος» δηλαδή του οικονομικο-πολιτικού μας βίου. Εφόσον έχει και η γελοιότητα την γενεαλογία της.

Τζιμ Μπούκης

«ΜΑΧΑΙΡΩΜΑΤΑ»

Ηγομολάστιχα-δώρο του Ιωάννη Σμπώκου προς τον Ανδρέα Λοβέρδο, ήταν, λέει, ένα έμμεσο μήνυμα διαμαρτυρίας προς την ομάδα Σημίτη για τις «αδικίες» που έχει υποστεί -εννοεί όταν «κόπηκε» από τη λίστα υποψηφίων για τη βουλή στις τελευταίες εκλογές- και γι' αυτό χαρακτηρίστηκε ως «συντροφικό μαχαίρωμα».

Πέρα από τις γραφικότητες όμως, το θέμα είναι ότι στην εξεταστική επιτροπή της Βουλής για τα εξοπλιστικά, που κατέθετε ως μάρτυρας ο κ. Σμπώκος, όλοι σχεδόν οι Πασόκοι βουλευτές τον υπερασπίστηκαν με σθένος, αναγνωρίζοντας ότι το κόμμα τού φέρθηκε άδικο, με φανερό σκοπό ωστόσο να ελαφρύνουν απλώς τη θέση του.

Ήταν οι ίδιοι που τότε, όταν αποκλείστηκε από τη λίστα ο σημερινός ευνοούμενός τους, είχαν καταπιεί τη γλώσσα τους, αφήνοντας να αιωρούνται στον αέρα οι υποψίες που τον βάραιναν για παράνομες συναλλαγές και «κόλπα» στον τομέα των εξοπλισμών.

Άρα η σημερινή στάση τους μάλλον έχει στόχο να αποσείσουν τις κατηγορίες εναντίον του ΠΑΣΟΚ για τα χάλια στον τομέα του υπουργείου Άμυνας, παρά να χτυπήσουν τον Κ. Σημίτη και πολύ περισσότερο να σώσουν την «χαμένη τιμή» του κ. Σμπώκου.

Τ.Κ.Δ.

ΑΥΤΟΓΚΟΛ!

Ποιοι υπουργοί, λέτε, έσπευσαν να κάνουν δηλώσεις μετά τη μίνι κρίση στις σχέσεις του Υπουργικού Συμβουλίου με «το κόμμα» που ξέσπασε την περασμένη Τρίτη; [Δηλώσεις του στυλ «δεν με πήρε τηλέφωνο ποτέ (σ.σ. δεν ξέρω ίσως είχε βλάβη ο ΟΤΕ)», ή «τα παράπονα είναι μεμονωμένα φαινόμενα (σ.σ. αν τα δει κανείς ένα ένα)», ή «οι υπουργοί κάνουν τη δουλειά τους σύμφωνα με το κυβερνητικό σχέδιο (σ.σ. δεν ξέρω, εγώ κοιτάω μόνο τη δουλίτσα μου)», ή «παράπονα υπάρχουν πάντα από τους βουλευτές (σ.σ. είναι γενικά αχάριστα αυτά τα παιδιά)»].

Με τη σειρά δηλώσεων: Σουφλιάς, Παυλόπουλος, Αλογοσκούφης και Γιαννάκου.

Όποιος έχει τη μύγα μυγιάζεται;

ΦΛΟΓΑ

ΠΥΡ

Άσχημα τα πράγματα. Μας την πέφτουν οι Αμερικανοί. Αλλά εγώ δεν ανησυχώ. Με τόσους ρώσικους πυραύλους και ραντάρ δεν έχουμε ανάγκη. Ας είναι καλά ο Σημίτης που τα αγόρασε, έστω και αν χάθηκαν μερικά εκατομμύρια ευρώ στα αντισταθμιστικά. Το θέμα είναι ότι, φάγανε ξεφάγανε, το έργο έγινε.

ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Ωραίος ο Μητσοτάκης. Τώρα τα βάζει με τον Παπαδόπουλο της Κύπρου και με το Σκοπιανό. Προφανώς διαβάζει Ελεφάντη στην *Αυγή*, που λέει ότι ορθώς αναγνώρισαν οι Αμερικανοί τη «Μακεδονία», διότι έτσι θέλουν να φέρουν σταθερότητα στην περιοχή! Έτσι όμως επιτυγχάνεται η εθνική ενότητα. Μητσοτάκης και Ελεφάντης καταργούν τα μίση.

ΕΞΩ ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ

Αυτή η πολιτική οξυδερκεία των κάπως αριστερών με ενθουσιάζει. Αλλά κι εμένα κόβει το

μυαλό μου, τι νομίζετε; Προτείνω κάτι πιο καλό. Να ονομαστούν τα Σκόπια Ελλάδα, ώστε αμέσως να αυξήσουμε το έδαφός μας. Γιατί, δεν είναι αναφαίρετο δικαίωμά τους να έχουν όποιο όνομα νομίζουν; Εγώ, σαν αριστερός του Ντόλτσε, έτσι το βλέπω το θέμα. Δεν είμαι κανένας βλάχος εθνικιστής.

ΜΟΚΟ

Είπα εθνικιστής και θυμήθηκα το βιβλίο του Σβορώνου περί έθνους. Πέθανε νωρίς ο καημένος και δεν

ξέρει ότι το έθνος καταργήθηκε εσχάτως. Περιμένανε να πεθάνει, ώστε να πιάσουν δουλειά οι φωστήρες. Αλλά αναστήθηκε ο άνθρωπος με αυτά που διαβάζει και τους έβαλε δύσκολα. Τώρα κάνουνε λίγο τον ψόφιο κοριό. Διότι έτσι είναι αυτό το ρημάδι το έθνος. Και ένας να μείνει, ξαναφυτρώνει.

ΑΛΛΑΓΗ

Θα πάρει, λένε, το βραβείο δοκιμίου ο «Μακρυγιάννης» του Γιαννουλόπουλου. Λογικό είναι. Ο άν-

ΧΩΡΙΟ

Ετοιμάζομαι να φύγω. Θα πάω στα χωριά. Θα κάνω πρώτα Χριστούγεννα στο Κολωνάκι και μετά, για να εξαγνιστούν οι αμαρτίες μου, θα πάω στους γέρους. Πέρσι που πήγα, καθόμουνα στο καφενείο και συζητούσα για τις ελιές. Τώρα εγώ το βαριέμαι το χωριό, αλλά τι να κάνω; Πρέπει να πηγαίνω στις ρίζες, διότι είμαι ρομαντικός τύπος. Υπάρχει εκεί ένας μπακάλης που έχει ζάχαρο 4 και πίνει τσίπουρο. Θα πεθάνεις, μπαρμπα-Γιώργο, του λέω. Το ξέρω -μου λέει-, αλλά άμα είσαι πεθαμένος, δεν είσαι ζωντανός για να το καταλάβεις. Να, αυτές οι ενοράσεις με κάνουν να αποστρέφομαι τον διαφωτισμό. Μετά πάω στον μανάβη. Παρκάρω ανάποδα, αφού δεν έχει τροχονόμο. Εκεί είναι ένας με κοτσίδα, πιτσιρικάς. Ωραία, μου λέει, μόλις με βλέπει. Όπως Αμερική. Και στο τέλος πάω για τσίπουρο στο καφενείο που είναι και κουρείο. Εκεί είναι ένας τύπος καμιά πενηνταριά χρονών, με μούσι, που μου λέει συνεχώς για τον πατέρα μου και πώς τον κηδέψανε με μισό μέτρο χιόνι.

Αυτά κάνω κάθε Πρωτοχρονιά. Και μετά ξαναγυρνάω στην Αθήνα πολύ εκνευρισμένος. Θυμώνω γιατί βαριέμαι το χωριό και γιατί εκεί θέλω να ζήσω. Δεν βρίσκεις άκρη με τους ανθρώπους. Μία στο χωριό, μία στο Ντακάπο. Θα σας πω τα νέα μετά τις γιορτές, μπας και έχει πεθάνει κανένας και μείνω χωρίς παρέα.

θρωπος με μια τουφεκιά καθάρισε Σεφέρη, Ελύτη, Λορεντζάτο, Θεοτοκά και Μακρυγιάννη μαζί. Όλα είναι μύθος είπε. Βεβαίως. Και μη ρωτάτε, άμα κατεδαφίσουμε τον Μακρυγιάννη τι θα βάλουμε στη θέση του. Θα βάλουμε τον Γιαννουλόπουλο.

ΣΚΟΤΟΣ

Βλέπω αυτές τις απονομές του φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και απορώ. Καλά, δεν έχουνε φώτα εκεί; Κάθε χρόνο, μέσα στα σκοτάδια, κάτι βλοσυροί τύποι παίρνουνε βραβεία και ίσα που τους βλέπεις. Φοράνε και αυτά τα τσαλακωμένα σακάκια και σε πιάνει λύπη. Φαίνεται ότι και οι ίδιοι γνωρίζουν ότι τα έργα τους δεν βλέπονται.

ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟΙ

Με ρωτάνε γιατί δεν βλέπω τις *Νύφες*. Συγγνώμη, τι να δω; Γυναίκες που πάνε να παντρευτούν στην Αμερική το 1920; Δεν με ενδιαφέρει το θέμα. Η ταινία είναι ποιοτική. Αλλά ούτε γυναίκα είμαι, ούτε γαμπρός μετανάστης του μεσοπολέμου. Έχω άλλα ενδιαφέροντα.

ΧΑΟΣ

Οι ελληνικές ταινίες έχουνε χάσει την πραγματικότητα. Ο ένας δείχνει ένα λιβάδι να κλαίει, ο άλλος νύφες σε ένα πλοίο και ο άλλος κάποιον στην Κωνσταντινούπολη να φτιάχνει κουλουράκια. Κοινώς, έχουμε χάσει τ' αβγά και τα πασχάλια.

Όχι μόνον ανταπόκριση αλλά και καλή δέληση

του Κώστα Δέδε

Ο κομματικός «εμφύλιος» στο θέμα της απογραφής κάθε άλλο παρά συμβάλλει στη δημοσιονομική ανασυγκρότηση και στην ευόδωση της προσπάθειας για οικονομική ανάπτυξη. Ανεξάρτητα από το εάν η δημοσιονομική απογραφή έγινε με κομψό ή χοντροκομμένο τρόπο, αυτό που έχει σημασία είναι ότι ήταν αναγκαία, γιατί με «τσαρλατανιές» και άλλου είδους λογιστικές ραδιουργίες και τεχνάσματα δεν μπορεί να γίνει σωστή διαχείριση των δεδομένων στα οποία στηρίζονται οι εκάστοτε πολιτικές που εφαρμόζονται στον οικονομικό τομέα. Ως εκ τούτου, είναι τελείως άστοχος ο ισχυρισμός του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης ότι «η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας άνοιξε τον "ασκό του Αιόλου" με μια διαδικασία που μόνο προβλήματα δημιουργεί στην ελληνική οικονομία, πλήττει τις προοπτικές της, υπονομεύει το βιοτικό επίπεδο και το εισόδημα των ελλήνων εργαζομένων. Η δήθεν απογραφή ήταν ένα μεγάλο νεοδημοκρατικό φιάσκο που το πληρώνει η χώρα».

Τώρα, το τι περιέχει αυτός ο «ασκός του Αιόλου» αλλά και το τι καταβάλλει η χώρα είναι ένα θέμα που οι προκάτοχοι του κ. Γιώργου Αλογοσκούφη στο Υπουργείο Οικονομίας είναι οι πλέον αρμόδιοι να διευκρινίσουν. Πάντως οι συντάκτες των ανούσιων ανακοινώσεων του ΠΑΣΟΚ, αλλά και των παρομοίων απαντήσεων της κυβέρνησης, πρέπει να προσπαθήσουν να καταλάβουν ότι με αυτόν τον «πόλεμο» υπονομεύεται η οικονομική δραστηριότητα.

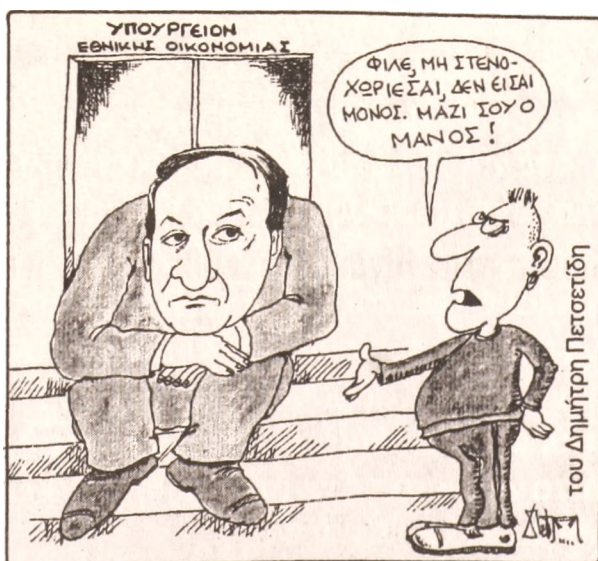
Βέβαια, το να δημιουργηθεί οικονομικό «μπάχαλο» είναι κάτι που οι επί χρόνια κυβερνητικοί καρεκλοκένταυροι, που βρίσκονται σήμερα στα έδρανα της αντιπολίτευσης, εύχονται κατά βάθος. Και αυτό γιατί ένα οικονομικό χάλι δημιουργεί τις προϋποθέσεις για έντονες τριβές και, το σημαντικότερο, για κοινωνική δυσαρέσκεια, που οδηγεί σε αποτελεσματική άγρα ψήφων. Καλό είναι λοιπόν –κατά την άποψη ορισμένων θερμοκέφαλων της Χαριλάου Τρικούπη– να συντηρείται το θέμα σε κανάλια και πρωτοσέλιδα.

Το περίεργο όμως είναι ότι η κυβέρ-

νηση σπεύδει να απαντά στις «προκλήσεις» της αξιωματικής αντιπολίτευσης δικαιολογώντας τη δική της, ορθή εξέλιξη, στάση να δείξει στους κοινοτικούς εταίρους ότι δεν επιδιώκει να παραπλανήσει τους «κουτόφραγκους», που αργά ή γρήγορα θα καταλαβαίνουν, και ότι τώρα υπάρχει ειλικρίνεια και διαφάνεια.

ΑΡΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η συντήρηση αυτής της αντιπαράθεσης έχει δημιουργήσει, σύμφωνα με κύκλους της διεθνούς αγοράς, αρνητικό

περιβάλλον ως προς την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, εξασθενώντας τις διατάξεις των νέων νόμων που στόχο έχουν την ανάπτυξη της χώρας. Πέραν όμως από αυτό, εκείνο που φαίνεται να ανησυχεί τους κυβερνητικούς κύκλους είναι ότι το «κλίμα που πάει να δημιουργηθεί» τείνει να χαλάσει. Και αυτό ενδέχεται, εκτός των άλλων, να αποτελέσει το «άλλοθι» για μια ενδεχόμενη «επενδυτική αδράνεια» –για να μην πούμε «αποχή» που μας φέρνει σε άλλες αποχές– από τους ιδιώτες, πολλοί από τους οποίους δεν είναι ευχαριστημένοι από τα ποσοστά μειώσεων της φορολογίας επί των κερδών, μη λαμβάνοντας υπόψιν –κακώς– τις δημοσιονομικές αντοχές της ελληνικής οικονομίας.

Πρώτη «κρούση», αλλά και επιβεβαίωση αυτού του ισχυρισμού, αποτελεί η δήλωση του προέδρου του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών Οδυσσέα Κυριακόπουλου, ο οποίος σχολιάζοντας το φορολογικό νομοσχέδιο έκανε λόγο για απώλεια ευκαιρίας ανάπτυξης της οικονομίας. Αναφερόμενος στην απογραφή είπε χαρακτηριστικά: «Κατ' αρ-

χὴν θεωρώ ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνεῖ ἡ ἀπογραφή, καὶ ἰδιαίτερα τῆς διετίας 2002-2003, καθὼς εἶναι ἀπόλυτα θεμιτό μίαν νέα κυβέρνησις νὰ γνωρίζεῖ με ἀκρίβεια τι παρέλαβε ἀπὸ τὴν προηγουμένην κυβέρνησις. Σε καμία περίπτωση δὲν μποροῦμε νὰ κατηγορήσουμε τὸ οικονομικὸ ἐπιτελεῖο γιὰ τὴν ἀπόφασή του νὰ ξέρεῖ τι ἔχει στὸ συρτάρι του. Ὅμως, ἡ διαδικασία ποὺ ἐπιλέχθηκε γιὰ νὰ γίνεῖ ἡ ἀπογραφή καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐπεκτάθηκε στὴν προ τῆς ἔνταξης στὴν ΟΝΕ περίοδο ἔχει προκαλέσει περιπλοκές στὴν εἰκόνα τῆς οικονομίας στὸ ἐξωτερικὸ καὶ κυρίως στὴν Εὐρώπη καὶ κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιθυμητὴ εἶναι». (Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία, 28 Νοεμβρίου 2004).

Γιὰ τὴν ἐπιβεβαίωση τῆς ἀποκατάστασης τῆς τρωθείσης ἀξιοπιστίας, τὸ θέμα ποὺ ἀφορᾷ στὴν κυβέρνησις εἶναι ὅτι καὶ ἐκεῖνη πρέπει νὰ ἐπιδειξέῃ εὐλικρίνεια στὶς λογιστικὲς τῆς καταχωρήσεις. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ποὺ εὐστοχα εἶπε ὁ Στέφανος Μάνος στὴν *Καθημερινή* τῆς περασμένης

Κυριακῆς, ὅτι δηλαδὴ στὸ κονδύλι τοῦ δημοσίου χρέους τῆς χώρας δὲν ἔχουν συνυπολογισθεῖ καὶ τὰ ποσὰ ποὺ πρέπει νὰ δοθοῦν ἐπὶ 30 ἔτη (1% ἐπὶ τοῦ ΑΕΠ) γιὰ τὴν συντήρησις τοῦ ΙΚΑ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ «ΑΝΟΙΚΤΑ ΧΑΡΤΙΑ»

Ἐκτός ἀπὸ τὴν «κρατικὴ ἀξιοπιστία», δεῦτερο πρόβλημα ποὺ ἀπασχολεῖ τώρα τὴν Ρηγίλλης εἶναι ἡ διατήρησις τῆς «εσωκομματικῆς ἀξιοπιστίας», ποὺ φυσικὰ συναρτάται με τὰ οικονομικὰ καὶ ἡ ὁποία τὸν τελευταῖο καιρὸ «τρεμοπαίζει».

Οἱ συνδικαλιστὲς τοῦ κυβερνώντος κόμματος, καὶ ὄχι μόνον αὐτοί, ἔχουν διαπιστώσει ὅτι αρκετοὶ ὑπουργοὶ «ἔχουν καβαλήσει τὸ καλάμι», ἐπιδεικνύοντας ἀλαζονεῖα με λαϊκίστικο περιτύλιγμα. Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ πιστεύουν ὅτι «ἡ παράταξις ἔχει στὸ τσεπάκι τῆς οκταετίας». Τὸ πρωθυπουργικὸ μήνυμα τῆς περασμένης Δευτέρας στὸ συνέδριό τῆς ΔΑΚΕ ὅτι «οἱ συνδικαλιστὲς ἔχουν τὶς ἀπόψεις τους οἱ ὁποῖες εἶναι σεβαστὲς» ἀλλὰ «ἡ κυβέρνησις καὶ οἱ

ὑπουργοὶ υλοποιοῦν τὴν κυβερνητικὴν πολιτικὴν» δὲν πρέπει νὰ ἀποτελέσει ὑπουργικὸ εφησυχασμὸ ἢ συγχωροχάρτι, ὅπως τουλάχιστον λένε αὐτοὶ ποὺ γνωρίζουν τὸ πρωθυπουργικὸ πολιτικὸ DNA.

Σε πρώτη φάσις αὐτὸ ποὺ ἐπιβάλλεται εἶναι νὰ υπάρξει ἓνας εὐκρινὴς καὶ ἀνοικτὸς διάλογος με τὰ συνδικάτα, ἔχοντας «ἀνοικτὰ τὰ χαρτιά». Ὁ πρόεδρος τῆς Ἐμπορικῆς Τραπεζῆς, καθηγητὴς Δημοσίων Οικονομικῶν στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, Γιώργος Προβόπουλος πιστεύεται ὅτι εἶναι σε θέση νὰ ἀνοίξει τὸ χορὸ «ἐντίμου διαλόγου» με προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις γιὰ τὰ κατὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴ συγκεκριμένη τράπεζα, καὶ ἰδιαίτερα τὴν ἀνταγωνιστικότητά της, καὶ γιὰ τὸ ἀσφαλίστικόν, ἀφοῦ ἔχει υποχρέωσις, ὅπως ὁ ἴδιος λέει, «νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ πρόβλημα τῆς εταιρείας». Ἀλλὰ, γενικά, γιὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὸς ἓνας ἐντίμος διάλογος, δὲν ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει μόνον ἀνταπόκρισις· χρειάζεται καὶ καλὴ θέλησις.

Ὁ πατέρας ληλάτησε τὸν Παρθενῶνα καὶ ὁ γιὸς ἤδελε τους Κινέζους ὀπιομανεῖς

Ἡ ἱστορία τοῦ γιου Ἐλγίν ποὺ ληλάτησε καὶ κατέστρεψε τὴν Κίνα καὶ προμήθευε ὀπιο σὲ ἑκατομμύρια Κινέζους

Γ.Τ. ΧΕΙΝΣ & ΦΡΑΝΚ ΣΑΝΕΛΟ

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΟΥ ΟΠΙΟΥ

Ἡ ἐκπληκτικὴ δύναμις τῆς ἐξάρτησις καὶ ἡ τραγωδία τῆς σύγκρουσις δύο ολότελα διαφορετικῶν πολιτισμῶν. Ὁ ἀκρωτηριασμὸς τοῦ κινέζικο λαοῦ ἀπὸ τὴν, μεγάλης ἔκτασις, ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸ ὀπιο, ποὺ οἱ Βρετανοὶ ἔμποροι τοῦ προμήθευσαν ἀφειδώς. Γιὰ χρόνια, οἱ Βρετανοὶ (ὑπὸ τὶς διαταγὲς τοῦ Λόρδου Elgin καὶ με τὶς εὐλογίες τῆς «καλῆς» Βασίλισσας Βικτωρίας) με κανόνια καὶ ατμοκίνητα πολεμικά πλοία, κατέσφαζαν τοὺς Κινέζους καὶ ἐρήμωναν τὴν ὑπαιθρο γιὰ νὰ εξασφαλίσουν ἐμπορικὰ δικαιώματα στὴν Κίνα καὶ ἐλεύθερη διακίνησις τοῦ ναρκωτικοῦ. Ἐνα τρομερὸ βιβλίο.

ἀπὸ τὸ 1926 **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ**

ΖΗΤΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 21 / 106 81 ΑΘΗΝΑ / ΤΗΛ.: 210 3815433 - 210 3822251 / FAX: 210 3816661 / e-mail: cotsos@govostis.gr

WWW.GOVOSTIS.GR

ΣΥΝ: Το διακύβευμα του 4ου Συνεδρίου

Σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι –το κρισιμότερο ίσως αφότου δημιουργήθηκε– βρίσκεται την περίοδο αυτή ο Συνασπισμός· ένα σταυροδρόμι που του επιβάλει τη λήψη καίριων αποφάσεων, οι οποίες θα καθορίσουν άμεσα όχι μόνο την παραπέρα πορεία του αλλά και αυτή την υπόστασή του. Κυρίως, θα επανακαθορίσουν τα κύρια συστατικά στοιχεία του, όπως η φυσιογνωμία, η δομή και ο προσανατολισμός του, για τα οποία συχνά τα τελευταία χρόνια εκδηλώθηκαν αμφιβολίες, συγχύσεις, αφαιρέσεις και αναιρέσεις. Και το ερώτημα είναι αν, κάτω από τις παρούσες συνθήκες, ο Συνασπισμός θα μπορέσει να κάνει αυτό που πολλοί αποκαλούν «νέο ξεκίνημα», το οποίο θα ανταποκρίνεται, όπως ελπίζουν, στο αίτημα μεγάλης μερίδας πολιτών που επιμένουν να αναζητούν μια δυναμική ανάκαμψη της Αριστεράς.

Στις 9 Δεκεμβρίου πρόκειται να πραγματοποιηθεί το 4ο Συνέδριο του Συνασπισμού, στο οποίο εκείνο που θα περίμενε κανείς είναι να διατυπωθούν οι βασικές σκέψεις, απόψεις και ιδέες, με στόχο την ενδυνάμωση της θέσης του κόμματος στο πολιτικό σκηνικό και στην κοινωνία ως φορέα της ανανεωτικής Αριστεράς, και την επαναβεβαίωση του προσανατολισμού του στην υπεράσπιση της δημοκρατίας και των θεσμών από τη μια, και από την άλλη των λαϊκών αιτημάτων για καλύτερη ποιότητα ζωής, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Μόνο που, τελικά, αποδείχτηκε ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά.

Στις εκλογές του περασμένου Μαρτίου, ο Συνασπισμός, παρά το σκληρό δικομματικό παιχνίδι, κατάφερε να παραμείνει στη Βουλή· αυτό όμως επιτεύχθηκε χάρη στο συναισθηματισμό μιας μερί-

δας ψηφοφόρων του και στην επιμονή τους να δώσουν τη «μεγάλη μάχη» για να κρατηθεί το κόμμα στην επιφάνεια. Σημείωσε ωστόσο μια σημαντική απώλεια δυνάμεων, η οποία μάλιστα διευρύνθηκε ακόμα περισσότερο τρεις μήνες αργότερα, στις ευρωεκλογές του Ιουνίου. Και στις δύο αυτές εκλογικές αναμετρήσεις το μήνυμα ήταν σαφές: οι ψηφοφόροι έδιναν μια τελευταία ευκαιρία, μετά την οποία δεν επρόκειτο να δείξουν άλλη ανοχή.

Αιτία γι' αυτό στάθηκαν κάποια σοβαρά λάθη στην τακτική που έχει ακολουθήσει ο Συνασπισμός, κυρίως όμως σε κάποια φαινόμενα διγλωσσίας, ή ακόμα και ανοιχτού φλερτ ορισμένων στελεχών του με άλλους πολιτικούς οργανισμούς, που δημιούργησαν την εντύπωση ότι τελικά ο ΣΥΝ αποτελεί απλώς μια δύναμη εφεδρεία άλλων κομμάτων. Ιδιαίτερη περίπτωση μάλιστα αποτελεί το

ΠΑΣΟΚ, το οποίο επανειλημμένως προσπάθησε –και προσπαθεί ακόμα– να προσελκύσει τον Συνασπισμό στο άρμα του, μεταξύ άλλων και σαν άλλοθι για τον «αριστερό» προσανατολισμό που θέλει να προβάλλει (δεν είναι τυχαίο ότι μόλις την περασμένη Κυριακή, 10 ημέρες μόλις πριν από το Συνέδριο του ΣΥΝ, ο πολυπράγμων Θεόδωρος Πάγκαλος επανέλαβε την άποψή του για ένωση του Συνασπισμού με το ΠΑΣΟΚ, «εφόσον βεβαίως αλλάξει την ηγεσία του και την πολιτική του», όπως είπε ο ίδιος).

Μια μεγάλη μερίδα στελεχών, μελών και οπαδών του Συνασπισμού όμως, αρνούνται κατηγορηματικά να αποδεχτούν τέτοιου είδους διολιχοδρομήσεις. Γι' αυτό και αντιδρούν σε σκέψεις και ιδέες που στόχο έχουν να τους εγκλωβίσουν –και μάλιστα δια της πλαγίας οδού– σε πολιτικές λογικές και δράσεις που καμία σχέση δεν έχουν με την Αριστερά και τον ίδιο τον Συνασπισμό (χαρακτηριστικά, ορισμένοι δηλώνουν ότι, αν ήθελαν να ακολουθήσουν κάποιο άλλο κόμμα, το ΠΑΣΟΚ για παράδειγμα, μπορούσαν να το κάνουν οι ίδιοι απευθείας, χωρίς τη μεσολάβηση προξενητών).

Μέσα σ' αυτό το γενικότερο κλίμα ανασφάλειας για το μέλλον και τις προοπτικές του ΣΥΝ, ήλθε και η δήλωση της πρόθεσης του προέδρου του Ν. Κωνσταντόπουλου να παραδώσει την ηγεσία του κόμματος κατά το επικείμενο Συνέδριο. Γεγονός, βεβαίως, που προκάλεσε ένα νέο κύμα αναβρασμού και, παρά τις

περί του αντιθέτου διακηρύξεις, παγίδευσε ολόκληρο το κόμμα σε μια άνευ προηγουμένου προεδρολογία, διπλής κατεύθυνσης μάλιστα, με αντικείμενο φυσικά την εκλογή νέου προέδρου του ΣΥΝ, αλλά και την εκλογή, την ερχόμενη άνοιξη, Προέδρου της Δημοκρατίας, στο βαθμό που το όνομα του Ν. Κωνσταντόπουλου συνδέθηκε άμεσα με τη διεκδίκηση της θέσης αυτής.

Αποτέλεσμα ήταν, στις συζητήσεις που άρχισαν –και διεξάγονται μέχρι αυτή τη στιγμή– με αφορμή το επικείμενο Συνέδριο, να εμφανισθεί μια πανοπερμία θέσεων και απόψεων, που εξέφραζαν τις διάφορες τάσεις, ρεύματα, ομάδες ή και πρόσωπα, και οι οποίες αφορούν σε όλο το πλέγμα των θεμάτων που άπτονται της εικόνας που εμφανίζει σήμερα ο Συνασπισμός και εκείνης που κάθε πλευρά θέλει ή οραματίζεται για το μέλλον.

Αναφορικά με τη θέση του προέδρου του κόμματος, οι συζητήσεις κατέληξαν στην υποψηφιότητα τριών προσώπων, του Αλ. Αλαβάνου, του Μιχ. Παπαγιαννάκη και του Χρ. Παπαδόπουλου, από τα οποία το καθένα ανήκει σε ξεχωριστή «τάση» ή «ρεύμα» μέσα στον ΣΥΝ και κατά συνέπεια εκφράζει διαφορετικές –μέχρι και αντικρουόμενες– θέσεις σε ό,τι αφορά τη μελλοντική πορεία του κόμματος.

Σαφώς, ένα από τα βασικά προβλήματα και ανάγκες του ΣΥΝ –που αποτελεί και καθολικό αίτημα των στελεχών και μελών του κόμματος– εί-

ναι η αναδιάρθρωσή του και η στήριξη της λειτουργίας του σε νέες βάσεις, περισσότερο προσαρμοσμένες στις ανάγκες που διαμορφώνονται από τη σημερινή πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα. Και σ' αυτό, όπως φαίνεται από τις διακηρύξεις, τις εισηγήσεις και τις δηλώσεις τους, συμφωνούν αναπόφευκτα και οι τρεις υποψήφιοι.

Ένα άλλο πρόβλημα, στο οποίο επίσης συμφωνούν και οι τρεις υποψήφιοι, είναι η σταδιακή χαλάρωση που εμφανίζεται στις σχέσεις και την επικοινωνία του κόμματος με όλα, και ιδιαίτερα τα πλέον ευαίσθητα κοινωνικά στρώματα, γεγονός που έχει αποτελέσει μια από τις σοβαρότερες αιτίες για τη συρρίκνωση της δύναμης του ΣΥΝ.

Μέχρι εδώ όμως. Διότι, πέρα από τα λειτουργικά -τουτέστιν γραφειοκρατικά- και τα επικοινωνιακά θέματα στα οποία συγκλίνουν οι απόψεις τους, στα υπόλοιπα, και κυρίως σ' εκείνα που αφορούν στην ουσία της ύπαρξης του ΣΥΝ, οι θέσεις που διατυπώνονται είναι από απλώς διαφορετικές ως προς την προσέγγισή τους, έως εκ διαμέτρου αντίθετες και αντικρουόμενες, σε βαθμό που να προκαλούν φόβους για πιθανή δημιουργία κλίματος σύγκρουσης.

Εκείνο μάλιστα που και για τους τρεις αποτελεί ιδιαίτερο σημείο αντιπαράθεσης, είναι το σημείο που αφορά στα πεδία προσέγγισης και ενδεχόμενης συνεργασίας με άλλους πολιτικούς φορείς και κόμματα. Ένα θέμα που, από τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται, καθίσταται κυριαρχικό στοιχείο, άρρηκτα, θα έλεγε κανείς, συνδεδεμένο με αυτή την ύπαρξη του ΣΥΝ.

Χαρακτηριστικά, ο Αλέκος

Αλαβάνος έθεσε πρώτος το θέμα αυτό, σε μια εισήγησή του που δημοσιοποίησε πριν από δυο εβδομάδες περίπου και στην οποία υποστηρίζει την υιοθέτηση ενός τρίπτυχου που περιλαμβάνει: α) το κόψιμο των γεφυρών με αυτό που προβλήθηκε ως «κεντροαριστερά» -δηλαδή με το ΠΑΣΟΚ- και αντίθετα η επιδίωξη της προσέγγισης με όλες τις εντός και εκτός της Βουλής ριζοσπαστικές δυνάμεις της Αριστεράς, περιλαμβανομένου και του ΚΚΕ, καθώς και η επαναδραστηριοποίηση του ΣΥΡΙΖΑ, β) η αναδιοργάνωση του κόμματος σε μια πιο ευέλικτη και πιο αποτελεσματική βάση και γ) το άνοιγμα του ΣΥΝ προς την κοινωνία και ιδιαίτερα προς τη νεολαία.

Από την πλευρά του, ο Μιχάλης Παπαγιαννάκης κινείται σε εντελώς αντίρροπη τροχιά. Θεωρεί ότι ο ΣΥΝ πρέπει να διατυπώσει μια

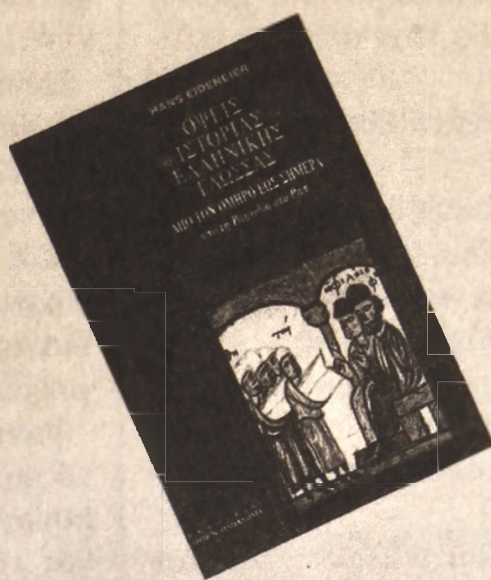
εναλλακτική πρόταση εξουσίας, που σημαίνει έμμεσα μια ουσιαστικότερη στροφή προς το ΠΑΣΟΚ, ενώ αντίθετα θέλει το κόψιμο των γεφυρών με το ΚΚΕ, αλλά και με άλλες ριζοσπαστικές δυνάμεις της Αριστεράς, διαγράφοντας οριστικά πλέον το εγχείρημα που ξεκίνησε την περασμένη άνοιξη με τη δημιουργία του ΣΥΡΙΖΑ.

Με την άποψη του Αλαβάνου όμως, σε ό,τι αφορά τις σχέσεις του ΣΥΝ με τις άλλες αριστερές δυνάμεις και ιδιαίτερα το ΚΚΕ, συμφωνεί και ο τρίτος υποψήφιος, Χρ. Παπαδόπουλος.

Εκείνο ωστόσο που δεν αναφέρει κανένας υποψήφιος, επιζητούν όμως πολλά από τα στελέχη και κυρίως τα μέλη του ΣΥΝ, είναι ότι μέσα στη γενικότερη σύγχυση, τις παρερμηνείες, τις παρεξηγήσεις, το αλαλούμ που έχει επικρατήσει στις γραμμές του κόμματος, πρωταρχική

ανάγκη είναι να επαναδιατυπωθεί μια νέα ιδεολογική πλατφόρμα, που θα αποτελέσει την κύρια βάση, το εφελτήριο του «νέου ξεκινήματος» που οραματίζονται και ελπίζουν οι περισσότεροι. Μια πλατφόρμα που θα ξεκαθαρίζει θεμελιώδεις έννοιες, αντίστοιχες με εκείνες που για δεκαετίες αποτελούσαν την κινητήρια δύναμη του αριστερού κινήματος, προσαρμοσμένες όμως στις νέες συνθήκες που δημιουργούνται από τη φιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και στους νέους κινδύνους που διαγράφονται για την παγκόσμια κοινότητα. Και πάνω σ' αυτήν να γίνει ο πολιτικός διάλογος που χρειάζεται, ανάμεσα σε όλες τις τάσεις και τις ομάδες που δρουν στον ΣΥΝ, πράγμα που αποτελεί και το ουσιαστικό διακύβημα του 4ου Συνεδρίου του.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

HANS EIDENEIER

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Από τη Ραψωδία στο Ραπ

Σχήμα 8°, σελίδες 287 με 33 εικόνες εντός κειμένου

Στα άσματα των ραψωδών της αρχαιότητας λόγος, μέλος και ρυθμός ήταν αixeχώριστα δεμένα μεταξύ τους. Το κοντινότερό τους, ίσως, παράλληλο στη σημερινή εποχή αποτελούν τα τραγούδια ραπ. Στο συσχετισμό αυτό παραπέμπει ήδη ο υπότιτλος του βιβλίου. Ο καθηγητής H. Eideneier επιλέγει

την οπτική αυτή γωνία για να φωτίσει όψεις της ιστορικής εξέλιξης της ελληνικής γλώσσας από τα μετακλασικά κυρίως χρόνια μέχρι σήμερα. Μερικοί τίτλοι επιμέρους κεφαλαίων καταδεικνύουν με χαρακτηριστικό τρόπο το είδος και την ποικιλία των ζητημάτων με τα οποία ασχολείται στο βιβλίο του αυτό, όπως «τι χρειάζονταν οι αρχαίοι Έλληνες το αλφάβητο;», «μάθημα ανάγνωσης = μάθημα μουσικής», «Έλληνες και Ευρώπη», «Modern Greek», κ.ά. Το βιβλίο δεν απευθύνεται μόνο σε ειδήμονες αλλά σε ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό που ενδιαφέρεται για πρωτοποριακές προσεγγίσεις σε γνωστά φιλολογικά ζητήματα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210.36.27.318

www.papadimasbooks.gr • papadimas@atp.gr

Εδώ Μακεδονία εκεί Μακεδονία

του Χάρρυ Κλύνν

«Την επίσημη αναγνώριση της ΠΓΔΜ με τη συνταγματική της ονομασία “Δημοκρατία της Μακεδονίας” αποφάσισαν αιφνιδίως και μονομερώς οι Ηνωμένες Πολιτείες, λίγες μόλις ώρες μετά την επανεκλογή του Τζορτζ Μπους στο Λευκό Οίκο.»

Τελικά φαίνεται ότι ζούμε στη χώρα που δεν ανθεί μόνον η φαιδρά πορτοκαλέα, αλλά και στη χώρα που ανθούν τα πάσης φύσεως σενάρια.

Μέχρι και ο φίλος μου ο Βασίλης μπήκε, απ’ ό,τι φαίνεται, σ’ αυτόν τον χορό των σεναρίων.

Η επιστολή που μου απέστειλε είναι χαρακτηριστική και την παραθέτω:

Κολλητέ μου Ρούλη, σε ασπάζομαι χιαστί.

Επειδή να πούμε, τη σήμερα ημέρα, λόγω διεθνούς οικονομικής συγκυρίας την κάναμε από κούπες και κυνηγάμε το ευρώ με το δίκαννο και το πετρέλαιο με τον μαστραπά... Και επειδή μας ήρθαν κατακέφαλα τα γεγονότα περί της αναγνώρισης των Σκοπίων από τους υπερατλαντικούς μας συμμάχους και σκουντουφλάμε στη τζαμαρία, δεν μπορεί, να πούμε, το κάθε ραδιοβλάσταρο να μας πουλάει πολυτρέτο, ως ειδικός περί του τι μέλλει γενέσθαι, και να ομιλεί περί σεναρίων και άλλα συναφές, αυτό θα γίνει με τον πλανητάρχη και έτσι θα αντιδράσουν οι εταίροι μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κι αυτό, μάλλον, εννοεί ο κύριος Μπους όταν ομιλεί περί της συνταγματικής ονομασίας του κρατιδίου των Σκοπίων και άλλεςμπιρμπιλωτές κοτσάνες...

Για καθίστε καλά, ρε παγωτά ξυλάκια, εις ποίον απευθύνεστε;

Εμάς δηλαδή δεν κόβει η γκλάβα μας και μας έχετε για θείους με το πεπόνι παραμάσχαλα;

Εμείς δηλαδή δεν έχουμε δάχτυλο να ξύσουμε την τσίμπλα μας και περιμέ-

νουμε από σας να μας περάσετε εις το απέναντι πεζοδρόμιο;

Και επειδή να πούμε, δε γουστάρω καμιά κότα να μου το παίζει κόκορας, καθότι από κότες πήξαμε κι από κοκόρια κλαίμε, βαράω ατάκα τέλι περί δικού μου σεναρίου, για να πληροφορηθεί και το κενόν ότι όποιος τρώει τα μούσμουλα, φτύνει και τα κουκούτσια.

Και έρχομαι εις το φλέγον θέμα των Σκοπίων, το οποίο, όλως εκτάκτως, θυμηθήκανε οι μακαντάσσηδες της κυβέρνησης, της αντιπολίτευσης και πάσης Ελλάδος άμα λάχει να πούμε...

Τι έγινε δηλαδή; Τώρα που την φάγαμε την παπαριά, ξαναθυμηθήκανε ότι τα Σκόπια κακώς τα λένε Μακεδονία και τους έπιασε το συγκινητικό τους;

Ρε, δεν πάτε λέω ’γω να ξύνετε πατσές...

Τι κάνατε τόσον καιρό, ρε φυτά, που θέλετε να μας πλασαριστείτε κιόλας στην πρώτη τριάδα, σαν μεγάλοι πολιτικοί;

Ούτε για λάιτμαν δεν κάνετε, ρε κουτορνίθια.

Ποιοι είναι ρε αυτοί οι τσουτσουνόφσκι μουτσουνόφσκι, πώς τους ελένε, που σας πάνε και σας φέρνουν βόλτα, όποτε τους γουστάρει;

Δεν ντρέπεστε ρε λιγάκι, να σας ξευτιλίζουν τα τσουτσέκια;

Πολιτικοί είσαστε εσείς ρε, ή μαρμελατζήδες;

Για εσωτερική κατανάλωσις, εδώ που τα λέμε, καλοί είσαστε...

Στα εντός έδρας, καλή είναι κι η μάνα μου...

Μόλις όμως, την κάνατε στα εκτός, δεν ξέρετε από πού να μαζέψετε τις πεντάρες και τις εξάρες...

Μάθατε να πουλάτε μαγκιά σε μας τους ιθαγενείς και νομίσατε ότι τ’ αβγά τ’ αλωνίζουνε...

Τώρα θα μου πεις, τι ψάχνεις να βρεις όταν για δέκα και τόσα χρόνια ο

«Αντρέα ζεις, εσύ μας οδηγείς» με την περήφανη εξωτερική του πολιτική, μας είχε στη σκιά της συκιάς κι άλλα τόσα ο κινέζος στην παπαρδέλα και στο ζητιανιλίκι...

Οι άλλοι πάλι που ήρθαν να βάλουν τα πράματα στη θέση τους, ξεχάσανε και τη θέση και τα πράματα και αμολάνε αετό με φουντωτή ουρά. Ούτε που πήρανε χαμπάρι τι ώρα φεύγει το λεωφορείο και μείνανε αμανάτι στη στάση για το επόμενο δρομολόγιο!

Ρε, δε με τραβάτε τα βυζιά να κατεβάσω γάλα;

Εμείς, ρε, λαός είμαστε και καπέλο μας είναι να νευριάζουμε, να ζοχαδιάζομαστε, να κλαίμε, να φωνάζουμε, να χτυπιόμαστε...

Εσείς όμως είσαστε πολιτικοί, που λέει ο λόγος δηλαδή, κι ό,τι κάνετε, πρέπει να ξέρετε γιατί το κάνετε, πώς το κάνετε, πότε το κάνετε, με ποιον το κάνετε...

Εκτός κι αν νομίζετε ότι πολιτική είναι να ανεβαίνετε μονάχα στο μπαλκόνι και να γιομίζετε τον αέρα με λόγια και τα λόγια με αέρα...

Μια δύσκολη σας ήρθε και ξεβρακωθήκατε όλοι σας... Τι δύσκολη δηλαδή; Για τους Σκοπιανούς μιλάμε, δε λέμε για τον Κίσινγκερ...

Φαντάζεστε τώρα να ήτανε ο Σκοπιανός πρόεδρος, ο πώς τον ελένε, πρωθυπουργός της Ελλάδας κι ο πρωθυπουργός της Ελλάδας να ήτανε πρόεδρος των Σκοπίων;

Σε μιαν ώρα θα μας είχανε στείλει να μαζεύουμε ραδίκια...

Ρε άντε να πηγαίνετε σπίτια σας να φυτεύετε μαρούλια, να ’ρθει κανένα φρέσκο μυαλό μπας και δούμε Θεού πρόσωπο...

Γιατί με σας μας, και σούπα να βρέξει ο Θεός, εσείς πιρούνι θα κρατάτε!

haklynn@otenet.gr

Ανδρέας Ζαρμπαλάς .
Ο Άλλος Χάρτης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ανδρέας Ζαρμπαλάς
Ο Άλλος Χάρτης

Πρόλογος: Ν. Φαράκλας

«Ο Άλλος Χάρτης» επιχειρεί να καταγράψει και να «αναστηλώσει» χωριά και πολιτείες στους νομούς Αργυροκάστρου και Αγ. Σαράντα, που με επιμονή πέτρων και μνήμης, αρνούνται να μας αποχωριστούν. Στην Ήπειρο, το αγαπημένο παιχνίδι των καιρών δεν ήταν άλλο από το να αλλάζουν το χάρτη. Έτσι απλά, σαν να παίζανε το κομπολόι, ξερίζωναν χωριά από τον τόπο τους και τα εκτοπίζανε σε άγνωστα μέρη. Κάποια άλλα τα διαλύανε και οι οικογένειες ξαναρίζωναν σε γειτονχώρια. Πατούσαν ανθισμένες πολιτείες και οι πολιτείες δεν ξαναφύτρωναν πια.

Εκδόσεις Πολύτυπο. Κεντρική διάθεση:
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα, τηλ.: 210-72.32.819

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Το αρχαίο κείμενο και μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις από τον Τζίμη Παπανικολόπουλο

ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Μεταφραστικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις
από τον
ΤΖΙΜΗ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

Ο Παλλαδάς ο Αλεξανδρεύς –άγνωστος στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό και του οποίου «το ποιητικό κύρος έφτασε στο απόγειό του μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο» (J. Irmscher)– έζησε στο β' μισό του Δ' αιώνα και το έργο του βρίσκεται διασκορπισμένο στα οχτώ από τα δεκαέξι βιβλία της Παλατινής Ανθολογίας. Την εποχή αυτή ο χριστιανισμός εδραιώνεται και ανακηρύσσεται επίσημη θρησκεία του κράτους, ενώ τα αλληπάλληλα διατάγματα του Θεοδοσίου νομιμοποιούν τους νέους διωγμούς που αναλαμβάνουν τώρα οι χθεςινοί διωκόμενοι.

Ο Παλλαδάς, συγκλονισμένος από τα τραγικά γεγονότα, θα διατυπώσει επιγραμματικά την πικρία του:

*Είμαστε αλήθεια ζωντανοί, ω Έλληνες
καθώς μας πήρε τώρα η συμφορά
κι έγινε η ζωή μας εφιάλτης;
Ή μήπως ζούμε εμείς κι έχει η ζωή πεθάνει;*

Για όσους εξακολουθούν να αναζητούν μέσα από τα ερείπια της Ιστορίας το πνεύμα των Ελλήνων που χάθηκε, οι στίχοι αυτοί θα αναδύονται από τα βάθη του χρόνου ανέπαφοι καθώς συνοψίζουν επίκαιρες απορίες.

ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21 • τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chparou@otenet.gr

Οι δεκαετίες του κυρίου Επίτιμου

Σε μια δεκαετία όλα θα έχουν ξεχαστεί, είπε σε κάποια στιγμή ο Επίτιμος Πρόεδρος της Ν.Δ. Παρότι στη συγκεκριμένη περίπτωση έπεσε λίγο έξω, ο κ. Μητσοτάκης, ως πολύπειρος πολιτικός ήξερε τι έλεγε: Ο ίδιος ανά δεκαετία μεταλλάσσεται και όλοι το ξεχνούν. Άλλος ο Μητσοτάκης της δεκαετίας του '40, άλλος τη δεκαετία του '50, άλλος τη δεκαετία του '60, άλλος τη δεκαετία του '70, κ.ο.κ. Ενώ ήταν ο μοχλός της Αποστασίας η οποία και οδήγησε στο Απριλιανό πραξικόπημα, ενώ τον αποκαλούσαν οι πάντες «αρχιapoστάτη», πέρασαν μερικές δεκαετίες και σοβαροί υποτίθεται αναλυτές –μάλιστα μερικοί από την αριστερά– διατύπωσαν την άποψη ότι «η κίνηση Μητσοτάκη αποσκοπούσε στην άμβλυνση της οξύτητας στα μέσα της δεκαετίας του '60» και άλλα συναφή, λησμονώντας τις δολοπλοκίες του Παλατιού, την ανατροπή της πολιτικής τάξης, την καθιέρωση της χρηματικής εξαγοράς βουλευτών και άλλα ήθη που έμελλε να παγιωθούν δυστυχώς στα ελληνικά πολιτικά πράγματα. Είναι διασκεδαστικό να διαβάσεις σήμερα στον Τύπο τα επαινετικά σχόλια πολλών δημοσιογράφων για όσα κατά καιρούς εκφωνεί στα κανάλια ο κ. Μητσοτάκης. Όλοι βεβαίως παραδέχονται ιδιαιτέρως ότι αποτελεί το κορυφαίο παράδειγμα αμοραλισμού και κυνισμού: όσους όμως βολεύουν οι αφορισμοί του, αναγορεύουν τον Επίτιμο σε «Νέστορα» της πολιτικής.

Η αλήθεια είναι ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει μεγαλώσει πολύ και φαίνεται ακίνδυνος πια και ξεδοντιασμένος. Αντιμετωπίζεται με κάποια δόση επιεικείας. Είναι όμως έτσι; «Γερόσκαρι» ο Χανιώτης πολιτικός, έχει στήσει το πολιτικό του τζάκι –Ντόρα και Κυριάκος–, έχει διακλαδώσει την επιρροή του στα ΜΜΕ και βεβαίως έχει «θεμελιώσει γερά» σχέσεις με οικονομικούς παράγοντες τους οποίους έχει ευνοήσει από τις πολιτικές θέσεις που ήλεγχε. Θα πούμε τώρα δυο μόνον ονόματα: Μαμιδάκης και Κοπελούζος. Αλλά επειδή «το χούι δεν βγαίνει», ούτε και σήμερα παραμένει αδρανής ο κ. Επίτιμος. Στο προηγούμενο τεύχος (σ. 14-15) είχαμε αναφερθεί στο ενδιαφέρον που επέδειξε πρόσφατα ο κ. Επίτιμος για την προώθηση υλικού που αφορά τις Ένοπλες Δυνάμεις.

Με την ευκαιρία εκείνη είχαμε επίσης αναφερθεί σε ρεπορτάζ-έρευνα που είχε προ εικοσαετίας δημοσιεύσει το *Αντί* (τχ. 227, 18 Μαρτίου 1983 και τχ. 229, 15 Απριλίου 1983). Το ρεπορτάζ εκείνο, που αναδημοσιεύουμε σήμερα, υπέγραφε συνεργάτης του περιοδικού ως «Ρεπόρτερ». Με τίτλο «*Κωστής Μητσοτάκης, Βίος και Πολιτεία: Το παράξενο είναι να μην αποστατεί*», είχε γίνει την εποχή που ο Κ. Μητσοτάκης διεκδικούσε την προεδρία της Ν.Δ. έχοντας απέναντί του τον σημερινό Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο. Βέβαια ο Πατρινός πολιτικός δεν τα κατάφερε τελικά και ο Μητσοτάκης με την στήριξη και των Αβερωφι-

Δεκαετία του '80: «*Ημουν, είμαι και θα είμαι πάντα φιλελεύθερος. Κ.Κ. Μητσοτάκης*».

κών στελεχών εξελέγη Πρόεδρος της Ν.Δ. Αργότερα, στέλεχος προσκείμενο στον Ευ. Αβέρωφ είχε εκμυστηρευθεί και αιτιολογήσει την εκλογή Μητσοτάκη στο *Αντί*, με τα εξής λόγια: «*Και τι θέλατε να κάνουμε; Χρειαζόμαστε έναν απατεώνα όπως είναι και ο Ανδρέας. Και ο Μητσοτάκης είναι ο ιδανικός Αντι-Ανδρέας*»!

Στο ρεπορτάζ του τχ. 227 είχε απαντήσει τότε ο κ. Μητσοτάκης με μια μακρά επιστολή την οποία, όπως ορίζει η δεοντολογία, αναδημοσιεύουμε μαζί με τον σχολιασμό του περιοδικού. Βεβαίως έκτοτε έγιναν πολλά. Όμως θα δει ο αναγνώστης ότι εκείνο το ρεπορτάζ δεν έχει διόλου «γεράσει». Άλλοι γέρασαν.

Από το 1983 έως σήμερα ο Κ. Μητσοτάκης ήταν πάντοτε παρών. Για τις δραστηριότητές του χρειάζονται μερικοί τόμοι που δεν γνωρίζουμε εάν θα γραφτούν ποτέ. Έχει βεβαίως ο ίδιος ο κ. Επίτιμος φροντίσει για τη σύνταξη κάποιων τόμων από πανεπιστημιακούς. Δεν αξίζει όμως να αναφερθούμε σ' αυτούς. Γράφτηκαν κατόπιν οδηγιών και η «ιστορική έρευνα» είναι προσανατολισμένη στο να αποδείξει όσα, σε εκείνη τη συγκυρία, εξυπηρετούσαν την πολιτική παρουσία του Κ. Μητσοτάκη.

Στο μέλλον θα επανέλθουμε: Υπάρχει η καυτή ιστορία της πώλησης της ΑΓΕΤ-Ηρακλής στην ιταλική Καλτεστρουότι. Τότε έγιναν πολλά. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, ξεχρεώνοντας λογαριασμούς στον Κ. Μητσοτάκη, δεν προχώρησε τις έρευνες. Έβαλε την υπόθεση στο αρχείο. Μπορεί λοιπόν και εκείνη η υπόθεση –όπως τόσες άλλες– να μπήκε στο αρχείο: όμως τα στοιχεία υπάρχουν. Οι δεκαετίες του κ. Επίτιμου μάς παρέχουν πλούσιο υλικό. Δεκαετίες παρέρχονται, οι πολίτες λησμονούν, αλλά στην ιστορία καταγράφονται όλα –όπως το ρεπορτάζ που ακολουθεί και το οποίο δεν έχει χάσει στο ελάχιστο τη φρεσκάδα του.

Το παράξενο είναι να μην αποστατεί

Στην Κρήτη λένε ότι «το αίμα νερό δε γίνεται». Και φαίνεται ότι το πολιτικό δαιμόνιο του κ. Μητσοτάκη έχει τις ρίζες του στον θείο του: ο Αριστομένης Μητσοτάκης διορίζεται υπουργός της κυβέρνησης Παπαναστασίου το 1924 και παραιτείται μετά από ένα σκάνδαλο που σχετίζεται με τα φάρμακα. Τον θείο του Αριστομένη, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, στον οποίο όφειλε σε μεγάλο βαθμό την υπουργοποίησή του, θα τον αποκαλεί από τότε «ο πονηρός ανιψιός μου».

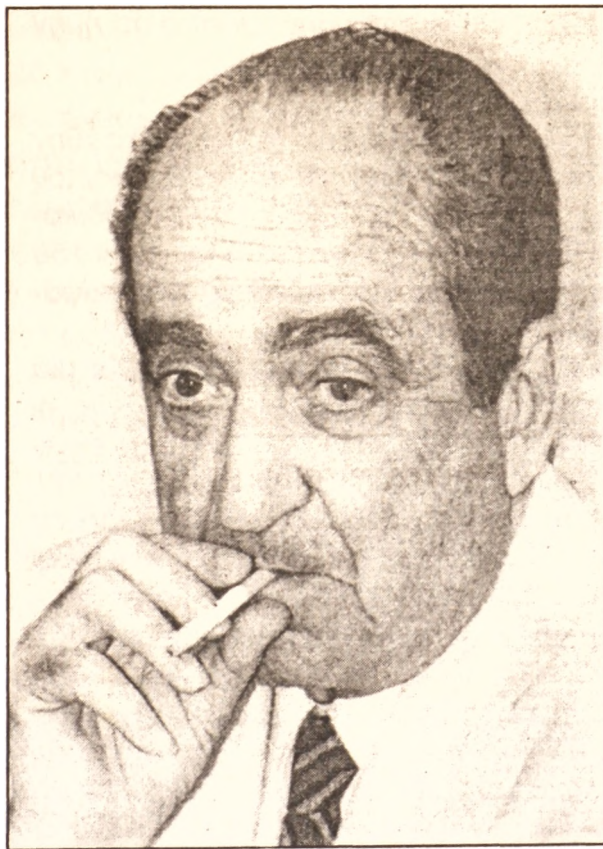
ΒΕΒΑΙΑ το προπατορικό αμάρτημα δεν μεταβιβάζεται σώνει και καλά και στον ανιψιό, αλλά θα τον κατατρέχει για πολύ καιρό, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης εμφανίζεται στα δημόσια πράγματα της Κρήτης μόλις το 1942.

ΤΙ ΕΚΑΝΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΩΣΤΑΚΗ;

Την περίοδο εκείνη στα Χανιά δρούσε η Αντιστασιακή Οργάνωση ΕΟΚ (Εθνική Οργάνωση Κρήτης). Λέγεται ότι ο κ. Μητσοτάκης όταν πρωτοζήτησε να γίνει μέλος, συνάντησε την άρνηση του αρχηγού της Νίκου Σκουλά, αλλά τελικά έγινε δεκτός. Την εποχή εκείνη, ο νέος δικηγόρος αυτοδιαφημίζεται μέσα από την επιταγμένη από τους Γερμανούς χανιώτικη εφημερίδα *Ο Παρατηρητής*, ασκεί το επάγγελμα στα δικαστήρια και τα στρατοδικεία των Χανίων, και όπως θα δηλώσει ο ίδιος αργότερα «οπλοφορούσε συνεχώς και εντός της πόλεως και εντός των Στρατοδικείων, των γερμανικών γραφείων και των γερμανικών υπηρεσιών».

Παρ' όλες αυτές τις διαβεβαιώσεις, η πολιτεία του κ. Μητσοτάκη κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, θα γίνει αντικείμενο πολλαπλών και αλληλοσυγκρουόμενων ερμηνειών που θα απασχολήσουν την ελληνική Βουλή και τα ποινικά δικαστήρια. Η μία πλευρά, αυτή των κατηγοριών, αφορά μεταξύ των άλλων τον πατέρα και την αδελφή του: τον πρώτο γιατί ανέγνωσε ψήφισμα των Γερμανών προς το λαό των Χανίων, τη δεύτερη γιατί προσφώνησε και πρόσφε-

ρε ανθοδέσμη στον γερμανό διοικητή της Κρήτης, στρατηγό Αντρέ. Ο κ. Μητσοτάκης θα αντιτάξει ότι ήταν μέλος της αντιστασιακής ΕΟΚ, ότι καταδικάστηκε δύο φορές σε θάνατο και ότι υπήρξε αιχμάλωτος πολέμου και ανταλλάχθηκε πριν την απελευθέρωση με γερμανούς αιχμαλώτους. Από τους αντιπάλους του οι καταδίκες σε θάνατο, για τις οποίες δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία, αμφισβητήθηκαν κατηγορηματικά. Η τελική απόφαση του δικαστηρίου που δίκασε την εφημερίδα των Χανίων *Ο Παρατηρητής*, «δεν αμφισβητεί την εθνική δράση του κ. Μητσοτάκη». Η δίκη όμως αυτή σύμφωνα με τους κατηγορούμενους αποτέλεσε συντριπτικό χτύπημα για τον μηνυτή. (Περισσότερα για τη δίκη και την δραστηριότητα του Κ.Μ. επί κατοχής βλέπε σε διπλανές στήλες).

«ΕΝΑΣ ΟΠΑΔΟΣ ΘΑ ΣΟΥ ΜΕΙΝΕΙ ΣΟΦΟΚΛΗ»

Μετά την απελευθέρωση, ο βενιζελικός Μητσοτάκης φιλοδοξεί να γίνει βουλευτής και ζητάει να συμπεριληφθεί στον τοπικό συνδυασμό τον οποίον καταρτίζει ο Σοφοκλής Βενιζέλος. Ο τελευταίος, επικαλούμενος τα καμώματα του «θείου Αριστομένη» και βρισκόμενος ίσως σε στιγμές σπάνιας πολιτικής

διορατικότητας, αρνείται. Ο Κ.Μ. σπεύδει να δώσει τον πρώτο όρκο τιμής που θα παραβεί με τον πιο κραυγαλέο τρόπο λίγα χρόνια μετά: «και ένας οπαδός να σου μείνει, Σοφοκλή, αυτός θα είμαι εγώ». Τα «σόγια» της Κρήτης επεμβαίνουν και ο Σ. Βενιζέλος υποχωρεί. Μερικά χρόνια αργότερα, θα πει ότι αυτό ήταν ένα από τα σοβαρότερα σφάλματά του, «γιατί αυτός (εννοείται ο Κ.Μ.) δεν διστάζει να πουλήσει ακόμα και την Ακρόπολη». Έτσι, στις πρώτες εκλογές μετά την απελευθέρωση, στις 31 Μαρτίου του 1946, ο ανιψιός του «πονηρού Αριστομένη», όχι μόνο εκλέγεται βουλευτής, αλλά λίγο αργότερα διορίζεται από την κυβέρνηση Θ. Σοφούλη υφυπουργός Οικονομικών, υπεύθυνος για τη λεία πολέμου. Με μια έξυπνη κίνηση καταφέρνει να πάρει σαν αποζημίωση για την Κρήτη όχι μια υψικάμιν, αλλά τους κυλινδρόμυλους της Σούδας, που θα λειτουργήσουν από τότε με τη μορφή της Ανωνύμου Εταιρείας. Η πλειοψηφία των μετοχών ανήκει στον κ. Μητσοτάκη. Στις επόμενες εκλογές ο Μανούσος Μανουσάκης, ένας από τους έμπιστους ανθρώπους του και διαχειριστής των οικονομικών του, θα γυρίσει στα χωριά με τα καμιόνια των Κυλινδρόμυλων, μοιράζοντας δωρεάν αλεύρι... Λίγο καιρό αργότερα, όταν πρωθυπουργός είναι ο Πλαστήρας, ο Μητσοτάκης θα μεσολαβήσει ώστε ένας άλλος φίλος του, ο Μαμιδάκης, να αναλάβει την εμπορία και εισαγωγή πετρελαιοειδών από τη Σοβιετική Ένωση. Σε λίγο καιρό θα γίνει πάμπλουτος, αλλά δεν θα ξεχάσει τον «ευεργέτη» του. Σε κάθε επόμενη εκλογική αναμέτρηση, οι εκστρατείες του Μητσοτάκη θα συνοδεύονται με «τσουβάλια από λεφτά» που φτάνουν στα Χανιά πεσκέσι από τον Μαμιδάκη.

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ

Ήδη από τα τέλη του 1945, ο νεαρός πολιτευτής εκδίδει στα Χανιά μια δική του εφημερίδα, τον *Κήρυκα*. Η εφημερίδα είχε ιδρυθεί από τον ίδιο τον Ελευθέριο Βενιζέλο και ο Μητσοτάκης προτείνει στο Σοφοκλή να αναλάβει την επα-

ΤΙ ΕΚΑΝΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΩΣΤΗ;

Μετά από μήνυση του κ. Μητσοτάκη κατά της εφημερίδας *Παρατηρητής* για δημοσιεύματα που αφορούσαν την στάση του στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, αρχίζει, την Τετάρτη 14 Μαρτίου του 1967, η δίκη στο πλημμελειοδικείο των Χανίων. Πρώτος μάρτυρας κατηγορίας ο ίδιος ο μηνυτής, που καταθέτει μεταξύ των άλλων (αντιγράφουμε από τα πρακτικά):

«...Ως επληροφορήθην το Ψήφισμα προς τον Λαόν των Χανίων το ανέγνωσεν απλώς (ο πατήρ μου), δεν γνωρίζω εάν το ανέγνωσεν ο πατήρ μου, η αδελφή μου υπήρξεν υπάλληλος εις την Γεν. Διοίκησιν και επειδή εγνώριζε τη Γερμανικήν εκρησιμοποιείτο ως διερμηνεύς... Δεν γνωρίζω εάν προσέφερεν ανθοδέσμην και προσεφώνησε τον Γερμανόν Διοικητήν Στρατηγόν Αντρέ η αδελφή μου».

Εις το σημείον τούτο οι συνήγοροι των κατηγορουμένων κατέθεσαν εις το Δικαστήριον φωτοτυπία της εφημερίδος «ΒΗΜΑ» σχετικώς με τα ανωτέρω.

«Ανελάμβανα δικηγορικές υποθέσεις και ενώπιον των Γερμανικών Στρατοδικείων και κυρίως ποινικάς υποθέσεις...

Οπλοφορούσα συνεχώς και εντός της πόλεως και εντός των Στρατοδικείων, των Γερμανικών Γραφείων και των Γερμανικών υπηρεσιών. Ότε συνελήφθην δεν έφερα το πιστόλι μαζί μου, διότι συνέβη να μην το έχω... Ουδέποτε ήμην και είπα ότι ήμην Αρχηγός της Εθνικής Αντιστάσεως».

... Συνεχίζων την κατάθεσίν του ο μάρτυς κατέθεσε ότι:

«... (Οι Γερμανοί) με συνέλαβον και με καταδίκασαν εις θάνατον και κατεδικάσθην εις θάνατον δύο φορές. Την πρώτη φοράν που κατεδικάσθην ήτο τον Φεβρουάριον και τότε κατεδικάσθην δια συνοπτικής διαδικασίας. Δια της λέξεως "άνευ διαδικασίας" ή "συνοπτικής διαδικασίας" εννοώ απόφασιν της Γκεστάπο ή έγκρισιν του Γερμανού Διοικητού, διότι ούτοι τότε ηδύναντο να εκδίδουν καταδικαστικές αποφάσεις και να εκτελούν άτομα άνευ διαδικασίας».

Οι κατηγορούμενοι θα αμφισβητήσουν κατηγορηματικά τα παραπάνω: Σε μία πρώτη περίοδο –θα πουν– αμέσως μετά την Μάχη και την κατάληψη της Κρήτης, οι Γερμανοί σε καταδίκάζαν σε θάνατο όπως περπατούσες στο δρόμο και σε εκτελούσαν επί τόπου. Αργότερα, οι αποφάσεις των Στρατοδικείων γίνονταν γνωστές και υπάρχουν όλες. Σε ποια κατηγορία ανήκει ο Μητσοτάκης; Στην πρώτη, οπότε πώς την γλύτωσε, ή στη δεύτερη, οπότε γιατί δεν υπάρχει στα πρακτικά των δικαστηρίων;

Την μαρτυρία για τις καταδίκες δεν θα μπορέσουν να επιβεβαιώσουν ούτε και δύο μάρτυρες κατηγορίας. Ο πρώτος θα πει:

«... Το πώς κατεδικάσθη ο Μητσοτάκης εις θάνατον δεν έχω υπ' όψιν μου, ήκουσα όμως ότι κατεδικάσθη υπό του Γερμανού Στρατιωτικού Διοικητού Κατεδίκάζον δε εις θάνατον όχι μόνον οι Στρατηγοί αλλά και οι λοχίαί ακόμη και έχω το παράδειγμα ότι έξω από το Γραφείον μου ένας Γερμανός Λοχίας έβγαλε το πιστόλι του και εξετέλεσε δύο άτομα...».

Ο δεύτερος:

«Απόφασις δικαστηρίου δεν υπήρξε δια την καταδίκην του Μητσοτάκη...».

Το κείμενο της απόφασης του Δικαστηρίου, αναφέρει μεταξύ των άλλων:

«Δεν αμφισβητείται η εθνική δράσις του κ. Μητσοτάκη όστις δις συνελήφθη υπό των Γερμανών, δις διέφυγε το εκτελεστικόν απόσπασμα, ανταλλαγείς τελικώς ομού μετ' άλλων έκαστος αντί τριών Γερμανών αιχμαλώτων προσαχθέντων ειδικώς υπό των Άγγλων και συμμετέσχεν εις Ομάδα Δολιοφθορών και Πληροφοριών...»

Και μια λεπτομέρεια: Η γυναίκα του προέδρου της δίκης ήταν τότε υπάλληλος του Υπουργείου Συντονισμού, το οποίο είχε κατ' επανάληψη αναλάβει ο κ. Μητσοτάκης...

νέκδοσή της, ώστε ο υιός Βενιζέλος να διαθέτει τοπικό φύλλο που να τον υποστηρίζει. Ο Σοφοκλής όχι μόνο πείθεται, αλλά βάζει σε υποθήκη και το πατρικό του σπίτι στη Χαλέπα, για να πάρει δάνειο ο Μητσοτάκης και να στεγάσει την εφημερίδα.

Ο *Κήρυκας* αρχίζει να παίζει σε δύο ταμπλό. Είναι εφημερίδα όχι του κόμματος των Φιλελευθέρων (δηλαδή του Σ. Βενιζέλου) αλλά του «Δημοκρατικού Κέντρου», το οποίον δεν είναι κόμμα αλλά το «πλαίσιον μέσα από το οποίον θα εκπηγάσει η νέα πολιτική ζωή».

Το παραπάνω απόσπασμα από ένα κύριο άρθρο του *Κήρυκα* συνεχίζει με εμφανείς τις προθέσεις του αρθρογράφου:

«*Ημπορεί οι άνδρες και τα Κόμματα που το αποτελούν να κρίνονται από πολλούς αποτυχημένα και ανίκανα. Εις τον βωμόν όμως της Εκκλησίας που στεγάζει τους Γέροντας αυτούς πολιτικούς καίει άσβεστη η φλόγα μιας πίστεως, της αληθινής δημοκρατικής πίστεως. Και από την φλόγα αυτήν θα πρέπει ν' ανάψουν την δάδα των οι νέοι δρομείς της πολιτικής μας ζωής...*».

ΚΑΤΑ ΤΟΥ Σ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, ΥΠΕΡ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Τα χρόνια περνούν και η εξουσία παραδίδεται από τα κόμματα του Κέντρου (που μπαίνουν σε μια φάση παρατεταμένης ετερικής κρίσης) στην υπό τον στρατηγό Παπάγο, Δεξιά. Ο Κ.Μ. δεν διστάζει να μιζάρει και σ' αυτό το ταμπλό. Φανατικός «πολέμιος» του υπουργού Παπαληγούρα, τον οποίο κατακεραυνώνει με επερωτήσεις στη Βουλή και, συγχρόνως, «δικός του». Το 1952 ο Παπαληγούρας ετοιμάζεται να κατέβει στα Χανιά για επίσκεψη. Πριν από το δικό του αεροπλάνο, φθάνει ένα άλλο που μεταφέρει τις κυρίες Παπαληγούρα και Μητσοτάκη.

Δεν έχει φτάσει όμως ο καιρός για να ενταχθεί στη Δεξιά. Το αλληλοσπαρασσόμενο Κέντρο δίνει μεγαλύτερα περιθώρια ανόδου: Τα «ταμπλό» είναι και εκεί δύο (κυρίως): του Γ. Παπανδρέου και του Σ. Βενιζέλου. Θα πάει πότε με τον ένα και πότε με τον άλλο.

Τον Απρίλιο του 1954, ο Σ. Βενιζέλος αποχωρεί από την ηγεσία του Κόμματος των Φιλελευθέρων, του οποίου ήταν συ-

ναρχηγός μαζί με τον Γ. Παπανδρέου. Ο Κήρυκας σπεύδει να πανηγυρίσει, αφού ένα από τα εμπόδια φαίνεται να βγαίνει από τη μέση, και υποστηρίζει την αμφισβητούμενη τότε αρχηγία Γ. Παπανδρέου:

«Η απόφασις του κ. Βενιζέλου... θα τονώση την ηγεσίαν του Κόμματος εις τας περαιτέρω ενεργείας της... Το Κόμμα των Φιλελευθέρων αποδεικνύει (μετά την αποχώρησιν, εννοείται, του Σοφοκλή Βενιζέλου) την ενότητα της Ηγεσίας, την στιγμὴν καθ' ἣν ἔχει επέλθει ρήξις εις τον Συναγερμένον...».

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ Σ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Πριν αλέκτωρ λαλήσει, θα επιτεθεί, με την ευκαιρία των Δημοτικών εκλογών (Νοέμβριος του 1954), κατά του Γ. Παπανδρέου, τον οποίο αποκαλεί «φυγομαχούντα», «καλύπτοντα τον Συναγερμένον», και υποστηρικτή της «αυτοκτονίας του Κέντρου».

Μετά τις εκλογές, θα προδικάσει την απομάκρυνσή του και θα υποστηρίξει ξανά τον Σοφ. Βενιζέλο:

«Μετά την επιστροφήν του Σοφοκλή Βενιζέλου εξ Ευρώπης –έγραφε ο Κήρυκας της 25ης Νοεμβρίου 1954– αναμένεται η εκδήλωσις αποφασιστικών εξελίξεων εις τους κόλπους της Αντιπολιτεύσεως. Αι εξελίξεις αὐταὶ συνίστανται αφ' ενός εις την ανάληψιν υπό του κ. Βενιζέλου ενεργού πρωτοβουλίας δια την ἑνωσιν της Αντιπολιτεύσεως και εις την οικιοθελή απομάκρυνσιν του Γ. Παπανδρέου από την ηγεσίαν του Κόμματος των Φιλελευθέρων. Εἰς την απόφασιν αὐτὴν θεωρεῖται πιθανόν ὅτι θα καταλήξῃ ὁ κ. Παπανδρέου λόγω του αδιεξόδου εις το οποίον περιήλθε κατόπιν της διαπιστωθείσης πλήρους αντιθέσεως αὐτοῦ προς τα λοιπά Κόμματα της Αντιπολιτεύσεως, προς την πλειονότητα των στελεχών του Κόμματος των Φιλελευθέρων και προς τας λαϊκὰς μάζας του Κέντρου».

Ο ΚΩΣΤΗΣ «ΑΝΤΑΡΤΗΣ» Η ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ

Στις 30 Μαρτίου του 1955 θα αποστατήσει για πρώτη φορά, αλλά όχι και τελευταία, κατά του «Γέρου». Μαζί με άλλους 11 βουλευτές αποχωρούν από το

κόμμα, καταθέτουν στη Βουλή δήλωση ανεξαρτησίας και ζητούν τη δημιουργία ενός νέου πολιτικού οργανισμού, του «Δημοκρατικού Κέντρου», υπό την ηγεσία του Σοφοκλή: Ο Κήρυκας προωθεί πια ανοιχτά τη διάσπαση του Κέντρου, υποκινώντας σε αποστασία:

«Τὴν χαραχθεῖσαν γραμμὴν θα υιοθετήσουν οἱ περισσότεροι τῶν βουλευτῶν Φιλελευθέρων, ΕΠΕΚ και Δημοκρατικῶν και οἱ τρεῖς Ανεξάρτητοι τοῦ Κέντρου» και «Αρχηγός της Αντιπολιτεύσεως θα καταστήσῃ ὁ κ. Βενιζέλος... οἱ μὴ υπογράψαντες τὴν κατατεθείσαν εἰς τὴν Βουλὴν δήλωσιν (τῶν 12) θα προβοῦν αὐρίον εἰς διὰ βῆμα πρὸς τὸν κ. Παπανδρέου ὅπως δεχθῇ τὸ σχέδιον Βενιζέλου δια τὴν ἐνοποίησην της Αντιπολιτεύσεως».

Στο παιχνίδι ἔχει μπει ἐν τῷ μεταξύ και ὁ ἄλλος μεγάλος φίλος τοῦ Μητσοτάκη, ὁ κ. Π. Κόκκας ἐκδότης της Ἐλευθερίας, της οποίας ὁ Κήρυκας θα αποτελεῖ πια ἓνα κρητικὸ παράρτημα. Σε ἓνα ἄρθρο της Ἐλευθερίας, τὴν ἴδια ἐποχὴ, προδικάζεται τὸ οριστικὸ τέλος τοῦ Γ. Παπανδρέου:

«Ἡ ἐκδήλωσις αὐτὴ (σ.σ.: ἐννοεῖ τὴν ἀποστασίαν τῶν 12) ὑπῆρξε μοιραία συνέπεια της κρίσεως, ἡ οποία, σοβούσα ἀπὸ μακροῦ ἐντὸς τῶν κόλπων της Αντιπολιτεύσεως, ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον ἐντονον και συγκλονιστικόν ἐξ αφορμῆς τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν. Ποῖοι εἶχαν δίκαιον τότε ἀπεδείχθη περιτράνως ἐν τῇ πράξει ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν. Ὁ κ. Παπανδρέου (Αρχηγός τότε τῶν Φιλελευθέρων) ἔχασε τὴν πρώτην και τελευταίαν ευκαιρίαν της ζωῆς του ὅπως γίνῃ Αρχηγός της προοδευτικῆς παρατάξεως τοῦ ἔθνους... Ἡ ἀνταρσία τῶν 12 ἦλθεν ὡς λίθος εἰς τὸ τέλμα...».

ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ

Ὁ Σ. Βενιζέλος ιδρύει τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1956 τὴ «Φιλελεύθερη Δημοκρατικὴ Ἑνωσις», τὴν οποία χειροκροτοῦν Κήρυκας και Ἐλευθερία.

Στὴν ιδρυτικὴ Συνέλευση τοῦ Κόμματος, τὸν Ἰούνιο τοῦ ἰδίου χρόνου, ὁ Μητσοτάκης ἐμφανίζεται βασιλικότερος τοῦ βασιλέως, φανατικὸς πολέμιος τοῦ Γέρου και ἐναντίον κάθε σκέψης γιὰ ἐνότητα τοῦ Κέντρου.

Ὁ διχασμὸς φαίνεται ὅτι τὸν συμφέρει. Ὅσο ἡ διάσπαση διατηρεῖται, ἡ παράταξι φθείρεται, παρουσιάζεται ἀναποτελεσματικὴ και δύο χρόνια μετὰ ὁ Κ.Μ. θέτει ξανά θέμα ἀρχηγού, αὐτοπροβαλλόμενος σαν ἡ «διέξοδος στα ἀδιέξοδα», αὐτὴ τὴ φορὰ τοῦ Κέντρου:

«Ὁ λαὸς δὲν ἐπείσθη εἰς τὰς υποσχέσεις τῶν σημερινῶν Αρχηγῶν (δηλαδὴ τῶν Βενιζέλου και Παπανδρέου) και δὲν τοὺς περιέβαλε με τὴν ἐμπιστοσύνην του».

Μετά τοὺς κατηγορεῖ –αὐτός– ὅτι ετοιμάζονται νὰ ἀποστατήσουν πρὸς τὸν Καραμανλὴ:

«Και ἐπρεπε νὰ πάρουν με αὐταπάρνησιν τὰς αποφάσεις τῶν (σ.σ.: δηλαδὴ νὰ παραιτηθoύν). Δὲν τὸ ἐπράξαν ὁμως και δὲν φαίνεται ὅτι σκέπτονται νὰ τὸ πράξουν. Ἀντὶ τούτου ἡ περιορίζονται εἰς μίαν τυπικὴν Αντιπολίτευσιν (!) ἢ καραδοκοῦν τὴν ευκαιρίαν νὰ μπουν και αὐτοὶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν (τοῦ Καραμανλῆ!!!)».

Ἡ κατάσταση εἶναι ἀδιέξοδος. Και νὰ ἡ διέξοδος:

«... Τὸ τι θα γίνῃ, ἀν συνεχισθῇ ἡ σημερινὴ κατάσταση, τὸ βλέπουν ὅλοι... Ἀν χρειασθῇ ἐπομένως νὰ παραμερίσουν, ἀς παραμερίσουν (σ.σ. δηλ. ὁ Βενιζέλος και ὁ Παπανδρέου). Ἀν πρέπει νὰ θυσιασθοῦν ἀς θυσιασθοῦν... Ἀσφαλῶς θα ευρεθoύν ἐκεῖνοι οἱ οποίοι θα ἀποτελέσουν τὴν διάδοχον κατάστασιν δια νὰ μὴ φθάσωμεν ἢ εἰς τὸν Κομμουνισμόν ἢ εἰς τὴν Δικτατορίαν».

Οἱ τελευταῖες αὐτὲς λέξεις ἔχουν σημασία... Κάθε φορὰ που ὁ Μητσοτάκης θα ἀποστατεῖ, θα επικαλεῖται τοὺς ἰδίους κινδύνους. Τὰ ἴδια τὸ '65 ἢ τὸ '78... Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀποψη μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὁ πατέρας της φράσης «ἢ ἐγὼ ἢ τὸ χάος».

Σαμαράς,
Μητσοτάκης
τα σιγολάνε
στη Βουλή.
Γιατί άραγε;
Για το
όνομα;

ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΜΕ ΤΟΝ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ Σ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Λίγες μέρες αργότερα, ξεσπάει ανοιχτή κρίση στους κόλπους του κόμματος των Φιλελευθέρων, που είχε εντωμεταξύ επανενωθεί. Ο Σ. Βενιζέλος παραιτείται ξανά από τη συναρχηγία με τον Γ. Παπανδρέου και φεύγει στο εξωτερικό. Ο Κ. Μητσοτάκης, που έχει διαγραφεί από το Κόμμα, προδικάζει τη διάλυσή του· πληροφορεί μέσα από τις στήλες του *Κήρυκα* για «ευρεία κίνηση ανεξαρτητοποίησης των Βουλευτών», εκτιμά ότι «εδικαιώθη απολύτως ο κ. Κων. Μητσοτάκης, ο μετά τόσης προχειρότητας και τοσαύτης σπουδής διαγραφείς από το κόμμα», αξιώνει την παραίτηση και του Γ. Παπανδρέου γιατί «όλοι οι βουλευτές και τα στελέχη ζητούν την απομάκρυνσή του» και την ίδια στιγμή δεν διστάζει να κάνει πολιτικό άνοιγμα στον τελευταίο.

Σε άρθρο του *Κήρυκα* (2/11/1958) προειδοποιεί τον εναπομείναντα αρχηγό ότι ο «Σ. Βενιζέλος τηρεί στάση αναμονής και τι άλλο αναμένει παρά να πλήξει εν δεδομένη στιγμή εκ των έσω τον εναπομείναντα αρχηγό κ. Παπανδρέου».

Την ίδια μέρα ο τελευταίος παραιτείται και ο Μητσοτάκης προετοιμάζεται για το έκτακτο Συνέδριο, στο οποίο με βάση το καταστατικό μπορεί να πάρει μέρος παρότι διαγραφμένος. Η αρθρογραφία του *Κήρυκα* αποκλείει την επανεκλογή κάποιων από τους παλιούς αρχηγούς, τονίζει ότι το Συνέδριο πρέπει «να εκλέξη νέαν ηγεσίαν από νέους» και,

για να μην υπάρξει αμφιβολία, διατυπώνει την πρόβλεψη ότι «Αρχηγός θα εκλεγεί ο κ. Μαύρος ή ο κ. Μητσοτάκης». Στο ίδιο μοτίβο παίζει και η *Ελευθερία*.

«Το Συνέδριον της 23ης Νοεμβρίου οφείλει να παραμερίση οριστικώς και αμετακλήτως τους δύο πρώην Αρχηγούς του Κόμματος των Φιλελευθέρων Τώρα πλέον τού είναι όχι μόνον άχρηστοι, αλλά και επιβλαβείς. Το Κόμμα Φιλελευθέρων χρειάζεται νέαν και άφθαρτον ηγεσίαν».

Στο συνέδριο, ο απουσιάζων Σ. Βενιζέλος παίρνει στην πρώτη ψηφοφορία για τον αρχηγό 147 ψήφους, ο Γεώργιος Μαύρος 42, Μητσοτάκης και Γαρουφαλιάς από 17, ενώ οι φίλοι του Γ. Παπανδρέου ρίχνουν λευκό (77). Στη δεύτερη ψηφοφορία καταφέρνει να πάρει τους ψήφους του «Γέρου» και ψηφίζεται από 81, ενώ ο Σ. Βενιζέλος από 156. *Ελευθερία* και *Κήρυκας* πανηγυρίζουν τη νίκη Μητσοτάκη.

ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΚΑΤΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥΣ-ΠΑΛΑΤΙ

Τελικώς ο Σ. Βενιζέλος αναλαμβάνει αρχηγός. Ο Κ. Μητσοτάκης, παρά τους 81 ψήφους, δεν μπορεί να περιμένει. Καθίσταται πάλι ανεξάρτητος-φιλελεύθερος, επαγγέλεται την ανανέωση της πολιτικής ζωής προσχωρώντας στην «Νέα Πολιτική Κίνηση» (Ράλλης, Παπαληγούρας, Νόβας κ.λπ.), και εξακολουθεί να ευλογάει τα γένια του ξορκίζοντας τους Βενιζέλο-Παπανδρέου:

«Ιδιαίτερως τα προ και μετά την 5

Απριλίου (εννοεί μετά τις δημοτικές εκλογές της 5 Απριλίου 1959) γεγονότα ενεφάνισαν και πάλιν εις το προσκήνιον των πολιτικών πραγμάτων την συνεχώς ανερχομένη προσωπικότητα του Βουλευτού κ. Μητσοτάκη, όστις ουδ' επί στιγμή εσταμάτησε τους αγώνας του εναντίον της χρεωκοπησάσης ηγεσίας του Κόμματος των Φιλελευθέρων και απότοτος κινείται νυχθημερόν και προετοιμάζει την μοιραίαν αλλαγήν» (!!!).

Ο απότοτος όμως συνωμότης, διαβλέποντας ίσως κάποιο αδιέξοδο για την άνοδό του στην ηγεσία του Κέντρου, ο «ανανεωτής» (που ρουσφετολογεί αγρίως σε κάθε εκλογές), αποφασίζει να «μιζάρει» και σε άλλα ταμπλό: Για ένα διάστημα φλερτάρει με την τότε Καθημερινή και αργότερα κάνει «ανοίγματα» προς τους Αμερικάνους και το Παλάτι: Γίνεται ένας από τους πολέμιους του ταξιδιού του Σ. Βενιζέλου στη Σοβιετική Ένωση και, με την ευκαιρία της επίσκεψης του Ουίνστον Τσώρτσιλ στη Σούδα, στήνει μέσω του *Κήρυκα* μια προβοκάτσια: Γράφει ότι στον Σοφοκλή Βενιζέλο, που έρχεται στα Χανιά για να υποδεχθεί τον Τσώρτσιλ, ετοιμάζεται συλλαλητήριο υποδοχής από την ΕΔΑ, με περιεχόμενο κατά των Αμερικάνων και των βάσεων, με προφανή σκοπό να ενοχληθούν οι Δυτικοί ξένοι επισκέπτες. Ορισμένοι εξηγούν αυτήν την ενέργεια (η οποία αποδείχθηκε ότι ήταν κατασκευασμένο ψέμα) αλλά και την καταγγελία του ταξιδιού του Βενιζέλου στην ΕΣΣΔ σαν τις πρώτες κινήσεις του Μητσοτάκη προς την πλευρά του Παλατιού, οι οποίες θα ολοκληρωθούν λίγα χρόνια αργότερα.

ΞΑΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Θα ακολουθήσουν και άλλες ίντριγκες, μιζαρίσματα, υπονομεύσεις, απειλές δημιουργίας νέου κόμματος που θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν στον ιστορικό ή τον ψυχαναλυτή σαν υλικό εκπόνησης διδακτορικής διατριβής. Τελικά τον Φεβρουάριο του 1961, η «Νέα Πολιτική Κίνηση» αυτοδιαλύεται: Παπαληγούρας και Ράλλης ξαναγυρνούν στην ΕΡΕ, και ο Μητσοτάκης αποφασίζει να παίξει το χαρτί του Παπανδρέου. Από τη στιγμή που το αποφάσισε δεν θα δι-

στάσει μπροστά σε τίποτα. Ο «χρεοκοπημένος, γερασμένος, ανάξιος» κ.λπ. πολιτικός θα μεταμορφωθεί σύμφωνα με την Ελευθερία:

«Δια την κοινή γνώμην των Ελλήνων ο κ. Παπανδρέου είναι μεταξύ των καθιερωμένων Πολιτικών Ηγετών ο κατ' εξοχήν φέρων έκδηλα τα ίχνη της σφραγίδος της δωρεάς. Ουδείς αμφισβητεί την πρωτοκαθεδρίαν που του εξησφάλισεν η κοινοβουλευτική του ορθοδοξία και λαμπρότης, η διαύγεια και η ενέργεια της σκέψεως».

Και ο Κήρυκας του Μητσοτάκη θα πλειοδοτήσει:

«Επί κεφαλής του Κόμματος της "Αγροτικής Φιλελευθέρας Ενώσεως" ευρίσκεται μία εξέχουσα πολιτική προσωπικότης καθολικής αναγνωρίσεως. Ο κ. Παπανδρέου είναι αναμφισβητήτως αυτήν την στιγμήν των διεθνών πολιτικών ανακατατάξεων ο μόνος προς τον οποίο θα ήτο δυνατόν να στραφή με εμπιστοσύνην ο Ελληνικός Λαός. Η βαθεία δημοκρατική του συνείδησις, το ανώτερον πολιτικόν του ήθος, η απέραντος μόρφωσις και η αναμφισβήτητος κοινοβουλευτική του πείρα τον τοποθετούν αυτοδικαίως εις την κορυφήν των πολιτικών ανδρών της χώρας».

Έτσι, γλείφοντας εκεί που πριν λίγο έφτυνε, ο Μητσοτάκης εκμεταλλευόμενος τις αδυναμίες του Γ. Παπανδρέου, θα εισχωρήσει στη νεοσύστατη «Ένωση Κέντρου», προετοιμάζοντας την ίδια στιγμή το έδαφος για τη διάσπαση, την ανατροπή της, ή οτιδήποτε άλλο θα μπορούσε να τον προωθήσει στην αρχηγία.

Η ΑΝΕΞΙΤΗΛΗ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ

Μετά τον θρίαμβο της «Ένωσης Κέντρου» στις εκλογές του 1964, και το σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, ο Μητσοτάκης τοποθετείται από τον Γ. Παπανδρέου υπουργός των Οικονομικών. Απ' αυτή τη θέση δεν θα διστάσει ούτε στιγμή να συνεχίσει τις συνωμοσίες σε βάρος του πρωθυπουργού – και τώρα από καλύτερες θέσεις. Διηγούνται μάλιστα ότι η Ομάδα Μητσοτάκη συνεδρίαζε μέσα στο γραφείο του Υπουργείου του και συνελήφθη μια φορά επ' αυτοφώρῳ από τον τότε υφυπουργό Οικονομικών και σήμερα αντιπρόεδρο της Βουλής Μ. Στεφανίδη. Γεγονός είναι πά-

Μιλόσεβιτς και Μητσοτάκης σφίγγουν τα χέρια. Πιο πίσω χαμογελαστός ο Αντώνης Σαμαράς. Πάντως δεν πήγε στη Χάγη ούτε και ο Μητσοτάκης.

ντως ότι, χρησιμοποιώντας τις εξουσίες του υπουργού των Οικονομικών, ο Μητσοτάκης κατάφερε να ελέγχει ή να προσελκύσει, με τη μέθοδο της παροχής κονδυλίων κατά βούληση, αρκετούς υπουργούς και βουλευτές της ΕΚ. Και ορισμένοι υποστηρίζουν ότι αυτοί που τον ακολούθησαν στην αποστασία του '65 ήταν πολύ λιγότεροι απ' όσους είχε συσπειρώσει. Οι υπόλοιποι φοβήθηκαν την κατακραυγή...

Η συνέχεια είναι λίγο-πολύ γνωστή. Ο Μητσοτάκης θα ορκισθεί, αυτός ο βενιζελικός, με τη βοήθεια του Παλατιού, υπουργός Συντονισμού στις κυβερνήσεις των αποστατών βρίζοντας τον παλιό αρχηγό του. Αιτιολογία: για να αποφευχθούν ο κομμουνισμός ή η δικτατορία. Ο Π. Κανελλόπουλος, που σήμερα πιστεύει ότι η αποστασία (και η στήριξή της από την ΕΡΕ) ήταν από τους βασικούς λόγους που οδήγησαν στη δικτατορία, έδωσε μια άλλη εξήγηση για την υπουργοποίηση:

Είναι πρωτοφανές αυτό που έγινε εδώ, δηλαδή να εγκαταλείπουν το κόμμα των και τον αρχηγόν των κορυφαία στελέχη μόνον και μόνον την ώρα που τους καλεί ο Ανώτατος Άρχων δια να τους κάμει πρωθυπουργούς ή υπουργούς.

ΤΟ ΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΧΟΥΝΤΑΣ

Με την επιβολή της δικτατορίας, ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης τίθεται σε απομόνωση, όπως και οι άλλοι πολιτικοί. Κάποιος γνωστός επιχειρηματίας,

φίλος του Μητσοτάκη και του Παπακού, προσπαθεί να πείσει τον τελευταίο ν' αφήσει ελεύθερο τον «Κωστή». Η επωδός: «αυτός σας βοήθησε να έρθετε στην εξουσία, με την αποστασία μπροστά στον κομμουνιστικό κίνδυνο. Και σεις τον κρατάτε μέσα;» Ο «Στέλιος» πληροφορεί τον συνομιλητή του ότι «πρόκειται να τους αφήσουν πριν το Πάσχα του 1967 και δεν υπάρχει ανησυχία». Ο Μητσοτάκης υπογράφει δήλωση ότι δεν θα ασχοληθεί με τα πολιτικά, αφήνεται ελεύθερος και φεύγει στο εξωτερικό για να διοργανώσει την αντίστασή του.

Η αντίσταση του Μητσοτάκη συνίσταται στην προσπάθειά του να προσεταιριστεί ή να μπει στον κύκλο του Κ. Καραμανλή. Ο αυτοεξόριστος πρώην αρχηγός της ΕΡΕ είχε πολλές φορές αρνηθεί να συναντήσει τον Μητσοτάκη, επειδή τον θεωρούσε υπεύθυνο της αποστασίας και της επιβολής της δικτατορίας, και άνθρωπο μωροφιλόδοξο.

Λέγεται μάλιστα ότι ένας φίλος του Μητσοτάκη, στην Ελβετία, μετά από υπόδειξή του, διοργάνωσε μία δεξίωση, στην οποία κάλεσε τον Κ. Καραμανλή. Ο τελευταίος έφτασε στο σπίτι του συνοδευόμενος από έναν άλλο έλληνα πολιτικό. Μόλις έφτασαν στη σάλα και ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας είδε τον Μητσοτάκη μεταξύ των καλεσμένων, αρνήθηκε να μπει μέσα, κάλεσε τον οικοδεσπότη τον οποίο κατσάδιασε αλά ελληνικά, και αποχώρησε.

Παρόλα αυτά ο Κωστής δεν χάνει το θάρρος του. Κατορθώνει να πιάσει κάποια ισχυρή επαφή στην ελληνική εκπομπή της «Ντώτσε Βέλλε», και από τη θέση αυτή εξυμνεί τον Κ. Καραμανλή. Παράλληλα, παίζει και σε άλλο ταμπλό. Κάθε τόσο στέλνει μηνύματα στους «δικούς του» στην Κρήτη ότι οι Αμερικάνοι είναι έτοιμοι να ρίξουν την Χούντα και ότι ο ίδιος επιστρέφει σύντομα και μάλιστα σαν πρωθυπουργός.

Τον καιρό της μεταπολίτευσης, πιστεύει ή διαδίδει ότι ετοιμάζεται να ορκισθεί υπουργός. Τέσσερις μήνες μετά, κάνει προσπάθειες να συμπεριληφθεί στο συνδυασμό της «Νέας Δημοκρατίας» και να συναντήσει τον Κ. Καραμανλή. Με τη μεσολάβηση δύο φίλων του, στελεχών της ΝΔ (ενός από την «Νέα Πολιτική Κίνηση» και άλλου πολιτευτή της ΕΚ στην Κρήτη), καταφέρνει να συναντήσει τον αρχηγό της ΝΔ και ζητά να μπει στον συνδυασμό. Ο Κ. Καραμανλής απαντάει ότι θα το σκεφθεί, και αργότερα καλεί τους μεσολαβήσαντες και τους τα ψέλνει κανονικά.

Έτσι, «εν πολλαίς αμαρτίαις» παραμένει απελπιστικά μόνος, και το κλίμα –παρότι αλλαγμένο σε σύγκριση με τις

λεμονόκουπες του '65-'67– δεν φαίνεται πολύ πρόσφορο. Ο άλλος αρχισυνωμότης Πέτρος Γαρουφαλιάς ξευτιλίζεται στα μπαλκόνια. Έτσι ο Μητσοτάκης περιορίζεται στα Χανιά, όπου με έναν ανεξάρτητο συνδυασμό δεν εκλέγεται, και αποφασίζει να περιμένει τη λήξη του χρόνου, το ξεφούσκωμα των αντιχουντικών αισθημάτων του λαού. Και à-propos, όπως λένε στη Γαλλία όπου έζησε, επαναδραστηριοποιείται στην τέλεση των πολιτικοθησκευτικών μυστηρίων που λέγονται κουμπαριές, προωθώντας με τον τρόπο του την εξυγίανση της πολιτικής ζωής. Τα βαφτίσια είναι άλλωστε και το μόνο ταμπλό που του έχει, προς το παρόν, απομένει.

ΚΑΤΑ ΤΗΣ Ν.Δ. ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ Ε.Κ. – ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΗΣ!

Τα πράγματα κάπως ομαλοποιούνται στην περίοδο '74-'77. Ο Μητσοτάκης οσφρίζεται εκλογές και έχουμε την αποθέωση των δύο ταμπλό: της ΝΔ και του Κέντρου, αλλά και των δύο ταμπλό μέσα σε κάθε μία από τις δύο παρατάξεις.

Για την διακυβέρνηση της ΝΔ, διαπιστώνει πολλαπλά αδιέξοδα και ότι βά-

ζει σε κίνδυνο τη δημοκρατία. Διαπιστώνει επίσης «ραγδαία φθορά», αλλά όμως –κι εδώ είναι το ζουμί– αυτή η φθορά «δεν βαδίζει παράλληλα με την φθορά του αρχηγού της. Ο οποίος κριτκάρεται –γιατί άλλο;– επειδή δεν δημιούργησε ένα νέο πολιτικό οργανισμό που να καλύψει όλο τον πολιτικό χώρο από τη δημοκρατική συντηρητική παράταξη μέχρι την μαρξιστική αριστερά». Δηλαδή δεν συμπεριέλαβε και τον Μητσοτάκη.

Τα ανοίγματα στρέφονται όμως και προς το Κέντρο. Ο αρχηγός της ΕΔΗΚ κ. Μαύρος κατηγορείται ότι είναι ο «αιμοδότης της Δεξιάς», ο δε Ανδρέας Παπανδρέου σαν διασπαστής της «δημοκρατικής παράταξης». «Όσο για την κεντρικά παράταξή μας (προσέξτε αυτό το «ΜΑΣ») –προσθέτει– δεν ανήκει σε κανέναν από μας. Ανήκει στους οπαδούς της και αυτοί θα όριζαν (σε κάποιο ενωτικό Συνέδριο) ποιος θα ηγείται και ποιος θα έπεται».

Δύο μήνες πριν τις εκλογές του 1977, να η διέξοδος στα αδιέξοδα: Το κόμμα των «Νεοφιλελευθέρων», που κερδίζει δύο βουλευτικές έδρες. Και ο κατηγορών τους άλλους για αιμοδότες της Δεξιάς, προσχωρεί στο αδιέξοδο, και τον Μάιο του 1978 ορκίζεται υπουργός Συντονισμού! Το σκεπτικό είναι απλό: ο τότε δελφίνος Παπαληγούρας κουρασμένος, ο Ράλλης μόλις που βγήκε βουλευτής, ο Αβέρωφ ακροδεξιός, αλλά ικανός αντίπαλος και με ερείσματα. Και αν αποτύχει υπάρχει και το άλλο ταμπλό: τα γραφεία των «Νεοφιλελευθέρων» στην Κάνιγγος διατηρούνται μέχρι τα τέλη του 1978! Το μόνο αδιευκρίνιστο σημείο είναι πώς ο τότε αρχηγός της ΝΔ δέχθηκε να διευρύνει το Κόμμα του με τον Μητσοτάκη. Η εκδοχή που υποστηρίζουν ορισμένοι, ότι κάτι τέτοιο υπαγορεύθηκε «έξωθεν», απορρίπτεται κατηγορηματικά από τους γνωρίζοντες καλά τον Κ. Καραμανλή. Ποτέ δεν θα δεχόταν, λένε, να του πουν οι ξένοι, και να του επιβάλουν τι θα κάνει. Ήθελε άραγε τότε –αποφασισμένος ο ίδιος να περάσει στην Προεδρία– να διασπάσει την «Νέα Δημοκρατία» σε δύο κόμματα και προσέλαβε τον κατάλληλο άνθρωπο;

ΑΠΟ ΑΙΜΟΔΟΤΗΣ, ΔΕΛΦΙΝΟΣ

Ίσως με τη πάροδο του χρόνου, οι ιστορικοί δώσουν απαντήσεις στο ερώτημα. Το γεγονός είναι ότι ο αιμοδότης εμφανίζεται αποδυναμωμένος τον πρώτο καιρό της εισδοχής του στη «Νέα Δημοκρατία». Από τους περισσότερους θεωρείται «ξένο σώμα». Το πρώτο διάστημα αποφασίζει να παίξει το χαρτί Ράλλη, ο οποίος χρειάζεται με τη σειρά του τον Μητσοτάκη σαν πιόνι της εσωκομματικής ντάμας που παίζει με τον κ. Αβέρωφ. Ανταμείβεται με την θέση του υπουργού Εξωτερικών στην κυβέρνηση Γ. Ράλλη.

Μετά την ήττα της «Νέας Δημοκρατίας» στις εκλογές του 1981, φαίνεται να υποστηρίζει τον τέως πρωθυπουργό, αλλά «κρατάει και την πισινή»: δηλώνει πειθαρχία στο νέο αρχηγό Αβέρωφ και προσπαθεί να κερδίσει θέσεις μάχης, για την

πρώτη εσωκομματική αναμέτρηση. Μία απ' αυτές είναι η εξαγορά της Μεσημβρινής από τον όμιλο Βαρδινογιάννη. Μια άλλη, η δυναμική παρουσία στην Βουλή, όπου κερδίζει πόντους σε σύγκριση με τον υποτονικό και άχρωμο κ. Αβέρωφ.

Οι συζητήσεις και οι διεργασίες μέσα στην ΝΔ δίνουν και παίρνουν, η ηγεσία Αβέρωφ αμφισβητείται. Δεν υπάρχει άλλος με τέτοια πείρα γύρω από τα «θέματα» αυτά. Είναι σαν το ψάρι στο νερό. Η ευκαιρία δίνεται αναπάντεχα με την ξαφνική ασθένεια Αβέρωφ και την αναχώρησή του στο εξωτερικό.

Ο Μητσοτάκης παρουσιάζεται ξαφνικά σαν δελφίνος. Μερικοί τον θεωρούν ακόμα ξένο σώμα. Αποφασίζει να τους «συσπειρώσει». Εμφανίζεται αδιάλλακτος αντι-ΠΑΣΟΚ. Τι ανάγκη έχει; Τους περισσότερους κεντροδεξιούς ψή-

φους τους παίρνει, του λείπουν οι συντηρητικοί δεξιοί βουλευτές.

Ο Αβέρωφ επιστρέφει, θέτει θέμα αρχηγίας και μετά από... θεία παρέμβαση το αναιρεί. Η Μεσημβρινή –παρ' όλα αυτά– επιμένει: «Τα σύγχρονα δημοκρατικά ευρωπαϊκά κόμματα αλλάζουν αρχηγούς. Η ΝΔ έχει δώσει δύο φορές το παράδειγμα. Αυτό που έχει σημασία είναι η ενότητα του κόμματος. Κι αυτή εξασφαλίζεται μόνο αν τηρούνται οι δημοκρατικές διαδικασίες».

Τα πράγματα είναι φανερά: «Τα δικά μου δικά μου και τα δικά σου δικά μου». Αν όμως «παραβιασθούν» οι δημοκρατικές διαδικασίες –η προσήλωσή του σ' αυτές είναι παραδειγματική– δεν εξασφαλίζεται η ενότητα. Μήπως μαντεύετε σε ποια «ταμπλό» παίζει σήμερα ο Μητσοτάκης;

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Δεν μας είπατε τίποτα για την «ταμπακιά», κ. Μητσοτάκη...

• Στο τεύχος 229 της 15 Απριλίου 1983 δημοσιεύσαμε την επιστολή που ακολουθεί, την οποία μας είχε στείλει ο βουλευτής Χανίων και δελφίνος τότε στην ηγεσία της Ν.Δ. κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης:

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Κύριε Διευθυντά,

Δεν είναι στην πρόθεσή μου ν' απαντήσω στα όσα για μένα γράφετε στο 227 τεύχος σας της 18.3.1983, με τον τίτλο «Κωστής Μητσοτάκης: Βίος και Πολιτεία – Το παράξενο είναι να μην αποστατεί». Θα εκφράσω απλώς τη λύπη μου, γιατί προσφέρατε τις στήλες σας, για να δημοσιευτεί ένας πρωτοφανής εναντίον μου λίβελλος, που στην ουσία αναμασά όσα κατά τη διάρκεια δεκαετηρίδων –ελάχιστα είναι αλήθεια– ανάλογα δημοσιεύματα είχαν δει το φως.

Είχα στο παρελθόν την ευκαιρία να εκκαθαρίσω πλήρως αυτούς τους δειλούς, άλλωστε, ψιθύρους και εσείς περισσότερο από άλλους είσατε σε θέση να γνωρίζετε ή μπορείτε αν θέλετε να πληροφορηθείτε την αλήθεια. Δεν θα απαντήσω, κατά συνέπεια, για όσα για την πολιτική μου

δράση γράψατε. Γιατί, στο τέλος-τέλος, με έχει κρίνει για τη δράση μου αυτή ο μόνος που δικαιούται να έχει την τελική κρίση, ο κυρίαρχος λαός, σε 11 συνεχείς, από το 1946, βουλευτικές εκλογές.

Την επιστολή αυτή σας απευθύνω, με την παράκληση να την δημοσιεύσετε, κυρίως για να απαντήσω σε όσα γράφετε για ανθρώπους της οικογένειάς μου, που δεν ζουν πλέον και που τη μνήμη τους επιχειρείτε ανεπίτρεπτα να διασύρετε. Ειδικότερα, πρέπει να τονίσω:

1. Είναι ψευδές και συκοφαντικό, ότι ο θείος μου Αριστομένης Κ. Μητσοτάκης παραιτήθηκε από την κυβέρνηση Παπαναστασίου το 1924 «μετά από ένα σκάνδαλο που σχετιζόταν με τα φάρμακα». Ο Αριστομένης Κ. Μητσοτάκης παραιτήθηκε από την κυβέρνηση Παπαναστασίου, στην οποία μετείχε σαν Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, όταν η Βουλή αρνήθηκε να ψηφίσει νομοσχέδιο που εισήγαγε για τον έλεγχο του συναλλάγματος. Ο ίδιος ήταν αδιαμφισβήτητος ένας γενναίος και έντιμος πολιτικός, με σημαντική δράση στο δημόσιο βίο και ήταν προπαντός αυτός που το καλοκαίρι του 1938 ηγήθηκε του κινήματος εναντίον της δικτατορίας Μεταξά στα Χανιά, κινήματος που πρόσκαιρα επικράτησε, αλλά τελικά κατεστάλη, γιατί οι υπόλοιποι που είχαν συμφωνήσει να κινηθούν ταυτόχρονα στην υπόλοιπη Ελλάδα, την τελευταία στιγμή δίστασαν να το κάνουν. Κατέφυγε, μετά την καταστολή του κινήματος στην Κύπρο, όπου και πέθανε κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εξόριστος, χωρίς να ξαναγυρίσει στην Ελλάδα και χωρίς να ξαναδεί την οικογένειά του, που την άφησε απροστάτευτη σε έντιμη πενία.

2. Ο πατέρας μου Κυριάκος Κ. Μητσοτάκης δεν «ανέγνωσε κανένα ψήφισμα

των Γερμανών προς το λαό των Χανίων». Υπόγραψε τους πρώτους μήνες μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Γερμανούς την εποχή των ομαδικών εκτελέσεων σε αντίποινα, μαζί με όλους τους έγκριτους τότε προύχοντες της πόλεως, ένα ψήφισμα που έτεινε στο να αποκατασταθούν ομαλές σχέσεις μεταξύ των Γερμανικών Αρχών Κατοχής και του ντόπιου πληθυσμού και να σταματήσουν οι εκτελέσεις. Το ψήφισμα αυτό, του οποίου την ευθύνη πήραν όλοι μαζί αυτοί που το υπόγραψαν, από κανέναν ποτέ δεν κατακρίθηκε σαν εθνικά ανεπίτρεπτη πράξη. Πρέπει να προσθέσω, ότι ο πατέρας μου πέθανε πρόωρα κατά τη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής, από τις στενοχώριες και τις συγκινήσεις που δοκίμασε για τις δικές μου περιπέτειες.

3. Η αδελφή μου Καίτη Κ. Μητσοτάκη, σύζυγος Επαμεινώνδα Βιρβιδάκη, δεν εργάστηκε ποτέ στη Γερμανική Διοίκηση. Ήταν υπάλληλος της Ελληνικής Γενικής Διοικήσεως Κρήτης και σαν γερμανομαθής χρησιμοποιήθηκε από τις Ελληνικές Αρχές σαν διερμηνέας την εποχή εκείνη. Όπως αναγνωρίστηκε πανηγυρικά απ' όλους, πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες σε πολλούς Έλληνες, πέραν του ότι μετέσχε και η ίδια ενεργά στην Εθνική Αντίσταση και έδειξε σπάνια γενναιότητα και αποτελεσματικότητα, και

4. Απ' όσα γράφετε για μένα, για ένα πράγμα μόνο θέλω να απαντήσω. Είναι ακριβές. Ότι βοήθησα να ξαναχτιστούν οι Κυλινδρόμυλοι της Σούδας, που είχαν καταστραφεί ολοκληρωτικά από τους γερμανικούς βομβαρδισμούς, με καινούρια μηχανήματα που πήραμε έναντι των γερμανικών επανορθώσεων και που το Κράτος πούλησε με πληρωμή σε δόσεις, στους παλιούς ιδιοκτήτες. Είναι όμως παντελώς ανακριβές ότι ποτέ είχα ή έχω τώρα και μια έστω μετοχή στην Α.Ε. «Κυλινδρόμυλοι Κρήτης».

Θα τελειώσω με μια παρατήρηση που αφορά τη δράση μου στην περίοδο του πολέμου και της Κατοχής. Τα γεγονότα της δύσκολης εκείνης εποχής της Γερμανικής Κατοχής και στη συνέχεια του Εμφύλιου Πολέμου στην Κρήτη, έχουν διευκρινιστεί και έχει σχηματιστεί γι' αυτά κοινή πεποίθηση, άσχετα με τα πολιτικά φρονήματα του καθενός. Το τι έκανε ο καθένας μας, το τι έκανα εγώ, το ξέρουν, όχι μόνο οι τότε συνεργάτες μου, το ξέρουν οι ΕΑΜίτες, το ξέρουν οι κομμουνιστές. Οι πολιτικές διαφορές μεταξύ μας και το γεγονός ότι βρεθήκαμε σε διαφορετικά πολιτικά στρατόπεδα δεν έσβησαν ποτέ την ανάμνηση κοινών αγώνων, ούτε επηρέασαν τις προσωπικές μας σχέσεις.

Άλλωστε, η Κρήτη, όπως θα πρέπει να ξέρετε, ήταν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου η μόνη περιοχή της Ελλάδος που δεν πέρασε ο Εμφύλιος Πόλεμος, γιατί οι δύο Εθνικές Αντιστασιακές Οργανώσεις που δρούσαν τότε, η ΕΟΚ και το ΕΑΜ, μπόρεσαν να συνεννοηθούν να υπογράψουν συμφωνίες που τηρήθηκαν και από τις δυο μεριές και να προστατέψουν τον λαό της Κρήτης από την τραγική περιπέτεια, που οι υπόλοιποι Έλληνες έζησαν τότε. Προσωπικά είχα την τιμή να είμαι από τη δική μας την πλευρά ο πρωτεργάτης αυτής της πολιτικής. Ήταν δυστύχημα, γιατί δεν μπορέσαμε να πετύχουμε το ίδιο αποτέλεσμα μετά την απελευθέρωση, όταν με πρωτοβουλία του Κομμουνιστικού Κόμματος μεταφέρθηκε δυστυχώς και στην Κρήτη ο Εμφύλιος Πόλεμος. Αντιλαμβάνομαι ότι από την εποχή εκείνη έχουν μείνει σε μερικούς ψυχικά τραύματα, που ίσως δεν είναι εύκολο να τα ξεπεράσουν. Είναι ανθρώπινο και απέναντι της πραγματικότητας αυτής εγώ τουλάχιστο είχα και εξακολουθώ να έχω πλήρη κατανόηση. Αυτό όμως δεν αποτελεί λόγο για να διαστρέφουμε την ιστορική πραγματικότητα, ούτε να ρίχνουμε ηθελημένα λάσπη εναντίον εκείνων που βρέθηκαν τότε σε άλλη παράταξη.

Με τιμή
Κωνσταντίνος Μητσοτάκης

ΚΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ:

Αν γνωρίζουμε καλά τα ελληνικά, λίβελλος σημαίνει: «*Δημοσίευμα υβριστικόν, δυσφημιστικόν αποτελούν προσωπικήν επίθεσιν εναντίον ορισμένου ατόμου*».

Όσα όμως αναφέρθηκαν στο Αντί για «τον βίο και την πολιτεία» του επιστολογράφου μας, στηρίζονται σε γραπτά ντοκουμέντα ή και πληροφορίες, στοιχεία τα οποία ο κ. Μητσοτάκης αρνείται να διαψεύσει ή έστω να δώσει σ' αυτά τη δική του ερμηνεία.

Οι αναφορές μας στη δραστηριότητα άλλων μελών της οικογένειας του Κ.Μ. ήταν ασφαλώς ένα δευτερεύον στοιχείο του άρθρου μας, και φυσικά δεν θεμελιώσαν –αυτά καθαυτά– την άποψή μας για τον σημερινό κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο της ΝΔ. Η πολιτική ιστορία του κ. Μητσοτάκη είναι άλλωστε τόσο πλούσια, ώστε αρκεί και μόνο αυτή για να δώσει παραστατικά τα χαρακτηριστικά του άνδρα. Επειδή όμως μέσα από την προσπάθεια ανασκευής και στοιχείων που αφορούν τους συγγενείς του Κ.Μ. επιχειρείται η θεμελίωση της μομφής περί «λίβελ-

λου» βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση να επανέλθουμε, ανασκευάζοντας με τη σειρά μας όλες τις απαντήσεις του:

1. Ο «πονηρός ανιψιός» του Ε. Βενιζέλου Αριστομένης Μητσοτάκης παραιτήθηκε από την κυβέρνηση Παπαναστασίου ακριβώς επειδή σχετίζονταν με το σκάνδαλο των φαρμάκων. Τα πολιτικά ήθη της εποχής ήταν άλλωστε τέτοια, ώστε αποκλείουν την περίπτωση να παραιτήθηκε θιγμένος επειδή... δεν πέρασε το νομοσχέδιό του για τον έλεγχο του συναλλάγματος. Αυτό ήταν απλώς η αφορμή, και τα πρακτικά της τότε Βουλής μιλούν για το σκάνδαλο αυτό. Αν όμως ο κ. Μητσοτάκης επιμένει στο τυπικό μέρος, εμείς δεχόμαστε την εκδοχή του και πλειοδοτούμε: Ευχόμαστε ο ανιψιός να αποκτήσει –έστω και καθυστερημένα– την πολιτική ευαισθησία του θείου...

Ο Αριστομένης Μητσοτάκης ήταν λοιπόν ευαίσθητος, αλλά οι πολιτικές του ικανότητες αμφισβητούνται από τους ιστορικούς της εποχής. Είναι αλήθεια ότι ήταν ένας από τους ηγέτες του κινήματος των Χανίων, αλλά είναι άλλο τόσο αλήθεια ότι η κατάληξη του κινήματος σε οπερέτα και –το κυριότερο– το «χαντάκωμα» των πραγματικά σφοδρών αντιδικτατορικών αισθημάτων του Χανιώτικου λαού οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στον Αριστομένη Μητσοτάκη. Δεν είναι μόνο η αντίθεση των άλλων βενιζελικών παραγόντων μαζί του, γεγονός που υπέσκαψε την προετοιμασία και μείωσε το βαθμό συμμετοχής στο κίνημα. Είναι επίσης και η στάση του την μέρα της εξέγερσης, όταν, μιλώντας στο συλλαλητήριο των Χανίων το πρωί, κάλεσε τον κόσμο να πάει το μεσημέρι σπίτι του να φάει και το απόγευμα να συγκεντρωθεί για να ειδοποιήσουν την υπόλοιπη Κρήτη. Η ανεπάρκεια και η έλλειψη σοβαρότητας της ηγεσίας του κινήματος έχει άλλωστε επισημανθεί από όλους τους ιστορικούς και συγγραφείς που ασχολήθηκαν με το θέμα. Τα ίδια τονίζει ο Σ. Γρηγοριάδης, ενώ ο Σπ. Λιναρδάτος συμπεραίνει στην «4η Αυγούστου»:

«... ο Κρητικός λαός ήταν έτοιμος να ξεσηκωθεί κατά της βασιλομεταξικής τυραννίας. Δείχνει όμως ότι η ηγεσία ήταν επιπόλαιη, ανίκανη, ανάξια ενός τέτοιου σοβαρού σκοπού κι ενός τέτοιου αγώνα».

2. Ο πατέρας του επιστολογράφου μας Κυριάκος Μητσοτάκης ανέγνωσε ψήφισμα προς το λαό των Χανίων. Αυτό τουλάχιστον κατέθεσε ο ίδιος ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης στη δίκη του Παρατηρητή στις 14 Μαρτίου του 1967. Έλεγε τότε, σύμφωνα με τα επίσημα πρακτικά της δίκης: «Ως επληροφορήθην το ψήφισμα

προς το λαό των Χανίων, το ανέγνωσεν απλώς ο πατήρ μου». Επομένως δικαιούμεθα να κατηγορήσουμε τον Κ.Μ. ή για ψευδορκία ή για έλλειψη καλής μνήμης...

Το ψήφισμα αυτό δεν υπεγράφη «τους πρώτους μήνες μετά την κατάληψη της Κρήτης», όπως ισχυρίζεται ο Κ.Μ. στο γράμμα του. Η κατάληψη της Κρήτης έγινε τον Μάιο του 1941 και το ψήφισμα διαβάστηκε στην Πλατεία Δικαστηρίου στις 6 Μαΐου του 1944, δηλαδή τρία χρόνια μετά. Παραπέμπουμε τον Κ.Μ. στις εφημερίδες των ημερών: *Παρατηρητής* (φύλλο 808), *Εθνική* (φύλλο 562) και *Κρητικός Κήρυξ* της 8ης Μαΐου του 1944. Και το ψήφισμα αυτό έλεγε μεταξύ των άλλων:

«Αγαπητοί συμπολίται. Προς αντιμετώπιση των εκ του πολέμου ερειπίων και συμφορών, είναι απαραίτητος η εσωτερική ησυχία και τάξις και η απόλυτος νομιμοφροσύνη προς τας Γερμανικάς Αρχάς κατοχής. Πάσα αντίθετος κατεύθυνσις άγει ασφαλώς εις νέας καταστροφάς και θυσίας μάταιας, τους δε δράστας των τοιούτων τυχόν ενεργειών, αποδοκιμάζομεν και θεωρούμεν ενόχους, ενώπιον της ιστορίας και της συνειδήσεως του Κρητικού λαού».

Είναι αλήθεια ότι το ψήφισμα είχε υπογραφεί και από άλλους προύχοντες της πόλης και δεν έχει θεωρηθεί αντεθνική πράξη. Ούτε εμείς υποστηρίξαμε κάτι τέτοιο. Απλώς η ανάγνωσή του όταν έχει φουντώσει η Εθνική Αντίσταση και έχει διαφανεί η μέρα της απελευθέρωσης, φανερώνει μία διαφορετική τακτική για την αντιμετώπιση των Γερμανών καταχρητών. Και αυτήν επισημάναμε.

3. «Η αδελφή μου, συνεχίζει το γράμμα, δεν εργάστηκε ποτέ στην Γερμανική Διοίκηση». Ούτε εμείς γράψαμε κάτι τέτοιο. Απλώς αναφέραμε το ρεπορτάζ που δημοσιεύθηκε στο *Ελεύθερο Βήμα* των Αθηνών την 23/8/1942, με ευκαιρία την επίσκεψη του κατοχικού πρωθυπουργού Τσολάκογλου στην Κρήτη (φύλλο Ε. Βήματος, αρ. 7.175):

«Χανιά τηλεγραφικώς. Την 12.30' κατέφθασαν ο διοικητής του φρουρίου Κρήτης, ανταποδίδων επίσκεψιν του πρωθυπουργού. Τούτον υπεδέχθη ο κ. Τσολάκογλου και προσεφώνησε Γερμανιστί η δεσποινίς Καίτη Μητσοτάκη, ενώ προσέφερεν ανθοδέσμη. Ο στρατηγός Αντρέ απαντών είπε: "Αυτό είναι για μένα, μεγάλη χαρά και τιμή"».

4. Και, ξαφνικά, ερχόμαστε στη διάψευση του Κ.Μ. «ότι είχε έστω και μία μετοχή στην ΑΕ Κυλινδρόμυλοι Κρήτης». Λέμε ξαφνικά, γιατί είναι το μόνο –άσχετο από συγγενείς των οποίων «σπιλώνεται η μνήμη»– σημείο, το οποίο διαψεύδει η επι-

στολή. Δυστυχώς οι μετοχές των Ανωνύμων Εταιρειών είναι ως γνωστόν μυστικές, επομένως δεν μπορούμε να επιμεινουμε. Το σίγουρο είναι αυτό που γράψαμε, ότι σε κάθε επόμενη εκλογική αναμέτρηση, τα καμiónια των Κυλινδρόμυλων, θα γυρίζουν στα χωριά της Κρήτης μοιράζοντας δωρεάν αλεύρι και κερδίζοντας σταυρούς υπέρ του Κ. Μητσοτάκη. Κατά τα άλλα δεχόμαστε τα όσα μας γράφει ο Κ.Μ. Να πιστέψουμε ότι είναι το μόνο σημείο στο οποίο κάναμε λάθος και η σιωπή σε όλα τα άλλα αποτελεί έμμεση επιβεβαίωσή τους;

Δεν έχουμε την πρόθεση να αντιδικήσουμε με τον επιστολογράφο μας, αλλά δεν μπορούμε να μην υπογραμμίσουμε ότι –για να χρησιμοποιήσουμε τη γνωστή έκφραση– μιλάει για όλα τα άλλα εκτός από την «ταμπακίερα». Και αυτή στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η «αποστασία των αποστασιών», για την οποία ελέγχεται ο κ. Μητσοτάκης. Γιατί αν οι άλλες είχαν απλώς κάποια εσωκομματικά αποτελέσματα, αυτή του 1965 οδήγησε στην κατάλυση της Δημοκρατίας και των Ελευθεριών του ελληνικού λαού.

Είμαστε πρόθυμοι να συζητήσουμε με τον όποιο τρόπο ή να καταχωρήσουμε κάθε άποψη για τα γεγονότα αυτά, καθώς και για όσα μεσολάβησαν (η ανεπιτυχής προσπάθεια πλησιάσματος του Κ. Καραμανλή στη διάρκεια της επταετίας, η απομόνωση των πρώτων μεταπολιτευτικών χρόνων, η κριτική των άλλων πολιτικών του Κέντρου ως «αιμοδοτών της Δεξιάς» και η προσχώρηση σε λίγο στην Δεξιά κτλ.) μέχρι σήμερα, που ο Κ.Μ. διεκδικεί την ηγεσία της «Νέας Δημοκρατίας».

Δεν μπορούμε φυσικά να αρνηθούμε ότι ο Κ.Μ. εκλέχθηκε «σε 10 συνεχείς αναμετρήσεις από τον Ελληνικό λαό». Βέβαια, έχουμε και δω μια υπερβολή, αφού η συνέχεια αυτή δεν ισχύει, διακόπηκε από την αποτυχία εκλογής τον Νοέμβριο του 1974, όταν ήταν ακόμη νωπές οι μνήμες και ψηλό το φρόνημα των εκλογέων. Το κυριότερο είναι ότι αυτές οι συνεχείς επανεκλογές αποδεικνύουν πολλά, αλλά δεν αποδεικνύουν και τίποτα: Ο κ. Μητσοτάκης είναι πολιτικός με ρεαλισμό και γνωρίζει πολύ καλά ότι η θέληση του λαού εβιάζετο όλα αυτά τα χρόνια από το σύστημα της εκλογικής πελατείας των ρουσφετιών και της σταυροθηρίας. Οποιαδήποτε ανάλυση των πολιτικών πραγμάτων της χώρας κι αν διαβάσει κανείς, θα πληροφορηθεί ότι αυτό το σύστημα αποτελούσε, για τον δύστυχο ελληνικό λαό και ιδιαίτερα τον αγροτικό πληθυσμό, ένα καθεστώς που δεν πήγαζε από καμιά δυνατότητα επιλογής, αλλά πολύ χυδαία

από την ανάγκη της επιβίωσης των ψηφοφόρων και των οικογενειών τους. Απ' αυτό το καθεστώς ποτέ δεν ξέφυγε ο Κ.Μ.: αντίθετα νομίζουμε ότι υπήρξε ένας από τους πολιτικούς που το ανήγαγαν –κυριολεκτικά– σε επιστήμη πολιτικής προαγωγής. Με αυτήν την έννοια οι 10 συνεχείς ή μη επανεκλογές λένε και πολλά, αλλά δεν λένε και τίποτα...

Και ερχόμαστε, τέλος, στην θεωρία των «ψυχικών τραυμάτων» που αναπτύσσει ο Κ.Μ. στο τέλος της επιστολής του. Πρέπει αρχικά να δηλώσουμε ότι δεν γράψαμε το άρθρο με κίνητρο μνησικακίας ή ψυχικών τραυμάτων, και όποιος γνωρίζει λίγο την πολιτεία του Αντί, γνωρίζει ότι κάθε άλλο παρά τέτοιες προθέσεις μπορούν να του αποδοθούν.

Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι δεν έχουμε ψυχικά τραύματα: Έχουμε και παραέχουμε. Είναι αυτά που προέρχονται από τον εμφύλιο πόλεμο, την αποστασία του 1965, την δικτατορία, την τροπή των μεταπολιτευτικών πραγμάτων, την διαφανόμενη σήμερα επικράτηση του πολιτικού αμοραλισμού όχι μόνο στην ΝΔ, αλλά και στην πολιτική ζωή του τόπου γενικότερα. Κι όλα αυτά τα τραύματα είναι πράγματι ανθρώπινα.

Μήπως όμως, κ. Μητσοτάκη, θα έπρεπε κάποτε και οι πολιτικοί μας να αποκτήσουν μερικά «ψυχικά τραύματα», αντί της αναισθησίας και του αμοραλισμού που –δυστυχώς– επικρατούν;

Μπαμπάς Μπους, μπαμπάς Μητσοτάκης.

Η νεκροψία έβγαλε αποτέλεσμα

Τι θα γίνει με το αυθαίρετο του κυρίου Βωβού;

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

«Ένα από τα έξι μεγαλύτερα δείγματα διαπλοκής στη χώρα» –κατά Δεκλερή–, το κτήμα Θων, εισέρχεται σε νέα φάση, μετά την απόφαση του ΣτΕ ότι η οικοδομική άδεια που δόθηκε, δόθηκε παράνομα – και άρα το κτήριο είναι αυθαίρετο.

Αν και το περιεχόμενό του έγινε ευρύτατα γνωστό, εκκρεμεί η επίσημη έκδοση του κειμένου του Συμβουλίου της Επικρατείας, το οποίο δικαιώνει όλους εκείνους, φορείς αλλά και ιδιώτες, που αντιστάθηκαν στην καταστροφή του κτήματος Θων από τον μεγαλοκατασκευαστή Βωβό.

Η Δικαιοσύνη απεφάνθη. Μάλιστα με αυτή του την απόφαση το ΣτΕ δεν δικαιώνει μόνο την προσφυγή κηρύσσοντας παράνομη την οικοδομική άδεια, αλλά ακυρώνει και την τροποποίηση του Σχεδίου Πόλεως που είχε υποβάλει ο ΣΧΟΠ δίνοντας έτσι την δυνατότητα να χτιστεί το κτήριο.

Όμως ο χαρακτήρας του θέματος ήταν ευθύς εξ αρχής πολιτικός. Όπως δήλωσε ο κ. Στέλιος Δημητριάδης, πρόεδρος του Συλλόγου των Αμπελοκήπων, τα μέλη του οποίου πάλεψαν σθεναρά ώστε να μη χτιστεί το συγκεκριμένο κτήριο, «από το 1999 και μετά οι πολιτικές ευθύνες της Δημόσιας και της Δημοτικής Αρχής είναι μεγάλες».

Το κτήριο κτίστηκε μετά από μια σειρά πολιτικών παρεμβάσεων: Της téως υπουργού ΠΕΧΩΔΕ Βάσως Παπανδρέου και της Πολεοδομίας καταρχήν, και του téως Δημάρχου Αθηναίων Δημήτρη Αβραμόπουλου και υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων στη συνέχεια. Παρεμβάσεις οι οποίες επέτρεψαν στον επιχειρηματία να χτίσει το συγκεκριμένο κτήριο παραβιάζοντας νόμους ή αλλάζοντάς τους.

Η ΟΥΤΟΠΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΗΣ

Κανονικά και με το νόμο, το Βωβοκτήριο, αφού κηρύχθηκε αυθαίρετο, θα πρέπει να κατεδαφιστεί. Θα ήταν πράξη σταθμός στη νεότερη ιστορία μας. Επειδή όμως αυτό φαντάζει ουτοπία –μην ξεχνάμε και σε ποια χώρα ζούμε–, μένει να ελεγχθούν οι εναλλακτικές λύσεις που απομένουν.

Καταρχήν υπάρχουν 2 δισ. διαθέσιμα για απαλλοτριώσεις. Αφορούν τις δεσμεύσεις Λαλιώτη ως υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, το 1999, για να γίνει το μισό οικόπεδο Θων χώρος πρασίνου. Το φθινόπωρο του 2001 ανέλαβε το υπουργείο η Βάσω Παπανδρέου, με τη γνωστή συνέχεια διευκόλυνσης στο χτίσιμο, και έτσι τα χρήματα έμειναν στην άκρη...

Σήμερα άχτιστα έχουν μείνει λιγότερα από δυόμισι στρέμματα (2.200 τ.μ. για την ακρίβεια), τα οποία θα μπορούσε το Δημόσιο να απαλλοτριώσει για να τα παραδώσει σε δημόσια χρήση. Θα πρόκειται για έναν δυσάρεστο συμβιβασμό. Όχι των κατοίκων της περιοχής με τον επιχειρηματία, αλλά του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο –ως οφείλει τουλάχιστον, αν δεν γκρεμίσει

το Βωβοκτήριο– πρέπει να δώσει τη δυνατότητα ό,τι δεν έχει χτιστεί να γίνει πράσινο για δημόσια χρήση.

Οι κάτοικοι, μέσω του Συλλόγου των Αμπελοκήπων, δεν έχουν ακόμα καταθέσει σχετικές προτάσεις. Περιμένουν την επίσημη έκδοση του κειμένου της απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας. Κατόπιν «θα μελετήσουν και θα προτείνουν».

ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΧΑΣΤΕΙ:

- Η στάση της πρώην υπουργού Βάσως Παπανδρέου, η οποία επί υπουργίας της όχι μόνο δεν καταδέχθηκε ούτε μια φορά να μιλήσει με τους φορείς των κατοίκων που αντιδρούσαν στην ανέγερση του Βωβοκτηρίου, αλλά υπέγραψε (3-12-2001) και το Διάταγμα διευκόλυνσης για το χτίσιμο.

- Η στάση του τότε δημάρχου Δημήτρη Αβραμόπουλου, ο οποίος τη Μεγάλη Εβδομάδα του 2001 έδωσε το «πράσινο φως» για να μπει το νερό στ' αυλάκι και να χτιστεί το μεγαθήριο, με την μη διάθεση 100 εκατομμυρίων δραχμών που απαιτούνταν, μαζί με τα 2 δισ. που ήδη είχαν διατεθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ, για να γίνουν οι απαλλοτριώσεις του μισού οικοπέδου.

- Και μιας και είπαμε για νερό στ' αυλάκι, δεν θα πρέπει να ξεχαστεί και η στάση της ΕΥΔΑΠ, η οποία παράνομα μεταβίβασε στον επιχειρηματία, παρότι δεν είχε δικαίωμα εκποίησης, 158 τ.μ. από το ρέμα «της», ώστε να συμπληρωθούν τα μέτρα και να βγει η οικοδομική άδεια, αυτή που τελικά το ΣτΕ έκρινε ως παράνομη. Δηλαδή ο επιχειρηματίας έβγαλε οικοδομική άδεια σε ξένα χωράφια. Η ΕΥΔΑΠ προέβη σε αυτή την κίνηση μολονότι της είχε επιδοθεί και σχετικό εξώδικο

έγγραφο ώστε να μην το πράξει.

• Η στάση του Δ.Σ. του Νοσοκομείου «Σωτηρία» –ενός δημοσίου οργανισμού– αλλά και του Υπουργείου Υγείας τότε, που μεταβίβασε έναντι ενός δισ. δρχ. ένα στρέμμα ώστε να συμπληρωθεί το Βωβοοικόπεδο, εκτοξεύοντας παράλληλα τις τιμές στα ύψη· έτσι μια πιθανή απαλλοτρίωση έγινε δυσχερής.

• Η στάση των δύο ιδρυμάτων, του Ασύλου Ανιάτων και του Γηροκομείου Αθηνών, τα οποία επίσης πούλησαν γη για να γίνει το μεγαθήριο. Εδώ τίθεται και ένα δευτερεύον, επιπλέον ζήτημα, που σχετίζεται με την τύχη του μεταβυζαντινού μνημείου του Αγίου Νικολάου, αλλά και των κειμηλίων (Ευαγγέλιο του Όθωνα, βυζαντινών εικόνων κ.λπ.), η οποία «αγνοείται» ή ακριβέστερα δεν ελέγχεται από κανέναν και σίγουρα όχι από το ΥΠ.ΠΟ.

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΜΕ ΤΟ ΠΟΛΥΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΗΡΙΟ

Ένα άλλο πολυσυζητημένο κτήριο, το Πολυδιασκεδαστήριο δίπλα στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο, διανύει οδούς παράλληλες με το μεγαθήριο στο κτήμα Θων.

Ένα μήνα πριν από την εκδίκαση της αίτησης για το κτήμα Θων (7-12-2003) συζητήθηκε η αίτηση για ακύρωση της

οικοδομικής άδειας του Πολυδιασκεδαστηρίου. Η συγκεκριμένη απόφαση δεν έχει εκδοθεί ακόμα. Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η εισήγηση είναι θετική ως προς την αίτηση ακύρωσης της άδειας.

Εν τω μεταξύ εκκρεμεί ακόμα η εισαγγελική έρευνα για πιθανή απάτη ύψους 151 εκατομμυρίων δρχ., η οποία αποκαλύφθηκε κατά τη διάρκεια ακροαματικής διαδικασίας, σχετικά με δήλωση και είσπραξη σχετικής επιδότησης εκατό επιπλέον –και ανύπαρκτων– θέσεων παρκινγκ στο Πολυδιασκεδαστήριο.

Παράλληλα, ενώ σαφώς οι οικοδομικές εργασίες θα έπρεπε να έχουν σταματήσει, μετά από καταγγελίες κατοίκων της περιοχής ότι γίνονται μυστικά εργασίες εντός του κτηρίου, η αντιδήμαρχος κα Βαλσαμάκη ζήτησε από την Πολεοδομία να της παραδοθεί αυτοψία από τον χώρο για να στοιχειοθετηθούν τυχόν αυθαιρεσίες.

ΕΝΑ ΕΛΙΚΟΔΡΟΜΙΟ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Από την επίδοση των αποτελεσμάτων της αυτοψίας προέκυψαν τα εξής καταπληκτικά:

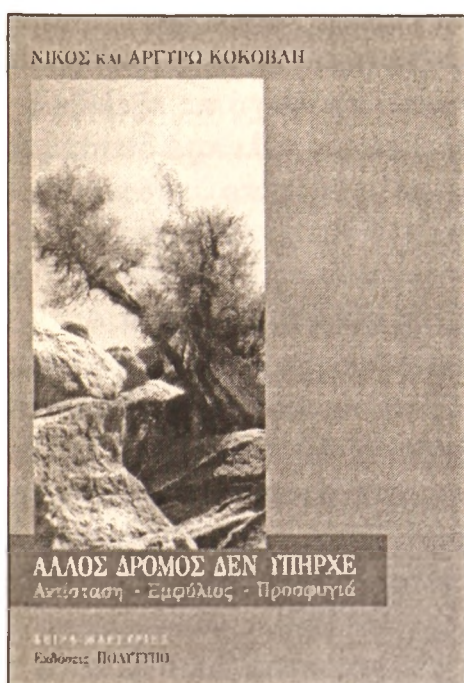
Η Πολεοδομία διαπίστωσε την παράνομη κατασκευή ελικοδρομίου, και όχι

καφετέριας, στην ταράτσα του κτηρίου. Κατόπιν επέβαλε πρόστιμο 8.800 ευρώ για την τέλεση της παρανομίας και 4.400 ευρώ πρόστιμο για διατήρηση της παράνομης κατασκευής, «νομιμοποιώντας» την με αυτό τον τρόπο!

Δηλαδή, υποθετικά, αν το ΣτΕ δεν καταργήσει την οικοδομική άδεια, θα έχουμε ένα ελικοδρόμιο στο κέντρο της Αθήνας, στην πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή, ανάμεσα σε κολώνες και καλώδια της ΔΕΗ, οχτώμισι μόλις μέτρα μακριά από ένα νοσοκομείο, το Ιπποκράτειο! Και μάλιστα ένα παράνομο ελικοδρόμιο, αφού ο νόμος το απαγορεύει! Φυσικά προκύπτει και το δευτερεύον ερώτημα προς τις υπηρεσίες του κράτους: τι και ποιους εξυπηρετεί εκεί ένα ελικοδρόμιο;

Το Δημόσιο καλείται να δώσει εκ νέου «εξετάσεις» προς τους πολίτες και η κυβέρνηση να «αποδείξει» ότι πράγματι είναι «σεμνή και ταπεινή» –γιατί σεμνότητα χωρίς νομιμότητα δεν νοείται– και στις δύο περιπτώσεις, Θων και Πολυδιασκεδαστηρίου. Επιπροσθέτως τίθεται για πολλοστή φορά σε κρίση ο παρανοϊκός τρόπος δράσης των υπηρεσιών της Πολεοδομίας, για τον οποίο κάποτε θα πρέπει κάτι επιτέλους να γίνει – και ο νοών νοήτω...

Κ Υ Κ Λ Ο Φ Ο Ρ Ε Ι

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με τη δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Ορέων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια. Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να γνωρίζει κάθε πολίτης. Ένα μάθημα εγκάρτερησης και ανθρωπιάς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Η επίσκεψη Καραμανλή στην Ήπειρο

του Κώστα Καραβίδα

Χάραζε ο τόπος με βουνά πολλά
κι ανάτελλε τα ζωντανά του,
καλούς ανθρώπους και κακούς, νυφίτσες
αλεπούδες, μια λίμνη ως κόρη
οφθαλμού και κάστρα πατημένα.

Θα 'ναι τα Γιάννενα, ψιθύρισα,
στο χιόνι και στον άγριο καιρό
γυάλινα και μαλαματένια.

Μιχάλης Γκανάς,
από τη συλλογή *Γυάλινα Γιάννενα*

Γυάλινα και μαλαματένια. Παραδομένα στο χιόνι και στον άγριο καιρό. Της κακής τους μοίρας και της εγκληματικής εγκατάλειψης της Πολιτείας. Τα Γιάννενα και η Ήπειρος ολόκληρη. Η πατρίδα τόσων και τόσων εθνικών ευεργετών, τόπος μοναδικής φυσικής και πολιτισμικής ομορφιάς, με ιδιαίτερη παράδοση στις τέχνες και στα γράμματα. Κάποτε «πρώτη στα γρόσια και πρώτη στα γράμματα». Σήμερα τελευταία στα ευρώ, υπανάπτυκτη και καθυστερημένη.

Οι διαπιστώσεις αυτές δεν είναι βέβαια καινούργιες. Εδώ και δεκαετίες η Ήπειρος ταξιδεύει στο δρόμο της Ενωμένης Ευρώπης από το τελευταίο βαγόκι. Κατά καιρούς δημοσιοποιούνται διάφορες έρευνες από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, το ΕΚΚΕ, αλλά και από τη Eurostat. Κοινός τόπος όλων των ερευνών είναι ότι η Ήπειρος καταλαμβάνει πάντοτε μια θέση εκ των ουραγών. Έτσι, σύμφωνα με τα πορίσματα της Eurostat για το τελευταίο εξάμηνο του 2003, η Ήπειρος κατόρθωσε να ξεκολλήσει από την τελευταία θέση σε ένα σύνολο 250 περίπου περιφερειών στις χώρες της ΕΕ. Εξακολουθεί βέβαια να συγκαταλέγεται μεταξύ των 5 φτωχότερων περιοχών της Ευρώπης, μαζί με τη Δυτική Μακεδονία, ενώ επίσης σε

απελπιστικές θέσεις βρίσκονται η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, το Βόρειο Αιγαίο (μέχρι το 2002 προτελευταίο) και τα νησιά του Ιονίου.

Η τραγική κατάσταση της Ηπείρου είναι γνωστή βέβαια και στη σημερινή κυβέρνηση, όπως και στην προηγούμενη. Εντελώς ξαφνικά, πριν λίγες μέρες, οι Ηπειρώτες είχαν την τιμή να υποδεχτούν στα χώματά τους τον πρωθυπουργό της χώρας κ. Κώστα Καραμανλή, συνοδευόμενο από κυβερνητικό κλιμάκιο και από τους βουλευτές της ΝΔ στην Ήπειρο. Ας σημειωθεί ότι η περιοδεία αυτή είναι η πρώτη έξοδος Καραμανλή στην περιφέρεια μετά την εκλογή του για τη διακυβέρνηση της χώρας.

ΠΩΣ ΚΑΙ ΘΥΜΗΘΗΚΕ ΤΑ ΓΙΑΝΝΕΝΑ;

Οι λόγοι της επίσκεψης Καραμανλή στην Ήπειρο νομίζω πως πρέπει να διερευνηθούν. Για ποιο λόγο δηλαδή ο πρωθυπουργός θυμήθηκε ξαφνικά τα Γιάννενα; Γιατί επέλεξε την Ήπειρο και όχι κάποια άλλη ελληνική επαρχία που αντιμετωπίζει επίσης οξύτατα προβλήματα και που εν πάση περιπτώσει αποτελεί κρισιμότερη εκλογική περιφέρεια; Η αλήθεια είναι ότι οι πολιτικοί αρχηγοί θυμούνται την Ήπειρο συνήθως τις τελευταίες ημέρες πριν τις εκλογές. Έτσι τουλάχιστον μας είχαν συνηθίσει μέχρι σήμερα. Θα έπρεπε λοιπόν να αναγνωρίσουμε στον πρωθυπουργό ότι με την περιοδεία του στην Ήπειρο έκανε, καταρχήν, μια υπέρβαση.

Υποστηρίχτηκε από κάποια έντυπα μέσα ενημέρωσης, κατά βάση προσκείμενα στη μείζονα αντιπολίτευση (*Το Βήμα*, *Ελευθεροτυπία*), ότι η επίσκεψη είχε προεκλογικά χαρακτηριστικά, αν και ο Καραμανλής απέφυγε την ανοικτή συγκέντρωση. Δεν νομίζω ότι κάτι τέτοιο ευσταθεί αφού είναι ηλίου φαεινότερο ότι ο πρωθυπουργός, το τελευταίο διάστημα, αναζητά με προσεκτι-

κές κινήσεις μια κοινώς αποδεκτή με το ΠΑΣΟΚ συναινετική λύση στο θέμα του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Έστω κι αν κινδυνεύω να κατηγορηθώ για καχυποψία, δυσκολεύομαι να πιστέψω πως η επίσκεψη του πρωθυπουργού ήταν απλώς συμβολική ένδειξη ενδιαφέροντος για την περιοχή. Τα πράγματα θα ήταν πιο εύκολα στην ερμηνεία τους αν δεν υπήρχε τον τελευταίο μήνα η επαναφορά στην επικαιρότητα του ζητήματος της ΠΓΔΜ με τη συνακόλουθη σε έξαρση ιδέα περί μεγάλης Αλβανίας, που αναστάτωσε και πάλι την ελληνική διπλωματία. Χωρίς να έχω καμία πρόθεση να συμμεριστώ την ξενοφοβική λογική ότι ο κίνδυνος του αλβανικού εθνικισμού είναι υπαρκτός και άμεσος για την Ήπειρο, ωστόσο η επίσκεψη Καραμανλή ίσως έχει και μια τέτοια διάσταση, τόνωσης, ας πούμε, του αισθήματος ασφάλειας των κατοίκων της περιοχής. Το αν υφίσταται ή όχι σοβαρός κίνδυνος από τον αλβανικό μεγαλοϊδεατισμό είναι ένα τεράστιο ζήτημα που απαιτεί μεγάλη ανάλυση. Το μόνο σίγουρο είναι ότι η ελληνική διπλωματία οφείλει να παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τις εξελίξεις για να μη βρεθεί και πάλι προ δυσάρεστων εκπλήξεων (βλέπε αναγνώριση ΠΓΔΜ).

ΤΙ ΕΙΔΕ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Ας επιστρέψουμε όμως στις λεπτομέρειες της επίσκεψης. Ο πρωθυπουργός το διήμερο 19-20 Νοεμβρίου βρέθηκε στην Ήπειρο, όπου οι κάτοικοι και οι τοπικές αρχές τον ανέμεναν με μεγάλες προσδοκίες και επίμονα αιτήματα. Επισκέφτηκε τα έργα αναστήλωσης στο Σουφάρι Σεράι, στο Παλιό Κάστρο των Ιωαννίνων (όπου ελπίζουμε να θυμήθηκε και την ιδιότητα του υπουργού Πολιτισμού που έχει), μίλησε στο ξενοδοχείο Epirus Palace σε τοπικούς φορείς και οικονομικούς παράγοντες, δείπνη-

σε με το νομάρχη Ιωαννίνων κ. Καχριμάνη, βρέθηκε στο νεότευκτο τελωνείο Μαυροματίου Θεσπρωτίας, στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και στο ΤΕΙ Άρτας, ενώ έκανε και τον περίπλου του Αμβρακικού από το Μενίδι ως την Πρέβεζα. Σε δηλώσεις του από τα Γιάννενα υποστήριξε ότι «*κεντρική επιλογή της κυβέρνησης παραμένει η περιφέρεια και ήρθε η ώρα να αποτελέσει η Ήπειρος καίριο μοχλό ανάπτυξης*» (αμήν και πότε!).

ΤΙ ΔΕΝ ΕΙΔΕ ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΙΠΕ

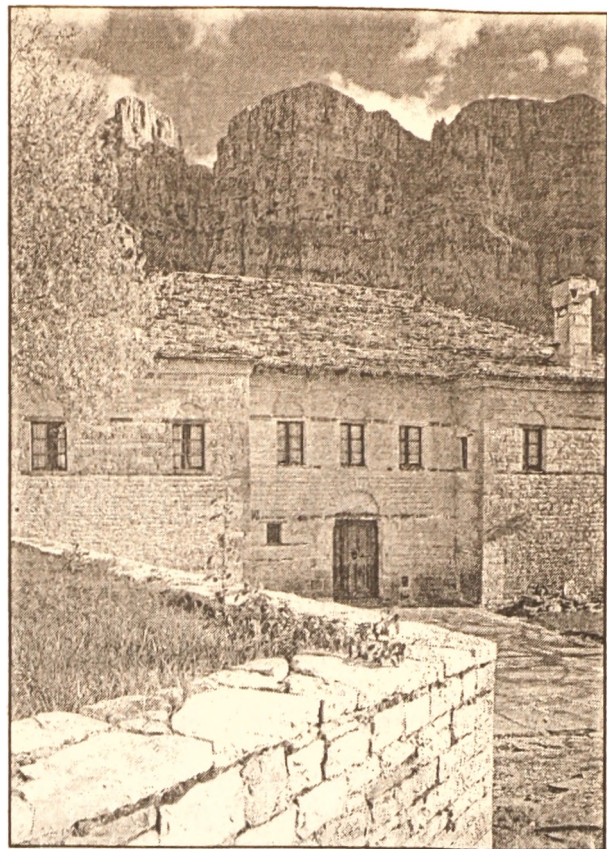
Όλες αυτές οι γενικόλογες εξαγγελίες φέρνουν σε εύλογη ανησυχία τον αγροτικό και όχι μόνο πληθυσμό της Ηπείρου, που περιμένει 9 μήνες μετά την ανάληψη της εξουσίας από τη ΝΔ τα πρώτα δείγματα γραφής για την περιβόητη πια περιφερειακή ανάπτυξη, για την οποία πολλά ακούμε και λίγα βλέπουμε. Γεννά δικαιολογημένες απορίες ο τρόπος με τον οποίο θα επιτευχθεί αυτός ο καθοριστικός εθνικός στόχος, όταν στον πρόσφατο προϋπολογισμό για το 2005 οι δημόσιες επενδύσεις εμφανίζονται μειωμένες κατά 15%. Πώς είναι δυνατόν να υλοποιηθούν οι πρωθυπουργικές εξαγγελίες όταν η συνολική οικονομική πολιτική προβλέπει σφίξιμο και λιτότητα; Ο κ. Καραμανλής διαπίστωνε προεκλογικά ότι η Ήπειρος είναι η πλέον στερημένη περιφέρεια της Ελλάδας και ότι «*δικαιούται διαφορετικής μεταχείρισης*», προφανώς με ένα γενναίο επενδυτικό πρόγραμμα. Αυτά έλεγε τότε. Σήμερα από την Πρέβεζα δηλώνει ότι «*βασική αιτία της απομόνωσης είναι η γεωγραφική της θέση*», προσπερνώντας με ελιγμό το μακροχρόνιο πρόβλημα της υποχρηματοδότησης. Αυτά δηλαδή που πρόβαλλε προεκλογικά και το ΠΑΣΟΚ ως δικαιολογίες για την κατάντια της Ηπείρου! Σαν να μην έφτανε αυτό, ο Καραμανλής ανήγγειλε ως σημαντική είδηση την επικείμενη έκδοση υπουργικής απόφασης τις επόμενες μέρες για τη χρηματοδότηση ποσού ως 10.000 ευρώ σε μικρές επιχειρήσεις για εξοπλισμό πληροφορικής και μηχανοργάνωσης. Δες και είναι αυτό το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν ένα σωρό μικρομεσαίες επιχειρήσεις που

πλήττονται από την ανισομερή οικονομική πολιτική της κυβέρνησης και βρίσκονται στα πρόθυρα της πτώχευσης. Για την ταμπακιέρα, δηλαδή για τα ασφυκτικά προβλήματα των 4 νομών (συγκοινωνιακό δίκτυο, ανεργία, περιβάλλον, τουρισμός) πέρα από καθησυχαστικές δηλώσεις του τύπου «*προβλήματα με προσφυγές στο Δυτικό Άξονα ξεπερνιούνται και τα υπόλοιπα βαίνουν καλώς*», ουδείς λόγος.

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ

Και όλα αυτά, ενώ το συγκοινωνιακό δίκτυο που έχει καθηλώσει την περιοχή στην απομόνωση παραμένει ατελές και μάλιστα με δυσοίωνες προοπτικές για το μέλλον, αφού: α) για τη σιδηροδρομική σύνδεση με το Αντίρριο δεν υπάρχει πρόβλεψη, ενώ για την αντίστοιχη με τη Θεσσαλία μόλις τον Οκτώβριο ο υπουργός Μεταφορών Λιάπης δεσμεύτηκε (προφορικά βέβαια) στο βουλευτή Θεσπρωτίας της ΝΔ κ. Μπέζα ότι θα αρχίσει ο έλεγχος μελετών για αναθέσεις· β) ο Δυτικός Άξονας (Ιόνια Οδός), με τους ρυθμούς που προχωρά, η ΝΔ πρέπει να κυβερνήσει δέκα τετραετίες για να εγκαινιαστεί, καθώς στις παρακάμψεις της Άρτας και του Αγρινίου συναντώνται δυσκολίες και φαίνεται ότι πρέπει κι εδώ να έχουμε κανένα τροχαίο τύπου Μαλιακού για να προχωρήσουν τα έργα· γ) η Εγνατία ξεπέρασε το γεφύρι της Άρτας, όπως εύστοχα παρατήρησε ο Γ. Βότσης στην *Ελευθεροτυπία*· και δ) τα λιμάνια της Πρέβεζας και της Ηγουμενίτσας έχουν γίνει λιμάνια της αγωνίας για τους ντόπιους και την περιοχή.

Όλα αυτά, ενώ η ανεργία στο νομό Ιωαννίνων είναι το Σεπτέμβριο του 2004 (στοιχεία του ΟΑΕΔ) 17,25%, με τις εκτιμήσεις να κάνουν λόγο για πάνω από 20%, η φτώχεια ξεπερνά το 20%, τα εγγειοβελτιωτικά έργα στην πεδιάδα της Άρτας παραμένουν υποσχέσεις χωρίς αντίκρουσμα, τα ποτάμια του Καλαμά και του Αχέροντα ρυπαίνονται ακατάσχετα, και τα χωριά ερημώνουν, τόσο στις παραμεθόριες περιοχές όσο και στην ενδοχώρα (στην περιοχή της Λάκκας Σουλίου καμιά εικοσαριά χωριά έχουν δεν έχουν 3.000 κατοίκους).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι Ηπειρώτες έχουν χορτάσει από διαπιστώσεις, ευχολόγια, υποσχέσεις και κοπανιστό αέρα. Χρόνια τώρα. Από όλες τις κυβερνήσεις, απ' όλους τους πρωθυπουργούς και τους διάφορους κατά καιρούς Ηπειρώτες υπουργούς. Ο Καραμανλής κράταγε μικρό καλάθι στην πρόσφατη επίσκεψή του, ενώ από τη θέση της αντιπολίτευσης υποσχόταν με το αζημίωτο. Κατά την επίσκεψη αυτή οι νομάρχες τον στρίμωξαν μεν, αλλά μάλλον δεν πήραν αυτά που ήθελαν.

Χάθηκαν μοναδικές ευκαιρίες να μπει η περιοχή σε μια τροχιά ανάπτυξης. Πέρασαν δύο κοινοτικά πλαίσια στήριξης (Β' και Γ') που μόλις άγγιξαν την Ήπειρο. Αυτό τον καιρό η χώρα διαπραγματεύεται και το Δ' ΚΠΣ. Δυστυχώς η μόνη ελπίδα για την περιοχή είναι η απορρόφηση όσο το δυνατό περισσότερων κονδυλίων από την Ευρώπη. Αν και αυτή η ευκαιρία μένει ανεκμετάλλευτη, κανείς δεν μπορεί να φανταστεί σε τι μπορούν να ελπίζουν οι Ηπειρώτες. Ο πρωθυπουργός ας θυμάται πως ό,τι σπείρει θα θερίσει.

Και κάτι ακόμη. Μιας και ο λόγος για περιφερειακή ανάπτυξη, καλό θα ήταν, πριν ληφθούν οποιεσδήποτε πρωτοβουλίες, να προσδιοριστεί επακριβώς το περιεχόμενό της. Γιατί αν είναι να ακολουθηθεί το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθήθηκε σε κάποιες άλλες περιοχές της επικράτειας, να μας λείπει. Η ιστορία, η πολιτισμική κληρονομιά και η φυσική ομορφιά της περιοχής απαιτούν τον ανάλογο σεβασμό.

«People, we have a problem!»

του Δημήτρη Α. Παπαδόπουλου, ερευνητή στο ΙΝ.ΑΓΡ.Ο.Π., ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε

Ήρθε στην Ελλάδα ο κ. Χ και απέκτησε ΜΜΕ. Συνάντησε την κα. Ψ, ιδιοκτήτρια κατασκευαστικής εταιρείας παραγωγής δημοσίων έργων. Ερωτεύτηκαν και παντρεύτηκαν. Δήλωσαν το γάμο τους στο ΕΣΡ. Και από την επόμενη μέρα η κα. Ψ έπρεπε να αλλάξει δουλειά: η εταιρεία της, αν και απολύτως οικονομικά αυτοδύναμη σε σχέση με αυτή του συζύγου της, δεν μπορούσε πλέον να πάρει πιστοποιητικά διαφάνειας, βάσει ισχύοντος νόμου περί καταπολέμησης της διαπλοκής. Τότε αποφάσισαν να εκδικηθούν. Χώρισαν και συμφώνησαν να διαπλακούν γερά. Βουτήχτηκαν με τα μούτρα στη νομότυπη διαφθορά. Προσέλαβαν τους καλύτερους νομικούς συμβούλους και έγιναν ένα ακαταμάχητο δίδυμο διαπλοκής, που μπροστά του ωχριούσε ο οποιοσδήποτε Κόκκαλης...

Πρέπει κάποια στιγμή να γίνει κατανοητό ότι η διαπλοκή δεν είναι προϊόν καφενόβιας συνωμοσίας. Είναι προϊόν εξελιγμένης νομικής τεχνογνωσίας. Οι μεγάλοι παίκτες –και αναφέρομαι στους νομικούς συμβούλους– αποπλίζουν τους εισαγγελείς. Κινούνται νομότυπα στα όρια της ρυθμιστικής ισχύος του θεσμικού λόγου. Παρέχουν την ευχέρεια στους δημόσιους λειτουργούς να διαφθαρούν χωρίς να παρανομήσουν. Αυτό το πρόβλημα δεν λύνεται μέσω της νομοθεσίας. Όπως προσπάθησα να δείξω με το παράδειγμα της αρχικής παραγράφου, η τυχόν απάλειψη του όρου «οικονομική αυτοδυναμία» από τις σχετικές ρυθμίσεις περί διαπλοκής αντιβαίνει σε στοιχειώδη συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα. Πολύ περισσότερο, ενδέχεται να δημιουργήσει μεγαλύτερα προβλήματα στο μέλλον. Η λύση δεν βρίσκεται στον εμπνευσμένο νομοθέτη. Τα «παράθυρα» έχουν τοποθετηθεί για κάποιο βάσιμο λόγο.

Γράφει ο κ. Θ. Τεγόπουλος στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* (21/11/2004) τα εξής: «Η κυβέρνηση, η οποία ετοιμάζει νέο νόμο για την αντιμετώπιση της διαπλοκής, δεν χρειάζεται να περιμένει. Δεν έχει παρά να προβλέψει για τους συζύγους και συγγενείς ότι μπορεί να μη θεωρούνται παρένθετα πρόσωπα αν στη συ-

γκεκριμένη περίπτωση έχει διασπαστεί στην ουσία ο συζυγικός ή συγγενικός δεσμός και η προέλευση των κεφαλαίων, όπως και η διάθεση των κερδών, δεν συνδέεται με το πρόσωπο που έχει το ασυμβίβαστο. Έτσι δεν θα συντρέχει η “κοινότητα συμφερόντων” στην οποία αναφέρεται η βούληση του συνταγματικού νομοθέτη, όπως την ερμήνευσε το Συμβούλιο της Επικρατείας.»

Τι, αλήθεια, σημαίνει ο όρος «διάσπαση στην ουσία του συζυγικού ή συγγενικού δεσμού»; Αν επικρατήσει η άποψη του κ. Τεγόπουλου, βρήκα ήδη το επόμενο «παράθυρο» της διαπλοκής: υποβολή υπεύθυνων δηλώσεων –αθάνατη ελληνική πατέντα– με το εξής περιεχόμενο: «δηλώνω υπεύθυνα ότι ο συγγενικός δεσμός μου με τον/την έχει διασπαστεί στην ουσία» (δεν σου μιλάω πια!). Και, φυσικά, τυπικό διαζύγιο του δυνάμει διαπλεκόμενου ζευγαριού (απαρχή νέας ζωής για τον κ. Σωκράτη και την κυρία Ελένη Κόκκαλη!). Τέτοια παράνοια προσομοιάζει ενοχλητικά πολύ με τον τρόπο σκέψης της αμερικανικής νεοδεξιάς για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας: όλα τα σφάζω, όλα τα μαχαιρώνω.

Για να σοβαρευτούμε: παραφράζοντας μια γνωστή ρήση, η διαπλοκή είναι ένα πολύ σοβαρό θέμα για να αφεθεί αποκλειστικά στα χέρια των νομικών. Ο θεσμικός λόγος δεν αποτελεί τέλειο κατα-

σκεύασμα. Ενέχει αιτιολογημένες ρωγμές που ανιχνεύονται με την πρώτη, και συγκροτούν τις διόδους διέλευσης των δικτύων διαπλοκής. Οι «διαπλεκόμενοι» απέχουν μακράν της αριστερίζουσας φαντασίωσης των «κακών μοχθηρών τεράτων». Είναι ικανοί παίκτες, που κινούνται ενίοτε στα όρια του νόμου. Δεν αμείβουν πλουσιοπάροχα τους νομικούς συμβούλους τους για το τίποτα. Η εποχή Κοσκωτά-Ματζουράνη έχει περάσει ανεπιστρεπτί. Το «βρόμικο '89» μπήκε στο νομικό χρονοντούλαπο της Ιστορίας. Και οι πολίτες δεν πρέπει να παραμυθιάζονται για την ένδοξη τελική έκβαση του «αγώνα ενάντια στη διαπλοκή». Στο τέλος θα απογοητευτούν σφόδρα. Το πολιτικό σύστημα θα χάσει για άλλη μια φορά την αξιοπιστία του, και στη γωνία παραμονεύει ο Αρχιεπίσκοπος.

Η παραδοχή της εγγενούς ατέλειας του νομικού κειμένου εγείρει αξιώσεις για τη δημιουργία νέων επιστημονικών ειδικοτήσεων. Χαρτογράφοι δικτύων διαπλοκής, που θα εργάζονται σε Παρατηρητήρια Δικτύων Νομότυπης Διαφθοράς, ή Αποικιοποίησης του Δημόσιου Τομέα – ό,τι προτιμάτε (αυτό αφιερώνεται στη μνήμη του Μισέλ Φουκώ). Θα βρίσκουν τις ρωγμές του θεσμικού λόγου, τα κεφάλαια που διακινούνται εντός τους και τα θεσμικά δίκτυα που ενεργοποιούνται και ερμηνεύουν τις διατάξεις, ασκώντας τη διακριτική τους ευχέρεια στο πλαίσιο των ισχυόντων νόμων. Αποστολή τους είναι να ενημερώνουν τους πολίτες για τις τρέχουσες εξελίξεις, αποτελώντας ένα είδος ανταποκριτών πολέμου χαρακωμάτων. Θα εξετάζουν τις στρατηγικές των αντιπάλων στρατοπέδων, προσπαθώντας να συγκροτήσουν νέες μεθόδους ελιγμών στο πεδίο της νομότυπης διαφθοράς.

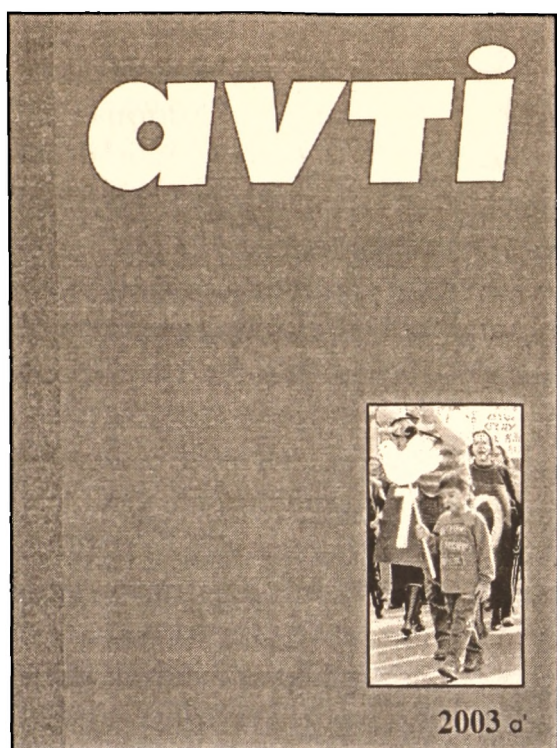
Είναι επιτακτική η ανάγκη ενημέρωσης των πολιτών για το τι πραγματικά γίνεται στο ιδιόμορφο αυτό πεδίο μάχης. Και είναι καιρός οι πολιτικοί να εκδηλώσουν δημόσια την προβληματική κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Χαμένοι στο δικό τους διάστημα, να αναφωνήσουν: «People, we have a problem!».

Οι τόμοι του ANTI

ένας πολύτιμος σύμβουλος

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΟΙ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2003)

Α' εξάμηνο 2003

Είναι έτοιμοι και
διατίθενται
δύο ακόμα τόμοι
του ANTI που
περιλαμβάνουν
τα τεύχη:
779 έως και 791
(τόμος ΝΗ),
792 έως και 803
(τόμος ΝΘ).

Β' εξάμηνο 2003

Στα γραφεία του περιοδικού
θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών.

- *Το ANTI ήταν πάντοτε μια ζωντανή παρουσία.*
- *Το ANTI είναι και σήμερα μια ζωντανή παρουσία στην πολιτική και πολιτιστική μας ζωή.*
- *Το χρονικό της Ελλάδας στα τελευταία τριάντα χρόνια είναι αποτυπωμένο στις σελίδες του ANTI.*
- *Η σειρά των τόμων του ANTI είναι ένας πολύτιμος σύμβουλος για σας.*

Οι τόμοι του ANTI διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού:
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα. Τηλ: 210-72.32.713 και 210-72.32.819,
fax: 210-72.26.107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Γόρδιος δεσμός η ένταξη

Η συζήτηση που έχει αρχίσει εδώ και αρκετό καιρό, σε όλη την Ευρώπη, σχετικά με την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα ενταθεί ακόμα περισσότερο, καθώς απομένουν μόλις 15 ημέρες μέχρι την τακτική σύνοδο κορυφής της Ένωσης, κατά την οποία οι «25» θα πρέπει να αποφασίσουν αναφορικά με την ημερομηνία που θα δώσουν στην Άγκυρα για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Μάλιστα η συζήτηση αυτή, λόγω των διαφορετικών απόψεων που διατυπώνονται από διάφορες πλευρές, επιτρέπει την ανάπτυξη ακόμα και αντιφατικών σεναρίων, τροφοδίδοντας στα οποία έδωσε και η δημοσιοποίηση του σχεδίου απόφασης που θα κληθούν να υιοθετήσουν οι ευρωπαίοι ηγέτες.

Το βασικό ερώτημα που προκύπτει από τα μέχρι τώρα στοιχεία, είναι αν οι ηγέτες της Ένωσης θα δώσουν τελικά τώρα στην Άγκυρα την πολυπόθητη ημερομηνία, ή αν θα προτιμήσουν κάποια αναβολή, που θα παραπέμπει τη σχετική απόφαση για αργότερα –αν και μια τέτοια καθυστέρηση δεν λύνει ουσιαστικά κανένα πρόβλημα– και ακόμα, στην περίπτωση θετικής απόφασης, τότε θα αρχίσουν και κυρίως τότε θα ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις αυτές.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι Ευρωπαίοι δυσκολεύονται να αποφασίσουν αν τελικά θέλουν ως εταίρο στην Ένωσή τους την Τουρκία ή όχι. Αν δούμε μάλιστα τις σφυγμομετρήσεις που έγιναν πρόσφατα, το μεγαλύτερο ποσοστό των ευρωπαίων πολιτών είναι αντίθετο με την ένταξη μιας χώρας, η οποία, όπως έγραψε ο πρώην Πρόεδρος της Γαλλίας Ζισκάρ ντ' Εσταίν, ουσιαστικά δεν ανήκει στην Ευρώπη.

Στο επίπεδο των αρχηγών κρατών όμως, τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Βεβαίως υπάρχουν μεταξύ τους ορισμένοι που συρρέουν τις αιτιάσεις για μια άρνηση στην Άγκυρα, αλλά και για

τους υπόλοιπους είναι αρκετά δύσκολο να αγνοήσουν την άποψη των πολιτών τους – γι' αυτό και το επιχείρημα ότι εν πάση περιπτώσει η ένταξη αυτή δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί πριν από 10-15 χρόνια, που σημαίνει, αν μη τι άλλο, ότι μέχρι τότε θα έχουν διαμορφωθεί άλλες συνθήκες τόσο για την ίδια την Τουρκία όσο και για την Ευρώπη, αλλά και για τον κόσμο γενικότερα.

Στο πλαίσιο αυτό εξάλλου, οι ευρωπαίοι ηγέτες προσπαθούν να θέσουν κάποιους –για ορισμένους «σκληρούς», για άλλους «μαλακούς»– όρους, ενώ με-

ρικοί προσανατολίζονται προς την ιδέα να προταθεί στην Τουρκία μια «ειδική σχέση» αντί της τελικής ένταξης.

Πέρα από αυτό, εκείνο που ενδιαφέρει περισσότερο τους πάντες είναι: α) η κακή και εκτός ευρωπαϊκών προδιαγραφών εσωτερική κατάσταση της Τουρκίας· β) το ισοζύγιο των θετικών και αρνητικών που θα προκύψουν από μια τουρκική ένταξη· και γ) η δεδομένη επιμονή υπέρ της Τουρκίας εκ μέρους των ΗΠΑ, τις οποίες βεβαίως οι Ευρωπαίοι δεν μπορούν –και ορισμένοι δεν θέλουν– να αγνοήσουν, όσο και αν γνωρίζουν ότι η Ουάσιγκτον αντιστρατεύεται κάθε ιδέα περί ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η αμερικανική κάλυψη είναι μάλιστα μια από τις αιτίες που η Άγκυρα, επανα-

λαμβάνοντας σχεδόν το προηγούμενο της Πολωνίας και άλλων ανατολικών χωρών, εμφανίζεται επιθετικά έναντι της Ευρώπης, ζητώντας εκβιαστικά να πάρει αυτό στο οποίο έχει στηρίξει την πολιτική της των τελευταίων χρόνων, δηλαδή μια «καθαρή» ημερομηνία, χωρίς όρους και προϋποθέσεις. Παράλληλα –στο πλαίσιο, υποτίθεται, των διαπραγματευτικών της αναγκών– αρνείται να υιοθετήσει μια λογικότερη στάση σε θέματα που αφορούν τις σχέσεις της με την Ελλάδα, αλλά και ν' ανταποκριθεί σε μια τυπική καταστατική δέσμευση της Ένωσης αναγνωρίζοντας την Κυπριακή Δημοκρατία.

Εδώ όμως ερχόμαστε στη στάση που τηρούν τόσο η Αθήνα όσο και η Λευκωσία, οι οποίες δείχνουν να είναι περισσότερο μπερδεμένες από όσο οι υπόλοιποι Ευρωπαίοι. Ακολουθώντας το περίφημο δόγμα-ευχολόγιο, ότι δηλαδή μια ένταξη της Τουρκίας θα την υποχρέωνε να «μαλακώσει» τη στάση της στα θέματα που αφορούν στο Αιγαίο, αλλά και έναντι της Κύπρου, η ελληνική πλευρά εδώ και μερικά χρόνια στηρίζει αναφανδόν –χωρίς καμία επιφύλαξη– την ευρωπαϊκή πορεία της γειτονικής χώρας, η οποία ωστόσο συνεχίζει να κλιμακώνει τις προκλήσεις της, αποσκοπώντας βεβαίως στην αποσύνδεση των διεκδικήσεών της από την ευρωπαϊκή ένταξη.

Από την άλλη πλευρά, τόσο η Αθήνα όσο και η Λευκωσία δείχνουν σαν να προσπαθούν να μην προκαλέσουν τους ευρωπαίους εταίρους –και βεβαίως την πέραν του Ατλαντικού υπερδύναμη– αλλά και την Άγκυρα. Για τον λόγο αυτό αποφεύγουν να θέσουν απευθείας συγκεκριμένους όρους στην τουρκική επιθετικότητα, αφήνοντας να το κάνουν με τον δικό τους τρόπο τα αρμόδια ευρωπαϊκά όργανα, τα οποία βεβαίως δεν «καίγονται» να ικανοποιήσουν τις ελληνικές ή ελληνοκυπριακές ανησυχίες.

Τ.Κ.Δ.

Διακλαδώσεις

«Γιατί η πόρτα είναι ένας
ολόκληρος κόσμος του
μισάνοιχτου».
από το βιβλίο του Gaston
Bachelard *Ποιητική του
Χώρου*.

Μπορούμε, με μία μεταφορική διάθεση, να δούμε ότι στις αμερικανικές εκλογές αυτό που διακυβεύτηκε ήταν το άνοιγμα ή το κλείσιμο μιας πόρτας. Τουλάχιστον όσον αφορά τη διεθνή διάσταση των εκλογών, αλλά ίσως όχι μόνο, το ζήτημα ήταν η σχέση της Αμερικής με τον υπόλοιπο κόσμο: μία κλεισμένη στον εαυτό της Αμερική ή μία ανοιχτή Αμερική που αναζητά τη διεθνή συνεργασία. Ο Μπιλ Κλίντον έθεσε το κύριο ερώτημα στο οποίο θα πρέπει κατά τη γνώμη του να απαντήσουν οι ψηφοφόροι ως εξής: «ο ένας υποψήφιος αντιπροσωπεύει το φόβο ενώ ο άλλος την ελπίδα για το μέλλον». Τους κάλεσε βέβαια να προτιμήσουν τον δεύτερο. Στο τρομαγμένο κλείσιμο της πόρτας που υποσχέθηκε ο Ρεπουμπλικάνος Τζωρτζ Μπους, ο Δημοκρατικός Τζων Κέρρυ αντιπαράθεσε το αισιόδοξο άνοιγμα της πόρτας. Δεν είναι τυχαίο ότι οι αναλύσεις των τάσεων της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής στη σύγχρονη ιστορία καταφεύγουν στη μεταφορική εικόνα της πόρτας φέρνοντας στο φως μία σταθερή αντιπαλότητα ανάμεσα στον απομονωτισμό (isolationism) και τον παρεμβατισμό (interventionism). Ο απομονωτισμός στηρίζεται στην υπόσχεση των κλειστών θυρών που προστατεύουν τη χώρα από τον απρόβλεπτο, απειλητικό έξω κόσμο. Ο παρεμβατισμός χαρακτηρίζεται, μεταξύ άλλων, από την προσήλωση στην «πολιτική των ανοιχτών θυρών» (open-door policy), που πρωτοδιατυπώθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα σχετικά με την αμερικανική αντίθεση στη στάση των ευρω-

παϊκών μεγάλων δυνάμεων στην Κίνα. Η πολιτική των ανοιχτών θυρών ενσαρκώνει σε πρώτο επίπεδο την αμερικανική προδιάθεση για απεριόριστο, ελεύθερο εμπόριο, αλλά και γενικότερα την τάση της να απλωθεί στον διεθνή χώρο πέρα από τους περιορισμούς που θέτει μία οποιαδήποτε πόρτα. Οι αναλύσεις για τις πρόσφατες εκλογές συνήθως επικαλέσθηκαν αυτήν την επίμονη διαμάχη, η επιλογή Μπους ή Κέρρυ μεταφράστηκε στην αντίθεση ανάμεσα σε έναν ιδιότυπο απομονωτισμό και έναν κλασικού τύπου παρεμβατισμό.

Αντί να φανταστούμε όμως μία πόρτα που πότε κλείνει, πότε ανοίγει, θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε από την εικόνα που αναπαριστά ένα μόνιμο κατώφλι. Η αμερικανική πολιτική κατοικεί πρωταρχικά σε αυτό το κατώφλι – σημείο εκκίνησης του αμερικανικού προβληματισμού είναι ο τόπος που προσδιορίζεται από το κατώφλι. Το

διάπλοτο άνοιγμα της πόρτας ή το ερμητικό κλείσιμο δεν είναι παρά οι δύο εφήμερες δυνατότητες που προσφέρει η αυτοτοποθέτηση της αμερικανικής πολιτικής στο κατώφλι.

Ο Πορφύριος ήδη από τον 3ο αιώνα μάς υπενθυμίζει «ότι το κατώφλι είναι ιερό». Το κατώφλι συμπυκνώνει ένα πλήθος από επιθυμίες, ανησυχίες, πειρασμούς. Από μια τέτοια θέση, ο Μπους υποσχέθηκε μία μισόκλειστη πόρτα που αντικατοπτρίζει την επιθυμία για μέγιστη ασφάλεια, την ανησυχία για το «άγνωστο» έξω, αλλά και τον πειρασμό για μία βαθύτερη αυτοπραγμάτωση αν η Αμερική ακολουθήσει τον μοναχικό της δρόμο. Από την ίδια θέση, ο Κέρρυ υποσχέθηκε ένα μισάνοιχτο κατώφλι που αντικατοπτρίζει την επιθυμία για την ελευθερία που υπόσχεται ο άπλετος χώρος, την ανησυχία για την κλειστοφοβική στροφή που πήρε η Αμερική μετά την 11η Σεπτεμβρίου, αλλά και τον πειρασμό για την

ένταξη όλων των μορφών ζωής εκτός Αμερικής στον αμερικανικό πυρήνα. Αυτό όμως που έχει πρωταρχική σημασία είναι το κατώφλι. Είτε η πόρτα που εικάζεται ότι χωρίζει την Αμερική από τον κόσμο ανοίξει είτε όχι, θα επιστρέψουμε γρήγορα και αναπόφευκτα στα ερωτήματα που θέτει η θέα μιας πόρτας. Από το κατώφλι οικοδομούνται οι αμερικανικές αντιλήψεις για τον κόσμο, δεξιές και αριστερές, συντηρητικές και φιλελεύθερες.

Μία προεδρία Μπους ή μία προεδρία Κέρρυ δεν δύναται να υπερβεί αυτή την εικόνα, απλά την αναπαράγει με διαφορετικό τρόπο. Ο τρόπος που βλέπει η Αμερική τον διεθνή της ρόλο βασίζεται στη μεταφορά της πόρτας, σημείο εκκίνησης της είναι ο τόπος που είναι το κατώφλι. Ο κόσμος για την Αμερική είναι ένας μισάνοιχτος-μισόκρυφος κόσμος.

ΠΑΥΛΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΛΕΝΗ ΚΑΜΠΟΥΡΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ANTOINE BASBOUS

Δ/ντής του Κέντρου Ερευνών των Αραβικών χωρών

Ο ΙΣΛΑΜΙΣΜΟΣ

ΜΙΑ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ;

Μετάφραση Σταύρου Βλοντάκη

Ο Ισλαμισμός είναι μια αποτυχημένη Επανάσταση;
Το κίνημα του Ισλάμ βρίσκεται σε παρακμή;
Είναι σήμερα νικημένο μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου;

Ο διακεκριμένος συγγραφέας Antoine Basbous, ειδικός σε θέματα του Ισλαμικού κόσμου και στα προβλήματα των αραβικών χωρών γενικότερα, θεωρεί πως το δυναμικό του κινήματος παραμένει τεράστιο γιατί εκφράζει την εξέγερση του μουσουλμανικού κόσμου ενάντια στην υποανάπτυξη, στη δικτατορία, στη φτώχεια, την ανεργία και τη διαφθορά των ανώτερων τάξεων· το κίνημα μπορεί να ξαναγεννηθεί και να ενσαρκώσει τη λαϊκή δυσανεμία του αραβικού κόσμου -εξαιτίας της ταπείνωσής του από το κράτος του Ισραήλ- και την αδυναμία των αραβικών λαών να αποδεχτούν την πρόκληση του εκσυγχρονισμού, του εκδημοκρατισμού και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr e-mail: papadimas@atp.gr

Η κρίση στην Ουκρανία

του Θεόδωρου Μπατρακούλη

Οξύτατη πολιτική κρίση ξέσπασε στην Ουκρανία μετά τον β' γύρο των προεδρικών εκλογών της 14ης Νοεμβρίου. Ενώ δεν είχαν ακόμη εκδοθεί από την Κεντρική Εκλογική Επιτροπή τα οριστικά αποτελέσματα (έφεραν νικητή τον Γιανούκοβιτς με 49,4% έναντι 46,7% του Γιουστσένκο), δημοσιοποιήθηκε το προβάδισμα του υποστηριζόμενου ανοιχτά από το Κρεμλίνο, απερχόμενου πρωθυπουργού Γιανούκοβιτς. Το αποτέλεσμα αυτό αμφισβητήθηκε από τον εμφανιζόμενο ως μειοψηφήσαντα φιλοδυτικό υποψήφιο Γιουστσένκο, ο οποίος κατήγγειλε ότι του κλάπηκαν τρία εκατομμύρια ψήφοι από νοθεία, διπλοψηφίες και από τις ψήφους των αποδήμων. Διεθνείς παρατηρητές έσπευσαν να καταγγείλουν παρατυπίες στην εκλογική διαδικασία. Δεκάδες χιλιάδες διαδηλωτές κατέβαιναν στους δρόμους καταγγέλλοντας εκτεταμένη νοθεία, θυμίζοντας αντίστοιχες σκηνές στη Γεωργία το 2003 και στη Σερβία το 2000.

Η χώρα διανύει ημέρες εξέγερσης και διχασμού. Ουάσιγκτον και Οττάβα, αλλά και Βαρσοβία, τάχθηκαν υπέρ της επανάληψης των εκλογών. Ο ολλανδός πρωθυπουργός Μπαλκενέντε, προεδρεύων της ΕΕ στο τρέχον εξάμηνο, με επιστολή του στον πρόεδρο του ουκρανικού κοινοβουλίου εξέφρασε τις έντονες αμφιβολίες της Ένωσης για τα εκλογικά αποτελέσματα, που όπως δήλωσε «θυμίζουν περισσότερο εκλογική αναμέτρηση στη Βόρειο Κορέα παρά στην Ευρώπη». Αρχικά ο Πούτιν, που συνεχάρη δύο φορές τον Γιανούκοβιτς, κατήγγειλε ως απαράδεκτες τις κινήσεις των Δυτικών, ενώ ο Σρέντερ κατήγγειλε τη «μαζική νοθεία». Σε τηλεφωνική συνομιλία τους οι δύο ηγέτες εκτίμησαν ότι η κρίση στην Ουκρανία θα πρέπει να λυθεί «βάσει της εκλογικής νομοθεσίας». Στις 27/11 η ουκρανική βουλή κήρυξε άκυρες τις εκλογές και αναζητείται ημερομηνία για την επανάληψή τους.

Οι πιο κυνικοί μίλησαν για το «φαινόμενο Οτρογ», υποστηρίζοντας ότι η Ουάσιγκτον δημιουργεί «βελούδινες επαναστάσεις» στην ανατολική Ευρώπη, με ευκολία ανάλογη με κείνη που άλλοτε προκαλούσε πραξικοπήματα στη Λατινική Αμερική. Το BBC υπαινίχθηκε μια τέτοια μέθοδο, αναφέροντας ότι στις κινητοποιήσεις διακρίνεται ιδιαίτερα μια νεοσύστατη οργάνωση με τον τίτλο «Ρογα». Αυτή, σύμφωνα με τον βρετανικό ειδησεογραφικό οργανισμό, «όπως και η γεωργιανή οργάνωση *Kmara*, που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην Επανάσταση των Ρόδων στη Γεωργία, εκπαιδεύτηκε από νεαρούς ακτιβιστές του κινήματος Οτρογ, που συνέβαλε στην ανατροπή του Μιλόσεβιτς, όταν εκείνος αρνήθηκε να αποδεχτεί την εκλογική του ήττα». Η σαφώς λιγότερο αντικειμενική *Πράβντα* έγραψε ότι πίσω από το «φαινόμενο Οτρογ» βρίσκεται το ίδρυμα «Ανοιχτή Ευρώπη» του Τζωρτζ Σόρος και το χρηματοδοτούμενο από την Ουάσιγκτον Ινστιτούτο Ευρασία. Πιθανόν τα παραπάνω να αποτελούν υπερβολές, όμως αξίζει να ληφθεί υπόψιν το γεγονός ότι τα δυτικά ΜΜΕ επικεντρώνουν την προσοχή τους στην παρέμβαση του Πούτιν, κρίνοντας άλλες παρεμβάσεις ως εντελώς φυσιολογικές.

Μπορούν ωστόσο οι αμερικανικές υπηρεσίες να κινητοποιήσουν εκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτές; Οι Ουκρανοί δεν εξεγείρονται χωρίς λόγο. Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση της τελευταίας δεκαετίας έχει αυξήσει τις ανισότητες και την κοινωνική διαφοροποίηση. Ιδιαίτερα έχουν πληγεί οι αγροτικές και ημιαστικές περιοχές. Παρά την οικονομική ανάπτυξη των τελευταίων ετών, ο μέσος μηνιαίος μισθός δεν

Ξεπερνάει τα 65 ευρώ. Εντωμεταξύ στην Ουκρανία έχει αναδυθεί μια νέα ολιγαρχία, όπως στη Ρωσία, που εξακολουθεί να λυμαίνεται τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους της χώρας. Οι δύο Βίκτορ, ο Γιουστσένκο και ο Γιανούκοβιτς, δεν είναι άσχετοι με αυτό το στρώμα. Ο πρώτος διετέλεσε, από το 1993 έως το 1999, διευθυντής της Κεντρικής Τράπεζας, και από το 1999 έως το 2001 πρωθυπουργός, διορισμένος από τον απερχόμενο πρόεδρο Κούτσμα, που σήμερα υποστηρίζει τον δεύτερο. Και με τις δύο ιδιότητες ο Γιουστσένκο ηγήθηκε μιας πολιτικής ιδιωτικοποιήσεων με ολέθριες κοινωνικές συνέπειες. Ο Γιανούκοβιτς πραγματοποίησε το 2003 τη μεγαλύτερη μέχρι τότε ιδιωτικοποίηση στην ιστορία της χώρας: παραχώρησε τη μεγαλύτερη μεταλλουργική εταιρεία, την Κυβοροστάλ, στον μεγαλοεπιχειρηματία Ρινάτ Αχμέτοφ, με τον οποίο διατηρεί στενές σχέσεις από την εποχή που ήταν κυβερνήτης στην επαρχία Ντονέτσκ.

Εξάλλου, υφίσταται μια «πολιτισμική συνοριακή γραμμή» που χωρίζει την ορθόδοξη ανατολική Ουκρανία από τις ουνιτικές δυτικές επαρχίες, όπου πλειοψηφούν οι φιλοδυτικοί Ορθόδοξοι που αναγνωρίζουν ως επικεφαλής τους τον Πάπα. Ο Χάντιγκτον έχει τονίσει την πιθανότητα η Ουκρανία να χωριστεί στη μέση, εκτιμώντας ότι ένας τέτοιος χωρισμός θα ήταν «περισσότερο βίαιος από εκείνον της Τσεχοσλοβακίας, αλλά λιγότερο αιματηρός απ' ό,τι της πρώην Γιουγκοσλαβίας». Η συνεχιζόμενη επέκταση του ΝΑΤΟ, στο οποίο εντάσσονται η μία μετά την άλλη οι χώρες του πρώην σοβιετικού συνασπισμού, το φέρνει όλο και πιο κοντά στα ρωσικά σύνορα. Η Ρωσία βλέπει ανήσυχη άμεσο πλέον τον κίνδυνο της μετατροπής της από υπερδύναμη άλλοτε, σε μια περιφερειακή δύναμη μεσαίου μεγέθους, αντίστοιχου με της Γαλλίας και της Βρετανίας. Η Μόσχα προσπάθησε πρόσφατα να προωθήσει σχέδιο οικονομικής-πολιτικής ένωσης Ρωσίας, Καζακστάν, Λευκορωσίας και Ουκρανίας. Η τελευταία έχει πυρηνικά όπλα, ενώ αποτελεί σπουδαίο ενεργειακό κόμβο ανάμεσα στη Ρωσία και τις πετρελαϊκές αγορές της Δύσης.

Οι εξελίξεις στην Ουκρανία είναι ένα σοβαρό ζήτημα για τους κατοίκους της, αλλά και για τη Ρωσία και για τις σχέσεις αυτής με την ΕΕ. Η ουκρανική κρίση σκίασε την ευρωρωσική Σύνοδο Κορυφής της 25ης Νοεμβρίου και ματαίωσε τη συζητούμενη συμφωνία στρατηγικής συνεργασίας των δύο πλευρών. Μπορούν να τεθούν ορισμένα κρίσιμα ερωτήματα: Ποια είναι η πολιτική της ΕΕ για την οικονομική ανόρθωση στην Ουκρανία, και γενικότερα στις παρευξείνιες χώρες; Τι θα έλεγαν οι κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ, αλλά και η Ουάσιγκτον και η Μόσχα, απέναντι σε ενδεχόμενη αίτηση ένταξης της Ουκρανίας στην ΕΕ; Οπωσδήποτε, τα παραπάνω γεγονότα, εκτιμώμενα το καθένα ξεχωριστά, αλλά και σε συνδυασμό με την όλη κατάσταση στην ευρύτερη περιοχή, αποδεικνύουν την ανεπάρκεια αυτόνομου γεωπολιτικού σχεδιασμού και την κρίση στρατηγικής που χαρακτηρίζει τις πολιτικές ελίτ των κρατών μελών της ΕΕ, όπως και εκείνων του πρώην ανατολικοευρωπαϊκού συνασπισμού.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

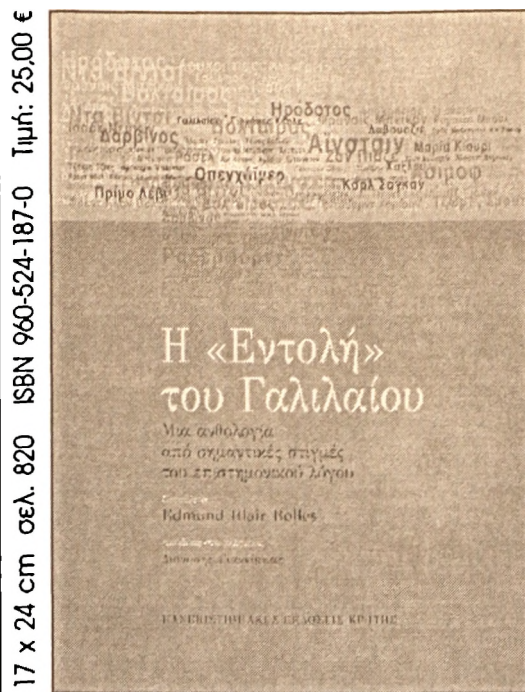
ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

E. Blair Bolles

Η «Εντολή» του Γαλιλαίου

Μια ανθολογία
από σημαντικές
στιγμές
του επιστημονικού
λόγου

Στο έργο του Μπρεχτ «Η ζωή του Γαλιλαίου», ο Γαλιλαίος λέει: **«Η επιστήμη γνωρίζει μία και μόνη εντολή: να συμβάλλεις στην επιστήμη»**. Στην περίπτωση του ίδιου του Γαλιλαίου, η συμβολή του ήταν μοναδικών διαστάσεων. Ξεπέρασε σε πολλά σημεία τα σύνορα της φαντασίας. Οι περισσότεροι επιστήμονες δεν μπορούν να συμβάλουν στην επιστήμη στον βαθμό που το έπραξε ο Γαλιλαίος, ακριβώς όπως οι περισσότεροι δραματουργοί δεν μπορούν να πλησιάσουν τον Σαίξπηρ. Παρ' όλα αυτά, επικεντρώνοντας την προσοχή τους στη φύση και προσπαθώντας να την κατανοήσουν από τη δική της πλευρά, πολλοί συνέβαλαν στην επιστήμη· και όποιος συγγραφέας εκπλήρωσε αυτήν τη μία εντολή ικανοποιούσε και τα κριτήρια επιλογής για τη συγκεκριμένη ανθολογία.

Ο αναγνώστης θα βρει εδώ κείμενα του Ηροδότου, του Ντα Βίντσι, του Γαλιλαίου, του Νεύτωνα, του Βολταίρου, του Δαρβίνου, του Χάξλεϋ, του Αϊνστάιν, του Παβλόφ, του Πιαζέ, του Οπενχάιμερ, του Σαγκάν, του Λέβι και πολλών άλλων, τα οποία διαβάζονται αβίαστα, και μάλιστα με όποια σειρά επιθυμεί. Ένα πολύτιμο απόσταγμα, προσιτό και συναρπαστικό για όποιον που δεν έχει ιδιαίτερη σχέση με την επιστήμη, αλλά συνάμα αρκετά διεισδυτικό ώστε να ικανοποιήσει και τους μνημένους.

ΜΑΝΗΣ 5, 106 81, ΑΘΗΝΑ. ΤΗΛ. 210 3818372, FAX. 210 3301583
e-mail: pek@physics.uoc.gr • www.cup.gr

Προς αναζήτηση θαύματος

του Νίκου Πρωινού

☛ Μπορεί τα θαύματα να αμφισβητούνται από μερίδα πολιτών, συνήθως αριστερής προέλευσης, αλλά τα πιστεύει το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας.

☛ Κυρίως όταν οι καταστάσεις ζορίζουν και η επιστήμη σηκώνει τα χέρια της ψηλά.

☛ Όχι για ν' αρπάξει κάποιο φακελάκι εδάφους-αέρος (γιατροί, εφοριακοί, πολεοδομία), ή κάποιο προγραμματάκι ή προγραμματάρα [πανεπιστημιακοί, Μη(;) Κυβερνητικές (βεβαίως) Οργανώσεις (χι-χι-χι)]...

☛ Αλλά, επειδή εξάντλησε όλα τα περιθώρια και χρησιμοποίησε κάθε διαθέσιμο μέσο.

☛ Σε θαύμα λοιπόν ελπίζει πλέον ο Παναθηναϊκός για να περάσει στο δεύτερο γύρο του Τσάμπιονς Λιγκ.

☛ Πρέπει να έρθουν τα πάνω κάτω για να γίνει κάτι τέτοιο.

☛ Χλωμή, πολύ χλωμή υπόθεση.

☛ Είναι σα να λέμε ότι θα σταματήσει να μας βομβαρδίζει καθημερινά με τις αρλουμποαεροκενολογίες του ο Βαγγέλας του Βορρά.

☛ Ή να γυρίσει ο ήλιος ανάποδα.

☛ Ή τέλος πάντων να διακοπεί ο έρωτας (μέχρι παρεξηγήσεως) του Γ. Καρ. της Ελευθεροτυπίας με τον Σημίτη.

☛ Θαύμα επιζητούν και στο Λιμάνι, για να σταματήσει η κόντρα του Μπάγιεβιτς με τον Ριβάλντο.

☛ Εκεί η κατάσταση είναι ακόμα πιο δύσκολη. Ο πιο πετυχημένος προπονητής εν Ελλάδι, μ' ένα αστέρι του παγκόσμιου ποδοσφαίρου που έμαθε και σαφώς δικαιούται δια να ομιλεί.

☛ Ο κυρ-Κρόκος σε τρισμέγιστο εκνευρισμό, αν και το 1-0 με τη Λα Κορούνια απάλυνε, κάπως, την κατάσταση.

☛ Με το πρώτο στραβοπάτημα όμως; Εικόνα που παραπέμπει σε ολίγον (ή πολύ) ΠΑΣΟΚ.

☛ Κρόκο-Σοσιαλιστικό Κίνημα, βίοι παράλληλοι.

☛ Ο Georgakis σε ρόλο Μπάγιεβιτς προσπαθεί (και καλά κάνει, αφού το μαγαζί είναι οικογενειακό) να κόψει κεφάλια (ή τέλος πάντων να τα βάλει στην κατάψυξη), για να δει (αν δει) χαϊρι και προκοπή.

☛ Όμως οι νεοδημοκρατικές παλινωδίες δίνουν εφελτήριο στους mega-κατηγορούμενους (ως άλλοι Ριβάλντο) να βγαίνουν στα κανάλια και να μας μιλούν για ήθος και δημοκρατία.

☛ Εις αναζήτησιν θαύματος κι εδώ.

☛ Θαύμα περιμένουν και στον ΑΡΗ μετά την καθοδική του πορεία στο πρωτάθλημα.

☛ Η υπαγωγή του στο άρθρο 44, προς το παρόν δεν είχε αντίκτυπο στο αγωνιστικό μέρος.

☛ Όχι ένα, αλλά πολλά θαύματα, αναμένει και η παρέα του Νικολαΐδη για να κάνει το μαγαζί γωνία και να πουλά...

☛ Οι κατραπακιές που έφαγε όμως είναι πολλές και θα

χρειαστεί χρόνος και βαθιά πίστη.

☛ Μήπως θαύμα δεν περιμένει κι ο ΣΥΝ, για να ξεφύγει από το όριο του 3% και μάλιστα χωρίς τον Κωνσταντόπουλο στο τιμόνι.

☛ Γιατί ο Νίκος και κύρος είχε, και ψήφους έπαιρνε.

☛ Όμως η Αποκάλυψη (η Θεία, όχι της Τατιάνας) γίνεται μια φορά.

☛ Είχαν τον ΣΥΡΙΖΑ, και η πασοκική τάση, αφού τον υπονόμει, τον οδήγησε στη διάλυση.

☛ Τώρα έρχονται τα δύσκολα...

☛ Σ' ένα θαύμα ελπίζουν και τα καρντάσια του ΠΑΟΚ, και μάλιστα χωρίς τον θρησκευόμενο Αναστασιάδη στο τιμόνι.

☛ Αυτόν που είχε και τα κονέ στο Άγιον Όρος!

☛ Θαύμα ψάχνουν και στον ΟΦΗ.

☛ Μα και οι σύντεκνοι το είχαν (οικογένεια Βαρδινογιάννη), το αμφισβήτησαν, το ξόρκισαν.

☛ Ας πρόσεχαν.

☛ Αυτός που βίωσε το θαύμα ήταν ο Γκαγκάτσης, που ξαναεκλέχτηκε στην ΕΠΟ.

☛ Με τη βοήθεια του ΠΑΣΟΚ και της πλειοψηφίας της ΝΔ.

☛ Τι τάματα (και κυρίως υποσχέσεις) πρέπει να ξεπληρώσει...

☛ Αυτός που δεν πρόκειται να το γευτεί είναι ο παρ' ολίγον πολίτευτής Θανασάκης της ΕΠΑΕ.

☛ ΝΔ, Παναθηναϊκός, Μητρόπουλος, τον αντιμετωπίζουν ως ευαγγελιστή. Κι αυτούς, ως γνωστόν, δεν τους γουστάρουν καθόλου οι ορθόδοξοι.

☛ Αν κι έχουμε δει πράματα και θάματα στον χώρο της πολιτικής.

☛ Όπως την στοργική αγκάλη του υιού Παπανδρέου σ' αυτόν που αποκαλούσε τον πατέρα του δον Κορλεόνε.

☛ Θαύμα αναμένω κι εγώ που σας ιστορώ.

☛ Να πάρω αύξηση, να ξεχρεώσω την πιστωτική μου κάρτα, η Αριστερά να έρθει στην εξουσία, και να πάρει το Τσάμπιονς Λιγκ η ομάδα μου.

Πάρεκον και Περιεκτική Δημοκρατία

Στην παρουσίαση του
βιβλίου του Μάικλ Άλμπερτ
Πάρεκον από τον Νίκο
Ράπτη στο τχ. 829,
αναφέρεται ο κ. Τάκης
Φωτόπουλος:

Στην βιβλιοπαρουσίαση του Πάρεκον από τον Νίκο Ράπτη (N.P.) στο Αντί, (αρ. τχ. 829, 5/11/04, σελ. 49), ο συγγραφέας της θεώρησε σκόπιμο να κλείσει την παρουσίαση για το «σπάνιο επίτευγμα» του Άλμπερτ με μια αναφορά στην Περιεκτική Δημοκρατία (Π.Δ.) και τη σχέση μου με τον Άλμπερτ, η οποία ελάχιστη έχει σχέση με την πραγματικότητα. Δεδομένου ότι, κατά τη γνώμη μου, τα θιγόμενα θέματα είναι γενικότερου πολιτικού ενδιαφέροντος και κάθε άλλο παρά έχουν σχέση με «προσωπικές συγκρούσεις», όπως ανέφερε στην παρουσίασή του ο N.P., θα προσπαθήσω παρακάτω να εκθέσω συνοπτικά μια εντελώς διαφορετική άποψη για το θέμα.

Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες που δεν είναι του παρόντος για τον ισχυρισμό του N.P. ότι δήθεν ήλθα σε «προσωπική» σύγκρουση «δι' ασήμαντον αφορμήν» με τον Άλμπερτ, «μετά από πρόταση του (N.P. στον ίδιο) να γράψει ένα άρθρο για το περιοδικό Δημοκρατία και Φύση». Στη πραγματικότητα, η σύγκρουση ήταν καθαρά πολιτικού χαρακτήρα (τον Άλμπερτ δεν τον γνωρίζω προσωπικά) και η αφορμή ήταν κάθε άλλο παρά ασήμαντη, όπως μπορούν να επιβεβαιώσουν τα άλλα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής (εκτός βέβαια

από τον προσωπικό του φίλο N.P.) που παρακολούθησαν την μακρά γραπτή ανταλλαγή μου με τον Άλμπερτ. Θ' αναφερθώ μόνο στον ισχυρισμό του N.P. ότι, σε προσωπική του επικοινωνία, ο Άλμπερτ είχε εκφράσει στον ίδιο την άποψη ότι η πρόταση μου για την Π.Δ. «περιέχει πολλά θετικά στοιχεία». Στην αλληλογραφία του με εμένα όμως, ο Άλμπερτ επαναλάμβανε συνεχώς ότι ποτέ δεν διάβασε το βιβλίο (προφανές φυσικά δικαίωμά του) αλλά παρ' όλα αυτά είχε κατορθώσει να διαπιστώσει ότι δεν βρήκε σε αυτό κάτι που έστω «προσέγγιζε ένα οικονομικό μοντέλο μετακαπιταλιστικής κοινωνίας» (με βάση την δική του έννοια μοντέλου)! Προσπερνώντας λοιπόν τα περί δήθεν «προσωπικής» σύγκρουσης και «ασήμαντων αφορμών» που δεν μπορούν να συζητηθούν σοβαρά παρά μόνο μετά από ανάγνωση της μακράς σχετικής ανταλλαγής, θα έλθω στις ανακρίβειες του N.P. για το Πάρεκον σε σχέση με την Π.Δ.

Αρχικά, είναι βέβαια αναληθές, μολονότι κολακευτικό, ότι «το μόνο άλλο όραμα ή πρόταση που υπάρχει παγκοσμίως είναι αυτό του Τάκη Φωτόπουλου της "Περιεκτικής Δημοκρατίας"». Στην πραγματικότητα υπάρχει ένα τουλάχιστον ακόμα σημαντικό «όραμα ή πρόταση», αυτό του κομμουνισμού του Μάρεϊ Μπούκτσιν, το οποίο μάλιστα διατυπώθηκε πολύ πιο πριν από το Πάρεκον, αλλά βέβαια δεν έτυχε (όπως και αυτό της Π.Δ.) της μαζικής προβολής από τα ΜΜΕ της κεντροαριστεράς και της ρεφορμιστικής αριστεράς της οποίας έτυχε αυτό, εδώ και

στο εξωτερικό. Η αιτία φυσικά δεν είναι άσχετη με το γεγονός ότι τόσο ο Μπούκτσιν όσο και ο γράφων όχι μόνο –σε αντίθεση με τον Άλμπερτ– δεν είναι βασικά στελέχη αυτής της αριστεράς, αλλά και προσπαθούν όλα αυτά τα χρόνια να συμβάλουν στην ανάπτυξη μιας νέας αντισυστημικής αριστεράς στον γενικότερο ελευθεριακό χώρο (στον οποίο ανήκε και το πρόταγμα της αυτονομίας που διατύπωσε ο Καστοριάδης αλλά μόνο σε εντελώς αφηρημένη βάση), πράγμα που βλέπουν ως την μόνη διέξοδο από την σημερινή πολυδιάστατη και συνεχώς επιδεινούμενη κρίση στο πολιτικό, οικονομικό, οικολογικό, πολιτισμικό και γενικότερο κοινωνικό επίπεδο.

Εξίσου αναληθής είναι ο ισχυρισμός του N.P. ότι η Π.Δ. «περιέχει πολλά κοινά σημεία με την πρόταση του Άλμπερτ». Όπως προσπάθησα να δείξω με πρόσφατα σχετικά άρθρα μου τόσο στην *Ελευθεροτυπία* («Ο προβληματισμός για την μετακαπιταλιστική κοινωνία», 4/9/04) όσο και στο *Πριν* («Πάρεκον: ήλθε η ώρα για το μοντέλο του Παγκόσμιου Κοινωνικού Φόρουμ; – Μετακαπιταλισμός για κάθε γούστο», 5/9/04), τα κοινά σημεία είναι ελάχιστα, ενώ οι διαφορές μεταξύ Παρεκον και Π.Δ. είναι τεράστιες και θεμελιακές.

Οι θεμελιακές αυτές διαφορές ξεκινούν από το γεγονός ότι το Πάρεκον, αντίθετα, για παράδειγμα, με τις μαρξιστικές προτάσεις για μια σοσιαλιστική κοινωνία, το πρόταγμα της αυτονομίας του Καστοριάδη, το κομμουνιστικό πρόταγμα του Μπούκτσιν,

ή αυτό της Περιεκτικής Δημοκρατίας, δεν αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πολιτικό πρόταγμα για μια εναλλακτική κοινωνία, με τη δική του ιστορική ανάλυση της σημερινής κοινωνίας, ένα γενικότερο (πολιτικό και κοινωνικο-οικονομικό) όραμα της μελλοντικής κοινωνίας και τη στρατηγική και τακτική που θα μας οδηγούσε σε αυτήν. Με άλλα λόγια, το Πάρεκον δεν είναι ένα γενικότερο μοντέλο κοινωνικής οργάνωσης αλλά απλώς ένα οικονομικό μοντέλο για μια εναλλακτική οικονομία – για το οποίο πολλοί, μεταξύ των οποίων και ο γράφων, έχουν αντιτάξει βασικές αντιρρήσεις. Έτσι, το μοντέλο αυτό, προϋποθέτοντας τον χωρισμό της κοινωνίας, όπως σήμερα, σε οικονομική και πολιτική σφαίρα, αναφέρεται μόνο στους οικονομικούς θεσμούς και σιωπά για τους πολιτικούς, πολιτισμικούς και ευρύτερα κοινωνικούς θεσμούς, με τη δικαιολογία ότι «τα μοντέλα γύρω από τέτοιους θεσμούς βρίσκονται ακόμα σε στάδιο ανάπτυξης» – παρά το γεγονός ότι το Πάρεκον έχει ήδη μία δεκαετή ιστορία ανάπτυξης!

Είναι όμως φανερό ότι μια αξιόπιστη πρόταση για τη μορφή της μελλοντικής μετακαπιταλιστικής κοινωνίας δεν μπορεί να είναι απλώς αντικείμενο σχεδιασμού επί χάρτου με βάση τα οράματα κάποιων διανοούμενων και τις ηθικές αξίες που οι ίδιοι συνάγουν από την αγωνιστική πρακτική. Αντίθετα, πρέπει να αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πολιτικό πρόταγμα εντεταγμένο σε μια από τις ιστορικές παραδόσεις της Αριστεράς, το οποίο, ερμηνεύοντας τη σημερινή κοινω-

νία και τις τάσεις μέσα σε αυτήν, συνάγει τις απορρέουσες αρχές οργάνωσης της μελλοντικής, προσπαθώντας (με βάση τις ιστορικές εμπειρίες αλλά και τα σύγχρονα κοινωνικά ρεύματα) όχι απλώς να υπερβεί τις ιστορικές παραδόσεις, αλλά και να τις ανασυνθέσει – όπως άλλωστε προσπαθεί να επιτύχει το προταγμα της Π.Δ. Είναι φανερό όμως ότι ο Άλμπερτ αδυνατεί να συλλάβει πως μία προταση για μια άλλη μορφή κοινωνικής οργάνωσης δεν μπορεί να στηρίζεται απλώς σε κάποιες «ιδέες» για την καλύτερη οργάνωση της κοινωνίας, ή έστω κάποιες αξίες τις οποίες υιοθετεί, αλλά πρέπει να θεμελιώνεται σε μια ολόκληρη κοσμοθεωρία. Και αυτή η κοσμοθεωρία είναι παντελώς απύσχα από το Πάρεκον.

Τάκης Φωτόπουλος

Εργαστήριο Συγκριτικής Γραμματολογίας Α.Π.Θ.

Σε σχόλιο συνεργάτη μας, στο τχ. 829, αναφέρεται ο κ. Γ. Φρέρης, Διευθυντής του Εργαστηρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας Α.Π.Θ.:

Θεσσαλονίκη, 17-11-04

Αγαπητέ κ. Διευθυντά,

Με μεγάλη έκκληση διάβασα σήμερα –γιατί ως συνδρομητής λαμβάνω το *Αντί* καθυστερημένα– στη στήλη «Αντιθέσεις», στο τχ. 829, το σχόλιο «Ίτε Πανεπιστημιακοί Παίδες» που υπογράφει κάποιος ή κάποια με τα αρχικά Σ.Α. (κατά πάσα πιθανότητα πανεπιστημιακός).

Στην αρχή γέλασα, με τις απίθανες ανακρίβειες και την πικρόχολη συκοφαντική προέκταση που το κείμενο

επιχειρεί να δώσει, συνηθισμένος ως πολίτης αυτής της χώρας να δέχομαι καθημερινά από τα «Μέσα Μαζικής Εξαπάτησης» γραπού, ραδιοφωνικού ή τηλεοπτικού λόγου, πληθώρα ψεύτικων πληροφοριών.

Στη συνέχεια όμως, και για λόγους καθαρά δεοντολογικούς, θεώρησα αναγκαίο να απαντήσω στα αηδή ψέματα που το σχόλιο αφήνει να πλάνωνται και διευκρινίζω:

1. Το Εργαστήριο Συγκριτικής Γραμματολογίας του Α.Π.Θ. είχε επιλέξει, όχι βέβαια κατόπιν «ολυμπιακής εορτής» να ασχοληθεί με το θέμα «της εικόνας του αθλητισμού μέσω της λογοτεχνίας», αλλά πολύ πιο πριν, από το 2002, όταν έκανε τις πρώτες του συζητήσεις με το Κέντρο Έρευνας στις Μοντέρνες και Σύγχρονες Λογοτεχνίες (Centre de Recherches des Littératures Modernes et Contemporaines) του Πανεπιστημίου Blaise Pascal του Clermont-Ferrand, στα πλαίσια ενός άλλου Διεθνούς Συμποσίου, που είχε διοργανώσει το Εργαστήριο, με τίτλο «Μύθος και μοντερνισμός». Εξάλλου, η πρώτη του εγκύκλιος (23/9/2003), την οποία σας επισυνάπτουμε, επιβεβαιώνει αυτό το γεγονός.

Το αν δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα του Συμποσίου, το Κέντρο Ε.Μ.Σ.Α. ως συνδιοργανωτής, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στο διάστημα που μεσολάβησε, το γαλλικό Κέντρο ζήτησε να μετατεθεί η ημερομηνία του Συμποσίου για την άνοιξη του 2004 για να πραγματοποιήσει στις αρχές Νοεμβρίου ένα δικό του, που είχε δύο φορές αναβληθεί. Όμως οι υποχρεώσεις του Εργαστηρίου δεν επέτρεπαν μια παρόμοια αλλαγή

και σε καμιά περίπτωση δε θέλαμε να ενταχθούμε στην όλη ολυμπιακή υπόθεση. Επιδίωξή μας ήταν, και το πετύχαμε, αφού κοπάσει ο θόρυβος για τους Ολυμπιακούς, να μελετηθεί η εικόνα του αθλητισμού, και όχι του ολυμπισμού, που αναδύεται μέσω του έντεχνου λόγου. Το αν ο σχολιαστής σας εμμένει να συνδέει τα πάντα με τους Ολυμπιακούς Αγώνες, δικαίωμά του. Εμείς εμμονές δεν έχουμε.

2. Ο προσδιορισμός «το υπερδραστήριο και ουσιαστικό ανύπαρκτο Εργαστήριο Συγκριτικής Γραμματολογίας» πέρα από την αντίφαση που εμπεριέχει εκφράζει και μία ζηλοτυπία, από την πλευρά του σχολιαστή σας. Όσοι στο τόπο μας ασχολούνται με τη Συγκριτική Γραμματολογία, κι αυτοί είναι ολίγοι, γνωρίζουν πολύ καλά το έργο του Εργαστηρίου που στα 6 χρόνια ύπαρξής του, χωρίς καμιά γραμματειακή υποστήριξη, χωρίς ετήσιες χρηματοδοτήσεις, χωρίς προσωπικό αλλά με τις προσπάθειες του υπογράφοντος και τη συνδρομή των μεταπτυχιακών του φοιτητών, κατάφερε:

– να οργανώσει 6 διατηρηματικές επιστημονικές ημερίδες, όλες εκτός πανεπιστημιακού χώρου, γιατί πιστεύουμε ότι το Ελληνικό Πανεπιστήμιο πρέπει είναι ανοικτό και προς την κοινωνία·

– να εκδίδει από το 1999 το ετήσιο διεθνές περιοδικό ΔΙΑ-ΚΕΙΜΕΝΑ, που διανέμεται δωρεάν στους μεταπτυχιακούς του φοιτητές, στα μέλη ΔΕΠ όλων των Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και στα μέλη της Ελληνικής Εταιρείας Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας·

– να συνδιοργανώσει τρία

διεθνή επιστημονικά συμποσία (το 2000, το 2002 και ένα τρίτο αυτόνομο το 2004)·

– να επιμελείται δύο επιστημονικών εκδοτικών σειρών («Γαλλοφωνία»: μ' έναν τίτλο μέχρι σήμερα, και «Διακειμενικά»: με δύο τίτλους)·

– να ετοιμάζει τρία ερευνητικά προγράμματα·

– να συμμετέχει σε διεθνή προγράμματα και να συνεργάζεται με πολλούς φορείς των επιστημονικών του ενδιαφερόντων. Συνημμένα σας εσωκλείουμε έντυπο με όλες τις δραστηριότητές μας, από την ίδρυση του Εργαστηρίου, το 1998. (Αν θέλετε μπορείτε να μας διαφημίσετε, φυσικά χωρίς οικονομική επιβάρυνση. Τόσα χρόνια συνδρομή στο περιοδικό σας, πιστεύουμε ότι το δικαιούμαστε. Επιπλέον, μέσω ταχυδρομείου σας στέλνουμε όλες της εκδόσεις μας για να διαπιστώσετε καλύτερα την «ουσιώδη ανυπαρξία» μας!!!).

3. Ο σχολιαστής σας αφήνει να εννοηθεί ότι το Εργαστήριο έγινε πάμπλουτο με τους χορηγούς που αναφέρονται στο πρόγραμμα του Συμποσίου και η αλήθεια είναι ότι ξεχάσαμε κι έναν (ας όψεται ο δαίμων του τυπογραφείου) ο οποίος εμφανίζεται βέβαια στο γαλλικό κείμενο (άραγε γαλλικά δεν ξέρει ο σχολιαστής σας;) και είναι ο Ε.Ο.Τ., τον οποίο και ευχαριστούμε από την στήλη αυτή, γιατί μας παραχώρησε δωρεάν έντυπο διαφημιστικό υλικό για την Βόρεια Ελλάδα, το οποίο και μοιράσαμε στους Συνέδρους, κάτι που ξέφυγε της προσοχής του «παντογνώστη» σχολιαστή σας.

Αλήθεια πιστεύετε ότι όλοι αυτοί οι χορηγοί μάς παρέδωσαν οπωσδήποτε «πακτωλό χρημάτων» κι όχι ποικίλες και ουσιαστικές διευκολύν-

σεις ώστε να ολοκληρωθεί η όλη μας προσπάθεια; Εξάλλου, θα πρέπει να γνωρίζετε, συμπεριλαμβανομένου και του σχολιαστή σας, ότι δεν είναι οι διοργανωτές που διαχειρίζονται τα ποσά, αλλά η Επιτροπή Ερευνών του Α.Π.Θ., στην οποία προσκομίζουν τα επί πιστώσει τιμολόγια υπηρεσιών.

4. Την παρατήρηση ότι «αφού εξασφάλισε τη χορηγία των (...) απέκτησε τη δυνατότητα να καλέσει 24 ξένους (παγκοσμίως αγνώστους) πανεπιστημιακούς από ευρωπαϊκά (κυρίως γαλλικά) Πανεπιστήμια. Αλλά η χάρη του έφτασε και ως τη Χαβάη!», πέρα από κακοήθη προσβολή, την θεωρώ παιδαριώδη και αβάσιμη.

Κατ' αρχήν δεν καλέσαμε κανένα. Οι Σύεδροι ενημερώθηκαν για το Συμπόσιο μέσω του Internet (ο σχολιαστής, ως φαίνεται, δεν παρακολουθεί τα επιστημονικά δρώμενα, αλλά μόνο τα επιστημονικά κουτσομπολιά). Μόνοι τους ήρθαν λοιπόν, μόνοι τους πλήρωσαν τα έξοδα ταξιδιού και την εδώ παραμονή τους. (Βλέπε συνημμένη Β' εγκύκλιο).

Το αν είναι παγκοσμίως γνωστοί ή όχι οι Σύεδροι, αυτό δεν θα το κρίνει η όποια «γκλαμουριά» του σχολιαστή σας που δεν τολμά να υπογράψει αυτά που ισχυρίζεται, αλλά το έργο και η αξιοπιστία των ανακοινώσεών τους που είναι αποτέλεσμα επιστημονικής έρευνας κι όχι εύκολων ειρωνικών διατυπώσεων. Εξάλλου ποτέ δεν ισχυριστήκαμε ότι το Συμπόσιο αυτό αποτελεί τη συνάθροιση της «αφρόκρεμας» της όποιας πνευματικής νομενκλατούρας, γιατί τα έργα και όχι οι τίτλοι, η δράση και όχι τα φτηνά κουτσομπολιά

έχουν σημασία και δικαιώνονται.

Τώρα για τη συμμετοχή κάποιου επιστήμονα από τη Χαβάη, αυτό δεν νομίζω ότι χρειάζεται διευκρίνιση. Πέρα από το γεγονός ότι το «επονομαζόμενο Εργαστήριο» φαίνεται πως είναι ευρέως γνωστό, σε πολλούς κύκλους που ασχολούνται μεθοδικά με τη Συγκριτική Γραμματολογία –εκτός από τον σχολιαστή σας– αναρωτιέμαι από πότε θα πρέπει να προβληματιζόμαστε για τη συμμετοχή ξένου επιστήμονα σε Συμπόσιο, με κριτήριο γεωγραφικό, αντί να προσμετράται η ερευνητική του δραστηριότητα, ή γιατί η ανακοίνωσή του συμπίπτει με τη θεματική του Συμποσίου;

Όσο για την παρατήρηση ότι οι Σύεδροι προέρχονταν κυρίως από γαλλικά πανεπιστήμια, δεν βλέπω κάτι το μεμπτόν. Το Εργαστήριο ανήκει στο Τμήμα Γαλλικής Φιλολογίας και συνεργάζεται κυρίως με γαλλόφωνα ιδρύματα.

5. Ο σχολιαστής σας εμφανίζεται ως γνήσιος «Ελληναράς», επιθυμώντας ίσως μεγαλύτερο αριθμό Ελλήνων πανεπιστημιακών ομιλητών. Αδυνατώ να ερμηνεύσω διαφορετικά το «Ουδέν σχόλιον» που συμπληρώνει το «με ακόμη 12 έλληνες πανεπιστημιακούς». Λησμονεί ή μάλλον αγνοεί ότι η Επιστημονική Επιτροπή που την αποτελούσαν δύο Έλληνες και ένας ξένος, δεν έκρινε με γνώμονα την εθνικότητα (ιδέα έμμονη του σχολιαστή κατά τη γνώμη μου) αλλά την ποιότητα. Από τις 80 προτάσεις που υποβλήθηκαν, κρατήσαμε μόνον 54, κι αυτό λόγω του περιορισμένου προϋπολογισμού. Και από αυτές, μόνο 36 άτομα βρήκαν χρη-

ματοδότηση και ήρθαν. Σας εσωκλείουμε τον κατάλογο όλων των προτάσεων για ανακοινώσεις που υποβλήθηκαν για να διαπιστώσετε ότι πιθανόν σ' αυτούς που απορρίφθηκαν να συμπεριλαμβάνεται και το όνομα του σχολιαστή ή κάποιου γνωστού του.

6. Έπληξη προκαλεί το γεγονός ότι ο σχολιαστής σας φαντάζεται «μαραθώνιες δεξιώσεις και συνεστιάσεις», πρίν καν αρχίσει το Συμπόσιο. Το τεύχος του Αντί με το σχόλιο κυκλοφόρησε στις 5 Νοεμβρίου, ενώ το Συμπόσιο άρχισε στις 4 και τελείωσε με εξαιρετική επιτυχία στις 7. Πού είδε λοιπόν τις «μαραθώνιες δεξιώσεις και συνεστιάσεις»; Και γιατί δεν κάνει μνεία για την επίσκεψη των Συνέδρων στο Μουσείο Βυ-

ζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, στη Βεργίνα και στο Δίον; Γιατί αποσιωπά την προσπάθεια των οργανωτών να γνωρίσουν οι ξένοι, με αφορμή τη συμμετοχή τους σ' ένα Συμπόσιο, και τον ελληνικό πολιτισμό (αρχαίο και βυζαντινό) ή την ελληνική μουσική, με το Κοντσέρτο για πιάνο, με έργα αποκλειστικά Ελλήνων Συνθετών, μεταξύ των οποίων και νέων δημιουργών;

Τόσο πολύ «πεινάει» ο σχολιαστής σας και «ονειρεύεται» μόνο δεξιώσεις και συνεστιάσεις και παραβλέπει ότι ένα Διεθνές Συμπόσιο έχει να καλύψει μεταξύ άλλων και έξοδα γραμματείας, ταχυδρομείου, φωτοτυπίες, φακέλους, αφίσες, προσκλήσεις, εκτύπωση προγραμμάτων, ενοικίαση αιθουσών και

ΑΝΟΙΚΤΟ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ίνστιτούτων Ομαδικής Ανάλυσης (E.G.A.T.I.N.),
της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας (EFPF) και
της Εθνικής Εταιρείας Ψυχοθεραπείας Ελλάδος (ΕΕΨΕ) (Μέλος της ΕΑΡ)

ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Όμαδική Ψυχοθεραπεία - Ψυχοδράμα
Ψυχολογική Αξιολόγηση
Κοινωνική Ψυχιατρική - Κοινωνικοθεραπεία
Δυναμική της Οικογένειας

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΨΥΧΟΔΡΑΜΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΩΑΝΝΙΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Πληροφορίες - Έγγραφες

Αθήνα: Γραμματεία ταβ Α.Ψ.Κ. 9.00 π.μ. - 9.00 μ.μ.
Ιωάννινα: Γεωργία Μωφοπούλου 0651 75487, Τζένη Τάλη 0651 21782,
Θεσσαλονίκη: Φραντζέσκα Μικασιόλα 031/455.331, Τρίτη - Τετάρτη 6.00 - 8.00 μ.μ.
Λοκασία Παπαδοπούλου 031 / 435.919, Δευτέρα & Τετάρτη: 6.00-8.00 μ.μ.
Κατερίνη: Λάμπης Σιδηρόπουλος 0351/ 38465, Τρίτη 10.00 - 1.00 π.μ. & Τετάρτη 5.00-8.00 μ.μ.
Λάρισα: Στέλλα Γ. Λαμπρούλη 041 / 253108
Βόλος: Μαρία Άλυστολίδου 0421 / 50349

Σ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 6447.533-6435.980-
FAX 6445.140 e-mail: igaa-opc@otenet.gr - www.opc.gr

κυρίως την έκδοση των Πρακτικών, γεγονός που έχουμε ήδη εξασφαλίσει, για να μην αναφερθούμε στα έξοδα ενός κοντσέρτου πιάνου ή μιας μορφωτικής περιήγησης (ξεναγό, πούλμαν, ασφάλιση κ.λπ.);

Είναι ολοφάνερο, κ. Διευθυντά ότι ο σχολιαστής σας, δεν παρακολούθησε το Συμπόσιο (αν το παρακολουθούσε ίσως να «είχε χορτάσει»), αλλά ούτε και ζήτησε κάποιες πληροφορίες. Ωστόσο με πολύ «ύφος» και με απαξιωτικό τρόπο υποτίμησε μια επιστημονική προσπάθεια πριν αρχίσει και πριν καν ολοκληρωθεί (ένα Συμπόσιο ολοκληρώνεται με την έκδοση των Πρακτικών του). Η τακτική του μου θυμίζει άλλες εποχές και μεθόδους. Αυτήν του «πες πες, όλο και κάτι θα μείνει». Ευελπιστώ ότι το Αντί αντιτίθεται σε παρόμοιες πρακτικές και θα δημοσιεύσει τα ενυπόγραφα σχόλιά μας.

Φιλικά

Γ. Φρέρης

Δι/ντής Εργαστηρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας Α.Π.Θ. και στην περίπτωση αυτή και Πρόεδρος Ο.Ε. του Διεθνούς Συμποσίου «Η Εικόνα του Αθλητισμού μέσω της λογοτεχνίας»

ΥΓ. Πάντως ευχαριστούμε τον ανώνυμο (sic!) σχολιαστή σας που μας έβγαλε από την αφάνεια εκτός κι αν την χρησιμοποίησε ως μέσο για να προβάλει τη δική του ανυπαρξία.

Ο ίδιος
Γ.Φ.

Από τον συνεργάτη μας Α.Σ. πήραμε την ακόλουθη απάντηση:

Ο κ. Γ. Φρέρης αναλαμβάνει την ευθύνη να υποστηρί-

ξει έναν φορέα και μια δραστηριότητα στους οποίους προΐσταται: διευθυντής του Εργαστηρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας ΑΠΘ, και Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής του Διεθνούς Συμποσίου «Η Εικόνα του Αθλητισμού μέσω της λογοτεχνίας». Αναλαμβάνει να υποστηρίξει τον εαυτό του και τις δράσεις του και είναι απολύτως αναμενόμενο να τα βρίσκει όλα θαυμάσια, γιατί αλλιώς δεν θα τα είχε πράξει. Δε θα σχολιάσω τους όποιους υπαινιγμούς περί «πανεπιστημιακού συντάκτη», για τη ζήλια ή για τις όποιες υποψίες με τις οποίες προσπαθεί να χαρακτηρίσει το σχόλιό μου· υποψίες που δεν τεκμηριώνονται και δεν έχουν καμία ειδική σημασία. Αντίθετα, θα ήθελα να τον πληροφορήσω ότι στο σύντομο σχόλιό μου δεν ήταν δυνατόν να περιλάβω όλες τις δραστηριότητες του Εργαστηρίου Συγκριτικής Γραμματολογίας ΑΠΘ, καθώς δεν σχετίζονταν με το αντικείμενο του σχολίου, που αφορούσε το συγκεκριμένο «Συμπόσιο», το οποίο χαρακτήρισα με όρους που δεν απέχουν και πολύ από την αναγνωρισμένη, άλλωστε, και από τον ίδιο «αφάνεια» των δραστηριοτήτων στο σύνολό τους. Κάνοντας την αυτοκριτική μου θα ήθελα να δηλώσω ότι όντως δεν αναφέρθηκα στις πολιτιστικές δραστηριότητες (Βυζαντινό Μουσείο, Βεργίνα, Δίον, κοντσέρτο για πιάνο), ίσως γιατί δεν ανταπακρίνομαι στον όρο «ελληναράς» με τον οποίο με στολίζει ο κ. Φρέρης.

Θα ήθελα ωστόσο να τονίσω ότι η απάντηση του Διευθυντή και Προέδρου μού προσέφερε ορισμένες άγνωστες σε μένα πληροφορίες

που καθιστούν την οργάνωση «Συμποσίων» αυτού του τύπου άκρως προβληματική. Πληροφορούμαι λοιπόν ότι κανείς από όσους συμμετείχαν δεν προσεκλήθη. Δηλαδή; Ένας νέος τρόπος οργάνωσης «επιστημονικών» συμποσίων προκρίνεται με την ακόλουθη περιγραφή: «Οι Σύεδροι ενημερώθηκαν για το Συμπόσιο μέσω του Internet (ο σχολιαστής, ως φαίνεται, δεν παρακολουθεί τα επιστημονικά δρώμενα, αλλά μόνο τα επιστημονικά κουτσομπολιά). Μόνοι τους ήρθαν λοιπόν, μόνοι τους πλήρωσαν τα έξοδα ταξιδιού και την εδώ παραμονή τους». Και παρακάτω συμπληρώνει: «Από τις 80 προτάσεις που υποβλήθηκαν, κρατήσαμε μόνον 54 κι αυτό λόγω του περιορισμένου προϋπολογισμού. Και από αυτές, μόνο 36 άτομα βρήκαν χρηματοδότηση και ήρθαν». Όστε λοιπόν δεν επιλέγουν οι οργανωτές, αλλά όσοι επιθυμούν να προσέλθουν, οι περισσότεροι προσέρχονται. Πάλι καλά που από τους 80 αυτοπροτεινόμενους η Ο.Ε. κράτησε μόνο 54. Ως εκεί φτάνει η επιλογή; Κι αυτό το λέω γιατί θα περίμενε κανείς οι προσκλήσεις να απευθύνονται στους επαίοντες, άποψη την οποία ο κ. Φρέρης παρακάπτει, λέγοντας τα εξής: «Εξάλλου ποτέ δεν ισχυριστήκαμε ότι το Συμπόσιο αυτό αποτελεί τη συνάθροιση της “αφρόκρεμας” της όποιας πνευματικής νομενκλατούρας...». Όστε λοιπόν το να επιλέγει μια επιτροπή τους αρμοδιότερους, όπως είναι ο κανόνας, αυτό θεωρείται υποτιμητικά πρόσκληση της «αφρόκρεμας... της πνευματικής νομενκλατούρας»; Από την κλειστή λογική περνάμε, όπως γίνεται αντιληπτό, σε

μια ανοιχτή έως ξεχειλωμένη, και αυτό είναι «μοντέρνο». Συγχαρητήρια λοιπόν για την άψογη υποστήριξη του εκσυγχρονισμένου λαϊκισμού της εποχής του διαδικτύου.

Ξεχάσα όντως να μνημονεύσω και έναν ακόμη χορηγό στη σειρά των άλλων έξι (6), τον ΕΟΤ (τα γαλλικά μου είναι πράγματι περιορισμένα). Ωστόσο, αν δεν είχατε ταξιδιωτικά έξοδα και έξοδα φιλοξενίας, τι τους θέλατε όλους αυτούς τους χορηγούς; Δεν υπαινίχθηκα ούτε υπαινίσσομαι οικονομικές ατασθαλίες, γιατί δεν θα μπορούσα να έχω στοιχεία, αλλά τόσοι χορηγοί είναι πράγματι απορίας άξιο, τώρα μάλιστα που φροντίσατε να με πληροφορήσετε ότι ούτε αεροπορικά εισιτήρια, ούτε ξενοδοχεία πληρώθηκαν από την Ο.Ε.

Όσο για τον αν ένα «Συμπόσιο» με θέμα «την εικόνα του αθλητισμού μέσω της λογοτεχνίας», που αρχίζει να σχεδιάζεται από το 2002 και οργανώνεται λίγο μετά από τους Ολυμπιακούς Αγώνες, μέσα στο «ολυμπιακό έτος 2004», είναι αυτονόητο να προκαλεί τον συγκεκριμένο συνειρμό και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί μια απλή σύμπτωση, αφήνω τον κοινό νου των αναγνωστών μας να απαντήσει.

Ολυμπιάδες

Από τον κ. Σταύρο Ζαφειρόπουλο πήραμε την ακόλουθη επιστολή:

Αγαπητό Αντί,

Σήμερα οι εφημερίδες (Καθημερινή) γράφουν ότι η Ολυμπιάδα ανέβασε θετικά την εντύπωση που έχουν για μας οι ξένοι.

Δεν μας λένε όμως ποια

εντύπωση έχουν αν δουν και γνωρίσουν την κατάσταση που υπάρχει στον τομέα της Υγείας και Παιδείας.

Πριν λίγες μέρες γράφανε πάλι οι εφημερίδες για την τραγική κατάσταση που επικρατεί στα ΤΕΙ λόγω έλλειψης πόρων και πιστώσεων. Μάλιστα το ΤΕΙ της Αθήνας ανέστειλε τη λειτουργία του λόγω υποχρηματοδότησης. Αυτό δεν σημαίνει ότι και στις υπόλοιπες βαθμίδες της εκπαίδευσης η κατάσταση είναι καλύτερη.

Αυτή την οικονομική καταστροφή φέρανε οι κατά τα άλλα «πετυχημένοι Ολυμπιακοί Αγώνες».

Και σαν να μην έφτανε αυτό, διαβάζω ότι θέλουν να πάρουν και το ευρωπαϊκό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα του 2012.

Αγνοούν βέβαια ότι «το δις εξαμαρτείν ουκ ανδρός σοφού». Το κράτος που επαναλαμβάνει το ίδιο λάθος δείχνει πόσο παρηκμασμένο και σάπιο είναι.

Αθήνα 19-11-2004

Με τιμή
Σταύρος Ζαφειρόπουλος

**Για την ανασκαφή
στού Μακρυγιάννη**
*Δύο μέλη του ICOMOS, η
κα Ελένη Γκίκα και ο κ. Σπ.
Καλογερόπουλος μάς
γράφουν:*

Μοναδική περίπτωση στα χρονικά αποτελεί η περίπτωση της κυβέρνησης Καραμανλή. Αφού για δεκαετίες ο

βουλευτής της ΝΔ κ. Π. Τατούλης υπερασπίστηκε την πολιτιστική κληρονομιά καταφεύγοντας ακόμα και σε ένδικα μέσα σχετικά με την καταστροφή του αρχαιολογικού χώρου Μακρυγιάννη από τον ΟΑΝΜΑ Α.Ε., παρέλαβε το υφυπουργείο ΥΠΠΟ. Ακολούθως, η κυβέρνηση Καραμανλή υιοθέτησε μια άνευ προηγουμένου απαξιωτική συμπεριφορά προς τους θεσμούς, τους θεσμικούς ρόλους, και ιδιαίτερα προς τη Δικαιοσύνη, απαξιώνοντας τις πλήρως εμπεριστατωμένες αντιρρήσεις της επιστημονικής κοινότητας ως προς τις καταστροφές στον αρχαιολογικό χώρο Μακρυγιάννη (αρχιτεκτόνων, ιστορικών, αρχαιολόγων, νομικών κ.ά.), καθώς επανατοποθέτησε πρόεδρο του ΟΑΝΜΑ Α.Ε. τον κ. Δ. Παντερμαλή, καθηγητή Αρχαιολογίας του ΑΠΘ και πρώην βουλευτή Επικρατείας του ΠΑΣΟΚ. Ο κ. Παντερμαλής είναι «υπόλογος» και «υπόδικος» ως πρόεδρος του ΟΑΝΜΑ Α.Ε. απέναντι στη Δικαιοσύνη με την από 27/2/2003 αίτηση του Αντιεισαγγελέα Αρείου Πάγου κ. Καπόλα προς τον εισαγγελέα Πρωτοδικών, για άσκηση ποινικής δίωξης σε βαθμό κακουργήματος με αιτιολογικό την καταστροφή αρχαιοτήτων στον χώρο του Μακρυγιάννη και την διασπάθιση δημοσίου χρήματος – αίτηση που βασίστηκε και στη μηνυτήρια αναφορά και κατάθεση του κ. Π. Τατούλη. Με την

επανατοποθέτηση Παντερμαλή, τα εκσκαπτικά άρχισαν με γοργούς ρυθμούς την καταστροφή του χώρου, και συγκεκριμένα της «ζώνης αρχαιοτήτων» που είχε χαρακτηριστεί διατηρητέα από το ΚΑΣ και η προστασία της οποίας έχει νομοθετηθεί από το ΣτΕ (απόφ. 3280/2003). Επιπλέον, με την απόφαση 2174/ 2004 του ΣτΕ κρίθηκε παράνομη οποιαδήποτε εργασία από τον ΟΑΝΜΑ Α.Ε. στον χώρο. Ο κ. Π. Τατούλης, ως υφυπουργός πλέον, δηλώνει σήμερα πως παρότι δεν υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες, οι εργασίες αρχίζουν.

Παράλληλα, το ΣτΕ με την σκανδαλώδη απόφαση 2175/ 2004, που πάρθηκε με διαφορά μιας ψήφου, αυτοακυρώνεται και χάνει την τελευταία δυνατότητα να υπερασπιστεί το βαλλόμενο κύρος του ως προς την εκάστοτε πολιτική ηγεσία: μία άνευ προηγουμένου επανατοποθέτηση στη δική του αμετάκλητη νομολογία, η οποία είχε υπερψηφισθεί ομόφωνα για την προστασία του αρχαιολογικού χώρου. Το τέχνασμα της απόσυρσης της ακυρωμένης υπουργικής απόφασης από τον πρώην ΥΠΠΟ, δεν ακυρώνει την νομολογία του ΣτΕ 3280/ 2003, που είναι αμετάκλητη.

Παράλληλα σημειώνουμε την απαξίωση του νομοθετικού σώματος της Βουλής (με εισήγηση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Σπ. Βούγια), το οποίο κλήθηκε να παίξει το

ρόλο της Πολεοδομίας, υποκαθιστώντας με αυτό τον τρόπο τις αρμόδιες υπηρεσίες και τη δικαστική εξουσία. Τότε η ΝΔ, ως αξιωματική αντιπολίτευση, «ποιούσα την νύσσαν», δεν ψήφισε τον Νόμο, προσβλέποντας σε ψηφοθηρικά οφέλη και στην παρακαταθήκη παράνομων νόμων που βοηθούν την «επανάδρωση του κράτους» Καραμανλή. Η Δικαιοσύνη προκαταλαμβάνεται με την πολιτική πίεση που εκφράζει εύγλωττα το ΦΕΚ της επανατοποθέτησης Παντερμαλή και με τη διατήρηση σε θέσεις κλειδιά ενεργούμενων του προηγούμενου καθεστώτος.

Προβάλλει έτσι ένα τοπίο πλήρους απαξίωσης και διάλυσης, αντίστοιχο με την κατάσταση των μνημείων που καταστρέφονται, από τις μεθοδεύσεις της κυβέρνησης Καραμανλή.

Με δεδομένες τις προεκλογικές εξαγγελίες περί πάταξης της διαπλοκής και τις μετέπειτα δηλώσεις ότι ο πολιτισμός είναι στις προτεραιότητες Καραμανλή, ας αφήσουμε τον αναγνώστη να κρίνει αν τα προεκλογικά λόγια αντιστοιχούν στα έργα της κυβέρνησης, μελετώντας τις επίσημες αναφορές του ΚΑΣ και των αρχαιολόγων, καθώς και άλλες πηγές, ως προς την σημαντικότητα των ευρημάτων της ανασκαφής στού Μακρυγιάννη.

Σπύρος Καλογερόπουλος
Ελένη Γκίκα
μέλη του ICOMOS

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

επισημαίνουμε

Πάπισσα Παΐζη

Το μεγάλο πρόβλημα με το θέατρο σήμερα δεν είναι ότι οι ηθοποιοί του συχνά χαράμιζονται σε τηλεοπτικές ευήθειες, αλλά κυρίως ότι το ίδιο το θέατρο «τηλεοπτικοποιείται» και οι σκηνοθέτες του επιλέγουν έναν σαφώς τηλεοπτικό τρόπο έκφρασης και αισθητικής. Αυτά και άλλα πολλά μοιραζόμασταν με την έφηβη κυρία του θεάτρου μας, την Αλέκα Παΐζη, στο περιθώριο της συνέντευξης τύπου που έδωσαν η Αλίκη καγιαλόγλου, ο Άλκης Μπαλτάς, ο Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος και ο υπογραφόμενος, για το C.D. το αφιερωμένο στα μελοποιημένα τραγούδια και τα κείμενα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Ας πούμε, ιστορίες μετακατοχικές με τους «Ενωμένους Καλλιτέχνες», που ανέβαζαν τα «Παιδιά κάτω στον Κάμπο» του Αλέξη Δαμιανού, σε σκηνοθεσία Γιώργου Σεβαστίκογλου και μουσική του Μάνου Χατζιδάκι. Του Χατζιδάκι του οποίου έσπασαν τα δόντια παρακρατικοί στη Λάρισα, όταν έδιναν εκεί παράσταση. Αλλά επίσης και για τις συναυλίες του Μίκη στην Έδεσσα με «Επιτάφιο», «Το Τραγούδι του Νεκρού Αδελφού» και ερμηνευτές τον Μπιθικώτση και την ίδια την Αλέκα Παΐζη. Η οποία δέχτηκε, ενώ ερμήνευε ένα τραγούδι, μια πλάκα μάρμαρο στα πόδια της. Η ίδια η κυρία Παΐζη, εξόριστη αργότερα, διάνθιζε όλες τις ιστορικές της μνήμες με αναφορές στην πριν και μετά τη Βάρκιζα εποχή. Δίπλα στεκόταν και η Μαρία Χορς με ανάλογες αναμνήσεις από την παράσταση της «Ιφιγένειας» στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιά, με τον Αλέξη Δαμιανό σκηνοθέτη, τη Μαλαίνα Ανουσάκη πρωταγωνίστρια και την Παΐζη κορυφαία του χορού. Η κυρία Χορς μας διηγήθηκε μια ιστορία από τις πρόβες των «Βακχών», όπου και πρωτοσυνεργάστηκε με τον Μάνο Χατζιδάκι, και όπου έσπασε ένα τύμπανο στο ταβάνι όταν ο Μάνος φλυαρούσε με την Κατίνα Παξινού-Αγαύη, ενώ η Μαρία δίδασκε το χορό. Αληθινή μαινάδα δηλαδή της παράστασης! Εξαιρετικές εικόνες από εξαιρετικούς ανθρώπους που έζησαν σε μια πολύ σκληρή εποχή, αλλά καθόλου άνευρη και συμβιβασμένη σαν τη δική μας.

Ύστερα ήρθε η συζήτηση στο ανέβασμα της «Πάπισσας Ιωάννας», που είχε υποσχεθεί το Εθνικό Θέατρο για να τιμήσει το έτος Εμμανουήλ Ροΐδη, και το οποίο ματαιώθηκε ξαφνικά ενώ είχαν αρχίσει από καιρό οι προετοιμασίες παραγωγής του. Τη σκηνοθεσία-διασκευή είχε αναλάβει ο κινηματογραφικά έμπειρος και φιλολογικά ενημερωμένος Δημήτρης Μαυρίκιος, ενώ η Παΐζη ερμήνευε τη μητέρα του Ροΐδη, την αρχόντισσα Ροδοκανάκη εκ Χίου, η οποία είχε το θλιβερό προνόμιο να κηδέψει το γιο της.

— Γιατί ματαιώθηκε η παράσταση αυτή που είχε προαναγγείλει ο κ. Κούρκουλος; Η διεύθυνση του Εθνικού επικαλέσθηκε οικονομικά προβλήματα και υπέρογκο κόστος παραγωγής. Υπάρχουν όμως ακριβότερες παραγωγές από τις παραστάσεις Ρέππα-Παπαθανασίου, των αγαπημένων του κ. διευθυντή; Εκτός κι αν παρενέβησαν άλλες –σκοτεινές– δυνάμεις. Εφόσον και τα ράσα συχνά δεν είναι μαύρα, ούτε φαιά, αλλά χρωματίζονται καταλυτικά από τις ανταύγειες του σκότους...

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Αφιερωμένη** στο έργο του Αιγυπτιώτη ζωγράφου και χαράκτη **Γιώργη Δήμου** είναι η νέα έκθεση που διοργάνωσε το ΜΙΕΤ στον εκθεσιακό

του χώρο στο Μέγαρο Εϋνάρδου (Αγ. Κων/νου και Μενάνδρου): «Γιώργης Δήμου – Χαρακτική και Σχέδια» (διάρκεια έως 7/1). Τα 100 περίπου έργα που παρουσιάζονται εδώ, σκιαγρα-

φούν τη διαδρομή του καλλιτέχνη, με κυριότερους σταθμούς το μοντερνιστικό πνεύμα της δεκαετίας του '30, το ρεαλισμό στα χρόνια της Αντίστασης, και την απογοήτευση κατά την περίοδο που ο Δήμου έζησε στη Ρουμανία (1948-65).

• **Με την ευκαιρία** της κυκλοφορίας του καινούργιου CD της **Αλίκης Καγιαλόγλου**, με τίτλο «*Η Αλίκη Καγιαλόγλου διαβάζει και τραγουδά Παπαδιαμάντη*», σε μουσική του **Άλκη Μπαλτά**, στις 6 και 7/12, στις 9 μ.μ., στο «Θέατρο Τέχνης Κάρολος Κουν» (Φρυνίχου 14, Πλάκα) θα δοθούν δύο παραστάσεις: πρόκειται για ένα μουσικο-θεατρικό μονόπρακτο που δίνει την ευκαιρία για ένα αλλιώςτικό πλησίασμα στον κόσμο του Παπαδιαμάντη.

• **Με τη συμπλήρωση** 50 χρόνων από το θάνατό του, το Μουσείο Μπενάκη τιμά τη μνήμη του ιδρυτή του, **Αντώνη Μπενάκη** (1873-1954), με δύο εκθέσεις, αλλά και ημερίδες, στο νέο του κτήριο στην οδό Πειραιώς: έκθεση φωτογραφιών από τη ζωή του και μιας σειράς ζωγραφικών πορτρέτων του Αντώνη Μπενάκη που φιλοτέχνησαν έλληνες καλλιτέχνες, εκπρόσωποι διαφόρων γενεών και τάσεων της ζωγραφικής μας (έως 30/12).

• **Τη νέα της δουλειά** –πάντοτε ενδιαφέρουσα και σημαντική– παρουσιάζει στη γκαλερί Astra (Καρυάτιδων 8, Ακρόπολη) από 22/11 έως 11/12 η **Βάσω Κυριάκη**: μια έκθεση με ζωγραφική και κατασκευές που αξίζει να δείτε.

• **Την ερχόμενη** Τρίτη 7/12, στη γκαλερί Νέες Μορφές (Βαλαωρίτου 9α, κέντρο Αθήνας), εγκαινιάζεται η έκθεση ζωγραφικής του **Αχιλλέα Χριστίδη**, που θα διαρκέσει έως 8/1.

• **Απόψε το βράδυ** (3/12, και την Παρασκευή 17/12), στο Μπαράκι του Βασίλη (Διδότου 3, Κολωνάκι) τραγουδά η **Lamia Bedivi** από την Τυνησία, συνοδευόμενη από το συγκρότημα **al-Harissa**, «σε ένα μουσικό ταξίδι στη Μεσόγειο».

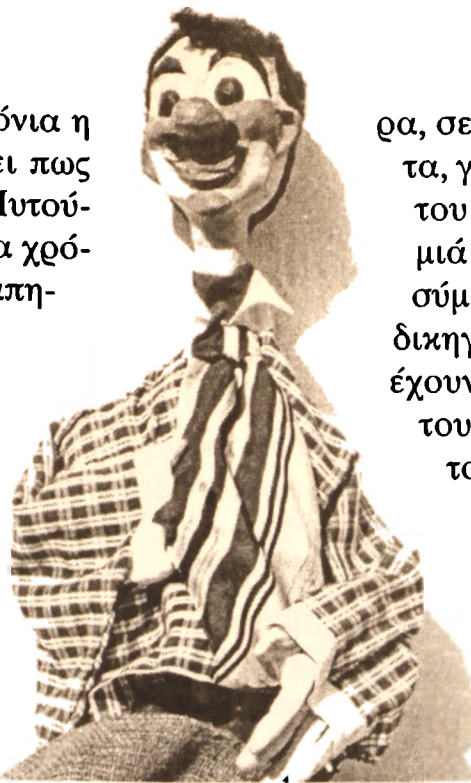
Ένας αποχαιρετισμός

Πριν λίγες μέρες έφυγε ήρεμα στα 82 της χρόνια η **Ελένη Κοτσίκη**. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει πως μας αποχαιρέτησε για πάντα ο Μπαρμπα-Μυτούσης. Γιατί η Ελένη, για περισσότερο από σαράντα χρόνια, δάνεισε τη φωνή της και την ψυχή της στην αγαπημένη κούκλα των παιδιών:

Στον Μπαρμπα-Μυτούση.

Παιδαγωγός με την πλατιά έννοια του όρου η Ελένη, κουνκλοθεατρίνα με άψογο λόγο και κίνηση, αμέριος χαρακτήρας και μέχρι το κόκαλο Ελληνίδα –έπαιζε στα δάχτυλα του ενός χεριού όλη τη δημοτική μας ποίηση– δίδαξε ήθος σε εμάς που είχαμε την τύχη να δουλέψουμε μαζί της. Αλλά και στις γενιές των παιδιών που μοναδικούς θέαμα τότε είχαν το κουνκλοθέατρο.

Θα ήταν ίσως παραφωνία να μιλήσουμε σήμε-

ρα, σε μια εποχή γεμάτη φρου-φρου κι αρώματα, για την υψηλή ποιότητα των παραστάσεων του Μπαρμπα-Μυτούση. Αλλά δεν είναι καμιά παραφωνία αν αποχαιρετίσουμε ένα σύμβολο που σημερινοί πολιτικοί, γιατροί, δικηγόροι, όμορφες σύγχρονες γιαγιάδες, έχουν ακούσει από το στόμα του το όνομά τους, να χαιρετάει έναν έναν χωριστά και να τους συμβουλεύει με τη χαρακτηριστική φωνή του.

Έχε γειά Μπαρμπα-Μυτούση. Εμείς, τ' αγαπημένα σου ανεψούδια που μέναμε μόνα. Ο Κλούβιος και η Σουβλίτσα.

Για την αντιγραφή
Έπη Πρωτονοταρίου

B O M B I Δ I A
πολιτιστικής
A Φ Α Σ I A Σ

• Ήθελα να ΄ξερα: κανείς ευαίσθητος δεν θίγεται από τον πίνακα του Φασιανού στην Πινακοθήκη με την επιγραφή το «Πνεύμα της Eurobank»;

• Ξεκάθαρα λόγια, πρόεδρε Χριστόφορε.

• Ο υπογραφόμενος Μανωλάκης ο βομβιστής, μια και δεν είναι δυνατόν να προταθεί ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο συνάδελός μου βομβιστής κ. Σημίτης για τους γνωστούς λόγους (δεν ομιλεί καλώς την ελληνική), επανέρχομαι με ένα όνομα-καταλύτη: Δημήτρης Κώνστας! Νομίζω ότι έκανα διάνα και χάρισα στον τόπο έναν υποψήφιο για δύο θητείες. Τουλάχιστον.

• Έτσι είμαι εγώ, κιμπάρης, και ψυχούλα για τους αναξιοπαθούντες.

• Ρε παιδιά, τον «Μεγαλέξανδρο» του Όλιβερ Στόουν γιατί δεν τον έπαιξε ο Παπακαλιάτης που μιλάει και ελληνικά;

• Έσκισε ο φίλος μου, à

propos, ο Βασίλης Κατσίκης στη Θεσσαλονίκη με την ταινία του «C.C.T.V.». Ο Βασίλης, υπενθυμίζουμε, είναι ο σκηνοθέτης της πολύ επιτυχημένης σειράς της ΕΤ «Μίξερ». Τα ρεπορτάζ της διαπράττει ο άλλος φίλος μας, ο Παύλος Νεράντζης, ένας επικίνδυνος φαλακρός.

• Όσο για το «Delivery» είναι μια ταινία που καταπιάνεται με το περιθώριο χωρίς να κάνει συμβιβασμούς ούτε σ' επίπεδο ανθρωπιάς, ούτε σ' επίπεδο αισθητικής και που την κρίσιμη στιγμή απογειώνεται.

• Η τελική σκηνή μάλιστα, με τον διωκόμενο ήρωα που αναλαμβάνεται, μας θύμισε το τέλος της ταινίας «Δαμάζοντας τα κύματα» του Λαρς φον Τρίαρ και μας έστειλε. Τις μιζέριες ας τις γράψουν οι «ειδικοί».

• Νομίζω ότι ο Κατσίκης με το σεναριακό του εύρημα και τον πολύ έντιμο στόχο

του, αλλά και ο Παναγιωτόπουλος με την σκηνοθετική του ευφυΐα και τον σκοτεινό δαίμονα των εικόνων του, ήσαν οι πιο σημαντικές περιπτώσεις από πλευράς Ελλήνων στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης.

• Οι «Νύφες» πάλι, με κούρασαν περισσότερο απ' όσο με συγκίνησαν.

• Συγγνώμη Μάρτιν.

• Και πάλι ερωτώ: Γιατί δεν ήταν ο Παπακαλιάτης «Αλέξανδρος» ή, έστω, «Ηφαιστίων»; Αφήστε που είχα πρόταση και για τον ρόλο του Βουκεφάλα. Και μάλιστα με ηθοποιό εκ Θεσσαλονίκης.

• Μπορεί να έχει και άλλες ιδιότητες, συμφωνώ, αλλά πρωτίστως είναι ηθοποιός. Ξέρω τι σας λέω, εκ προσωπικής πείρας.

Μιλάμε Βεάκης το άτομο.

• Τον έβλεπα εχτές στην τηλεόραση σ' ένα πορτοπαράθυρο και τον θαύμαζα. Τι χιούμορ, τι ευφράδεια, αδυνάτησε κιόλας, τι ταλέντο.

• Βουκεφάλας σωστός!

• Αγαπητέ οργανικό διανοούμενε, πολυθεσίτη και υπερπληρωμένε, δεν φτάνει που πουλάς εδώ και χρόνια φύκια για μεταξωτές κορδέλες, είσαι

και μαρτυριάρης. Ένας συνάδελφός σου ακαδημαϊκός (αληθινός) σε απεκάλεσε «χαριτωμένο τρωκτικό».

• Έτσι καθαρίζετε εσείς της εξουσίας τις δουλειές σας; Στο μουλωχτό και με καρφώματα; Το κείμενο πάντως που σ' ενόχλησε ΔΕΝ το ΄γραψε ο Μανωλάκης. Πόσες φορές θα στο πούμε;! Το συνυπογράφει όμως ασμένως.

• Ιδιαίτερα όταν σε είδε να γίνεσαι χαμερπής ουρά και γραμματοκομιστής του Βουκεφάλα στη Νέα Υόρκη. Κι αν τελικά δεν έπαιρνες 7 εκατομμύρια δρχ. αλλά 7 χιλιάδες ευρώ, δηλαδή 2,5 εκατ. δρχ., δεν είσαι λιγότερο ένοχος. Και δεν έπαιρνες μόνο αυτά!

• Αν σε αδικήσαμε, δημοσιεύουμε ευχαρίστως την περσινή φορολογική σου δήλωση.

• Απ' την άλλη διακηρύσσουμε ότι δεν υπάρχει πιο ωραίο και πιο ωφέλιμο για την κοινωνία κείμενο από έναν καλογραμμένο και τεκμηριωμένο λίβελλο. Από μια επίθεση ad hominem αδελφέ!

• Βαρεθήκαμε πια τους

Ανθολόγιο Ελλήνων Υπερρεαλιστών στα Ισπανικά

Στην Concerpcion της Χιλής κυκλοφόρησε στα τέλη του 2003, από τον εκδοτικό οίκο LAR (Literatura Americana Reunida), το ανθολόγιο *Poetas Surrealistas Griegos* [«Έλληνες Υπερρεαλιστές Ποιητές»], μετάφραση, πρόλογος και σημειώσεις του Β. Ιβάνοβιτς.

Το βιβλίο περιλαμβάνει τους οκτώ του «κανόνα» του ελληνικού υπερρεαλισμού (Εμπειρίκο, Ράδο/Κάλα, Εγγονόπουλο, Γκάτσο, Ελύτη, Σαχτούρη, Κακναβάτο και Βαλαωρίτη) και μερικά από τα πιο γνωστά και δημοφιλή ποιήματά τους, όπως ο *Μπολιβάρ* του Εγγο-

νόπουλου, η *Αμοργός* του Γκάτσου, *Ο τρελός λαγός* του Σαχτούρη κ.λπ. Μέσα στο αρκούντως προβλέψιμο αυτό πλαίσιο χωρούν ωστόσο και ορισμένες επιλογές έξω από την «πεπατημένη». Για παράδειγμα, έναντι της καθιερωμένης εικόνας του ηλιακού, φυσιολάτρη, ερωτικού Ελύτη, και εναλλακτικά προς την «ελληνοκεντρική» υπόσταση του «εθνικού ποιητή» (που έχει ξεθωριάσει αισθητά), ο ανθολόγος προτείνει έναν Ελύτη πλησιέστερο στις διαχρονικές προδιαγραφές του υπερρεαλισμού, μέσα από μερικά, άκρως ενδιαφέροντα, «αυτόματα» ποιήματα και ένα ονειρικό

κείμενο, τα οποία μας αποκάλυψε ο ίδιος ο ποιητής στα *Ανοιχτά χαρτιά*. Αντιθέτως, ο Νάνος Βαλαωρίτης, που και στενότερα και διαχρονικότερα έμεινε δεμένος με τον ιστορικό Υπερρεαλισμό, εκπροσωπείται από τον, «ανορθόδοξο» απ' αυτή τη σκοπιά, «Πρόλογο» στο παραγνωρισμένο αριστούργημά του *Ο έγχρωμος στυλογράφος*, όπου η «αυτόματη γραφή», από δημιουργική μέθοδος γίνεται θέμα του ποιήματος.

Ο πρόλογος, ο υπομνηματισμός, και τα εισαγωγικά σημειώματα στα «λήμματα» της ανθολογίας σκοπόν έχουν

«Επαίνους» και τα «Εγκώμια» και τους «Στεφάνους». Ιδιαίτερα όταν είναι γλοιώδεις και πληρωμένοι.

- Και το σκόλιον άσμα γραμματειακό είδος είναι κι αυτό, καταξιωμένο.
- Αρκεί να έχει στυλ. Στο ύφος παίζονται –ή χάνονται– όλα.
- Γιατί είναι το στυλ που φτιάχνει τον άνθρωπο, όπως έλεγε και ο γάλλος σοφός. Κι όχι βέβαια οι κουμπαριές με την εξουσία.
- Επ' αυτού αν έχετε κάποια ένσταση, τη δεχόμεθα ταπεινά.
- Αφήστε μας τώρα, γιατί έχουμε ν' ασχοληθούμε με σοβαρά, με εθνικά θέματα.
- Όπως είναι τοις πάσιν γνωστόν, ο Μανωλάκης ξεκίνησε την καριέρα του ως διπλωμάτης.
- Δημοσιεύθηκαν, που λέτε, στη σειρά τρία κείμενα-διαμάντια στην *Ελευθεροτυπία* για το πολιτιστικό δικαίωμα της Τουρκίας και την ανάλογη ιστορική του τεκμηρίωση ως προς το αν ανήκει ή δεν ανήκει στην Ευρώπη.
- Του πρώην γάλλου Προέδρου Ζισκάρ ντ' Εστέν, του εκδότη Θανάση Τεγόπουλου και του

καθηγητή Κώστα Βεργόπουλου.

- Κοντολογίς υποστήριξαν ότι η Τουρκία θα μπορούσε να είναι προβεβλημένος εταίρος της ΕΕ αλλά όχι μέλος. Πόσο μάλλον που με την είσοδό της, η ΕΕ θ' αποκτούσε σύνορα με το Ιράκ και τη Συρία. Και συγχρόνως η καρδιά της Ευρώπης εκατομμύρια πεινασμένους από την Ανατολία αλλά και εγκαθίδρυση του Ισλάμ στις ιστορικές έδρες του Χριστιανισμού και μάλιστα με περαιτέρω υποχώρηση του υπαρκτού δημοκρατικού ελλείμματος της ΕΕ.
- Χάντινγκτον; Όχι, ρεαλισμός. Τέλος ο Βεργόπουλος υποστήριξε ότι η συναίνεση της Ελλάδος στην τουρκική ένταξη υποκρύπτει αμφίπλευρο δόλο γιατί προέρχεται από προσδοκία ιδίου κι όχι ευρωπαϊκού οφέλους. Καταπληκτικό ε;
- Δηλαδή διότι ελπίζει πως μέσω ΕΕ θα αμβλυνθούν οι μεταξύ των δύο κρατών εντάσεις και θα λυθούν τα διμερή προβλήματα.
- Ασχέτως του αν αυτή καθαυτή η είσοδος της Τουρκίας στην Ευρώπη θα

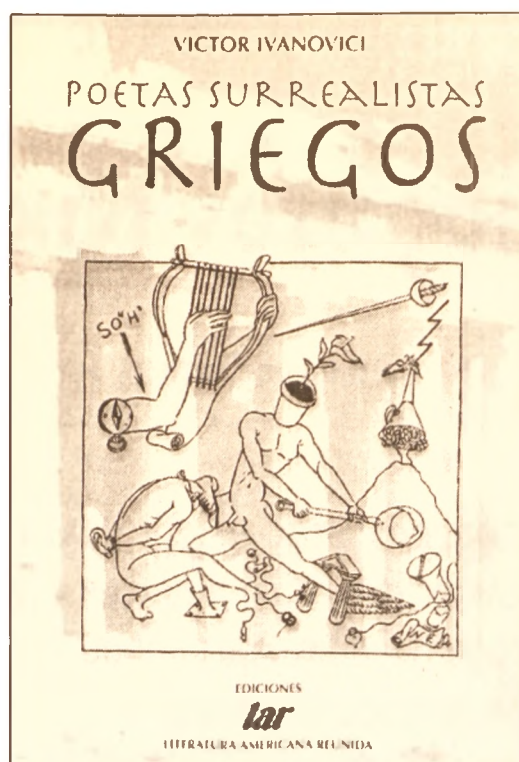
βλάψει μακροπρόθεσμα την ευρωπαϊκή συνοχή. Που θα την βλάψει!

- Το θέμα μ' άλλα λόγια είναι: Κι εμείς τι κάνουμε, όχι για να ξεπεράσουμε τρέχουσες δυσκολίες, αλλά για να λύσουμε τα εθνικά μας θέματα σε βάθος χρόνου;
- Τι κάνουμε λοιπόν; Καλά ευχαριστώ! Ανταλλάσσουμε άσφαιρα πυρά για την Εξεταστική στα τηλεπορτοπαράθυρα (αλλέως πως και κουφώματα)...
- Χωρίς να σκεφτόμαστε ότι η μόνη ευρωπαϊκή χώρα που θέλει την Τουρκία στην ΕΕ και πιέζει γι' αυτό είναι οι... ΗΠΑ.
- Και ότι έτσι όπως εκφυλίζεται η ΕΕ σε πολυεθνικό σούπερ-μάρκετ με πεμπτοφαλαγγίτες τύπου Βρετανίας και Πολωνίας, η Τουρκία τής έλειπε για να 'ρθει να δέσει το γλυκό της ταυτότητάς της: Bush au chocolat δηλαδή.
- Τέλος, η Τουρκία παρ' όλους τους νομικισμούς και τους τακτικισμούς ως... Τουρκία θα μπει στην Ένωση. Δηλαδή και με το στρατιωτικό της κατεστημένο άθικτο και με τις μειονότητες της σταθερά

καταπιεζόμενες και με τον οικονομικό της μηχανισμό ασύδοτο.

- Που θα πει ότι δεν συνιστά πράξη ανθρωπισμού για τους χειμαζομένους τουρκικούς πληθυσμούς το ευρωπαϊκό κεκτημένο αλλά μάλλον αλλαγή δουλέμπορου και σκλαβοπάζαρου.
- Όσο για το Αιγαίο, αυτό θα ανήκει νομοτύπως και με το νόμο εξ ημισείας στα ψάρια του και στα γεράκια του Πενταγώνου.
- Άραγε η Αριστερά τι λέει επ' αυτού; Έστω, ο υποψήφιος πρόεδρος Χριστόφορος. Πάρε θέση αρχηγέ και θα την δημοσιεύσουμε μαζί με τη φωτογραφία σου!
- Για να γίνει πολιτική ζύμωση.
- Σε ζύμωση βρίσκεται εσχάτως και ο κριτικός-ζωγράφος Αυγουστίνος του *Βήματος* στον οποίο αρέσει και ο Βελώνης και ο ακατονόμαστος συλλέκτης της πλάκας, ιδιαίτερα μάλιστα μετά την εμπνευσμένη συνέντευξη που έδωσε στην κρατική τηλεόραση (με την καλή έννοια) και τη συχωρεμένη.
- Την πρότεινε λοιπόν ο ανίερρος Αυγουστίνος ως

να προσφέρουν στον ισπανόφωνο, και ιδιαίτερα στον Χιλιανό αναγνώστη, τα απαραίτητα πραγματολογικά, γραμματολογικά και ερμηνευτικά κλειδιά για την εξοικείωσή του με τις ιδιαιτερότητες του ελληνικού Υπερρεαλισμού. Σ' αυτό το σημείο πρέπει να επισημάνουμε ότι η Χιλή, χώρα με λαμπρή ποιητική παράδοση, και δη πρωτοποριακή, υπήρξε για μία περίπου εικοσαετία (1940-60) η έδρα και το πεδίο δράσεως της *Mandragora*, της σημαντικότερης ίσως υπερρεαλιστικής ομάδας σε ολόκληρο τον χώρο της ισπανικής γλώσσας. Ας ελπίσουμε ότι οι Έλληνες υπερρεαλιστές θα αντέξουν τη σύγκριση και θα τύχουν καλής αποδοχής στους κόλπους ενός τόσο

απαιτητικού ορίζοντα προσδοκίας.

Οι συντελεστές της έκδοσης:

• **OMAR LARA:** διευθυντής των εκδόσεων LAR και διακεκριμένος εκπρόσωπος της πρώτης «μετα-νεοκλασικής» ποιητικής γενιάς της Χιλής. Ποιήματά του μεταφράστηκαν στα ελληνικά από τον Τάσο Δενέγρη και δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό *Ποίηση*.

• **ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ:** ισπανιστής, μεταφραστής και θεωρητικός της μετάφρασης· διδάσκει στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Μετάφραση-Μεταφρασεολογία» του Πανεπιστημίου Αθηνών. Από τις εκδόσεις «Διώνη» κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο του *Μεταφρασεολογικά*.

υποδειγματική, έστω κι αν επρόκειτο για μια χυδαία σπέκουλα. Δεν λέμε παραπάνω, γιατί έχει και η γελοιότητα τα όριά της.

• **Πάρε θέση, Αυγουστίνη!** Είσαι με τα τελάρα ή με τα καφάσια; Αν πάντως σ' αρέσουν οι φαλάκρες με φόντο οντουλέ ξανθό, εμάς δεν μας πέφτει λόγος.

• Η εκπομπή τελειώνει οσονούπω, όσο κι αν πιέζουν οι Πασόκοι διανοούμενοι.

• Και μια και μιλάμε για εικαστικά –τρόπος του λέγειν– ανεπίτρεπτο θεωρεί ο σοφός Μάνος Παυλίδης το γεγονός ότι στα Δ.Σ. και του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και της Εθνικής Πινακοθήκης βρίσκονται επικεφαλής δύο ενεργοί ζωγράφοι, ο Σόρογκας και ο Τέτσης, γιατί στερούνται ως εμπλεκόμενοι στο καλλιτεχνικό γίγνεθαι –διάβαζε αγορά– της έξωθεν καλής μαρτυρίας.

• Η αλήθεια είναι ότι στην ΕΠΜΑΣ το κλίμα είναι σχετικά καλό και η Πάπισσα της Πινακοθήκης έχει υποχρεωθεί να δικαιολογήσει και υπερβολικές δαπάνες και υπερβάσεις και περιέργες επιλογές. Ιδιαίτερα μάλιστα

μετά την καταγγελία που έχει υποβληθεί στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης με βάση τα όσα δήλωσε ο πρόεδρος της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, ο μαύρος κ. Μαύρος, αλλά και τα «έξοδα» που δημοσίευσε ο Βασίλης Αγγελικόπουλος στην *Καθημερινή* (Αρ. Πρ. 4474, 25.11.2004, για την ακρίβεια).

• Συνεργάτες πάντως της Διευθύντριας δήλωναν ότι σε 8 χρόνια που θα ξαναβγεί το ΠΑΣΟΚ, θα τα ξαναπούμε!

• Το άκρον άωτον της αισιοδοξίας και ο ορισμός της δημοσιοϋπαλληλικής ευπρέπειας. Η Δεξιά πάλι κοιμάται τον νήδυμον.

• Στο Φιξ τώρα, μαίνεται ο πόλεμος ανάμεσα στους δύο πρώην θερμούς φίλους, τον Σόροκα και την Καφέτση, οι οποίοι αλληλοϋβρίζονται σε σεντόνιες συνεντεύξεις και πλέον η συνύπαρξή τους κρίνεται αδύνατη.

• Ο Σωτήριος πάντως κατηγορεί την Διευθύντρια και για κατασπατάληση του δημόσιου χρήματος –και δεν έχει κι άδικο– και για ακατονόμαστες αγορές.

• Έδωσε, λέει, για μια

φωτογραφία 50 εκατ. δρχ.

• **Αστείον ποσόν, αγαπητέ.**

Το video του Τσόκλη να δεις πόσο στοιχίζει. Ελπίζω τώρα να κατάλαβες γιατί ωρυόταν στην εκπομπή της Τσουκαλά. (Εμφάνιση στην εκπομπή της Πέγκυς Ζήνα έχει προγραμματιστεί μετά τον Ευάγγελο Κουζούνη).

• Πάντως την ευθύνη για τη σύταση των Δ.Σ. των Μουσείων έχει αποκλειστικά ο κ. Τατούλης, ο οποίος φαίνεται ότι αγνοεί και τα παρασκήνια και τις προσωπικές κόντρες.

• Απ' την άλλη, κορίτσια, αν δεν συνεννοείστε κι αν σας κάνουν πόλεμο, παραιτηθείτε και μην κάθεστε επάνω στους διορισμούς Βενιζέλου. Οι θέσεις σας είναι πρωτίστως πολιτικές, εφόσον σας επέλεξε απευθείας ένας υπουργός· άρα η παραίτησή σας η μόνη ασπίδα της αξιοπρέπειάς σας.

• Εξάλλου ουδείς αναντικατάστατος, που έλεγε και ο Μπελεζίνης σε παλιότερό του άρθρο, και ο Τατούλης στη Σαλονίκη. Εκτός κι αν διατείνεστε ότι πρέπει να ολοκληρώσετε το «έργο» σας.

• Γιαπιά παραλάβετε,

ερείπια θα παραδώσετε (με την καλή έννοια).

• **Άσχετο:** τι είναι αυτή η ζωγραφική του άλλοτε καλού καλλιτέχνη Μανώλη Καλλιγιάννη που είδαμε στην «Έκφραση»; Μωραίνει Κύριος;

• Μας καταγγέλλεται –χρόνια πολλά κ. Ανδρέα Ζαΐμη– ότι ο Πρόεδρος Στεφανόπουλος αδυνατεί να εγκαινιάσει το Μουσείο της Σφαγής στα Καλάβρυτα, επειδή δεν του δίνει ημερομηνία ο κ. Τατούλης. Αληθεύει;

• Επίσης: Γιατί δεν φωτίζεται το εξαιρετικό μνημείο του Ελ. Βενιζέλου του γλύπτη Γιάννη Παπά δίπλα στο πολυφωτισμένο και σπάταλο επικοινωνιακό Μέγαρο; Του κ. Λαμπράκη φαίνεται ότι του αρέσει μόνο η γλυπτική που εκτίθεται στο Αμπουντάμπι.

• Ρε παιδιά ξέρετε τι λείπει απ' αυτόν τον κωλότοπο;

• Κάποιος που να θέλει πραγματικά να γράψει ιστορία!

• Και να μην υπολογίζει τις συνέπειες.

• Κάποιος μερακλής δηλαδή περί τα ιστορικά, γαμώτο!

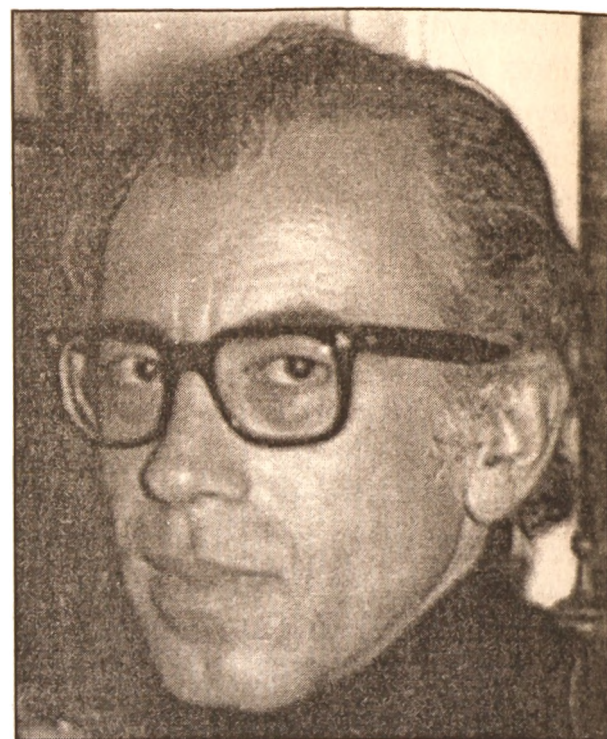
**Μανωλάκης
ο ιστοριοδίφης**

Αποχαιρετισμός στον Νικηφόρο Ρώτα

της Μαρίας Τσάτσου

Δυο μήνες πριν πεθάνει, ο συνθέτης Νικηφόρος Ρώτας κάλεσε κοντά του τα παιδιά του και τους μίλησε για τις ανησυχίες του σχετικά με την τύχη του έργου του, αλλά και ενός ιδιαίτερου πνευματικού κλάδου ανθρώπων. Αναφερόταν σ' αυτούς οι οποίοι δημιουργούν ως ελεύθερες οντότητες πρωτότυπα έργα που εκφράζουν αυθεντικές ιδέες, παράλληλα όμως εκφράζουν και μια κοινωνική στάση επίμονης και σταθερής αντίστασης, με κάθε τίμημα, στην ευκολία και τις Σειρήνες της επιτυχίας. Ο Νικηφόρος Ρώτας θεωρούσε ότι το όραμα ενός τέτοιου πνευματικού κλάδου πρέπει να προστατευθεί. Έτσι δημιουργήθηκε η μη κερδοσκοπική εταιρεία «Στάσις».

Συγγενείς, φίλοι, μαθητές, συνάδελφοι, και άνθρωποι του πνεύματος και των τεχνών συνόδευσαν τον Νικηφόρο Ρώτα, τον συνθέτη, δάσκαλο, και στοχαζόμενο άνθρωπο, στην τελευταία του κατοικία στο Α' Νεκροταφείο, το Σάββατο 20 Νοεμβρίου.

Ο Νικηφόρος Ρώτας στην ακμή του.

Ο Νικηφόρος Ρώτας ήταν ο μικρότερος γιος του ποιητή, μεταφραστή και ανθρώπου του θεάτρου Βασίλη Ρώτα και της Κατερίνης Γιαννακοπούλου, η οποία προερχόταν από αγροτική οικογένεια της Κορίνθου. Μεγαλύτερα αδέρφια του ήταν η ηθοποιός Μαρούλα Ρώτα, που πνίγηκε στη θάλασσα, και το πρώτο παιδί, ο ψυχοθεραπευτής και συγγραφέας Ρένος Ρώτας. Γεννήθηκε στην Αθήνα στα 1929 και μεγάλωσε στο Παγκράτι, στο πατάρι του Λαϊκού Θεάτρου που είχε ιδρύσει ο Βασίλης Ρώτας, μέχρι το '36 που το διέλυσε ο Μεταξάς. Ήταν ωραία τότε η Αθήνα, τα ταξίδια στην Κόρινθο κοντά στη φύση μαγευτικά, και ο μικρός αυτός Παν από παιδί προτίμησε τους ήχους της λυρικής και αντάρτικης φλογέρας του από την ευθυγράμμιση και την πειθαρχία. Γι' αυτό και μόλις το 1939 πήγε για πρώτη φορά σχολείο, στο Κολλέγιο Ψυχικού· δεν έχασε όμως χρονιά, γράφτηκε κατ' ευθείαν στην 4η Δημοτικού. Στο Κολλέγιο δάσκαλο στην «Ωδική»

είχε τον Μίνω Δούνια, που του γνώρισε το φλάουτο με ράμφος, στο οποίο επιδόθηκε με εξαιρετική επιτυχία, αν και αυτοδίδακτος. Εκδηλώνει όμως ήδη και την αγάπη του προς τη δημοτική μουσική.

Στη συνέχεια διδάχθηκε τη βυζαντινή μουσική κοντά στον Σίμωνα Καρρά, το δε διάστημα 1941-44 έλαβε μέρος στην Εθνική Αντίσταση στην Αθήνα και ύστερα στο «Θέατρο του βουνού» στη Θεσσαλία, όπου αν και μόλις δεκαπέντε χρονών, έπαιζε φλάουτο με ράμφος, έπαιξε και δίδαξε θέατρο και σκηνοθέτησε μουσικές και θεατρικές παραστάσεις. Το 1947, έχοντας πια αποφασίσει να γίνει συνθέτης, γράφεται στο Ωδείο Αθηνών, στο μάθημα της Αρμονίας, καθώς δεν υπάρχει σχολή σύνθεσης. Ο νεαρός Νικηφόρος σύντομα συγκρούστηκε με το καθηγητικό κατεστημένο, αλλά με παρότρυνση του καθηγητή του Ωδείου Σπύρου Φαραντάτου, και την ενθάρρυνση του πατέρα Βασίλη Ρώτα, συνέχισε την περιπλάνησή του στο χώρο της μουσικής ξεκινώ-

ντας σπουδές στο όμποε. Ευτράπελα συνέβησαν στο Ωδείο, όσον αφορά την ποιότητα των... χειλιών του Νικηφόρου: ήσαν ή όχι κατάλληλα για το όμποε; Τελικά... η επιτροπή απεφάνθη ότι είναι, συνέχισε να μελετάει το όμποε και μάλιστα βραβεύθηκε.

Η πολιτική τοποθέτηση των γονιών του υπήρξε από τότε ανασταλτικός παράγων στις σπουδές του νεαρού ταλαντούχου μουσικού. Έχασε με μυστηριώδη τρόπο το έπαθλο Χάουλαντ, ενώ δεν μπόρεσε να πάρει υποτροφία για το εξωτερικό, ούτε να φύγει από την Ελλάδα, ακόμη και ως εργάτης θαλάσσης. Έτσι ξαναγίνεται αυτοδίδακτος φοιτητής στη μουσική, την ποίηση και τη φιλοσοφία. Το 1954 τελείωσε τη θητεία του και του ανετέθη η πρώτη του δουλειά: να γράψει τη μουσική για την *Ιφιγένια εν Ταύροις*, για τον θίασο Μαλαίνας και Βαγγέλη Ανουσάκη. Δύο χρόνια αργότερα παντρεύτηκε την πιανίστρια Μαρία Πασχάλη με την οποία έφυγε για σπουδές στη Βιέννη. Γράφτηκε στη Μουσική Ακαδημία της

Βιέννης στην τάξη σύνθεσης του Karl Schiske. Το 1960 το έργο του *Der Sonnengesang* πήρε το δεύτερο βραβείο σε διαγωνισμό σύνθεσης. Στη Μουσική Ακαδημία Βιέννης παίζονται τα «4 τραγούδια για mezzo soprano και πιάνο», σε ποίηση του ιδίου στη γερμανική γλώσσα. Η κριτική επαινεί το έργο και ο καθηγητής Schiske του προτείνει να μείνει μόνιμα στην Αυστρία, αλλά ο Νικηφόρος Ρώτας αρνείται. Το 1962 τον βρίσκει στην Ελλάδα, αντιμέτωπο με την ασφυκτική απραξία και καχεξία που κυριαρχεί στη μουσική σκηνή, και τον αγώνα για επιβίωση. Το 1962 στον διαγωνισμό ΕΙΡ τα έργα του *Ακολουθία* και *Κουαρτέτο εγχόρδων* παίρνουν το πρώτο βραβείο, το οποίο όμως δεν του απονεμήθηκε για πολιτικούς λόγους.

Το 1963 έγινε υπεύθυνος της μουσικής εκπαίδευσης στον «Ελληνικό Οργανισμό Ορχηστικής Εκπαιδευσεως» της Κούλας Πράτσικα· τον ίδιο χρόνο γίνεται εταίρος στον θίασο «Άρμα Θεάτρου», μαζί με τους Θάνο Γραμμένο, Λάμπρο Κοτσερή, Βασίλη Ανδρεόπουλο, Ιάκωβο Ψάρρα, Στέφανο Ληναίο, Φοίβο Ταξιάρχη, και άλλους, με σκηνοθέτη τον Πέλο Κατσέλη. Το «Άρμα Θεάτρου», ένα μοναδικό φαινόμενο γνήσιας και εμπνευσμένης δημιουργίας στην ιστορία του θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα, περιόδευσε σε ολόκληρη τη χώρα με δύο μόνο έργα, την *Ειρήνη* του Αριστοφάνη σε μετάφραση Βασίλη Ρώτα και την *Ερωφίλη* του Χορτάτζη, ενώ σε μια παράσταση παρουσίασε το *Τρελό φεγγάρι*. Δυστυχώς σταμάτησε με τη δικτατορία.

Για τον Νικηφόρο Ρώτα η περίοδος

Ο Ρένος, η Μαρούλα, ο Νικηφόρος και η μητέρα τους.

1963-67 ήταν περίοδος δημιουργικής ανθοφορίας: διδασκαλία, διεύθυνση της όπερας *Ορφέας και Ευρυδίκη* του Gluck στο θέατρο Ρεξ, και ξεκίνημα της εκπομπής «Τα Μουσικά Όργανα» από το ραδιόφωνο. Με την επιβολή όμως της δικτατορίας όλα αυτά σταματούν, με αποτέλεσμα την οικονομική ασφυξία. Ωστόσο και μέσα στη δικτατορία τα καλά μηνύματα δεν λείπουν: ο

Ο συνθέτης στο εργαστήριό του.

Karl Orff, σε επίσκεψή του στους Δελφούς, εκδηλώνει το ενδιαφέρον του για τη μουσική του Νικηφόρου Ρώτα, ενώ σε εκπομπή του BBC για τη χούντα, το εμβατήριο που ακούγεται είναι αυτό που έγραψε ο συνθέτης για τις *Χοηφόρους* του Αισχύλου.

Το 1969 αναλαμβάνει υπεύθυνος στην Επαγγελματική Σχολή Χορού Μάγας Σοφού. Κι αν οι αιτήσεις του για επιχορήγηση σε ξένους οργανισμούς αποτυγχάνουν, και τον αγνοεί πανηγυρικά ο ΕΣΣΥΜ (Ελλ. Σύνδεσμος Σύγχρονης Μουσικής), η ΧΕΝ όμως, όπου κάνει μαθήματα μουσικής από το 1972 ως το 1979, ιδρύει το 1982 την αστική εταιρεία «Μουσική Τέχνη» με σκοπό τη διάδοση του έργου του. Το 1984 παρουσιάζεται στο Ηρώδειο η *Ακολουθία* του, που διήνυσε ο σύγγρος μαέστρος Gyorgy Lehel, ενώ το 1986 κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Κέδρος» το βιβλίο του *Πώς ακούμε Μουσική*. Εφάρμοσε επίσης μία πειραματική μέθοδο διδασκαλίας στα δημοτικά σχολεία του Δήμου Αργυρούπολης, και έγραψε δύο βιβλία για την εκμάθηση της μουσικής σε μικρά παιδιά.

Στα χρόνια που ακολούθησαν ο Νικηφόρος Ρώτας πέρασε σε μια κατάσταση

σιωπής, αποτέλεσμα τόσο εξωτερικών παραγόντων, όσο και εσωτερικών επιλογών. Δεν ήταν εύκολο να ξεπεράσει την αδιαφορία κάποιων σπουδαίων απέναντι στη δουλειά του. Πάντως η αγάπη των φίλων και μαθητών του και αυτών που η μουσική του ενέπνεε υπήρξε πάντοτε δυνατή και αμείωτη. Είναι αυτοί που κατά τον τελευταίο αποχαιρετισμό απορούσαν για την

Ο Νικ. Ρώτας με τον πατέρα του Βασίλη.

απουσία της πολιτείας και έλεγαν πως η κηδεία αυτή έπρεπε να έχει γίνει δημοσία δαπάνη. «Η μουσική είναι η μήτρα των συγκινήσεων», είχε πει. Κι ακόμη: «Η μουσική μας διαστρέβλωση μπορεί να μας φέρει κοινωνική παραπλάνηση και, τελικά, κοινωνική παράλυση με πολύ αποτελεσματικότερο τρόπο απ' ό,τι μπορεί να το κάνει η διαστρέβλωση οποιουδήποτε άλλου μέσου επικοινωνίας».

Ο Νικηφόρος Ρώτας έχει γράψει ένα τεράστιο μουσικό έργο: για ένα όργανο, μουσική δωματίου, ορχήστρα δωματίου, μουσική για χορωδία και σολίστες, για μπαλέτο, ορχήστρα εγχόρδων, συμφωνική ορχήστρα, αλλά και ηλεκτρονική μουσική, καθώς και μουσική για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Έγραψε ακόμη μουσική για περίπου 30 θεατρικά έργα, καθώς και δίσκους με τη μουσική του, οι οποίοι είναι πρωτοβουλία φίλων του και όχι δισκογραφικών εταιρειών. Αυτός είναι ο άνθρωπος για τον οποίο ειπώθηκε: «Αγαπώ το Έργο του, γιατί μέσα από την αυστηρή, ακριβή και χωρίς φιοριτούρες στίξη του, τραγούδησε και πρότεινε έργο αγάπης και καρδιάς, που δεν αποξενώνει αλλά δημιουργεί ανθρώπους».

Ο Κάφκα ζει σε απαστράπτουσα αρχιτεκτονική

Στη μνήμη του Δημήτρη Παπανικολάου

Η κυβέρνηση της ΝΔ διακήρυξε ότι απλουστεύονται οι διαδικασίες συναλλαγής πολίτη με δημόσιες υπηρεσίες. Με στόχο την κατάργηση της άσκοπης ταλαιπωρίας των πολιτών και την αύξηση απόδοσης της κρατικής μηχανής, ο κ. Παυλόπουλος μίλησε για μια νέα εποχή. Το διάβασα και εντυπωσιάστηκα: να που κάποιος ασχολείται σοβαρά μαζί μας, με τις ανάγκες μας.

Εξοπλισμένος έτσι με αισιοδοξία θέλησα να επισκεφθώ την αρμόδια Εφορία για οικονομική μου υπόθεση. Είχα κάμποσο καιρό να πάω εκεί, και αυτό μου τόνωνε ακόμα περισσότερο το ηθικό. Θα το άντεχα, σκέφτηκα, αναλογιζόμενος τη διάχυτη αθλιότητα που ως τώρα συνόδευε κάθε τραυματική μου επίσκεψη σε εκείνο το μεσαιωνικό κτήριο, ρυπαρό, κακοφωτισμένο, μίζερο σε όλα του. Θυμόμουν με απόγνωση τις πρόχειρες ταμπέλες με οδηγίες που ποτέ να σου έλεγαν όλο το μυστικό. Θυμόμουν τους υπαλλήλους, συχνά τόσο απρόθυμους, ή τους μπουκαδόρους που ήξεραν πρόσωπα και πράγματα να σε προσπερνούν σαδιστικά.

Όμως τώρα, όλα είχαν αλλάξει. Καταλήγοντας σε αυτό το συμπέρασμα, έφτασα μπροστά στο κτήριο της Εφορίας, διαπιστώνοντας ταυτόχρονα με έκπληξη πως είχε ήδη μετακομίσει. Ένα σημείωμα στην πρώην είσοδο έδινε τη νέα διεύθυνση. Σε λίγο έφτανα μπροστά στο νέο κτήριο. Νέα έκπληξη: ένα κατακαίνουριο κτήριο γραφείων, αστραφτερό, με λαμπερή επιγραφή από ανοξείδωτο ατσάλι.

Στην είσοδο με υποδέχτηκε μια ανάλογη εικόνα. Καθαριότητα παντού, ωραία φινιρίσματα, αξιοπρεπείς ενδείξεις για το περιεχόμενο κάθε ορόφου, κι ένα ασανσέρ με καθρέφτες που

εξήγγελλε τους ορόφους φωνητικά!

Ζούσα μέσα σε ένα όνειρο. Οι εξαγγελίες είχαν εφαρμοστεί πάραυτα. Μπράβο Παυλόπουλε, σκέφτηκα με θαυμασμό, αυτοί οι λεβέντες φαίνεται πως διαφέρουν από τους προηγούμενους. Ήμουν τόσο συνεπαρμένος που τους είχα σχεδόν συγχωρήσει που με χαράτσωναν στα τυφλά με μια τσουχτερή απαλλακτική εισφορά. Χαλάλι τους!

Δεν με πείραζε που έλειπε κάποιος να δίνει πληροφορίες στο κοινό. Τι στο καλό, τώρα έχουμε άλλη κατάσταση – προφανώς δεν χρειαζόταν κάποιος να με βοηθήσει, ήταν όλα πεντακάθαρα. Και ανέβηκα στον πέμπτο όροφο. Ρώτησα τον πρώτο υπάλληλο που βρήκα κραδαινώντας την ειδοποίηση που είχα πάρει, και με έστειλε αόριστα στον τρίτο όροφο. Κατέβηκα με τα πόδια στον τρίτο: τι τώρα; όλα θα τακτοποιηθούν αμέσως. Χρειάστηκε εκεί λίγος χρόνος για να συλλάβω την εικόνα που αντίκρισα: Ένας τεράστιος γυαλιστερός πάγκος, σε όλο το μήκος του ορόφου, με πέντε κομπιούτερ από πίσω του, αλλά με δύο μόνο εμφανείς υπαλλήλους. Πήγα στον ένα και ρώτησα, εκείνος με παρέπεμψε στην κυρία στην άλλη άκρη της αιθούσης. Εκείνη κοίταξε το χαρτί που της πρόσφερα, μετά έδειξε αόριστα προς το μεγάλο κενό δίπλα της, και με έστειλε πίσω. Περπάτησα αμήχανα προς την κατεύθυνση που μου υπέδειξε, χωρίς να

βλέπω πώς θα εξυπηρετηθώ. Δεν είχα ακόμα χάσει την ελπίδα όμως. Τα φίδια άρχισαν να με ζώνουν μόνο όταν, με ακόμα μεγαλύτερη έκπληξη, είδα την ίδια εκείνη κυρία να σηκώνεται ράθυμα, να διασχίζει την αίθουσα, να κάθεται σε μια από τις κενές θέσεις, και να περιμένει να της ξαναμιλήσω.

Δεν χρειάζεται να συνεχίσω περιγράφοντας πόσες φορές μπήκα και βγήκα από το όμορφο ασανσέρ, επισκεπτόμενος όλους τους ορόφους ανεξαιρέτως. Ούτε πώς έμαθα ότι πρώτα φέρνεις τα λεφτά (χωρίς να ξέρεις βέβαια το ακριβές ποσό) και μετά κόβεις διπλότυπο πληρωμής, ή ότι η επιταγή τραπέζης χρειάζεται οπισθογράφηση της διευθύντριας. Έφυγα συντριμμένος. Όχι μόνο μου είχαν καταστρέψει το όνειρο αλλά είχα πέσει θύμα της αφέλειάς μου, να περιμένω ότι όλο αυτό το σουρεαλιστικό συνονθύλευμα θα μετασχηματιζόταν αυτόματα μόλις μετακόμιζε σε ένα σύγχρονο, λαμπερό κτήριο με όλες τις ανέσεις. Ή γενικότερα, όταν θα άλλαζε όνομα ο κ. Υπουργός.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Οι θεσμοί, κ. Τατούλη, δεν είναι προϊόντα παρθενογένεσης

Πριν από 3 μήνες είχε διατυπωθεί από τις στήλες του *Αντί* (τεύχος 825, 10.9.04) μια σειρά από απόψεις σχετικές με τις από πολλού χρόνου διαφαινόμενες αλλαγές στα θεσμικά όργανα του κινηματογραφικού χώρου. Η αναμονή, η σιωπή και η αδιαφάνεια παρατάθηκαν. Και ήταν αυτές που «σκίασαν» τη διεξαγωγή της 45ης διοργάνωσης του Φεστιβάλ στη Θεσσαλονίκη, μιας –κατά γενική ομολογία– από τις πιο ενδιαφέρουσες και πλούσιες σε καλλιτεχνικό περιεχόμενο διοργανώσεις των τελευταίων χρόνων. Οι 8.500 θεατές που παρακολούθησαν τις εκδηλώσεις ήταν η γνήσια «υπογραφή» της αλήθειας.

Δεν έχουμε την τιμή να γνωρίζουμε την έκταση και το βάθος της κινηματογραφικής ενημέρωσης (όχι βέβαια από την πλευρά του σινεφίλ) του κ. υφυπουργού Πολιτισμού, αλλά θέλουμε να τον διαβεβαιώσουμε ότι οι εικόνες που είδε στο σύντομο διάστημα της παραμονής του στους χώρους του Φεστιβάλ δεν έχουν να κάνουν τίποτα με εκείνες του 1960 ούτε με του 1990. Τα 40 χρόνια της παρουσίας του υπογράφοντος σε ισάριθμες διοργανώσεις αποτελούν μια μετά λόγου γνώσεως μαρτυρία. Γι' αυτό λέμε, κ. Τατούλη, ότι οι θεσμοί δεν είναι μεταφυσικά κληροδοτήματα ούτε προϊόντα παρθενογένεσης αλλά το περιεχόμενο της δράσης επιτυχημένων και με όραμα ανθρώπων. Πολύ συχνά αρκεί η απουσία των τελευταίων για να παρακμάσουν και οι πιο λαμπροί θεσμοί.

Δεν τίθεται θέμα αμφισβήτησης της ακώλυτης άσκησης των αρμοδιοτήτων του κ. υφυπουργού – με την αυτονόητη όμως προϋπόθεση της απόλυτης πολιτικής του ευθύνης για το αποτέλεσμα. Το ρητορικό απόφθεγμα που χρησιμοποίησε στη Θεσσαλονίκη: «Ουδείς αναντικατάστατος» έχει κατά καιρούς αποτελέσει το πρόσχημα πολιτικού ετσιθελισμού. Δεν υποστηρίζουμε ότι συντρέχει τέτοιος λόγος, αλλά είναι (δείχνει)

ευάλωτος ο τρόπος που τα γεγονότα αφήνεται να εννοηθεί ότι θα εξελιχθούν. Πρόκειται για την απουσία κατασφαλιστικής διαδικασίας. Το λεπτό δηλαδή σημείο δεν είναι αν μπορούν (και βέβαια μπορούν) να αντικατασταθούν –σε αντίθεση με ό,τι υποστηρίζει ο Ότο Ρεχάγκελ πως η ομάδα που νικάει δεν αλλάζει– ακόμα και οι προσφέροντες επιτυχημένο έργο σε δημιουργικούς τομείς, αλλά αν αυτό γίνεται ποτέ ερήμην της άποψης των ανθρώπων του χώρου στον οποίο επιχειρείται η αλλαγή.

Και για να γίνουμε σαφείς: Η τοποθέτηση π.χ. του Μιχάλη Δημόπουλου, μιας και το δικό του όνομα βρίσκεται στην επικαιρότητα, δεν ήταν το αποτέλεσμα μιας αιφνιδιαστικής πολιτικής χειρονομίας της τότε υπουργού Πολιτισμού και σημερινής Προέδρου της Βουλής. Πραγματοποιήθηκε ύστερα από ομόφωνη εισήγηση του 15μελούς Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Εθνικής Κινηματογραφίας, του οποίου προήδρευε ο γνωστός συγγραφέας και σκηνοθέτης Απόστολος Δοξιάδης, Ειδικός Σύμβουλος Κινηματογράφου του υπουργού Πολιτισμού. Τα πρακτικά της συγκεκριμένης συνεδρίασεως υπάρχουν στο Υπουργείο σας, κ. Τατούλη.

Σήμερα και τα δυο αυτά όργανα χη-

ρεύουν. Ούτε (φανερό και έμπειρο) Σύμβουλο έχετε, ούτε το θεσμικό γνωμοδοτικό όργανο, που εκπροσωπεί τον κινηματογραφικό κόσμο, έχετε συγκροτήσει. Εύλογο είναι το ερώτημα (το οποίο δεν αμφισβητεί την εντιμότητα των προθέσεών σας): ποιοι «προθάλαμοι» συντελούν στη διαμόρφωση των μελλοντικών σας αποφάσεων; Γιατί δεν κάνετε αρχή από τα λογικώς προηγούμενα, ώστε και ωφέλιμο για τον κινηματογράφο αποτέλεσμα να προκύψει και τυχόν «φωνές υπερβολής» να ακυρώσετε; Και να προσθέσουμε και κάτι ακόμα: δεν καταλαβαίνουμε ποιος και γιατί σας έπεισε (αν σας έπεισε) ότι προτεραιότητα των κινηματογραφικών μας προβλημάτων αποτελεί το Φεστιβάλ. Αφαιρέστε τα προσχήματα και τις αιτιάσεις επανδρώνοντας το εισηγητικό σας περιβάλλον με τα νόμιμα πρόσωπα, τα έμπειρα και καταξιωμένα. Μεταμορφώστε (πιο σωστά, καταργήστε) το φημολογούμενο «παρασκήνιο» και δημιουργήστε το προσκήνιο. Έτσι –έστω και «κουτά στραβά»– λειτούργησε και δεν ήταν ό,τι το χειρότερο. Αν δεν σας κάνει, βελτιώστε το, όχι όμως να το αγνοήσετε.

Και μην ξεχνάτε ότι η τέχνη ποτέ δεν τα πήγαινε καλά με την πολιτική. Και με το δίκιο της.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Το μαρτύριο του Αυτονόητου

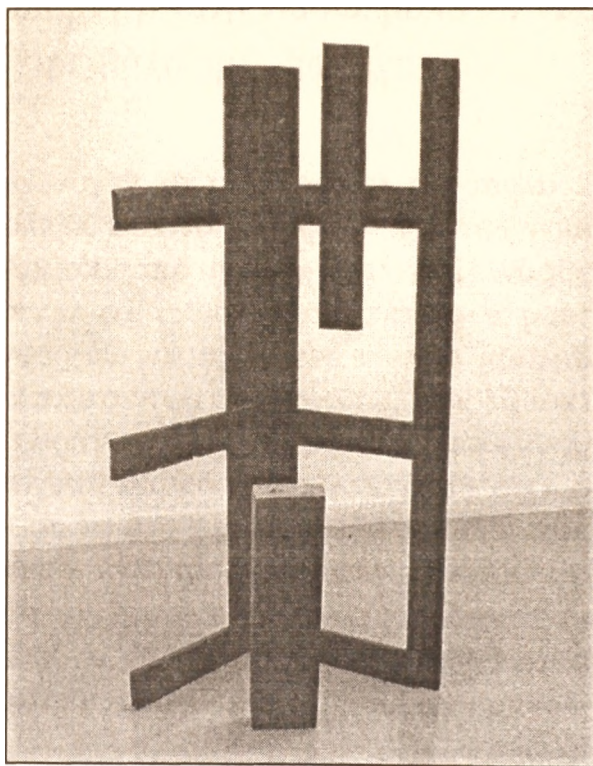
Πού πάνε τα εικαστικά μας πράγματα; Ο Θανάσης Μουτσόπουλος στο πρόσφατο πρώτο τεύχος του καλού περιοδικού *Arttime* μίλησε για την αβάστακτη ματαιότητά τους. Εγώ θα συμπλήρωνα και την ματαιοδοξία ή τον επιπόλαιο καιροσκοπισμό τους. Και βέβαια την εύκολη ανάλωση-κατανάλωση εισαγομένων προτύπων, τα οποία ούτε αφομοιώνονται από τους επίδοξους διεθνείς σταρ ούτε έχουν την ελάχιστη απήχηση στην κοινωνία. Και το χειρότερο: λιβανίζουν την αποδέωση της κοινοτοπίας.

Λατρεύω κάθε τι αποτυχημένο
στη ζωή.
Ιω. Παπαδόπουλος, πιανίστας.

ΤΙΣ ΠΤΑΙΕΙ;

Εμένα πάλι, με τρομάζουν οι «επιτυχίες» και οι «βεβαιότητες». Γι' αυτό προσωπικά ονειρεύομαι μια τέχνη ισόκυρη με θρησκεία και όχι με *post production* διευθέτηση ή μετα-σχόλιο κάποιου νεφελώδους προτύπου ανάμεσα σε μνημένους. Το κριτήριό μου είναι –ανέκαθεν ήταν– η παιδεία του εικαστικού και η ευαισθησία του στα ελάχιστα –τι άλλο είναι η τέχνη παρά οι λεπτομέρειες; έλεγε ο Καβάφης–, αλλά και ο ασυμβίβαστος προβληματισμός του ως προς τη φόρμα. Αυτός ο προβληματισμός θα προσελκύσει το ενδιαφέρον της κοινωνίας, κι όχι βέβαια οι διακοσμητικές ή οι επικοινωνιακές δυνατότητες του δημιουργού. Επ' αυτού ο ρόλος της κριτικής, ως ευκαιρίας για διάλογο, είναι κρίσιμος.

Στον τόπο μας βέβαια οι κριτικοί στήνουν βιαστικά γλυπτά(;) στο κέντρο της πόλης, μήπως και ελέγξουν τη φαντασιακή τους επικράτεια –παρόμοιο πράγμα κάνουν κι οι σκύλοι ουρώντας– και έπειτα διαγκωνίζονται ποιος θα πρωτοπεί τους περισσότερους επαίνους στην πολιτική ηγεσία αφενός και στα πουλέν τους αφετέρου. Οι δε καλλιτέχνες, απεμπολώντας από καιρό την ιδιότητα του πνευματικού ανθρώπου, τρέχουν ξοπίσω από τους φανταστικούς τους «σωτήρες» και τις πλέον

Κωστής Βελώνης, *Μυστήριο και μελαγχολία ενός δρόμου*, ξύλο και ακρυλικό, μεταβλητές διαστάσεις.

ανούσιες «ευκαιρίες», όπως οι σκύλοι πίσω απ' τ' αφεντικά τους.

Εκεί εγώ εντοπίζω την παρακμή των εικαστικών μας πραγμάτων και έτσι ερμηνεύω τη ραγδαία έκπτωση ονομάτων που κάποτε μας γέμισαν και συγκίνηση και προσδοκία. Κι ας μην βιαστούμε να ψέξουμε την πολιτεία για την αβελτηρία ή και την άγνοιά της. Αφήστε που κράτος και τέχνη είναι έννοιες που τέμνονται μόνο στο μυαλό κάποιων πονηρούληδων. Στο κάτω-κάτω το «καλλιτεχνικό στοίχημα» είναι πάντα προσωπικό. Δόξα τω θεώ τα τε-

λευταία χρόνια και μουσεία ιδρύθηκαν, και υπέρογκα ποσά διετεθήσαν, και μεγάλες εκθέσεις διοργανώθηκαν και εντός και εκτός, και οι πεφλημένοι του συστήματος ήσαν και είναι στα πόστα: Καλημέρα σας, π.χ., κυρία Καφέτση, κι ας έχετε στοιχίσει δυσαναλόγως πάρα πολλά στο ελληνικό δημόσιο για να καθιστάτε τα προσωπικά σας βίτσια δημόσιες εκθέσεις στις οποίες συμμετέχουν οι εξής τρεις ίδιοι και η φιλότατη κ. Δανάη Στράτου. Γιατί λοιπόν αυτή η διάχυτη μελαγχολία;

Απ' την άλλη πλευρά και η ιδιωτική πρωτοβουλία πήρε φωτιά, και το ΔΕΣΤΕ έδωσε κάθε αντιφρονούντα κατηγορώντας τον ως γραφικό, και ο Σύλλογος Γκαλεριστών γνώρισε πιένες και υψηλές χρηματοδοτήσεις, και κόσμος εκ του εξωτερικού γεμάτος παράσημα και πόζα ε γνώρισε με συγκαταβατική όσο και προστατευτική αγάπη τους ενθάδε ιθαγενείς. Τις πταίει, γαμώτο;

Le nom de pipe, που λεν' κι οι Γάλλοι, ή αλλιώς: «Αυτό δεν είναι μια πίπα αλλά κάτι χειρότερο». Είναι ότι δεν παράγουμε ιδέες ανακυκλώνοντας τον ίδιο βαρετό χυλό, έχοντας υποβαθμίσει την εικαστική και τη θεωρητική κατάρτιση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, από τη μια σπεκουλάροντας τους ημετέρους κι από την άλλη προγράφοντας όποιον έχει διαφορετική άποψη ή απλώς λέει την πικρή αλήθεια. Έτσι είναι, κύριε Πρύτανη, μην ταράζεσθε, και δείτε τι θα κάνετε με τον κ. Γ. Χουλιαρά. Αληθεύει ότι την εκλογή του έκρινε παράνομη το ΣτΕ και ότι θα τον προσλάβετε με τον Ν.407; Είναι λυπηρό αλλά οι απόψεις της κας Λαμπράκη-Πλάκα, καθόλα σεβαστές αλλά και δραματικά παρωχημένες για σήμερα, ισχύουν ακόμη όχι μόνο στην ΕΠΜΑΣ αλλά και στην ΑΣΚΤ, ενώ επηρεάζουν και το ΕΜΣΤ.

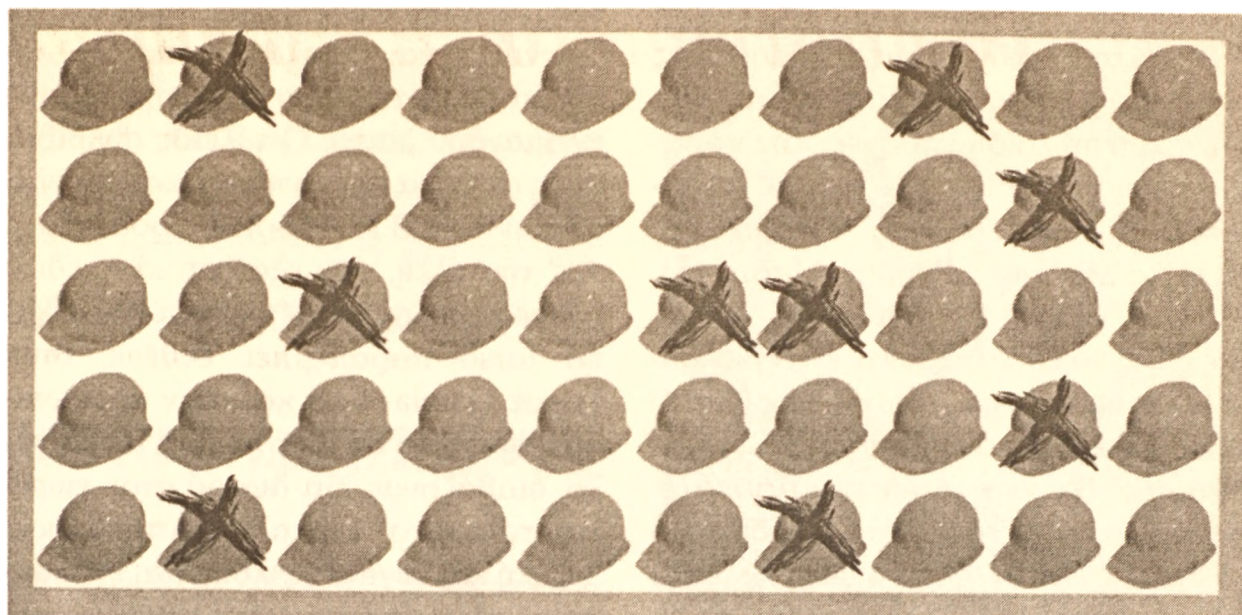
ΦΑΣΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΡΟ

Στην ΕΠΜΑΣ σαρώθηκαν μόνιμα εκθέματα για να παρουσιαστεί μια επιβλητική(;) έκθεση του Φασιανού, και μάλιστα λίγο μετά από την εξίσου κακή –αν αυτό παρηγορεί κανέναν– έκθεσή του στο Μουσείο Μπενάκη. Ο Φασιανός υπήρξε ένα ιδιαίτερο ταλέντο, που εξύμνησαν από τον Εμπειρικό και τον Τσαρούχη ως τον Αραγκόν, και βέβαια

ο ζωγράφος μιας προσωπικής ποιητικής κι ενός αισθησιακού όσο και άδολου κόσμου. Τα παλιά του έργα, του '70 ή του '80, έχουν και τόλμη και γοητεία. Και κυρίως εξαιρετική διακοσμητική αίσθηση και διαρκή φρεσκάδα, την οποία δεν χάνει ούτε και σήμερα. Είναι όμως τόσο προβλέψιμος που καταντά συνώνυμος με το αυτονόητο. Κι εδώ αρχίζουν οι ευθύνες των «υπευθύνων». Δεν βάζει ένα σοβαρό μουσείο τα τρισδιάστατα «Πουλάκια» του Φασιανού δίπλα στον Μπουρντέλ και τον Τάκι. Ούτε αραδιάζει τα έργα χωρίς στοιχειώδεις ενότητες και περιοδολόγηση του καλλιτέχνη. Επίσης είδαμε και φριξαμε πίνακα που έγραφε φαρδιά-πλατιά: «Το Πνεύμα της Eurobank» (sic) και «Νέοι επενδυταί κατευθύνονται προς την Eurobank». Έλεος! Οι νέοι της Σιδώνας επέλεγαν πιο εκκεντρικές αιτίες για ν' αμαρτήσουν. Έχει και η αφέλεια τα όριά της. Γράφει ο –εξαιρετικός– Αλέκος Λεβίδης στο εξαιρετικό βιβλίο του *Δώδεκα Πίνακες*, που κυκλοφόρησε η «Άγρ»: «*Η μανιέρα έχει πια γίνει το θέμα του πίνακα και ο πίνακας ο λογότυπος του ζωγράφου. Μιλάμε για μια πρακτική που έχει αντικαταστήσει το προσωπικό ύφος με τη λογική του marketing*» (σελ. 6).

Ελάτε λοιπόν να δείτε την έκθεση Φασιανού στην Πινακοθήκη, όπου διαφημίζει ως μη έδει τις μεταξοτυπίες του, για να διαπιστώσετε πώς μπορεί να καταστεί αδιάφορος ένας πολύ σημαντικός ζωγράφος. Γραμμικό, άνευρο κρέμασμα, άνισα έργα που αλληλοακυρώνονται, έλλειψη οποιωνδήποτε ενοτήτων και της στοιχειώδους, μουσειολογικά και επιστημονικά –με κείμενα φερ' ειπείν–, συγκρότησης του υλικού. Απ' την άλλη πλευρά, η έκθεση λειτουργεί περισσότερο σαν εκθετήριο ονομάτων των συλλεκτών οι οποίοι και περήφανα χάζευαν τα έργα τους στα εγκαίνια. Θλίψη.

Πηγαίνετε μετά στο Αμπουντάμπι, το Μέγαρο Μουσικής, για να δείτε μια πανάκριβη και αλλοπρόσαλλη σύναξη ετερόκλητων πραγμάτων όπου σπουδαίοι καλλιτέχνες ματαιώνονται. Στην έκθεση αυτή δεν χρειάζεται να είναι κανείς φροϋδιστής για να κατανοήσει τον λόγο που επέλεξε ειδικά ο Τσόκλης, ένας σημαντικός δημιουργός, να δείξει video με

Νίκος Ελληνικάκης, από την video-εγκατάσταση *Τίμιος ιδρώτας*.

σφαγή κουνελιών ώστε ν' αντιπαρατεθεί στο μεγάλο όνομα της έκθεσης, τον Κουνέλλη· όποιος γνωρίζει το απωθιμένο του πρώτου για τον δεύτερο μπορεί να ερμηνεύσει την «έμπνευση». Ιδιαίτερα όταν ο θίασος Τσόκλη παρακολουθεί ευτυχώς την μοίρα των τρωτικών, δεν χρειαζόμαστε καν ψυχαναλυτικό ντιβάνι. Απ' την άλλη, τα πλάνα της Σιρίν Νεσάτ δυστυχώς είναι ένας κακοχυμένος συμβολισμός και ένας ακόμη πιο κακός κινηματογράφος. Θα περιμέναμε δηλαδή περισσότερο από το θέμα, έναν προβληματισμό σχετικά με τη φόρμα της video art και τα προφανή πλέον αδιέξόδά της σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο Viola πάλι, επιβλητικός και ανανεωμένος – η αλήθεια να λέγεται.

Ύστερα απ' αυτά, παρακολουθείστε τις ταινίες *Oldboy* του Τσαν-Γουκ Παρκ και *Ευτυχισμένη Ζωή* του Χ.Π. Κούτρα και θα εντοπίσετε ενσωματωμένα στην κυρίως αφήγησή τους ολόκληρα, αυτοτελή έργα video art τα οποία απλώς υποστηρίζουν την κεντρική ιδέα των σκηνοθετών και τίποτε άλλο. Δηλαδή υπηρετούν το μεγαλύτερο εικαστικό είδος της εποχής μας, που είναι το σινεμά. Εκτός κι αν δεν είναι εικαστικός ο Ταρκόφσκι ή ο Κουρασάβα αλλά μόνο τα μέλη του επιμελητηρίου μας.

Υπάρχει κρίση λοιπόν στα πράγματα και πρέπει να τη δούμε νηφάλια. Εμείς, όχι οι πολιτικοί ή οι μάνατζερ. Ούτε βέβαια κάποιοι «σοφοί» γκαλερίστες που μπερδεύουν τον σνομπισμό με την πρωτοπορία, αλλά ξεκίνησαν –κι αυτοί– την καριέρα τους πουλώντας Μανωλίδη, πριν γνωρίσουν τον Mario Merz ή

τον ερσάτζ Σαρρή. Ο Δάκης, παρά τις καλές του προθέσεις και παρά την πολύ σημαντική συλλογή του, κάνει μάλλον κακό στον τόπο· όχι γιατί διοργανώνει τις εντυπωσιακές εκθέσεις του που σίγουρα τιμάνε την Αθήνα, αλλά γιατί τις προτείνει ως θέσφατα και απ' υψηλού επινεύσεις χωρίς την απαραίτητη εκλαϊκευση, τη θεωρητική συζήτηση που εξ ορισμού τα τόσο ανοιχτά σε ερμηνείες έργα του προϋποθέτουν. Και επίσης γιατί επέβαλε, άθελά του ίσως, απαραβίαστα διαχωριστικά στη σύγχρονη τέχνη μας, λέγοντας *grosso modo* πως από εδώ από τους *in* υπάρχει μόνο ερσάτζ Παπαδημητρίου καί τινες δορυφόροι και απ' την άλλη το μαύρο σκοτάδι (κάτι σαν τα «Νυχτερινά» του Στ. Σκοπελίτη). Αυτή η περιέργη μονοκρατορία που δεν ταιριάζει ούτε στην πλουραλιστική εποχή μας, ούτε στη δημοκρατική ζωντανία της *modernité*, έχει, νομίζω, μακροπρόθεσμα βλάψει τα εικαστικά μας πράγματα.

ΜΠΟΚΟΡΟΣ

Στην Ελλάδα δύο είναι οι ομάδες: οι παραπειστικά κλασικοί και οι καχύποπτα νεωτεριστές. Αμφότεροι βιώνουν την κρίση τους τόσο ώστε ν' αναπολούμε τις πρώτες τους εκθέσεις. Τι κάνει σήμερα φερ' ειπείν ο Γ. Λάμπας, ο Θανάσης Τότσικας –ο Βαρώτσος προσφυώς βρήκε διέξοδο στις διεθνείς, μνημειακές παραγγελίες– η Διοχάντη, ο Χαραλαμπίδης ή ο Δ. Αληθινός, που να είναι καλύτερο απ' αυτό που έκαναν πριν δέκα χρόνια; Γερνάμε σαν τέχνη όπως γερνάμε σαν χώρα. Τα ίδια και

χειρότερα συμβαίνουν και στην άλλη πλευρά του λόφου, στους εκπροσώπους του τελάρου. Αν και, σκέφτομαι, πως μεγαλύτερη κρίση υπάρχει στην παραδοσιακή γλυπτική απ' ό,τι στην παραδοσιακή ζωγραφική. Έχουμε και λέμε λοιπόν: Σακαγιάν, Ρόρρης, Μποκόρος. Ξεκίνησαν ως εξαιρετικές περιπτώσεις, για να καταλήξουν σ' έναν βιρτουόζικο φορμαλισμό. Εδώ οι θεωρίες του Γκάνταμερ και του Γιάους περί «ορίζοντα προσδοκίας» έχουν μεγάλη εφαρμογή. Το κοινό είναι αυτό που διαμορφώνει τις επιλογές των καλλιτεχνών κι όχι αντίστροφα.

Είδα την έκθεσή του τελευταίου στη «Ζουμπουλάκη» και οφείλω να πω ότι είναι ένας ευφυέστατος σκηνογράφος του προσωπικού του μύθου. Το «δάσος» του είναι ένα εύρημα υψηλής διακοσμητικής έμπνευσης. Δεν είναι όμως ζωγραφική. Θα πείτε: έχει σημασία; Απαντήστε μόνοι σας! Ως προς εμέ, τέχνη είναι ο τρόπος για να προσεγγίσει κανείς όποιον θεό κρύβει μέσα του. Μερικοί μάλιστα ισχυρίζονται πως είναι και ο μόνος τρόπος. Ίσως-ίσως και ο μόνος θεός. Γι' αυτό δεν μας επιτρέπεται να κάνουμε με την τέχνη εκπτώσεις.

Ο Μποκόρος στήνει ένα φράγμα από τεράστια ακατέργαστα μαδέρια τα οποία μαυρίζει στο μεγαλύτερο μέρος

τους –φωτιά; καταστροφή;– σαν Serra ή Κουνέλλη, και χαμηλά ζωγραφίζει λουλουδάκια με τη μικρογραφική υπομονή φλαμανδού μαιτρ. Ο τέλειος συμβιβασμός ώστε να συγκινηθούν και οι ευαίσθητοι των Β.Π. (βόρεια προάστεια). Απ' την άλλη, ένα εξαιρετικά σχεδιασμένο τρίπτυχο με θέμα του ένα ανδρικό torso παραπέμπει ευθέως στον Lopez Garcia αλλά και στην προσωπική μυθολογία του ζωγράφου. Το σύνολο, διαβάζουμε, ότι αφορά στον εμφύλιο πόλεμο σ' ένα αδιάβαστο δάσος. Υψηλή και ευγενής φιλοδοξία, εντυπωσιακό πλην μη πειστικό το αποτέλεσμα.

Αντίθετα στο Cheap Art των Εξαρχείων χάρηκα την αληθινή –εικαστική– χρήση των μαδεριών που χρησιμοποιούν οι οικοδόμοι σε μια εγκατάσταση-αφιέρωμα –επιτέλους!– στους νεκρούς των Ολυμπιακών έργων. Ένα είδος μεταιωμένου «Αρχιμάστορα Σόλνες». Οι video-ατάκες του παλιού εμπορικού σινεμά περί ηθικής της εργασίας και συμφερόντων της εργοδοσίας εξαιρετικά επίκαιρες σήμερα. Η έκθεση με το ισόποσα μοιρασμένο κοινωνιολογικό και αισθητικό ενδιαφέρον λέγεται «Τίμιος ιδρώτας» και υπογράφεται από τον Νίκο Ελληνικάκη.

Γράφει ο Henry James, ένας από τους «κολασμένους» που μ' αρέσει: «Εργαζόμαστε στα σκοτεινά, κάνουμε ό,τι μπορούμε, δίνουμε ό,τι έχουμε. Τα υπόλοιπα είναι η τρέλα της τέχνης». Η τρέλα της, όχι τα λογιστικά ή τα συνδικαλιστικά της. Φτάσαμε στον τόπο μας ν' ασχολούνται με την τέχνη περισσότερο νομικοί και οικονομικοί παρά κριτικοί ή ιστορικοί. Δείτε τις συνθέσεις των νέων Δ.Σ. των μεγάλων μας μουσείων και θα καταλάβετε. Στο περίφημο ΕΜΣΤ δεν είναι καν ο Δάκης –που θα εδικαιούτο– ούτε ο Μπέλτσιος, αλλά πρόεδρος διορίστηκε ο Σ. Σόρογκας, ο οποίος με τα άρθρα του είναι αναφανδόν εχθρός της λεγόμενης μοντέρνας τέχνης. Φαίνεται πως αυτή η λύση αποτελεί την εκ θεού τιμωρία στην υπερφίαλη παντογνωσία της Καφέτση, η οποία συνέγραψε ως γνωστόν ως νέα και άπειρη το δοκίμιο «Η ποιητική της Σιωπής και η Ζωγραφική του Σωτήρη Σόρογκα». Αμ δεν σιωπούσε καλύτερα! Πάντως ο πόλεμος ανάμεσά τους προβλέπεται συναρπαστικός και

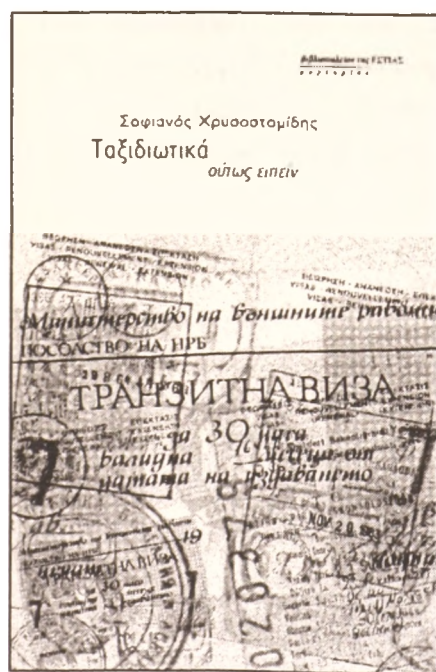
έτσι θα διατηρείται στην επικαιρότητα το αδιάφορο σε γενικές γραμμές ΕΜΣΤ.

ΒΕΛΩΝΗΣ

Και στη Βενετιά Βελώνης λοιπόν, καταπώς, τουλάχιστον, επιθυμεί διακαώς ο τεχνοκριτικός του *Βήματος* και ζωγράφος Αυγουστίνος Ζενάκος. Εκστασιασμένος από τον συνεχή θόρυβο περί το έργο του κ. Κωστή Βελώνη, πήγα στο Breeder για να ενστερνιστώ τον προβληματισμό του σχετικά με το Bauhaus. Αλλά και για να λύσω την απορία μου σχετικά με το γιατί βιάστηκε το ΕΜΣΤ ν' αγοράσει Βελώνη, ενώ, ας πούμε, δεν έχει Μπουζιάνη, Διαμαντόπουλο, Baziotes ή Μιχ. Λεκάκη. Θα μου πείτε πως αυτοί δεν είναι μοντέρνοι – και θα συμφωνήσω μαζί σας. Είδα λοιπόν ευαίσθητες, το δίχως άλλο, κατασκευές μ' επιχρωματισμένα ξύλα και κεριά σε πολύ λιτές –σχεδόν αυτονόητες– συνθέσεις, τις οποίες βέβαια θα μπορούσε να προτείνει ο κάθε καλίσθητος και υποψιασμένος φοιτητής μιας Σχολής Καλών Τεχνών οπουδήποτε στον κόσμο. Βέβαια ο (αγγλικός) κατάλογος με τον (αγγλικό) τίτλο *Bauhaus is not our house*, και το (αγγλικό) κείμενο απεδείκνυναν ότι η στόχευση ήταν αλλού. Ντροπιασμένος λοιπόν απεχώρησα μη έχοντας εισπράξει και πολλά πράγματα. Παραθέτω πάντως ένα κομμάτι απ' το δελτίο τύπου, μπας και κατανοήσετε εσείς: «Ο Κ.Β. κατασκευάζει γλυπτά όπως και αρχιτεκτονικά περιβάλλοντα στα οποία επιχειρείται η ανάδειξη μιας “προαστιακής μοντερνικότητας”. Με κριτήριο την “τρωτότητα” επιχειρεί ν' ανατρέψει τις τεκτονικές βεβαιότητες του αρχιτεκτονικού κελύφους δίνοντας έμφαση στις ανθρώπινες σχέσεις που αρθρώνονται μέσα στον κατοικήσιμο χώρο εκεί όπου οποιαδήποτε σχεδιασμένη μορφή τελειότητας καταλήγει σε παραπλάνηση... Με τη γνώση ότι οι ιδέες οφείλουν να μην στοιχειοθετούν την εμπειρία αλλά να είναι το αποτέλεσμα της τελευταίας, τα έργα προχωρούν σε πολιτισμικές επισημάνσεις των οποίων οποιαδήποτε νοητική υποστήριξη είναι αποτέλεσμα της πλαστικής δράσης...» Μάλιστα!

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Σοφιανός Χρυσοστομίδης Ταξιδιωτικά, ούτως ειπείν

εκδόσεις
βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
μαρτυρίες

Είναι νωρίς βέβαια ακόμη, αλλά μπορούμε από τώρα να διακινδυνεύσουμε μια πρόβλεψη: Το έργο του νέου, νεότατου μάλιστα, αμερικανού συγγραφέα που παρουσιάζεται σε μια δαυμάσια παράσταση στο υπόγειο θεατράκι της οδού Κεφαλληνίας, θα αποτελέσει μια από τις καλύτερες, ποιοτικότερες κι ουσιαστικότερες θεατρικές προτάσεις της χρονιάς.

Επαγγελματίας Αμερικανός

Στα δραματουργικά χνάρια του Μίλλερ και του Άλμπυ, στο δρόμο μιας θεατρογραφίας παλλόμενης από πολιτική συνείδηση αλλά και από σκηνική τόλμη, το έργο *Ο επαγγελματίας πυγμάχος* του Αντριάνο Σάπλιν έρχεται σαν πολλαπλή αποκάλυψη μιας ξεχασμένης νεότητας: καταρχάς, σαν αποκάλυψη μιας άλλης, πάντα νέας Αμερικής, που παραμένει ενεργή και συνειδητή ακόμη και σ' αυτούς τους δύσκολους καιρούς, και που προτιμά να χώνει τα νύχια της στη σάρκα της, τόσο περισσότερο βαθιά μάλιστα όσο περισσότερο νιώθει στο περιθώριο. Κατά δεύτερο, έρχεται σαν αποκάλυψη ενός νέου συγγραφέα, του νεότερου μέλους μιας μεγάλης-μεγάλης παράδοσης, που είναι βέβαιο πως θα απασχολήσει τον κόσμο μας στο μέλλον.

Το όλο ενδιαφέρον ξεκινά από το ίδιο το θέμα του έργου: τρεις υπολοχαγοί-μισθοφόροι και ένας συνταγματάρχης του αμερικανικού σώματος πεζοναυτών συμμετέχουν σε μια επιχείρηση «εξόντωσης» ηγέτη «σατανικού» καθεστώτος, που φέρει για τις μυστικές υπηρεσίες τον κωδικό «μυστακοφόρος κυρία» – ο νούν νοείτω... Τέσσερις άνθρωποι διαφορετικοί μεταξύ τους και ταυτόχρονα, σύμφωνα με το σταθερό «δόγμα» του αμερικανικού ρεαλισμού από τον Μεσοπόλεμο και μετά, εκπρόσωποι μιας «διαγώνιας» όσο και επώδυνης τομής της αμερικανικής πραγματικότητας. Μια γυναίκα εκπρόσωπος της ιδιόμορφης παραμόρφωσης που υφίσταται η γυναικεία ψυχολογία από το ανδροκρατούμενο στρατιωτικό σύστημα... Ένας άλλος, εκπρόσωπος της σκοτεινής Αμερικής, που βλέπει το στρατό σαν τρόπο εξαγνισμού των δολοφονικών ενστίκτων του... Ένας τρίτος, χωρίς προσωπική σκέψη, όνειρα ή συναι-

σθήματα – το απόλυτο ζητούμενο των Σχολών Πολέμου... Και δίπλα τους, τέλος, ο συνταγματάρχης, η ουσία και κεφαλή ενός σώματος που σκέφτεται, κινείται και σκοτώνει με μια επιτόπου εφαρμογή της λογικής του παραλόγου...

Ωραία όλα αυτά βέβαια, αλλά το πραγματικό ενδιαφέρον βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο μια βρόμικη ιστορία τύπου «Ράμπο» μετατρέπεται από τον Σάπλιν σε καθαρή ποίηση. Είναι ίσως αυτός ο πιο παράξενος, τολμηρός και γοητευτικός τρόπος για να μιλήσεις για τον παραλογισμό του πολέμου: η αντίστασή σου ξεκινά ανακαλύπτοντας τη σταγόνα εκείνη της ποίησης που μεταμορφώνει την απώθησή σου σε έλξη. Δεν είναι η πρώτη φορά που συναντούμε αυτή την προσέγγιση. Βλέποντας στο υπόγειο της Κεφαλληνίας τους απλούς πεζοναύτες να ομιλούν με τον ωμό κυνισμό και την σπασμωδική ευγλωττία ενός Μπύχνερ, το μυαλό μου έφευγε συνεχώς προς την εικόνα εκείνου του «χορού» του λόχου ασκήσεων στην *Ευδοκία* του Αλέξη Δαμιανού.

Είναι μια ευχάριστη δοκιμασία για τον θεατή της οδού Κεφαλληνίας να προσπαθεί να παρακολουθήσει έναν λόγο ο οποίος εκφωνείται (πολύ σωστά) με το ρυθμό της στρατιωτικής αναφοράς και ο οποίος περισσότερο «εκτελείται» σαν άσκηση, παρά «μιλιέται» σαν ανθρώπινη έκφραση. Όπως συμβαίνει με ό,τι καλό, το νυστέρι πάει τόσο βαθιά ώστε στο τέλος, μαζί με την όποια φυσιολογική αντίδραση, περισσεύει στο θεατή και το αίσθημα της βαθιάς κατανόησης. Το σύμπαν εξάλλου στο οποίο κινούνται αυτοί οι κατακατημένοι πληρωμένοι φοινιάδες είναι το σύμπαν του Κάφκα, το σύμπαν ενός μεγάλου παιχνιδιού που παίζεται πια χωρίς παίκτες.

Μόνο έπαινοι ταιριάζουν για τη σκη-

νοθεσία του Δημοσθένη Παπαδόπουλου και για τη μετάφραση του ίδιου και του Λεωνίδα Καρατζά. Κρατώντας τη γραμμή ενός σκληρού μινιμαλισμού, ακροβατώντας πάνω στις όψεις μιας επίφοβης ευφυΐας και κρατώντας τις αποστάσεις μακρινές, όσο μακρινές μπορεί να γίνουν μεταξύ των ανθρώπων, ο Παπαδόπουλος μας γνώρισε ένα σημαντικό έργο μέσα από μια πραγματικά σημαντική παράσταση.

Ο λόγος όμως για τους τέσσερις ηθοποιούς, που κάθε μέρα επιχειρούν κι από ένα κατόρθωμα. Απορεί κανείς πώς είναι δυνατόν να φέρουν την αναπνοή τους, το μνημονικό τους, τις ερμηνευτικές τους δεξιότητες, αλλά και ολόκληρη την εγκεφαλική τους λειτουργία σε αυτά τα όρια. Ιδιαίτερη βέβαια η χαρά μας για την Μυρτώ Αλικάκη, που ταυτίζεται με το ρόλο της και αποκτά σαν ηθοποιός βαρύτητα και ήθος που την προικίζουν για το μέλλον. Οι Κώστας Τριανταφυλλόπουλος, Γρηγόρης Γαλάτης και Πέτρος Λαγούτης εκτελούν ο καθένας κι από ένα ερμηνευτικό σόλο, ενσαρκώνοντας στη φυσιογνωμία του προσώπου τους το «νόημά» του. Και ακόμη παραπέρα: Γιατί μέσα από την ανάδειξη της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας του μισθοφόρου-πολεμίστη-Αμερικανού προβάλλει ίσως το ίδιο το νόημα των ημερών μας.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Το Θέατρο επί Κολωνώ ευτυχεί την περίοδο αυτή να φιλοξενεί στις σκηνές του δύο παραστάσεις που ανεπιφύλακτα θα πρότεινα να βάλει κάποιος στην ατζέντα του για να τις παρακολουθήσει. Τον Φάτσερ του Μπέρτολτ Μπρεχτ στην Κεντρική Σκηνή του θεάτρου και το έργο της βραβευμένης αμερικανίδας Μάρσα Νόρμαν Στους 90°C στη σκηνή Black Box.

Φάτσερ επι Κολωνώ

Η Εταιρία Θεάτρου «Δυτικά της Πόλης» και ο σκηνοθέτης Τάκης Τζαμαργιάς, που αποτελεί και την κινητήρια δύναμή της, καταπιάστηκαν με ένα από τα δυσκολότερα έργα της δραματουργικής παραγωγής του Μπρεχτ: το *Αρχείο Γιόχαν Φάτσερ*. Γραμμένο στο τέλος της δεκαετίας του '20, αποτελεί ένα μεγάλο αίνιγμα για τους σκηνοθέτες και τους μελετητές του Μπρεχτ και παράλληλα μία γοητευτική πρόκληση. Το ημιτελές αυτό έργο, έκτασης πεντακοσίων πενήντα σελίδων, είναι μια ιδιόρρυθμη σύνθεση ντοκουμέντων, σχολίων, ομιλιών και χορικών που παραπέμπουν απευθείας στο αρχαίο ελληνικό δράμα. Σύνθεση που ανατρέπεται εκ των έσω. Ανέβηκε για πρώτη φορά το 1976 στο Βερολίνο σε

σκηνοθεσία του Φρανκ Πάτρικ Στέκελ και έγινε γνωστό κυρίως χάρις στον συγγραφέα και ποιητή Χάινερ Μύλλερ, που προχώρησε σε μία δική του παραλλαγή, σκηνοθετημένη το 1993 στο Μπερλίνερ Ανσάμπλ.

Ο Φάτσερ είναι ένας στρατιώτης που το 1917, με τρεις ακόμα συμπολεμιστές του, λιποτακτεί και κρύβεται στην πόλη Μίλχαϊμ της Ρουρ. Η ηγεμονική του φύση τον καθιστά αρχηγό τους αλλά ο εγωισμός του, η οξύτητα του χαρακτήρα του και η ανεξέλεγκτη συμπεριφορά του γίνονται η αφορμή για τη δημιουργία αντιθέσεων, αντιπαλοτήτων και ρήξεων ανάμεσα στο άτομο και στην ομάδα, ανάμεσα στο όνειρο και την κοινωνική πραγματικότητα. Ο Φάτσερ, που φέρει έντονες τις απηχήσεις και τις επιρροές του

μπυχνερικού Βούτσεκ, είναι ένας αντί-ήρωας που αγωνίζεται να καθορίσει τον κόσμο του και να θέσει τους όρους που ο ίδιος επιθυμεί, προάγοντας το ατομικό συμφέρον έναντι του συνολικού. Ο Μπρεχτ πειραματίζεται και με τον ρόλο των θεατών, που καλούνται να συμμετέχουν ως οργανικό κομμάτι της παράστασης και να προχωρήσουν σε μία παιδαγωγική, διδακτική διαδικασία.

Ο Τάκης Τζαμαργιάς, όπως πάντοτε άλλωστε, χρησιμοποίησε τη μετάφραση και δραματουργική επεξεργασία του Πέτρου Μάρκαρη, εργάστηκε με μεθοδικότητα, και πειραματίστηκε ξεκλειδώνοντας πτυχές ενός κειμένου που απαιτεί μελέτη, γνώση, ικανότητα και αντίληψη. Έστησε έτσι μια παράσταση που γεννάει ερωτηματικά – ως όφειλε. Ο Γιώργος Ντούσης, που ερμήνευσε τον Φάτσερ, συγκέντρωνε στο πρόσωπο του πολλά από τα χαρακτηριστικά του ήρωα που το κείμενο επιβάλλει, αλλά η ερμηνευτική του προσέγγιση ίσχναινε κάπως στις λεπτές αποχρώσεις και στα μετέωρα σημεία των ορίων. Ο Σπύρος Αυγουστάτος, η Μαρία Θωμαρέη, η Ρίτα Λυτού, ο Δημήτρης Οικονομίδης, η Ρένα Ρηνιώτη, η Άννα Μωραΐτου και η Τερψιχόρη Γκιόκα ανταποκρίθηκαν στη σκηνοθετική σύλληψη. Ξεχωριστή μνεία θα κάνω ωστόσο στον Γιώργο Ανδρεσάκη (Κόινερ, Φλαμ, Βασανιστή) και τον Γιάννη Μιχαλακούκο (Χασάπη, Μάινινγκερ, Βασανιστή, Φαντάρο), μαθητές του Τζαμαργιά από το εργαστήριο του Δήμου Κερατσινίου, γιατί η παρου-

σία τους δεν υστερούσε σε τίποτα από κείνη των επαγγελματιών συμπρωταγωνιστών τους, και στη Στριπτιζέζ της ενδιαφέρουσας Λουίζας Κωστούλα. Τη μουσική υπογράφει ο Πλάτων Ανδριτσάκης, τη χορογραφία-κίνηση η Ζωή Χατζηαντωνίου, τα λειτουργικά σκηνικά ο Παναγιώτης Ράππας, τα κοστούμια η Μαρία Κονομή και τους φωτισμούς η Μελίνα Μάσχα.

ΒΑΘΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ

Το έργο της Μάρσα Νόρμαν Στους 90°C γράφτηκε τη δεκαετία του '70 και παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα σε μετάφραση και σκηνοθεσία του Δημήτρη Κομνηνού. Είναι μία τρυφερή ιστορία για τη μοναξιά και τον φόβο μπροστά στην απειλή της, που αγγίζει τις πιο ευαίσθητες χορδές της ανθρώπινης ύπαρξης. Ένα δραματικό κείμενο, με χιούμορ και αλήθεια, που αντλεί από την καθημερινότητα και από εκπληκτικά όμοιες ιστορίες και αισθήματα ανθρώπων διαφορετικής ηλικίας, διαφορετικής κοινωνικής θέσης, διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου, χαρακτήρα και επιδιώξεων.

Η Μαριάννα Λαμπίρη και η Άννα Πορφύρη υποδύονται δύο γυναίκες που βρίσκονται, η κάθε μία για δικούς της λόγους, αργά τη νύχτα σε ένα δημόσιο πλυντήριο ρούχων. Η κάθε μία είναι φορέας όχι μόνο του βάρους της προσωπικής της ιστορίας μα επίσης και της νοοτροπίας, της ηθικής και των συμπλεγμάτων της γενιάς της. Πίσω όμως από τις φαινομενικές διαφορές και το χάσμα ανάμεσα τους, όταν τα προσχήματα και οι τύποι υποχωρούν, όταν σταδιακά έρχονται στην επιφάνεια οι φόβοι και οι αγωνίες τους αποκαλύπτοντας τη ψυχή τους, οι δύο γυναίκες που στέκονται η μία απέναντι στην άλλη, φανερώνονται όμοιες. Όμοιες μπροστά στα διαχρονικά προβλήματα επικοινωνίας, αγάπης, συντροφικότητας, αξιοπρέπειας που δεν αφορούν μόνο στη γυναικεία ύπαρξη παρά σε όλους τους ανθρώπους.

Στην πρώτη σκηνοθετική του απόπειρα ο Δημήτρης Κομνηνός καταφέρνει κάτι πολύ ουσιαστικό. Να γεμίσει το θέατρο με αλήθεια, με αισθήματα και ανθρώπινη ξεστασιά. Ενδειξεις αν μη τι άλλο θετικές για μία εργασία ουσίας, που δεν εξαντλείται σε πρόσκαιρους εντυπωσια-

σμούς αλλά ελκύεται από την αλήθεια της ζωής. Η Μαριάννα Λαμπίρη στο ρόλο της ηλικιωμένης γυναίκας εντυπωσιάζει με τη μεταμόρφωσή της, με την ωριμότητα της υποκριτικής και την ουσιαστική λιτότητα των εκφραστικών της μέσων. Η Άννα Πορφύρη έπλασε μία νεαρή γυναίκα που ασφυκτιά στον κόσμο που «κατασκεύασε» για τον εαυτό της. Η Χριστίνα

Κάλμπαρη έστησε με επιτυχία ένα δημόσιο πλυντήριο μέσα στο θέατρο και ο Παναγιώτης Μανούσης με τους φωτισμούς του δημιούργησε την αποπνικτική ατμόσφαιρα που υπέβαλλε το έργο. Πολύ έξυπνο και με χιούμορ το πρόγραμμα της παράστασης: σε συσκευασία τύπου Tide.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

«Όταν ένας λαός βρίσκεται μπροστά στον κίνδυνο της τυραννίας, διαλέγει τις αλυσίδες ή τα όπλα...» Μ. Λουντέμης

Αυτός ήταν ο Δεκέμβρης

Η ΕΝΟΠΛΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΛΟΥΝΤΕΜΗΣ
Ο Μεγάλος Δεκέμβρης

ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ
Απάντηση σε πέντε ερωτήματα

«ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ»
Τριάντα τρεις μέρες

Το βιβλίο προλογίζει ο ιστορικός
ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΦΗΚΑΣ

Ένα μοναδικό, άγνωστο έως τώρα, ρεπορτάζ που γράφεται τον Δεκέμβρη του 1944. Ανάλογο μόνο με εκείνα που γράφονται στις μεγάλες στιγμές των λαϊκών εξεγέρσεων.

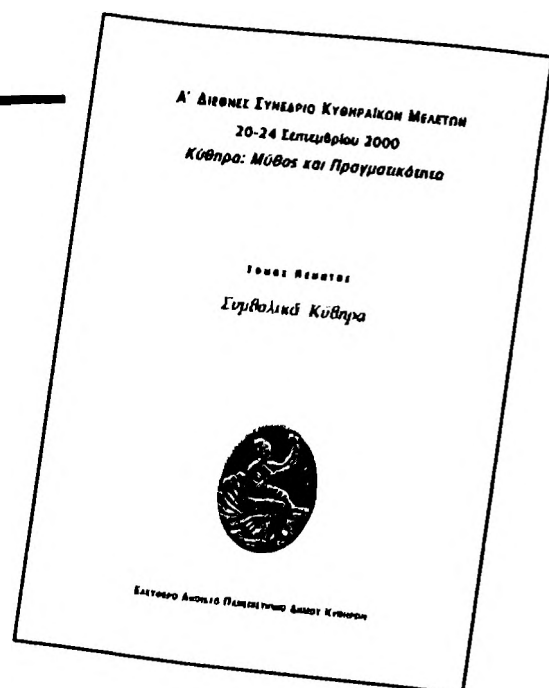
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 210-3818457 - FAX: 210-3819167
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΡΙΝΗΣ, Σόλωνος 76, τηλ. 210-3648170

Τα συμβολικά Κύθηρα ένα ταξίδι στο εθνικό συνεχές

Η δημοσίευση των πρακτικών του Διεθνούς Συνεδρίου που έγινε στα Κύθηρα τον Σεπτέμβριο του 2000, με τίτλο «Κύθηρα: Μύθος και Πραγματικότητα», είναι μια καλή αφορμή για να σκεφτεί κανείς πάνω στην τοπική ιστορία, αλλά κυρίως πάνω στη σημασία του ιστορικού παραδείγματος. Η έκδοση των πρακτικών αποτελείται από 5 ογκώδεις τόμους. Πρόκειται για μια σύνθεση επιστημονικών μονογραφιών με πολλές υπογραφές και από το εξωτερικό, αφού εξάλλου τα Κύθηρα είναι ένας τόπος οικείος στη δυτική σκέψη. Το συνέδριο είχε οργανώσει το Ελεύθερο Ανοικτό Πανεπιστήμιο του Δήμου Κυθήρων και πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής ήταν ο ιστορικός Γεώργιος Λεοντσίνης, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ήταν ο ίδιος που μας έχει δώσει, πριν μερικά χρόνια, μια ενδιαφέρουσα σύνθεση πάνω στην κοινωνική ιστορία του νησιού.

Το πεντάτομο έργο είναι ουσιαστικά μια πλήρης κατάδυση στις ατελείωτες πτυχές ενός νησιωτικού ελληνικού κόσμου που από την αρχαιότητα και το Βυζάντιο φτάνει μέχρι τις μέρες μας, έχοντας στο πέρασμα των αιώνων αφήσει σημάδια ζωής και τέχνης. Αλλά και κάτι περισσότερο: τα σημάδια αυτά τα βλέπουμε να φωτίζουν τη ρομαντική ευρωπαϊκή σκέψη, ακόμη και τη συμβολική της απόληξη, στο έργο του Ουγκώ, του Μπάυρον ή του Μπωντλέρ. Η Ελλάδα η ίδια βεβαίως, σαν σύνολο μυθικό ή πραγματικό, αλλά και ειδικότερα τα Κύθηρα, το νησί της Αφροδίτης, φέρουν ένα βαρύ φορτίο ιστορικής μνήμης και μύθου. Το φορτίο αυτό είναι κατάλληλη πρώτη ύλη για μια προσπάθεια μετάβασης μέσω ενός παραδείγματος σε ιστορικές συνθέσεις που ανάγονται στο εθνικό και θρησκευτικό πλαίσιο.

Το παράδειγμα απαιτεί αίσθηση ιστορικής συνέχειας. Η αίσθηση αυτή δεν είναι τίποτε άλλο εκτός από την αίσθηση ενός πολιτισμικού συνεχούς που επιβάλλεται κυρίως από τη συνέχεια του χώρου, έτσι όπως ο χώρος αποκτά ιστορική διάσταση, δηλαδή αναγνωρίζεται από την ανθρώπινη πράξη. Οι άνθρωποι ζουν και παράγουν, εξαρτώμενοι κυρίως από τις προϋποθέσεις του χώρου που νοείται έτσι –ιστορικά– ως ιστορικός χώρος. Οι αλλαγές στον τρόπο που παράγουν, που ανταλλάσσουν και οργανώνονται, συνιστούν την καθαυτό ιστορία τους, η οποία όμως δεν μπορεί να κατανοηθεί έξω από την ειδική συνθήκη αυτού του πολιτισμικού συνεχούς. Εξ αυτού συνάγεται ασφαλώς και η εθνική ιστορία, της οποίας φυσικά η απαρχή βρίσκεται πολύ πιο πίσω από την κρατική της υπόσταση.

Το ταξίδι στα Κύθηρα ξεκινάει λοιπόν από τον χώρο. Στον πρώτο τόμο, «Απεικόνιση και ερμηνεία του χώρου. Από την προϊστορία στην αρχαιότητα και το βυζάντιο», βρίσκουμε δυό κείμενα του Άδωνι Κύρου για την ταυτότητα των Μινωιτών και των Φοινίκων στα προϊστορικά Κύθηρα και για την ναυτική σημασία του νησιού στα βυζαντινά χρόνια. Ο Κύρου μιλάει για το πέρασμα του μύθου «στα μονοπάτια της πραγματικότητας» μέσω των αρχαιολογικών ερευνών του Σακελλαράκη, του Πετρόχειλου και του Τσαραβόπουλου. Η αποικία των Μινωιτών στα Κύθηρα δημιουργεί τα μινωικά ερείπια που από τα μυκηναϊκά χρόνια και εντεύθεν συγκροτούν τον μύθο του νησιού. Συμπεραίνει ο Κύρου: «τα Κύθηρα ουδέποτε απετέλεσαν κτήση Φοινικική όπως άλλοτε είχαν αποτελέσει Μινωική, όμως το λιμάνι της Σκάνδειας ήταν σημείο προσεγγίσεως των σκαφών των τολμη-

ρών εκείνων θαλασσοπόρων ήδη από τα ύστερα γεωμετρικά χρόνια». Στην πρωτοβυζαντινή περίοδο τα Κύθηρα ήταν ένα από τα *isles of refuge*, νησιωτικά καταφύγια κατά τον άγγλο αρχαιολόγο Σινκλαίρ Χουντ, που αποκαθιστούσαν την επικοινωνία και εξασφάλιζαν την επιβίωση κατά τις αλλεπάλληλες καταστροφικές επιδρομές των Σλάβων τον 6ο και 7ο αιώνα. Ο νησιωτικός χώρος γίνεται έτσι ο σωτήριος εθνικός χώρος, αυτός που κρατάει τον πυρήνα της ιστορικής εθνικής συνέχειας.

Περνάμε στον δεύτερο τόμο: «Ιστορία, πολιτισμός, περιβάλλον». Εδώ διακρίνουμε τα ανθρώπινα ίχνη πάνω στον χρόνο, μελέτες ιστορικής ανθρωπολογίας όπως λέγονται, μελέτες κοινωνικής ιστορίας, λαογραφικές μελέτες. Ασχολούμαστε με τις ευρωπαϊκές κυριαρχίες στο νησί, με τον λαϊκό πολιτισμό, με την Επανάσταση. Το σύνολο ξαναφτιάχνει τον εθνικό χάρτη, αυτή τη φορά με υλικά περισσότερο οικεία στον σημερινό άνθρωπο. Ο Λεοντσίνης διαβάζει την ιστορία των ευρωπαϊκών κυριαρχιών από την κοινωνική σκοπιά, δηλαδή μελετώντας τον μετασχηματισμό που προκαλεί η κυριαρχία στην νησιωτική κοινωνία, με την εμφάνιση ιεραρχιών καινούργιων, φεουδαρχικών κατά μία έννοια. Αυτή η μεταλλαγή τοποθετείται πλάι στις γεωστρατηγικές παραμέτρους, με τρόπο που ουσιαστικά εισάγει το μόνιμο ερμηνευτικό πρόβλημα: μπορούμε να χρησιμοποιούμε τις έννοιες και τους όρους της ευρωπαϊκής κοινωνικής ιστορίας χωρίς προσαρμογές στο ελληνικό παράδειγμα; Ο Λεοντσίνης βαδίζει ασφαλώς χρησιμοποιώντας τον όρο *φεουδαρχία*, στη βάση της πολιτικής της κυρίως πλευράς: οι ευγενείς την προσδιορίζουν ως πολιτική τάξη. Ωστόσο διαφαίνεται αχνά η ιδιαιτερότητα.

Οι ευγενείς των Κυθήρων επιχειρούν να εμφανιστούν ως τέτοιοι – είναι όμως; «Εξαιτίας των ιδιαίτερων τοπικών συνθηκών, ο περιορισμένος αριθμός μεγάλων γαιοκτημόνων και η μικρή συγκριτικά με άλλους ευγενείς των νησιών του Ιονίου, ιδιοκτησία, εμφανίζεται ως κύριο γνώρισμα της τάξης των ευγενών των Κυθήρων». Σε κάθε περίπτωση η βενετική επίδραση εδώ είναι εμφανής, σε ένα ζήτημα που για πολλά χρόνια μένει ακόμη άλυτο, το ζήτημα της εννοιολόγησης της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας των προεπαναστατικών χρόνων.

Ο τρίτος τόμος, «Κοινωνία, Οικονομία», συνεχίζει ουσιαστικά στον ίδιο δρόμο. Σημειώνουμε ενδεικτικά την μελέτη της Ιόλης Βιγγοπούλου και της Αναστασίας Κυρκίνη για τα Κύθηρα του περιηγητισμού, της Δόμνας Δοντά για τη ναυτιλία, και της Ελένης Λεοντοίνη για την εγχώριο περιουσία των Κυθήρων – μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση της κοινοτικής διοίκησης υπό το φως των σύγχρονων νομικών και πολιτικών θεωριών του κοινοτισμού, που ελάχιστα μας απασχολούν, σε αντίθεση με τις άγονες κουβέντες περί μεταμοντερνισμού που αποκαλύπτουν σύγχυση. Η σχετική διεθνής συζήτηση που έχει αρχίσει εδώ και δεκαετίες (Μακιντάιρ, Νόσικ, Ρολς κ.ά.) θα μπορούσε να οδηγήσει σε πολύ ενδιαφέρουσες ερμηνείες δικών μας παραδειγμάτων για την φύση των θεσμών και του κοινωνικού φαινομένου. Στον ίδιο τόμο βρίσκουμε τη μελέτη του Παναγιώτη Μιχαηλάρη για το ελληνικό προξενικό πρακτορείο των Κυθήρων, της Ελένης Μπελιά για την τοπική ιστοριογραφία και την εξαντλητική τεκμηρίωση του Χάρη Μπαμπούνη για την εξέλιξη της κυθηραϊκής αυτοδιοίκησης. Ο Μπαμπούνης παρατηρεί εύστοχα πως «μια διαφορά της κοινοτικής αυτοδιοίκησης, όπως εκείνης που ασκείται στον τουρκοκρατούμενο ελληνικό χώρο και το δυτικοκρατούμενο επτανησιακό, είναι ότι στον πρώτο αυτή εμφανώς επέδρασε στη θεσμική οργάνωση της κοινωνίας, ενώ στο δεύτερο, το σύστημα λειτούργησε διπολικά, με ανεπαρκή, σε υψηλό επίπεδο, άσκηση τοπικής πολιτικής, από παράγοντες της αριστοκρα-

Antoine Watteau (1720), *Taξίδι στα Κύθηρα*.

τίας, οι οποίοι συχνά δρούσαν διασπαστικά και παρακώλυαν την ομαλή εξέλιξη των κοινοτικών θεσμών».

Στον τέταρτο τόμο, «Εκκλησία, Εκπαίδευση, Φιλοσοφία», βρίσκουμε το κείμενο της Όλγας Cicanci για τη γεωγραφία του Γεωργίου Φατζέα, τη μελέτη του πατρός Γ. Μεταλληνού για την αγιολογική ταυτότητα των Κυθήρων και του Νίκου Ψημμένου για τον αντι-αριστοτελικό λόγο του Χριστόφορου Κοντολέοντα. Και, τέλος, στον πέμπτο τόμο τα «Συμβολικά Κύθηρα» του ευρωπαϊκού ρομαντισμού τοποθετούνται ανάμεσα στο μύθο και την ιστορία, ανάμεσα στη τέχνη και τη σκέψη, ως βίωμα ιστορικό και ως στοχασμός καθαρός. Η Καίτη Αρώνη-Τσίχλη γράφει για τη φανταστική πρόσληψη των Κυθήρων στην ευρωπαϊκή συλλογική μνήμη και η Αθανασία Γλυκοφρύδη για την Αφροδίτη στις τέχνες και το ρόλο των συμβόλων – ρόλο που αναιρεί την ιδέα των επινοήσεων και των κατασκευών, αφού όπως ωραία το λέει η συγγραφέας «τα Κύθηρα, όπως η Αρκαδία, είναι ίσως μοναδικό παράδειγμα μεταμόρφωσης ενός πραγματικού τόπου σε πνευματικό τοπίο, από τον Όμηρο και τον Ησίοδο μέχρι το Βατώ, τον Μπωντλέρ, και τον Νερβάλ». Μεταμόρφωση που πραγματοποιείται από τη σύνδεση του φυσικού με το ανθρώπινο, από μια πραγματικότητα ιστο-

ρική που επιβάλλει τη δική της υπόσταση. Σημειώνουμε τέλος τη μελέτη του Ευάγγελου Μουτσόπουλου για τα Κύθηρα στους γάλλους συμβολιστές, του Μάριου Ραϊζή για την ποίηση του Μπάυρον και του Μπωντλέρ, της Άννας Ταμπάκη για τον Salomon Gessner και της Ρίτσας Φράγκου-Κικιλία για τον Μπωντλέρ και τον Παλαμά.

Έτσι, η διαδοχή των αιώνων αφήνει τα ίχνη της, που τα βρίσκουμε στα ερείπια, στη γλώσσα, στο μύθο και στην αφήγηση. Τα Κύθηρα έχουν το προνόμιο να σημαδεύουν τον καιρό από τις απαρχές των ιστορικών χρόνων, σαν μια αδιάσπαστη κοινότητα ελληνικού πολιτισμού. Οι ιστορικές τομές, οι μετακινήσεις πληθυσμών, οι κατακτήσεις, οι αλλαγές στις κοινωνικές δομές, όλα αυτά περνάνε πάνω από τον χώρο που παραμένει ίδιος και μοιάζει σαν να παραγεί και να παρακολουθεί την νιτσεική «αιώνια επιστροφή του ιδίου». Το νησί μοιάζει να είναι το ιδανικό παράδειγμα ενός πολιτισμικού συνεχούς, ένα ιδανικό εθνικό παράδειγμα. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ποτέ ότι οι τοπικές αντιπαλότητες, όπως έλεγε ο Ρουτζέρο Ρομάνο, «μπορούν να μας προμηθεύσουν στοιχεία ικανά ώστε να δημιουργήσουμε νέες γενικές ερμηνευτικές κατηγορίες».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο τρόπος προσέγγισης του θέματος του βιβλίου της **Μαριάννας Κορομηλά**, *Εν τω σταδίω*, (εκδ. Άγρα, 2004), διαφοροποιείται πλήρως από την τρέχουσα «ολυμπιακή» εκδοχή. Η ιστορικός λειτουργεί αποδεικτικά τεκμηριώνοντας τις απόψεις με την περιήγηση στα ελληνιστικά γυμνάσια και στάδια, τις ελληνορωμαϊκές παλαίστρες, τα θέατρα και τα λουτρά μέσα στον διευρυμένο τόπο της Μικράς Ασίας και της Μέσης Ανατολής, στις Ακτές του Αιγαίου και του Ιονίου, στα παράλια της Βόρειας Αφρικής, αλλά και στη Βαλκανική και τη Δυτική Ευρώπη· καθώς και στον διευρυμένο χρόνο από την εποχή των Διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου έως τα χρόνια του Ιουστινιανού.

Πλούταρχος, *Ερωτικός-Ερωτικές Διηγήσεις* (μετάφραση, περίληψη, σχόλια, ερμηνεία: **Γεώργιος Α. Ράπτης**, πρόλογος: **Ι.Σ. Χριστοδούλου**, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2004): Ένα ακόμη έργο στη σειρά «Αρχαίοι Συγγραφείς» προστίθεται στη μεγάλη προσπάθεια των εκδόσεων «Ζήτρος», που πλέον επεκτείνεται και στους βυζαντινούς συγγραφείς (επιμελητής σειράς: **Β. Κατσαρός**). Αυτό που μετράει στην πρωτοβουλία ετούτη είναι η προσπάθεια για την ποιότητα κάθε μιας από τις προσφερόμενες εκδόσεις, καθώς και η συγκρότηση ενοτήτων, που να συνιστούν μικρά σύνολα για κάθε παρουσιαζόμενο

Β ΚΡΙΤΙΚΗ ιβλίου

Εν λόγω ελληνικώ...

Μ.Ζ. Κοπιδάκης,
Εν λόγω ελληνικώ...,
εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 2003, σελ. 343.

Σ' έναν χορταστικό τόμο ο εκλεκτός φιλόλογος ερανίζεται από τον διαχρονικό κήπο της γλώσσας μας συγγραφείς και κείμενα παρουσιάζοντάς τα με υποδειγματικά σχόλια και με ενάργεια ή suspense αστυνομικού μυθιστορήματος. Είτε αφηγείται τον βίο του πλάνητα Κάλβου, είτε καταβυθίζεται στην γενεαλογία των μυθικών συμβόλων που κρύβουν οι ιστορίες του Μακρυγιάννη, ο αναγνώστης απολαμβάνει μέθοδο και ουσία καθιστάμενος ο ίδιος τμήμα της φιλολογικής έρευνας. Συνεργάτης του Σέρλοκ Χολμς ο Κοπιδάκης, συνέθεσε ένα βιβλίο-κέντημα που το απολαμβάνει εξίσου και ο μεμνημένος και ο αθώος.

Την δομή του την προανέφερα ήδη. Ανθολογούνται ονόματα από τον Όμηρο και τη Σαπφώ ως τον Ρίτσο και τον Σεφέρη. Προτάσσεται προς τούτο ένα curriculum vitae πλήρες συμπαραδηλώσεων και κεντρίσματος προς περαιτέρω μελέτη. Έπεται το κειμενικό διαμαντάκι του ανθολογουμένου, το οποίο ο Κοπιδάκης το τεμαχίζει υποδειγματικά και με κοπίδι και με νυστέρι. Π.χ. το Καβαφικό «Εν μηνί Αθύρ» και το Σολωμικό επίγραμμα για την Φραγκίσκα Φραϊζερ διαβάζονται απνευστί, καθώς συγκεφαλαιώνουν με εύληπτο τρόπο την ως τώρα έρευνα και συγχρόνως προτείνουν περαιτέρω ερμηνείες. Είπα «προτείνουν», κι αυτό δεν είναι σχήμα λόγου. Ο συγγραφέας συζητεί με τον αναγνώστη και τα κείμενά του παραμένουν ανοιχτά, γεμάτα από απαντήσεις αλλά και ερωτήματα. Εντύπωση ιδιαίτερη μου έκαμε το λήμμα για τον Ιωάννη Δαμασκηνό, τον πρώτο συγγραφέα μιας εικονολογίας όπου το έργο τέχνης φράζει το *ανέκφραστο*, αυτό που θα 'λεγε αλλού και αλλιώς ο Wittgenstein *Unaussprechliches*. Επίσης και η κομψή

του αναφορά στην εξόδιο ακολουθία, την δική μας missa solemnis και το Requiem της Ανατολής.

Ο Κοπιδάκης γράφει για 26 ιερά ονόματα της πατρίας γλώσσας ή, καλύτερα, της γλώσσας-πατρίδας. Ευχής έργο θα ήταν να συνεχίσει και με άλλα είκοσι έξι. Ούτως ή άλλως το επιστημονικό υλικό στα χέρια του γίνεται λογοτεχνία και μάλιστα αλεξανδρινού ύφους, με ανάλαφρα υπονοούμενα, ειρωνείες και κλείσιμο του ματιού προς τον αναγνώστη – ελπίζω, του αριστερού.

Διορθώσεις ελάχιστες. Ας πούμε, σήμερα η έρευνα παραδέχεται ότι ο ζωγράφος του Μακρυγιάννη είναι ο Δημήτριος και δευτερευόντως ο Παναγιώτης. Επίσης μ' ενδιαφέρει πολύ ο τρόπος με τον οποίο ο Μακρυγιάννης «υπογράφει» τα ζωγραφήματα –όπως θα 'λεγε και ο Ν. Καρούζος– του Ζωγράφου: Σκέψεις Μακρυγιάννη! Ίσως εδώ κυφορείται ως πρόθεση το πρώτο εννοιολογικό σύνθεμα της νεοτερικής μας τέχνης. Επίσης, η παρουσίαση του Θεού-Δεσπότη που ελέγχει τα σύμπαντα, στον Κάλβο, παραπέμπει στο «Ιδού ο Νυμφίος» του Ν. Γύζη, συμβολικοθηρησκευτική σύνθεση της τελευταίας περιόδου του καλλιτέχνη, της οποίας σώζονται στην Εθνική Πινακοθήκη πάμπολλα προσχέδια που πλησιάζουν το αφηρημένο αποτέλεσμα. Οι «Κτίσται» του Καβάφη από το 1891, πόσο άραγε προαναγγέλλουν τους «Χτίστες» του Χειμωνά τρία τέταρτα αιώνας αργότερα; Επίσης η Νίκη η φαινομηρίς, της προμετωπίδας του βιβλίου, αποτελεί προδρομικό τύπο την δαφνηφόρων αγγέλων του Βυζαντίου, αλλά και των αγγέλων που στεφανώνουν τους αναλαμβανόμενους ήρωες στον Greco αλλά και τον Παρθένη ή τον Τσαρούχη («Αποθέωσις Αθανασίου Διάκου» κ.ά.).

Συνελόντι ειπείν, το μελέτημα *Εν λόγω ελληνικώ...* είναι ανθηρό και μυροβόλο, και για τα κείμενα των ανθολογουμένων αλλά και για το ύφος αυτού του ίδιου του ανθολο-

γούντος. Πράγμα που αποδεικνύει το πόσο χαρίεσσα είναι η φιλολογία όταν συνδυάζει σοφία και χιούμορ.

Αντί άλλων, ιδού ένα δείγμα γραφής του ίδιου του συγγραφέα:

«Μόνο οι Πιερίδες, τα πτερωτά θρέμματα της Μνημοσύνης, αγάπησαν τον Ανδρέα Κάλβο. Οι Μοίρες από τη γέννηση του και οι άνθρωποι στο ρεύμα της ζωής του, τον κοίταξαν με μάτι λοξό... ο 19ος αιώνας δεν εξετίμησε το έργο του «σχιματικού και αιρε-

σιάρχου» ποιητή. Ο Κάλβος σίγησε πρόωρα. Οι Ωδές του σχεδόν λησμονήθηκαν. Από τα πέπλα της λήθης ανέσυρε τον ποιητή ο Κωστής Παλαμάς με τη διάλεξή του στον «Παρνασσό» το 1898... Αυτό πάντος που συγκινεί το ασκημένο μάτι του σημερινού αναγνώστη είναι ότι στις λιπόσαρκες αυτές ωδές σφύζει η εσχάτη συμπύκνωση της ποιητικής ουσίας».

Μάνος Στεφανίδης

Σελίδες που ζήσαμε

Παναγιώτης Δ. Οικονομόπουλος,
Οι Εξόριστοι,
εκδ. Άρδην, Αθήνα 2004, σελ. 366.

Η ιστορία του ανθρώπινου είδους είναι κατά μια έννοια η ιστορία των ανθρώπινων βασανιστηρίων, της καταστροφής της αξιοπρέπειας του ανθρώπου από άνθρωπο. Όμως ταυτόχρονα, παράδοξα πάντα, και τρελά, η ζωή συνεχίζεται, οι τέχνες προχωρούν, οι συγγραφείς συγγράφουν... Τοποθετημένο στα φοβερά χρόνια 1947-1951, τα λεγόμενα πέτρινα χρόνια, που ακολούθησαν τον Εμφύλιο, το ιστορικό αυτό μυθιστόρημα, είναι το πρώτο έργο που ο συγγραφέας υπογράφει με το πραγματικό όνομά του (τα προηγούμενα πέντε υπέγραφε ως Παναγιώτης Δημητρίου). Ο Παναγιώτης Δ. Οικονομόπουλος, γιατρός το επάγγελμα, χρησιμοποιεί τη μέθοδο των ημερολογιακών εγγραφών για να ξετυλίξει ρελιστικά, ωμά, με πιστότητα στην ανάμνηση και στην ιδέα πίσω από την ανάμνηση, την πλοκή του βιβλίου του.

Γύρω στο '53, σε μια μισοκατεστραμμένη Αθήνα, όπου οι χαφιέδες, το ξυλοκόπημα, τα βασανιστήρια και οι βιασμοί είναι ακόμη στην ημερήσια διάταξη, η ζωή ξαναβρίσκει με κόπο την κανονικότητά της. Στο πατάρι του Λουμίδη όπου γίνονται και ποιητικές συγκεντρώσεις με ηγετική μορφή τον Κώστα Βάρναλη, ο Τηλέμαχος, φίλος του αδελφού του συγγραφέα-αφηγητή, και συνάδελφός του στην εξορία, του παραδίνει τρία χοντρά τετράδια. Είναι τα ημερολόγιά του, του Παύλου (στον επίλογο μόνον μαθαίνουμε το όνομά του), οι καθημερινές σημειώσεις που κρατούσε «πιο πολύ για να σημαδεύει τις μέρες» στην εξορία. Οι εγγραφές ξεκινάνε τον Αύγουστο του 1948 και φτάνουν μέχρι τα μέσα Μαΐου του επομένου έτους. Ο συγγραφέας, μαθαίνουμε, το διάβασε, έκανε την επιμέλεια, το

έδωσε να τυπωθεί με δικά του έξοδα και το κυκλοφόρησε από χέρι σε χέρι. Το βιβλίο δεν έβγαλε ποτέ τα έξοδά του και πολλοί, εξαιτίας του, του κόψανε την καλημέρα. Μυθοπλαστικό τέχνασμα, μπολιασμένο με ρεαλισμό ή όχι, πάντως πάνω σ' αυτήν την υποδομή είναι στημένοι *Οι Εξόριστοι*, ένα βιβλίο που μπορεί να το δει κανείς σαν ιστορικό ντοκουμέντο, ψυχογράφημα της ζωής σε συνθήκες φυλάκισης και σύνθλιψης της προσωπικότητας, αλλά αναμφίβολα και αυτοδύναμα, ως έργο με λογοτεχνικές αξιώσεις, ενός συγγραφέα δόκιμου και ικανού.

Από την αρχή γίνεται φανερό ότι το κεντρικό πρόσωπο της δράσης είναι ένας αντι-ήρωας. «Συλλαμβάνεται» κατά τη διάρκεια ενός ραντεβού με μια κοπέλα. Δηλώνει φοιτητής, «μαλλιαροκομμουνιστής» κατά το «όργανο», καταλήγει στο τμήμα, και από κει, εφόσον αρνείται να κάνει «δηλωσούλα», αρχίζει η περιπέτειά του: ΚΖ', Μπουμπουλίνας, Λήμνος. Η ζωή στα κρατητήρια, στους θαλάμους, στο πλοίο, τα πρόσωπα που παρελαύνουν το καθένα με μια μικρή-μεγάλη ιστορία που θα μπορούσε αυτή και μόνον να γεμίσει τόμους ολόκληρους, η αγωνία να δημιουργηθεί μια κατάσταση βιώσιμη, με κάποια λογική συνοχή και τάξη, όταν από παντού στις ανθρώπινες σχέσεις εισβάλλουν η βία και η παράνοια. Ανάμεσά στα πρόσωπα ισχυρή η παρουσία του Ποιητή, που προσπαθεί να μεταποιήσει την πραγματικότητα, απαγγέλλοντας στίχους-σωσίβια. Αμέτρητος ο πλούτος των στιγμών όπου καλούνται να αναμετρηθούν η ποταπότητα με τη στοιχειώδη αξιοπρέπεια που είθισται να χαρακτηρίζει τους ανθρώπους.

Η γλώσσα στους *Εξόριστους*, στο είδος της πλούσια και γλαφυρή, αναμοχλεύει το ιδιαίτερο ιδίωμα των ιδεολόγων αριστερών, αλλά και την κλίμακα των ηθικών αξιών τους. Είναι μια «σημαντική», ιστορι-

συγγραφέα. Οι επιλογές και η εκδοτική φροντίδα είναι επίσης ένα βασικό κριτήριο που προσφέρει τη δυνατότητα για τη συγκρότηση μιας σοβαρής βιβλιοθήκης κλασικών κειμένων.

Ραγισμένη η ποιητική φωνή του **Ιωάννη Β. Φριλίγκου**, μεταδίδει μια ιδιαίτερη συγκίνηση μέσα από την πλακέτα *Ο Ασώματος Εαυτός* (εκδ. Γαβριηλίδης, 2004): «Το νόμισμα της αγάπης / πέταξε στο αλάθητο ρολόι / του θανάτου / ελεύθερε άγγελέ μου / και άσε τα σπύρτα / να βάλουν φωτιά / σε τούτα τα χαρτιά / που επιμένουν με τη γραφή / να αναπλάθουν / το Φαγιούμ του προσώπου σου».

Στους δρόμους της Αθήνας, στο καφέ Μπραζίλιαν, το ξενοδοχείο Κινγκς Πάλας και τη Μεγάλη Βρετανία, στο Μουσείο Μπενάκη και στα φτηνά ξενοδοχεία της Ομόνοιας, αλλά και στα Χανιά, στο Ρέθυμνο και το Ηράκλειο διαδραματίζεται μια ενδιαφέρουσα αστυνομική ιστορία της **Patricia Highsmith, Τα δύο πρόσωπα του Ιανουαρίου** (μετάφραση: **Ανδρέας Αποστολίδης**, εκδ. Άγρα, 2004). Όσοι πιστοί αναγνώσατε ...

Ταλιμπάν. Το κάλεσμα της **Τζιχάντ** (μετάφραση: **Έφη Κορομηλά**, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2004)· ένα αφήγημα που έχει όλα τα γνωρίσματα του γνώστη εκ των έσω αλλά και του αποσυνάγωγου. Ο συγγραφέας **Σεμπάστιεν Όρτιζ** αντλεί από την επικαιρότητα για να γράψει μια ιστορία που διαθέτει όλα τα

γνωρίσματα μιας πραγματικής ιστορίας και αποδίδει με ακρίβεια και γνώση τόσο τη φοβερή εμπειρία της κατήχησης στα κηρύγματα των μουλάδων όσο και την απελπισμένη σύγκρουση των Ταλιμπάν με τις δυνάμεις της Βόρειας Συμμαχίας.

Υπάρχει σταθερό ενδιαφέρον για την ιστορία της περιόδου 1944-1946, αλλά και για τις σχέσεις των βαλκανικών χωρών την ίδια περίοδο. Η μελέτη του **Ιάκωβου Δ. Μιχαηλίδη, Τα πρόσωπα του Ιανού. Οι ελληνογιουγκοσλαβικές σχέσεις τις παραμονές του εμφύλιου πολέμου (1944-1946)**, (εκδ. Πατάκη, 2004) στηρίζεται σε αρχειακό υλικό, καθώς και σε πληροφορίες που αντλούνται από τις εφημερίδες της εποχής.

Φανερά ή κρυφά τα ψεύδη της πολιτικής και των πολιτικών είναι δεδομένα. Η καταγγελία της προπαγάνδας, τα ψέματα που εξασφάλισαν στην κυβέρνηση Μπους την υποστήριξη του Κουγκρέσου, των ΜΜΕ και της αμερικανικής κοινής γνώμης στον «προληπτικό πόλεμο» και την κατοχή του Ιράκ είναι το αντικείμενο του βιβλίου των **Robert & Christ. Scheer, Lakshmi Chaudhry, Τα πέντε μεγάλα ψέματα του Μπους για το Ιράκ** (μετάφραση: **Ιωάννα Σκαρβέλη**, εκδ. Αιώρα, 2004).

Χάρη στην εμπειριστατωμένη μελέτη της **Τούλας Νικολακοπούλου** και του **Γιώργου**

κά μοναδική και φορτισμένη, με μια ιερότητα, κι ας έχουμε απομακρυνθεί πια απ' αυτήν. Η σημασία της μοιρασιάς στο φαγητό, το πλύσιμο των πιάτων, ένα εγγονάκι που βαφτίστηκε **Ιωσήφ**, η ανάμνηση μιας δαχτυλοδεικτούμενης αδελφής που έρεψε. Η παλληκαριά, η πίστη στις πολιτικές επιλογές, και από την άλλη, η σκληρότητα προς τους δηλωσίες, μία αυτοκτονία από απόγνωση. Αλλά σ' αυτές τις «Αναμνήσεις από το σπίτι των πεθαμένων», δεν γίνονται ποτέ απόλυτα μεγέθη η αθλιότητα και η στέρηση, το κρύο της ψυχής. Το κάλεσμα μιας αλλαγής μοιάζει να διαπνέει το έργο σε κάποιο βαθύτερο στρώμα του. (Απόηχος ενός **Brave New World** ίσως, το ότι ο φίλος του **Τηλέμαχου** το σκάει τελικά για την Αμερική. Διέξοδος και Γη της Επαγγελίας δεν ήταν κάποτε;) Το όραμα ενός πολιτι-

σμένου κόσμου όπου οι τέχνες και τα γράμματα θα εγκυμονούνται σε πολλά πατάρια. Και αυτό είναι που μένει, όχι η φρίκη του εμφύλιου σπαραγμού και της σωματικής και της ψυχολογικής βίας· αν και βέβαια αυτά δεν είναι μονοπώλιο μιας ιστορικής περιόδου, συμβαίνουν και σήμερα, δίπλα μας, με τρόπους φανερούς και μη. Όχι ανεπίκαιρο, αν και περιχαρακωμένο ιστορικά, *Οι Εξόριστοι* είναι ένα δυνατό ρεαλιστικό βιβλίο, που συνεχίζει το πνεύμα του *Μεγάλου Λιμού* από τον ίδιο συγγραφέα (εκδ. Διώνη, 2001). Αν ίσως έχει χάσει κάτι σε εξπρεσιονισμό, έχει όμως κερδίσει σε στερεότητα δομής, ευστοχία στη σκιαγραφία των προσώπων και στη δημιουργία καλών ατμοσφαιρικών περιγραφών.

Μαρία Τσάτσου

Πειραματισμοί στην αφήγηση

Ανδρέας Μήτσου,
Ο σκύλος της Μαρί,
εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 2004.

Ο Ανδρέας Μήτσου, μετά το βραβευμένο με κρατικό βραβείο μυθιστόρημά του *Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη Χαλκιοπούλου*, και αφού μεσολαβούν οι συλλογές διηγημάτων *Σφήκες* και *Γέλια*, επανέρχεται στο μυθιστόρημα με τον *Σκύλο της Μαρί*. Δεν μπορούμε να απαιτούμε από έναν συγγραφέα να μας δίνει κάθε φορά και κάτι διαφορετικό, λίγοι το κάνουν, το ζητούμενο είναι να προσφέρει κάθε φορά και μια συναρπαστική αφήγηση. Ο Μήτσου, εκτός του ότι προσφέρει την πιο συναρπαστική ιστορία που επινόησε μέχρι τώρα, έχει να μας δώσει αφηγηματικά και κάτι καινούργιο.

Να ξεκινήσουμε απ' όσα μας είναι ήδη γνωστά από τα προηγούμενα έργα του. Κατ' αρχήν το ύφος του – είναι κάτι το ξεχωριστό στη σύγχρονη λογοτεχνία. Με δοκιμακές προθέσεις, συνεχείς σχολιασμούς και υπομνηματισμούς των γεγονότων, έχει τη σαφήνεια και τη διαύγεια, φυσικά και τη γλώσσα, της υπηρεσιακής αναφοράς ενός υφισταμένου προς τους προϊσταμένους του. Αυτό δημιουργεί μια αίσθηση καθαρεύουσας, που δεν έχει βέβαια σχέση με τη γραμματική και τη σύνταξη, αλλά με την επιμελημένη επιλογή των λέξεων. Έπειτα, έχουμε τη μέριμνά του για την αφηγηματική τεχνική. Η κορυφαία στιγμή των αφηγηματικών πειραματισμών του υπήρξε το ομώνυμο διήγημα στη συλλογή *Ο χαρτοκόπτης έχει φοβηθεί*. Και

στο μυθιστόρημα αυτό έχει να μας προσφέρει κάτι το διαφορετικό: έναν πειραματισμό πάνω στην αφήγηση.

Ο Χένρι Τζέιμς δεν ήταν μόνον ικανός λογοτέχνης. Τον απασχόλησε πολύ και το πρόβλημα της αφήγησης, και επινόησε μια δική του αφηγηματική τεχνική, την οποία ονόμασε *showing*, σε αντιπαράθεση με το *telling*, που χαρακτήριζε την αφηγηματική τεχνική μέχρι τις μέρες του. Και οι δυο τεχνικές εντάσσονται στα πλαίσια της εξωδιηγητικής-ετεροδιηγητικής αφήγησης, ή, για να χρησιμοποιήσουμε έναν πιο οικείο όρο, της τριτοπρόσωπης αφήγησης. Ποια η διαφορά; Στο *telling* ο τριτοπρόσωπος αφηγητής είναι παντογνώστης-θεός, που γνωρίζει και τις πιο μύχιες σκέψεις, και τα πιο κρυφά και λεπτά αισθήματα των προσώπων της ιστορίας. Στο *showing* ο τριτοπρόσωπος αφηγητής δεν υποκρίνεται τον παντογνώστη. Δεν εκθέτει σκέψεις και συναισθήματα, αλλά συμπεριφορές. Η προσωπογράφηση γίνεται βάσει των πράξεων των ηρώων, έμμεσα, και όχι μέσω της αφήγησης, άμεσα. Βρισκόμαστε στην εποχή της ανάπτυξης της θεωρίας της συμπεριφοράς στην Αμερική, που κύρια αρχή της, ακολουθώντας και τις κυρίαρχες επιστημολογικές αρχές του θετικισμού, είναι ότι μας ενδιαφέρει ό,τι είναι μετρήσιμο, γιατί μόνο αυτό επιδέχεται επαλήθευση, και το μόνο μετρήσιμο είναι η συμπεριφορά. Όσο για τις ψυχικές περιοχές των ψυχοδυναμικών σχολών, εγώ, υπερεγώ, εκείνο, συνειδητό, ασυνειδητό, κανείς δεν μπορεί να τα δει, τίποτα δεν μπορεί να επιβεβαιώσει την ύπαρξή τους – έτσι τουλάχιστον

στον διατείνονται οι εκπρόσωποι αυτής της θεωρίας.

Ο Χένρι Τζέιμς αποτελεί την ακραία έκφραση της κύριας αρχής του ρεαλισμού, την αρχή της αληθοφάνειας. Και η αληθοφάνεια αυτή, αφού αρχικά απαιτείται σε σχέση με τα γεγονότα, τώρα απαιτείται και σε σχέση με την αφήγηση. Ο τρίτοπρόσωπος αφηγητής του *showing* θα μπορούσε να υπάρχει και ως πραγματικό πρόσωπο, όχι όμως και ο τρίτοπρόσωπος αφηγητής του *telling*, που δεν μπορεί παρά να είναι μόνον ο θεός ή ο διάβολος, αλλά όχι ανθρώπινο. Οι μεταγενέστεροι συγγραφείς, για να έχουν και την πίττα σωστή και το σκύλο χορτάτο, χρησιμοποίησαν την πρωτοπρόσωπη αφήγηση, ή καλύτερα την ενδοδιηγητική-ομοδιηγητική. Εδώ ο αφηγητής είναι πρόσωπο της ιστορίας, και έχει κάθε δικαίωμα να μας λέει για τις δικές του σκέψεις και τα δικά του συναισθήματα, αφηγούμενος απλώς τις συμπεριφορές των άλλων προσώπων. Ο Μήτσου δεν θέλει να εξοστρακίσει έτσι εύκολα τον τρίτοπρόσωπο αφηγητή. Και μ' αυτόν ξεκινάει την αφήγησή του. Η επινόηση που κάνει, η πρωτοτυπία στην αφηγηματική του τεχνική, είναι ότι ο τρίτοπρόσωπος αφηγητής μετατρέπεται ξαφνικά σε πρωτοπρόσωπο: «Είμαι ο Πιερ Αδαμόπουλος, ο αφηγητής τούτης της ιστορίας, αλλά και εκείνος που θα την κλείσει τελικά και θα αποδώσει δικαιοσύνη. Παριστάνω τον τρίτο, κατά την προσφιλή συνήθειά μου, ενόσω διηγούμαι. Προσπαθώ να πάρω απόσταση από τα πράγματα, ώστε να γίνει η καταγραφή τους ψύχραιμη» (σελ. 89).

Όμως η τεχνική αυτή έχει τα όριά της. Αφού «ξεμασκαρεύεται» ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής, ο Μήτσου δεν μπορεί να τον χρησιμοποιήσει πια ως τρίτοπρόσωπο. Όμως δεν θέλει να χάσει τα πλεονεκτήματα της τρίτοπρόσωπης αφήγησης, και τη χρησιμοποιεί, προσπαθώντας να της δώσει μια μορφή αληθοφάνειας, καθόλου βέβαια πειστικής. Φυσικά ο αναγνώστης μπορεί να παραιτηθεί απ' αυτή και από τις ρεαλιστικές συμβάσεις. Σαν αναγνώστης αρνούμαι να βάλω ένα αφήγημα στην προκρούστεια κλίνη του ρεαλισμού, θεωρώντας το ρεαλισμό μια απόκλιση από την κύρια γραμμή αφήγησης στην ιστορία της ανθρωπότητας όπου το φανταστικό κυριαρχεί. Έτσι δεν θεωρώ αδυναμία το να δηλώνει ο πρωτοπρόσωπος αφηγητής «Σας παρακαλώ να πιστέψετε ότι είμαι σε θέση να γνωρίζω την τελευταία εικόνα του υπενωμοτάρχη Στεργίου», την εικόνα με τη θηλιά σφιγμένη στο λαιμό του πριν ξεψυχήσει. Την αδυναμία πάντως του πρωτοπρόσωπου αφηγητή προσπαθεί να την καλύψει ο Μήτσου βάζοντας ένα δεύτε-

ρο αφηγητή, έναν αστυνομικό, του οποίου η αφήγηση λειτουργεί σαν μια δεύτερη κατάθεση στην υπόθεση ενός εγκλήματος (ή μιας αυτοκτονίας).

Το πιο ενδιαφέρον πάντως είναι η μυθοπλασία, που οικοδομείται πάνω σε ένα έντονο σασπένς: Τι τέλος θα έχει ο έρωτας του νεαρού υπενωμοτάρχη για την κρουπιέρισα Μαρί, έρωτας που έχει περάσει προ πολλού τα όρια της γελοιοποίησης, όπως σχολιάζει εκτενώς ο αφηγητής;

Το τέλος θα είναι όμοιο με κείνο μιας γαλλικής ταινίας που είδαμε πριν μερικά χρόνια: τον *Εραστή της κομμώτριας*. Η κομμώτρια, ζώντας μια δεκάχρονη ευτυχία με τον άντρα, θα αυτοκτονήσει, μην αντέχοντας στη σκέψη ότι η ευτυχία αυτή θα έχει κάποιο τέλος. Ο υπενωμοτάρχης θα απαγχονιστεί αμέσως μόλις εκπληρώσει το όνειρό του να κάνει έρωτα με τη Μαρί. Ξέρει κι αυτός ότι έφτασε στην κορυφή της ευτυχίας που τόσο είχε ποθήσει και ονειρευτεί. Ξέρει ότι στο εξής θα ακολουθήσει ο κατήφορος, γιατί, παρότι ερωτευμένος, γνωρίζει ποια είναι η Μαρί. Εδώ φαίνεται η υπεροχή του μυθιστορήματος σε σχέση με τον κινηματογράφο. Στον κινηματογράφο το σχόλιο αφήνεται να το κάνει στο μυαλό του ο θεατής, το πολύ να είναι κάτι σύντομο στο στόμα ενός από τα πρόσωπα της ταινίας. Στο μυθιστόρημα αυτό όμως ο Μήτσου αφιερώνει πολλές σελίδες σχολιάζοντας την πράξη του αυτόχειρα, δικαιώνοντάς τον. Αφού τον είχε αποκαθλώσει στις πρώτες σελίδες, στη βάση της καθημερινής λογικής, τον στήνει έπειτα σε ψηλό βάθρο, στη βάση μιας υψηλής αίσθησης και αντίληψης του τι σημαίνει έρωτας και ερωτικό πάθος. Το στόρι θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια στροφή σε ένα νεορομαντισμό. Όμως δεν είναι. Η ακραία έκφραση του ερωτικού πάθους μόνο ως απόκλιση ή ως ματαίωση μπορεί να περιγραφεί.

Μια τελευταία παρατήρηση είναι πως το δοκιμιακό τμήμα που σχολιάζει την αυτοκτονία θα μπορούσε να είχε συμπυκνωθεί. Δεν είναι το τέλος του έργου, υπάρχει ακόμη το σασπένς για την έκβαση μιας αρχαιοκαπηλίας. Όμως η αυτοκτονία αυτή είναι η «ιδέα» του μυθιστορήματος, και ο Μήτσου δεν θέλει να την εγκαταλείψει τόσο εύκολα. Γι' αυτό άλλωστε βάζει τον αφηγητή, σε ένα σύντομο κεφάλαιο που φέρνει τον τίτλο «Η συμφωνία των τζιτζικιών», να αφηγείται την τελευταία ανάμνηση του υπενωμοτάρχη, πριν κοπεί το νήμα της ζωής του. Αυτό βέβαια δεν αλλοιώνει τη θετική εντύπωση που μας έδωσε το όλο έργο.

Μπάμπης Δερμιτζάκης

Βασιλακόπουλου,
Υποτέλεια και Ελευθερία.
Έλληνες Μετανάστες στη
Λευκή Αυστραλία και
Κοινωνική Αλλαγή (εκδ.
Εωθινόν, Μελβούρνη-
Πειραιάς 2004)
πληροφορούμαστε
άγνωστες πτυχές της
ελληνικής κοινότητας της
Αυστραλίας. Η ιστορική
αλλά κυρίως
κοινωνιολογική ανάλυση
αναφέρεται συστηματικά
με τον όρο ο «αιώνιος
ξένος» στην ιδιότυπη
σχέση που αναπτύχθηκε
σταδιακά από τα τέλη του
19ου αιώνα ως τις μέρες
μας ανάμεσα στους
Έλληνες μετανάστες και
τους ιθαγενείς της
«Λευκής Αυστραλίας».
Το βιβλίο μεταφέρει
στοιχεία από πλούσιο
εμπειρικό υλικό και
ερμηνεύει αναλύοντας το
κοινωνικό αυτό
φαινόμενο.

Ψάχνοντας βρίσκεις: Το
Δελτίο Εταιρείας Μελέτης
της καθ' ημάς Ανατολής
(τ. 1, 2004) με το ειδικό
αφιέρωμα στην
Πατριαρχική Μεγάλη του
Γένους Σχολή και τα 550
χρόνια από την ίδρυσή
της. Στον αφιερωματικό
αυτό τόμο οι σημαντικές
συμβολές αναφέρονται
στην πορεία της Σχολής,
τους δασκάλους της, την
οργάνωσή της, το
στεγαστικό της πρόβλημα,
κ.ά. Πρόκειται για μία
ακόμη εξαιρετική
προσφορά της «Εταιρείας
Μελέτης της καθ' ημάς
Ανατολής», που από την
ίδρυσή της το 1993 από
Κωνσταντινουπολίτες,
Ίμβριους και Τενέδιους
καταγράφει με
συστηματικές πράξεις
-ημερίδες και εκδόσεις-
τη ζωή και τη δράση του
Ελληνισμού της καθ' ημάς
Ανατολής.

ο χαρτοκόπτης

κατα...
το...
κατα...

ΑΠΟ ΤΗΝ
ΜΕΛΙΤΗ
ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗ

Copy-paste

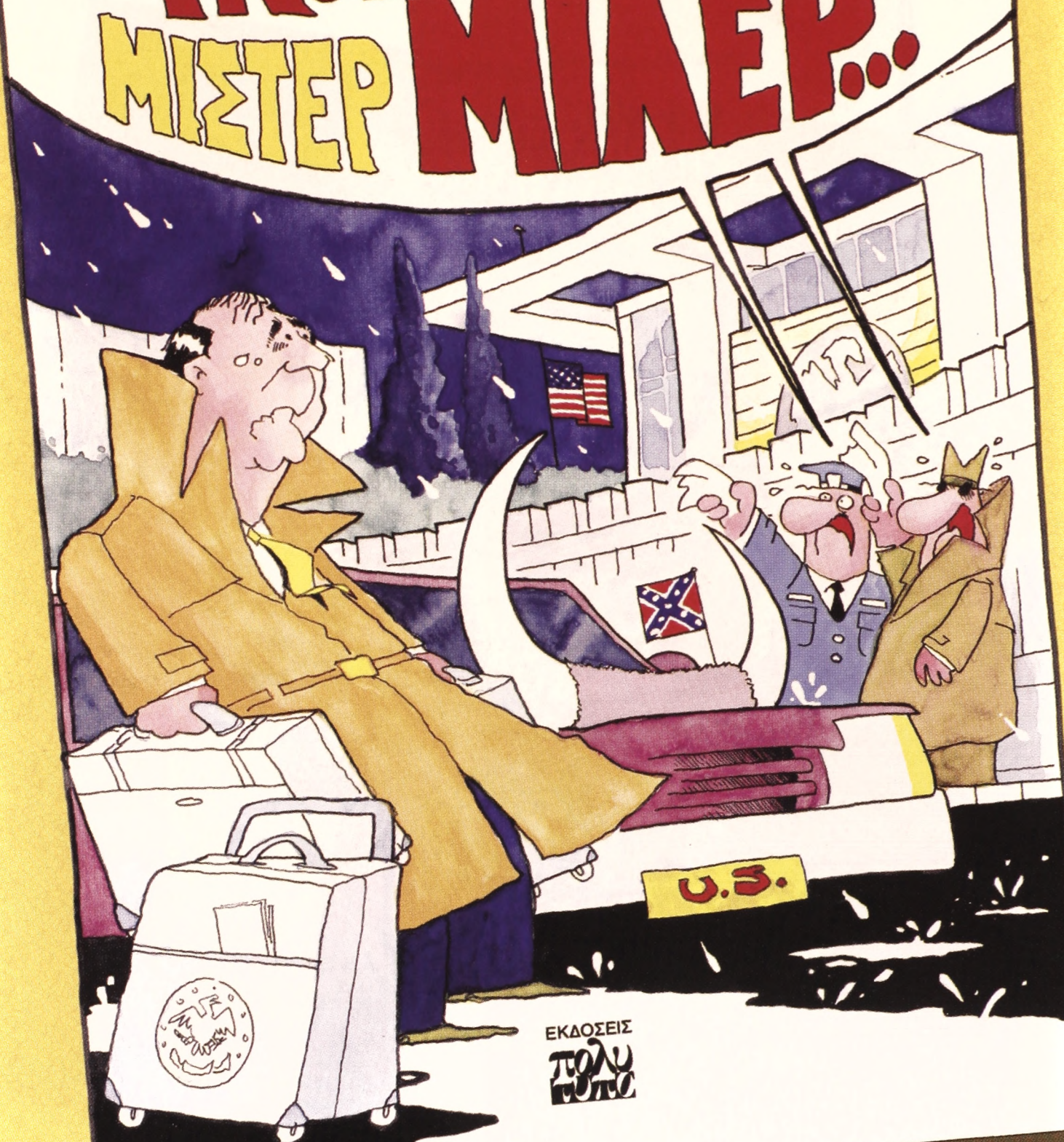
Όταν αποφασίσω να βγάλω πολλά λεφτά (γιατί μια απόφαση είναι, μην ακούτε τα περί ανεργίας και ανταγωνισμού) και πριν πάω να μείνω στο απίστευτο διαμέρισμα των 50 τετραγωνικών στα Champs Elysées με θέα στον Πύργο του Άιφελ, θα μαζέψω δυο φίλες μου και θα κάνουμε ένα πείραμα. Το πείραμα αυτό θα έγκειται στο σουλατσάρισμα στη νυν γειτονιά μας, έχοντας ζωστεί τα σύμβολα 3 μεγάλων θρησκειών, προσδίδοντας όμως ένα ιδιαίτερα προβοκατόρικο touch, που άλλωστε θ' αποτελέσει και το επίκεντρο, πιστεύουμε, της διαδραστικότητας της όλης performance. Τουτέστιν, η μια θα φορέσει σταυρούς (δυστυχώς ο χριστιανισμός δε μας επιτρέπει πολλά λούσα, εκτός κι αν βρούμε καμιά στολή καλογριάς, αλλά αυτό το βρίσκω μάλλον άδικο και άνισο για τις υπόλοιπες), η δεύτερη θα βάλει μαντίλα ή φουλάρι (η φίλη μου η Τατιάνα δήλωσε ενθουσιασμένη ότι θέλει ν' αναλάβει να φτιάξει μόνη της το φουλάρι της, αλλά δε θα της το επιτρέψουμε, γιατί αφενός φοβόμαστε ότι θα το κάνει πολύ πλουμιστό, κάτι που θα μας αφαιρέσει πόντους σοβαρότητας και πειστικότητας, κι αφετέρου πιστεύουμε ακράδαντα στην ενδυνάμωση της συνοικιακής οικονομίας των prêt-à-porter τσεμπεριών και κελεμπιών που ανθίζουν κατά μήκος του δρόμου μου). Και τέλος, ρίχνοντας λίγο στη μοιρασιά τις φίλες μου, θα κρατήσω για την αφεντιά μου τη στολή της εβραιοπούλας, την οποία εκτιμώ ιδιαίτερα, τόσο για τους υπέροχους τόνους του γκριζομαυροσκατουλομουσταρδί, που πάει τέλεια με τη μουντάδα και τα πεζοδρόμια του Παρισιού, όσο και για τις περούκες, το ιδιαίτερα μίνιμαλ κόψιμο των ρούχων και τη ζεστασιά που προσφέρει τις κρύες μέρες του χειμώνα μια φούστα μέχρι τον αστράγαλο. Το προβοκατόρικο του όλου πειράματος θα έγκειται σε κάποιες συμπληρωματικές πινελιές, εκεί όπου μας επιτρέπεται, όπως το πολύ έντονο βάψιμο σε συνδυασμό με το λουκ πιστής εβραιοπούλας, ένα καυτό μίνι σε συνδυασμό με τη μαντίλα, ή ένα ιλιγγιώδες ντεκολτέ σε συνδυασμό με τα σταυρουδάκια. Δυστυχώς η φύση μας, σε συνδυασμό (ζήτηω οι συνδυασμοί!) με τη φύση της γειτονίας που μένουμε και θέλουμε να εξακολουθήσουμε να μένουμε, μας περιορίζουν λίγο ως προς την επίτευξη του πειράματος. Κι αυτό γιατί σε μια ως επί το πλείστον μουσουλμανική γειτονιά, με δυο τζαμιά, αλλά και μια συναγωγή, και μάλιστα εν μέσω ραμαζανιού, θέλει πολλά κότσια για να κάνεις έρευνα ή τέχνη κατ' αυτόν τον τρόπο, όπως και λίγη αφέλεια για να πιστέψεις ότι ο φούρναρης θα συνεχίσει να σου δίνει τη μπαγκέτα σου με το ίδιο χαμόγελο. Οπότε, ξέροντας ότι ρισκάρουμε τη σωματική και ψυχική μας ακεραιότητα, προτιμούμε να το αναβάλουμε μέχρι να φύγουμε από δω. Ας σοβαρευτούμε όμως, κι ας παραθέσουμε τους σκοπούς του όλου εγχειρήματος, που δεν είναι άλλοι από την έρευνα πεδίου, την οποία θα πραγματοποιήσουμε από την αντίδραση των πιστών της γειτονίας, τη σύσφιγξη των σχέσεων (το να σου πετάει κάποιος αβγά εδραιώνει ένα πολύ ισχυρό επίπεδο σχέσης), πράγμα δύσκολο σε μια μεγαλούπολη όπου επικρατεί η αδιαφορία για τον πλησίον, και τέλος, έτσι για πλάκα, ένα σχόλιο απέναντι σ' ένα σύστημα συμβόλων, που αποδεκτό ή μη, δεν παύει ν' αποτελεί έναν κώδικα, εξαιρετικά σημαντικό, ανισοτήτων, σεξισμού και τυπολατρίας, ειδικά για μας τα κοριτσάκια, που στην καθημερινή και καθόλου προβοκατόρική ζωή, μπορεί να φάμε αποβολή από το σχολείο επειδή φοράμε το φερετζέ ή ένα σταυρό πιο μεγάλο από 2-3 εκατοστά, «αποβολή» από την κοινωνική ζωή γιατί δε θέλουμε να το φοράμε ή, το καλύτερο, φτύσιμο εν ψυχρώ και στα μούτρα, από γυναίκα μάλιστα, γιατί δεν το φοράμε σωστά και προσβάλλουμε τη θρησκεία.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ 2003 - 2004

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΤΑΣΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΓΚΟΥΝΤΜΠΑΙ, ΜΙΣΤΕΡ ΜΙΛΕΡ...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60, Τ.Κ. 115 21
ΤΗΛ.: 210.72.32.713, 210.72.32.819, Fax: 210.72.26.107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Η ΑΛΙΚΗ
ΚΑΓΙΑΛΟΓΛΟΥ
διαβάζει και τραγουδά
ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ
σε μουσική ΑΛΚΗ ΜΠΑΛΤΑ

Η ΑΛΙΚΗ ΚΑΓΙΑΛΟΓΛΟΥ
ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΑ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Τα τραγούδια του κοσμοκαλόγερου
Μουσική ΑΛΚΗ ΜΠΑΛΤΑ

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΡΑΛΗΣ

Σε ένα συλλεκτικό CD
Θα το βρείτε σε κεντρικά δισκοπωλεία και βιβλιοπωλεία

Θα παρουσιαστεί ζωντανά
στις 6 και 7 Δεκεμβρίου
ώρα 21:00
ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΟΥΡΤΗΣ
Φρυγίνου 14, Πλάκα
Τηλ.: 210 3222 78